

VILA

ČASOPIS ZA LIKU I VELEBITSKO PRIMORJE • VELJAČA 2023. • BROJ 27 (119) • ISSN 1331 - 7059

E L E B I T A

20 godina časopisa

Ernest Petry
Župan Ličko-senjski

Intervju

VILA VELEBITA

Casopis Lika i Velebitskog primorja

Osnivač i izdavač:

Udruga Ličana "Vila Velebita" Zagreb

Za izdavača:

Udruga Ličana "Vila Velebita" Zagreb

Glavni urednik:

prof.dr.sc. Milan Vrkljan

Uredništvo:

Pomoćnici glavnog urednika:

Katarina Kolaković, Nikica Marković

Članovi:

prof. Luka Maršić, Tihomir Marjanović, Josip

Milinković, Ivan Krpan, Drago Asić,

Željko Starčević

Kontakt i web adresa:

urednistvo@vila-velebita.hr

www.vila-velebita.hr

IBAN:

HR2223600001101435362

Grafička priprema i DTP:

Tihomir Marjanović Šima

Fotografije:

Tihomir Marjanović Šima,

Arhiv Vile Velebita, Internet foto izvor

Tisak:

Kerschhoffset d.o.o., Zagreb

Naklada:

300 primjeraka

Upravni odbor Udruge:

Josip Milinković - predsjednik

Dopredsjednici:

Nikola Kostelac, Katarina Kolaković,

Ivan Krpan

Članovi:

Milan Vrkljan, Drago Asić, Nikica Marković,

Petar Oršanić, Milan Vranić, Petra Jozipović,

Krešimir Kostelac, Dubravko Jelić, Ivan Sorić

Nadzorni odbor Udruge:

Josip Burić - predsjednik

Članovi:

Nikola Starčević, Željko Starčević

ISSN 1331-7059

EAN code: 9771331705001

Josip Milinković

Unazad nekoliko mjeseci mnoge promjene su se dogodile. Hrvatska je dobila novu valutu a Udruga Ličana Vila Velebita novog predsjednika. Izbori su se održali 05.07.2022. god. Bivši predsjednik Nikola Kostelac svoju dužnost predao je novoizabranom predsjedniku Josipu Milinkoviću.

Jopa, kako ga iz milja zovu, dugogodišnji je član udruge, a u nekoliko mandata dopredsjednik. Iako rodom iz Like, rođen je u Sisku 7. srpnja. 1965. godine. Osnovnu i srednju školu pohađao je u Gospiću. Nakon srednje škole odlazi u Zagreb, gdje živi s obitelji i danas. Početkom rata prijavljuje se kao dragovoljac u Hrvatsku vojsku te je nosilac Spomenice domovinskog rata.

U braku sa suprugom Dijanom. Ima troje djece, Hrvoja, Maju i Anju. Josip je unazad trideset godina izgradio karijeru poduzetnika, te uspješno vodi poduzeće sa više desetaka zaposlenih i upisan je u Zlatnu knjigu poduzetnika. Iako u Zagrebu provede veći dio godine, u Liku se rado vraća.

Svoju ljubav prema ličkom kraju, zadnjih godina, pokazivao je aktivnim članstvom u Udruzi te je u par mandata bio dopredsjednik iste. U mandatu najavljuje mnoga događanja kako na humanitarnom planu tako i na promicanju LSŽ a među prvima slijedi Lička večer u Veljači 2023. Nadamo se da će ispuniti očekivanja svih nas, te mu želimo puno sreće u obnašanju dužnosti!

Intervju **Ernest Petry** Župan Ličko-senjski

Ličko-senjski župan Ernest Petry (48), po struci magistar prava sa završenim poslijediplomskim studijem sveučilišnog specijalista ekonomije energetskega sektora po MBA programu prije izbora na dužnost župana dugi niz godina bio je zaposlen u HEP-u u kojemu je sazrijevao i obavljao poslove samostalnog pravnika, zastupanja HEP-a pri sudovima, rukovoditelja Službe za pravne, opće i kadrovske poslove, a dugi niz godina je obnašao i dužnost direktora HEP-ovog distribucijskog podružja Elektrolika Gospić. Petry je kroz posljednjih 20-ak godina rada stekao bogato radno iskustvo i znanje koje je posebno bilo usmjereno i zapaženo u realizaciji investicijskih projekata sa značajnim utjecajem na gospodarski razvoj Ličko-senjske županije. Uz navedeno, Ernest Petry ima i bogato političko iskustvo koje je počelo učlanjenjem u HDZ u veljači 1990. godine, u koju stranku se uključio u počecima stvaranja Hrvatske države. Jedan je od onih koji su tih godina aktivno sudjelovali u osnivanju organizacija mladeži HDZ-a, a 90-ih godina je obnašao razne stranačke dužnosti od predsjednika

Županijske organizacije MHDZ-a, do organizacijskog tajnika Mladeži HDZ-a na nacionalnoj razini, člana Glavnog i Središnjeg odbora HDZ-a itd., a ujedno je spletom okolnosti sudjelovao u doslovno svim procesima stvaranja Hrvatske države o kojima se u javnosti puno ne zna. Kao „klinac“ je 90-ih godina bio angažiran u mnogobrojnim u to vrijeme za stvaranje države bitnim procesima, često se susretao i surađivao s prvim hrvatskim predsjednikom dr. Franjom Tuđmanom i mnogobrojnim drugim civilnim i vojnim državnim dužno-

snicima. Uz sve navedeno djelovao je i kao lokal-patriot nastojeći pomoći u radu brojnih udruga i pokreta koji su za cilj imali tradiciju i društvenu valorizaciju Gospića, Like i Ličko-senjske županije. Danas je Petry član predsjedništva HDZ-a, predsjednik Županijske organizacije HDZ-a Ličko-senjske županije i član nacionalnog predsjedništva Zajednice utemeljitelja HDZ-a „Dr. Franjo Tuđman“.

Kroz svoje javno političko djelovanje Petry je usko povezan s Vladom RH odnosno s predsjednikom Vlade RH i predsjednikom HDZ-a Andrejom Plenkovićem, zamjenikom predsjednika Vlade RH i ministrom hrvatskih branitelja te zamjenikom predsjednika HDZ-a Tomom Medvedom, glavnim tajnikom HDZ-a Krunoslavom Katičićem, predsjednikom Zajednice utemeljitelja HDZ-a „Dr. Franjo Tuđman“ Mariom Kapulicom, te mnogobrojnim drugim civilnim i vojnim dužnosnicima. Obiteljski je čovjek, oženjen suprugom Ivanom te otac

dvoje malodobne djece, sina Patrika Antonia (12) i kćeri Croate Patricije (3).

Ernest je stariji sin Miroslava Petryja koji bio je jedan od utemeljitelja Hrvatske demokratske zajednice u Lici, danas već daleke 1990. godine. U teškim vremenima političke neizvjesnosti koja se tada posebno snažno osjećala u Lici, Miroslav je sa skupinom istomišljenika odlučio osnovati HDZ. Na popisu utemeljitelja stranke bio je i jedan klinac, njegov sin, u to vrijeme tinejdžer Ernest Petry. Miroslav Petry bio je u vrijeme Jugoslavije

proganjan i zatvaran kao hrvatski nacionalist, bio je prvi saborski zastupnik s prostora Gospića i Like. Tvrđoglavo se borio za svoju Liku, nabavljao oružje za obranu hrvatske domovine, a iz sabornice se redovno vraćao u ratno područje i razrušeni Gospić. Nikada sa svojom obitelji, suprugom Marijom i

sinovima Ernestom i Ivanom nije htio napustiti Gospić i Liku. Preminuo je 30. svibnja 2020. godine na Dan državnosti, 30 godina nakon što je dao prisegu u Hrvatskom saboru, dok je njegov sin Ernest izabran za ličko-senjskog župana samo godinu dana kasnije na isti datum, kojom

prigodom je odmah nakon izbora izjavio: „Ovu pobjedu posvećuje svojem ocu Miroslavu, koji je bio suosnivač HDZ-a i koji je dao prisegu domovini 30. svibnja 1990. godine kao saborski zastupnik, a umro je na današnji dan prošle godine, na isti datum kada mu je sin postao župan.

Vila: Prošla je prva godina Vašeg mandata. Radilo se vrlo mnogo pa nas zanima jeste li Vi osobno zadovoljni učinkom?

Iza mene je prva godina mandata u kojoj sam se sa svojim suradnicima

uhvatio u koštac, predano i ciljano radio. Svakako je važno napomenuti kako sam zatekao iznimno mali broj započetih i konkretnih projekata, stoga sam pomnom analizom odredio prioritete odnosno plan razvoja u cilju pokretanja gospodarstva na području Ličko-senjske županije, kako volim naglasiti disperzivno u sva četiri grada i svih osam općina. Vrijeme vrtoglavo juri i svjestan sam svih izazova s kojima se moramo nositi, ali sam i vrlo optimističan i vjerujem u izvrsnu budućnost našega kraja, a rezultati rada u proteklih nešto više od godinu dana su već uočljivi.

Vila: Vlada RH u suradnji s Vama je na prostoru Ličko-senjske županije pokrenula mnoštvo projekata. Što biste Vi izdvojili kao presudno?

Suradnja s Vladom RH, premijerom Andrejem Plenkovićem, resornim ministarstvima i mini-

strima te svim gradonačelnicima i načelnicima općina s područja Ličko-senjske županije kao i ustanovama kojima je Županija osnivač je na zavidnoj razini i

jasno je da bi bez svesrdne podrške Vlade RH odnosno njihove pomoći i ciljanih ulaganja, Ličko-senjska županija bila u velikim problemima. Stoga, ističem niz izvrsnih, razvojnih i strateških projekata od pripreme dokume-

ntacije u cilju izgradnje plitvičke zaobilaznice, izgradnja gospićke zapadne i istočne zaobilaznice, izgradnja vodovoda za naselja južno od Karlobaga, ulaganja u cestovnu infrastrukturu i izgradnju nogostupa u Brinju i Vrhovinama, ulaganja u luku Senj, Karlobag, Barić Dragu, Žigljen, Metajnu, Komunalnu luku Novalja, Ribarsku luku u Novalji, izgradnja nove

rampe u luci Stinica, izradu dokumentacije u cilju izgradnje aglomeracije za područje Plitvičkih jezera, izgradnje hidroenergetskog sustava HES Kosinj/Senj 2, izgradnja mnogobrojnih elektroenergetskih postrojenja, energetske obnovu te rekonstrukcija zgrade Gimnazije Gospić i Strukovne škole Gospić, energetske obnovu i rekonstrukcija te dogradnja zgrade Osnovne škole u Otočcu, Senju i Perušiću, u pripremi je projekt za izgradnju Centra za brdsko planinsku poljoprivredu i stočarstvo kroz koji je predviđena izgradnja modula odnosno centara za brdsko-planinsku poljoprivredu – biljna proizvodnja, centra za izvorne i ugrožene pasmine – animalna proizvodnja, modula pametna sela, modula za kulinarstvo i gastronomiju, logističko-distributivnog centra, sajamskog centar te modula koji se odnosi na obnovljivi izvori energije. Nadalje, jako puno se ulaže u poboljšanje pristupa primarnoj zdravstvenoj zaštiti

Domova zdravlja u Otočcu, Senju, Korenici, Gospiću te u ambulante u Donjem Lapcu i Udbini, prošao nam je projekt odnosno osigurana su sredstva za opremanje Centra izvrsnosti za nadarenu djecu, gradi se zgrada za potrebe Središnje pismohrane zemljišnih knjiga Republike Hrvatske u Gospiću, u pripremi je dokumentacija za izgradnju kaznonice u Gospiću te mnogobrojne druge investicije u svim gradovima i općinama na području županije. Također je u fazi izrada dokumentacije kako bi se napokon izgradio Memorijalni centar Domovinskog rata Ličko-senjske županije u Gospiću, a cilj nam je i izgradnja Veteranske ustanove za skrb o braniteljima iz Domovinskog rata u Otočcu,

izgradnja dječjeg igrališta u Donjem Lapcu je završena, u tijeku su pripremni radovi za

izgradnju igrališta u Švici, cilj je izgradnja Doma za stare i nemoćne u Senju, izgrađen je Vatrogasni dom na području Lovinca, Udbine i Perušića, Hrvatske vode ulažu sredstva u rekonstrukcije vodoopskrbne mreže na više lokacija, započelo se s izgradnjom mini hidroelektrane MHE u Otočcu, potpisani su prvi ugovori vezano za obnovu 56 stambenih zgrada od kojih se 32 nalaze na području Ličkog Osika, 6 na području Udbine, 13 u Korenici, 4 u Donjem Lapcu i 1 u Otočcu, u tijeku je uređenje zgrade Lučke uprave u Senju, a u posljednje vrijeme su u realizaciji i mnogobrojne investicije privatnih investitora kroz koja se otvaraju nova radna mjesta i da dalje ne nabrajam.

Vila: Agresija na Ukrajinu uzrokovala je potrebu neovisnosti EU o ruskoj nafti i plinu te vlastitim obnovljivim izvorima energije. U Ličko-senjskoj županiji realiziraju se HES Kosinj i Senj 2, premijer je prije godinu dana pustio u probni rad vjetroпарк iznad Senja. Hoće li se u tom smislu nastaviti sa započetim projektima?

Strašna agresija na Ukrajinu izazvala je turbulencije, kako u zemljama EU tako i u cijelom svijetu. Uz svesrdnu pomoć koju smo pružili ukrajinskom narodu kao županija koja prednjači po broju prijema ukrajinskih državljana u organiziranom prihvatu

U suradnji s Ministarstvom hrvatskih branitelja predvođenog potpredsjednikom Vlade RH i ministrom Tomom Medvedom, udrugama proisteklim iz Domovinskog rata s područja Ličko-senjske županije, visokim vojnim časnicima, ratnim zapovjednicima i ostalim meritornim osobnostima, krenuli smo u realizaciju projekta u cilju izgradnje Memorijalnog centra Domovinskog rata Ličko-senjske županije, za što smo od preko resornog ministarstva osigurali preliminarna sredstva za početak izrade potrebne dokumentacije. Cilj projekta je trajno čuvanje sjećanja na Domovinski rat i bitke za Liku. Kroz različite multimedijske sadržaje, odgojno-obrazovne i kulturne – tradicijske,

izbjeglica, svakodnevno radimo na njihovoj asimilaciji u sve segmente života, od upisa djece u škole, do prava na rad. Pružamo onu ljudsku, materijalnu i svaku drugu pomoć, i na to smo posebno ponosni. Kroz Prihvatni centar za izbjeglice iz Ukrajine u Gospiću prošlo je približno 1.200 ukrajinskih državljana od kojih su na području Ličko-senjske županije do sada trajno zbrinute 633 osobe, te 63 osobe na rubnom dijelu Karlovačke županije odnosno u Grabovcu, a ujedno je u osnovne škole u

Ličko-senjskoj županiji upisano 106 djece iz Ukrajine.

Energetski projekti iz obnovljivih izvora koji će se realizirati na području Ličko-senjske županije idu dalje i pomno pratimo svaki korak do krajnje realizacije istih, a isti se odnose na izgradnju vjetroparkova, solarnih elektrana te hidroelektrana. Samim time i projekt HEP-a vezan za izgradnju hidroenergetskog sustava HES Kosinj / HE Senj 2 od iznimnog je značaja za Ličko-senjsku županiju i Republiku Hrvatsku. Izvanredne okolnosti poput rata u Ukrajini pokazatelj su da svaka država treba težiti što većoj energetskej neovisnosti kako bi što manje ovisila o uvozu energenata iz drugih država uslijed čega je i Vlada Republike Hrvatske donijela odluku kojom projekt Hidro-energetski sustav Kosinj proglašava strateškim investicijskim projektom Republike Hrvatske. Primjer ispravnosti donošenja odluka o strateškim projektima vezanim uz energente je i izgradnja LNG terminala na otoku Krku.

Vila: Hoće li ovaj dio Hrvatske konačno dobiti Spomen-dom Domovinskog rata?

povijesne i druge zanimljive sadržaje, pružit ćemo mladim naraštajima bogat opus kako bi vrijeme Domovinskog rata, poginuli branitelji, stradalnici i svi oni kojih se s pijetom prisjećamo, imali trajno i jedinstveno mjesto.

Vila: Koji od spomenutih projekata izdvojiti kao presudno važan za zadržavanje mladih ljudi na ovim prostorima i na poboljšanje demokratske slike Ličko-senjske županije?

Jačanje demografske slike Ličko-senjske županije, svakako je jedan od mojih najbitnijih prioriteta. Jasnom gospodarskom, socijalnom i demografskom politikom u suradnji s Vladom RH predvođenom premijerom Andrejem Plenkovićem ulažemo iznimne napore u stvaranju novih radnih mjesta, tržišno potrebitih, a time i osiguravanje ostanka mladih ljudi i mladih obitelji na ovim područjima jer oni su zalag naše budućnosti.

6. Kroz mnogobrojne projekte koji su u različitim fazama realizacije spomenuli ste Centar za nadarenu djecu. O čemu je riječ?

U dugoročnom planu i razvoju Ličko-senjske županije svakako je na vrhu ljestvice prioriteta upravo obrazovanje s naglaskom na jačanje postojećega sustava, kako infrastrukturno tako i u ljudskim

potencijalima. Stvaranjem povoljnog tržišta rada i uvođenjem deficitarnih zanimanja u strukovno obrazovanje pružit će se prilika za jačanjem i demografske slike Ličko-senjske županije. Na tragu promišljanja o postojanju i zastupljenosti nadarene djece u našim školama, a vođeni izvrsnim primjerima ostalih županija u smislu centara izvrsnosti, želja mi je isti ostvariti i kod nas. U suradnji sa Splitsko-dalmatinskom županijom krenuli smo u realizaciju i osnivanje Centra izvrsnosti s ciljem jačanja STEM vještina u osnovnim školama i razvoj regionalnih znanstvenih centara, a za što smo osigurali sredstva kroz projekte kojega je nositelj Kraljevina Norveška. Želimo bolju detekciju nadarenih i potencijalno darovitih učenika kako bismo s njima u konkretnom radu razvili njihov potencijal.

Vila: Jeste li kao župan zadovoljni pomacima u smislu kvalitete smještaja gostiju i općenito turističkom ponudom?

Živeći u izazovnim i turbulentnim vremenima obilježenim COVID pandemijom, ratom u Ukrajini i inim drugim okolnostima, uspješna turistička sezona tijekom 2022. godine budi nadu u bolja i uspješnija vremena. Ličko-senjska županija na tom tragu, uz iznimne prirodne resurse, bogata je nizom različitih sadržaja turističkih

destinacija kako u priobalju i otočnom dijelu, tako i u kontinentalnom dijelu županije. Uvijek treba težiti što boljim rezultatima. Ulaganjem u nove sadržaje, poboljšanjem postojećih resursa, edukacijom, prihvaćanjem novina, udovoljavanjem tržišnih kriterija i bogatom turističkom ponudom možemo Ličko-senjsku županiju razvijati kao prepoznatljiv i konkurentan brend. Sljedeći smjernice resornog ministarstva, zalažemo se za zeleni i održivi turizam koji u nadolazećem razdoblju treba produljiti na cjelogodišnje razdoblje, a isti treba biti otporan i inovativan, sve u cilju društvenog i gospodarskog razvoja naše županije i poboljšanja kvalitete života naših sugrađana.

Vila: Vrijednost Izložbe „Jesen u Lici“ davno je prepoznata i priznata diljem Hrvatske i izvan njenih granica. Ova manifestacija iz godine u godinu privlači sve veći

broj domaćih i stranih izlagača i posjetitelja iz Hrvatske i susjednih država. Ove godine oborili ste sve dosadašnje rekorde po broju izlagača i posjetitelja kojih je bilo oko 25.000, koji su daljnji ciljevi?

Naša namjera je manifestacijom prezentirati posebnost i bogatstvo ličkog kraja kao središnjeg brdsko-planinskog prostora u Republici Hrvatskoj. Posebno želimo promovirati, kvalitetu i raznolikost izvornih i tradicionalnih proizvoda Ličko-senjske županije, ali i proizvoda svih drugih brdsko-planinskih prostora i razvijati njihovo tržište. I ove godine na izložbi su sudjelovali izlagači iz gotovo svih hrvatskih županija, a županije koje u svom sastavu imaju brdsko-planinsko područje bile su partneri u organizaciji manifestacije. U budućnosti plan nam je osigurati uvjete da se ova manifestacija održava na prostoru posebno prilagođenom za sajamska događanja ovog tipa što namjeravamo realizirati kroz realizaciju već spomenutog projekta

Centra za razvoj brdsko-planinske poljoprivrede i stočarstva. Naime, geografski gledano Ličko senjska županija središte je brdsko-planinskog prostora (BPP) u RH - promatrajući prostor Krša i izvan granica RH i EU. Republika Hrvatska je i posebnim Zakonom regulirala specifičnosti takvog prostora, te jasno definirala otežane uvjete življenja i gospodarenja. S obzirom na to da je i usmjerenje Vlade RH preciznija podrška rješavanju problema BPP, te da su u najavi i različite mjere podrške rješavanju problema BPP, Ličko-senjska županija u svojstvu nositelja projekta započela je razvoj projekta Centra za razvoj brdsko-planinske poljoprivrede i stočarstva. Cilj navedenog Projekta je revitalizacija ruralnog prostora i kreiranje preduvjeta za unaprjeđenje životnog standarda stanovništva na brdsko-planinskom području u RH s naglaskom na Jadransku Hrvatsku. Stoga sam siguran da će izgradnjom ovako sofisticirane infrastrukture naša manifestacija dobiti još veći značaj.

Vila: Potičete male i mlade poduzetnike, poljoprivredu, stočarstvo, uzgoj mliječnih krava, stipeđirate deficitarna zanimanja u suradnji s obrtničkim udruženjima, a kao prva županija u državi ste osigurali i besplatne karte vlakom za sve redovne studente i umirovljenike koji imaju prebivalište u Ličko-senjskoj županiji.

Da, sve što ste nabrojali je točno, a uz navedeno imamo u planu još puno drugih projekata koje ćemo realizirati u nadolazećem periodu, a sve u cilju poboljšanja kvalitete i održivosti života u najljepšoj hrvatskoj županiji.

Vila: Kao ličko-senjski župan izabrani ste da predstavljate Hrvatsku zajednicu županija u Kongresu regionalnih vlasti Vijeća Europe sa sjedištem u Strasbourgu u

mandatu 2021.-2026. Što to znači za Ličko-senjsku županiju?

Kongres regionalnih vlasti Vijeća Europe predstavlja lokalne i regionalne vlasti europskih država, a čini ga 291 zastupnik iz 46 zemalja članica. Glavni mu je cilj osigurati sudjelovanje lokalnih i regionalnih vlasti u procesu europskoga ujedinjenja i u radu Vijeća Europe. Jedna od njegovih najvažnijih zadaća jest promicanje lokalne i regionalne demokracije i jačanje prekogranične i među-regionalne suradnje u proširenoj Europi. Prvi put netko iz Ličko-senjske županije izabran u neko od tijela Vijeća Europe. Izbor je tim bitniji jer su za Republiku Hrvatsku u nadolazećem programskom razdoblju iz Europskih strukturalnih i investicijskih fondova osigurane milijarde eura. Da Ličko-senjska županija ima svoga predstavnika pri tijelima Vijeća Europe ujedno predstavlja veliku čast i još veće priznanje za Ličko-senjsku županiju i svim našim građanima. Posebno to dolazi do značaja kada znamo da u RH ima 576 jedinica lokalne i regionalne samouprave u kojima postoji velik broj kvalitetnih župana, gradonačelnika i načelnika.

Vila: Nedavno ste izabrani za člana Predsjedništva HDZ-a, predsjednik ste Županijske organizacije HDZ-a Ličko-senjske županije, a uz navedeno ste i član Predsjedništva Zajednice utemeljitelja HDZ-a „Dr. Franjo Tuđman“. Recite nam kako gledate na

politički smjer HDZ-a na državnoj i lokalnoj razini?

Svoja politička djelovanja sam započeo u 90-ima kada sam imao čast kroz Mladež HDZ-a surađivati s predsjednikom Tuđmanom i mnogobrojnim drugim ljudima koji su sudjelovali u procesima stvaranja Hrvatske države. Jako dobro znamo u kojem smjeru je

županije, a tako ćemo djelovati i u buduće.

Vila: Predsjednik Županijske skupštine Ličko-senjske županije je predsjednik Hrvatskog nogometnog saveza Marijan Kustić, koji je ujedno i vaš zamjenik u Županijskoj organizaciji HDZ-a Ličko-senjske županije. Kako surađujete s njim?

predsjednik Tuđman kormilario HDZ-om i gdje je vizionarski vidio budućnost Hrvatske države. HDZ predvođen predsjednikom Plenkovićem i zamjenikom predsjednika Medvedom danas je pozicioniran kao stranka desnog centra, upravo ondje gdje ga je usmjerio Franjo Tuđman. Ulaskom u Schengen, Republika Hrvatska postaje jedna od rijetkih europskih država koja je istodobno članica Europske unije, NATO saveza, Schengena i eurozone.

Što se tiče lokalne odnosno županijske razine mogu napomenuti da sam iznimno ponosan na dosadašnji rad, stranka je otvorena prema svima koji žele doprinostiti boljitku Ličko-senjske županije, kao i svih gradova i općina. Otvoreni smo za razgovore i dogovore prema svima koji dobronamjerno i bez populističkih demagogija djeluju u interesu stanovnika

Prvenstveno koristim ovu prigodu da čestitam Marijanu na jednom od najvećih povijesnih rezultata hrvatskog sporta. Rezultat nogometne reprezentacije na Svjetskom prvenstvu u Kataru je u svima nama probudio nacionalni ponos jer smo još jednom kao narod dokazali pred cijelim svijetom da nikada kao narod ne odustajemo i da uvijek težimo da budemo najbolji među najboljima. Za suradnju s Marijanom mogu prvenstveno reći da smo prijatelji, da imamo iznimno povjerenje jedan prema drugome, a politički gledajući u vrijeme dok je on bio predsjednik ŽO HDZ-a Ličko-senjske županije ja sam mu bio tajnik i uvijek smo sve odluke donosili zajednički, a to radimo i danas kada on obnaša dužnost predsjednik županijske skupštine Ličko-senjske županije.

13. Kada pomislite na vrijeme od godinu dana koje je iza Vas, da li

ste zadovoljni onim što se do sada dogodilo, odnosno jeste li očekivali više?

Iskreno i neskrupno govoreći zadovoljan sam s poduzetim i odrađenim aktivnostima jer se slikovito rečeno proteklih godinu dana tako reći nisam „zaustavio“, pokrenuli smo mnoštvo projekata po cijeloj županiji koji su u različitim fazama priprema i realizacije. Pojedini projekti su već završeni i urodili su plodom, ali kako bih u potpunosti bio zadovoljan sve što smo radili će uskoro biti i vidljivo i tek tada ću moći dati svoje mišljenje, što bi u konačnici trebalo rezultirati strateškim i investicijskim pozici-oniranjem razvoja Ličko-senjske županije odnosno svih gradova i općina od Gospića, Otočca, Senja, Novalje, Perušića, Brinja, Karlo-baga, Lovinca, Udbine, Plitvičkih Jezera, Vrhovina do Donjeg Lapca.

Vila: Imate li još nešto nadodati za kraj ovoga razgovora?

Mogao bih još jako puno toga spomenuti – što smo odradili i što planiramo odraditi, ali nema potrebe. Nadam se da u ovih godinu i pol dana od kada sam izabran za ličko-senjskog župana da nisam iznevjerio dobiveno povjerenje stanovnika Ličko-senjske županije, jer se od srca zalažem i borim kako bismo revitalizirali gospodarstvo, otvorili nova radna mjesta i zadržali opstojnost života na ovim prostorima.

Jedino na kraju mogu zahvaliti i čestitati Udruzi Ličana „Vila Velebita“ za sve što je u posljednjih 30 godina činila i čini za promidžbu i pomoć Lici, a svim čitateljima zaželjeti čestite nado-lazeće Božićne blagdane i svako dobro u Novoj 2023. godini.

Intervju vodio: prof.dr.sc. Milan Vrkljan

Razgovor s biskupom dr. Milom Bogovićem

BISKUP JE TREBAO "POJTI U LIKU"

Novoimenovani gospičko-senjski biskup dr. Mile Bogović dao je za ovaj posebni broj "Vile Velebita" intervju glavnom i odgovornom uredniku Anti Beženu. Govori o svojem pastirskom programu i životnim uzorima, o otvorenim pitanjima te o svojoj ulozi "torbara" kojeg svi lijepo primaju i obećavaju pomoć, ali malo tko daje. Iznenadujuća podudarnost nadnevaka s popom Markom Mesićem.

"Mislim u utorak pojt u Liku... Ovo je Crkva živa kamo ja idem i potrihuje okolo onih duš trudiš se."

(Pop Marko Mesić, Brinje, 25. srpnja 1689.)

Papa Ivan Pavao II., na prijedlog Hrvatske biskupske konferencije, izdao je bulu o osnivanju nove, Gospičko-senjske biskupije, što taj čin znači za život i ustrojstvo Katoličke crkve u Hrvatskoj, a što za Crkvu u krajevima koje nova biskupija obuhvaća?

■ Mogu reći da su svi biskupi Hrvatske biskupske konferencije bili jednodušni u stavu da je potrebno osnovati biskupiju na ovom području. Susretao sam se s nepoznatim ljudima iz raznih krajeva Hrvatske. Prilazili su mi i oduševljeno pozdravljali inicijativu osnutka nove biskupije. Uvjeren sam da nije

postojao takav svehrvatski consensus za osnivanje Varaždinske i Požeške biskupije kao što je u slučaju Gospičko-senjske. Kao da su svi osjećali da je u našem crkvenom (i nacionalnom) prostoru bilo potrebno staviti jednu novu kariku koja bi povezivala katolički (hrvatski) sjever s katoličkim (hrvatskim) jugom. Za Crkvu u ovim krajevima uspostavu nove biskupije znači odvažan iskorak prema narodu i za narod jer nema područja u Hrvatskoj koji bi ustrajno i sustavno bio toliko

guran na rub, prema kraju, prema dubokoj provinciji kao što je područje ove biskupije. U novije vrijeme nas opet straše nekim novim državnim podjelama prema kojima bi ovdje trebalo nestati svako upravno središte. Za narod koji želi ovdje ostati iskorak Crkve osnivanjem nove biskupije sa sjedištem u Gospiću svakako je jedno snažno ohrabrenje.

Ja sam na početku...

Vi ste prvi gospičko-senjski biskup. Koje ste znakove biskupske časti dobili iz Vatikana? Koje je Vaše biskupsko geslo i zašto ste ga izabrali? U čemu su glavne odrednice Vašeg pastirskog programa?

■ Vidljivo sam iz Vatikana dobio svečano pismo koje se po visećem pečatu (buli) naziva bula (vidi str. 3 - op.us.). Daleko je važnije ono što nije tako uočljivo i prepoznatljivo, a to je povjerenje Svete Stolice (i naše mjesne Crkve čije je povjerenje Sveta Stolica samo preuzela) da se na ovom području sa mnom računa kao s pastirom i biskupom, i to u ovim prilikama gdje ta služba ima svoje dodatno opterećenje. Ja sam osobno uvidao već odavna potrebu biskupa na ovim prostorima, ali nisam smatrao uputnim da taj bude ovakvih kvaliteta kakav sam ja. Takvo povjerenje iz čovjeka izvuče nekih pozaspalih i skrivenih energija pa povjeruje na koncu da i rješenje sa mnom, ako se predam službi, može biti korisno. Uzeo sam geslo: U ime Oca i Sina i Duha Svetoga jer je Sveti Otac zaželio da se u to ime pripremamo za proslavu velikog jubileja. Kršten sam u crkvi Presvetog Trojstva. Moja majka je svaki posao započinjala tim riječima. Osjećam da sam na sasvim novom zadatku, da sam zapravo početnik, ali i to da ne preuzimam neki posao gdje bih djelovao u osobno ime, nego da svaki posao započinjem u Božje ime.

Od mladih nogu zavolio sam povijest. Imao sam sreću da sam to mogao studirati. Kako sam po prirodi dosta nestrpljiv i nagao, bilo mi je uvijek teško gledati kako se od povi-

jesti malo uči, a ona toliko poučnoga nudi. U naše vrijeme, kada su nam puna usta demokracije, tužno je gledati kako zamiru tzv. komunitarne strukture. Negdje svećenik nema ni ministranta ni mežnara, ni pjevača ni tutora, sam otvara i zatvara crkvu, pali i gasi svijeće. Kao da se boji da bi bez tih poslova on postao suvišan. Treba se početi najprije dogovarati s jednom osobom, pa uključiti drugu, itd. Mnogi se ispričavaju da im je sve to lakše učiniti nego da druge poučavaju. Ja odgovaram da bi majka mogla lakše donijeti djetetu vode nego li ga naučiti samome hodati do vode. Ja bih htio da sav Božji narod prohoda, a Drugi vatikanski sabor nam nudi tako lijepih promišljenih i prokušanih načina kako se u tome najlakše uspije. Tu je ključ moga pastoralnog programa.

Uzori: pop Marko Mesić, kardinal Stepinac

Koji su Vaši duhovni uzori? Koje vrijednosti svjetovnog života osobito cijenite? Za koje ćete se vrijednosti osobito zalagati u svom radu?

■ Moj duhovni uzor jest pop Marko Mesić. On je počeo popravljati zidove nekadanje pavlinske crkve u Brinju. Prekinuo je posao na polovici kada je osjetio da se u Lici otvaraju pastoralne prilike kakvih nije bilo već nekoliko stoljeća. Ako se te prilike ne iskoriste, propušteno se kasnije više neće moći nadoknaditi. Marko je 25. srpnja 1689. poslao vlastima dopis u kojem su i ove riječi: "Mislim u utorak poći u Liku... Ovo je Crkva živa kamo ja idem i potribuje okolo onih duša traditi se." Meni se čini da je danas vrijeme kada treba biskup "poći u Liku". Naknadno sam uočio i da se moje preuzimanje biskupske službe podudara u danu i mjesecu, pa čak i u danu u tjednu (utorak, 25. srpnja) s Mesićevim dopisom u kojem obznanjuje svoj put u Liku. Marko je imao onu duboko vjerničku i izrazito humanu dimenziju. Bio je on dušom i tijelom Hrvatina, ali je pokazao istančani osjećaj za pravdu i kad je bilo pitanje pravoslavaca.

Nalazio je izlaz i u najzamršenijim pitanjima jednostavno zato što je on volio narod u ovim krajevima. U novije vrijeme dakako da mi je najveći uzor kardinal Stepinac: biti toliko predan svojoj vjeri i osjećati bilo svoga naroda; biti toliko predan svojoj službi a ne pretvoriti se u funkciju nego sačuvati jaku individualnost i osobnost. Mnogo sam također naučio od pokojnog biskupa Srećka Badurine. Ti likovi su smjerokaz i za moje djelovanje. Josip Turčinović uzor mi je po svom odnosu prema poslu i prema suradnicima. Iako je sam bio vrhunski intelektualac i umjetnik, dobivao sam dojam da je sav u tome da drugome pronade okvir u kojem bi mogao više značiti i više koristiti. Od njegovih radova ostalo je relativno malo, ali kolike je on "pročitao" i omogućio im da dođu do izražaja.

Mnogo je neiskorišteno dobre volje

■ Vi ste ugledni znanstvenik, povjesničar Crkve koja je na području nove biskupije prošla kroz brojne organizacijske i društvene promjene, uspone i padove. Koja su za Vas glavna dostignuća i osnovna poruka povi-

jesti Crkve na ovom području koje ćete imati na umu izgrađujući novu biskupiju?

■ Sve što se temeljito radi postaje poučno i zanimljivo. Površan čovjek umire od dosade. Ja sam se radovao svakom kamenu na kojem se primjećivao trag neke davne ljudske ruke. Tako sam, malo po malo, doznao za toliko radinih i vještih ruku u prošlosti koje su stvarale oko sebe ambijent ugodan i pun vedrine. Htio bih i ja danas na ovim prostorima učiniti nešto lijepa za Boga i za svoj narod, darovati snagu i vještinu svoje ruke kako bi se danas ovdje stvorio ambijent ugodan i perspektivan, u vrijeme kada mediji, žedni senzacija, vrebaju da im ne izmakne neka ljudska glupost i promašaj, kada brojni ljudi ne mogu u duši osjetiti radost da hodaju po svojoj zemlji, da imaju svoj krov nad glavom.

Kako ocjenjujete stanje Crkve na području biskupije s obzirom na broj i spremnost svećenika i drugih duhovnika te prisutnost Crkve i vjere u narodu?

■ Ja uvijek govorim da nije u radu samo problem koliko imaš snage, nego i kako su snage raspoređene. Ista količina vode može jedanput, kao neobuzdana bujica, rušiti kuće, a drugi put, kao dobro usmjerena,

Biskup dr. Mile Bogović s izaslanstvom "Vile Velebita" kod predsjednika Republike Stipe Mesića 3. travnja 2000. god. Tom je prigodom Predsjednik prihvatio pokroviteljstvo nad svečanim koncertom potpore novoj biskupiji. U izaslanstvu su bili i predsjednik Udruge Ličana Slavko Degoricija, dopredsjednici dr. Josip Fajdić i Karlo Orešković te glavni urednik lista dr. Ante Božon.

pokrenuti centrale. Vjerujem da se mnogo toga može učiniti s postojećim snagama. Ima mnogo dobre volje i u kleru i u laicima s kojom nitko ne računa. Dakako da ću raditi na tome da se "kadrovi" ojačaju, a mislim da će biti korisno više angažirati redovnike.

Crkve u Korenici i Udbini, samostani, škole...

Koje su glavne zadaće izgradnje Crkve i duhovne obnove u Gospičko-senjskoj biskupiji?

■ Mogao bih napraviti dugi popis što mislim da treba učiniti, a koliko će se od toga učiniti i kojim će to intenzitetom napredovati, to će diktitirati mogućnosti i dogovor sa suradnicima. Mislim da bi u Senju bio koristan jedan kontemplativni red, a postoje i uvjeti da se to ostvari. Ondje također planiramo osnovati kolegij, odnosno klasičnu gimnaziju. Na Plitvicama je nuždan jedan pastoralni centar. Među prioritete idu izgradnja crkve u Korenici i Udbini. To će biti najbolji dokaz onom svijetu, koje razni potezi domaćih političara i međunarodnih udruženja neprestano guraju prema nesigurnosti i besperspektivnosti, da su ovdje kod kuće i da su prihvaćeni kao braća i po vjeri i po narodnosti. Teški je zadatak raditi na stvaranju takvih životnih okvira na ovim prostorima u kojima se ni Hrvati (katolici) ni Srbi (pravoslavci) neće osjećati nesigurni i besperspektivni.

Ime Gospić ima dužu povijest od grada

Prvi put u povijesti Gospić, nakon Udbine, Modruša i Otočca, postaje sjedište biskupije u ovim prostorima. Iako je star tek oko tri stoljeća, data mu je prednost pred drevnim, plemenitaškim i kulturno izgrađenijim Senjom koji je najstarije biskupsko središte. Hoće li te okolnosti imati kakva utjecaja na Vaš rad?

■ Gospić kao organizirano naselje nije tako star, ali mu se ime naslanja na vrlo stare ustanove. I u ovom broju "Vile Velebita" imamo jedan zanimljiv članak o Gospićkoj crkvi nedaleko od današnjeg Grada. Petar

Runje u srednjovjekovnoj crkvi nedaleko od Smiljana, zvanog sv. Dominika (Gospa), nazire ime današnjeg Grada. Profesor Močanić našao je više podataka iz turskog vremena koji ukazuju na isto. Ana Tomljenović u ovom broju "Vile" sažimlje i dopunjuje tu tradiciju. Daleko je od toga da bi Gospić u dalekoj prošlosti imao značenje kakvo je imao Senj. Da nova biskupija ima sjedište u unutrašnjosti prihvaćeno je jednoglasno od Hrvatske biskupske konferencije. To nije rezultat moga izbora. Ja kao povjesničar znam da je osnivanje jakih ustanova u unutrašnjosti bio uvijek znak snage i kulturnog razvoja Hrvatske i Crkve u Hrvata. Ako je Hrvatskoj u Lici potrebno jako središte, a nesumnjivo da jest, ona ga može napraviti. Lakše od Gospića nego od nekoga drugoga mjesta. Za Udbinu i Modruš ne vide se neke perspektive toga tipa. Kad bi Ogulin (novovjekni nasljednik Modruša) bio bar blizu zemljopisnom središtu biskupije, dileme ne bi bilo ni do sada. Ne bih kategorički tvrdio da je dilema: Gospić ili Otočac, gledajući na duge staze najbolje razriješena. U ovom trenutku sadašnji izbor izgleda najprikladnijim i ne smatram ga upitnim. Senju u ovim okvirima treba dati posebnu pažnju jer on ne samo da je imao veliko značenje u prošlosti nego ga može imati i u budućnosti, makar i nije biskupsko središte.

Gradilište s obustavljenim radovima

Kao biskup u Gospiću počinjete praktično ni iz čega. Glavni simboli svake biskupije su biskupska palača i katedrala. Kakvi su izgledi da te simbole dobije nova biskupija u Gospiću?

■ Katedrala Gospičko-senjske biskupije jest crkva Navještenja Marijina u Gospiću. Sada se ne opterećujem brigama oko gradnje nove katedrale. Župnik i dekan gospićki Stipe Zeba uređio je župnu crkvu kao da je znao da će biti katedrala. Biskupski dvor ćemo jednoga dana imati na najljepšem mjestu u Gradu, a i zgrada je reprezentativna.

Sada smo još na privremenim rješenjima. Jedno od glavnih mojih zanimanja sada svakako treba biti torbarenje i prosjačenje. Više puta znam u šali reći da sam upisao za to kurs kod nekih biskupa koji su u tome već postigli visoki stupanj profesionalnosti. Kada me vide, i prije nego im što rečem, počinju se ispričavati: "Znate, mi i nemamo...". Ja odmah dodam: "Ali zacijelo imate nekoga pa mu malo prišapnite da je nedavno osnovana nova biskupija u Hrvatskoj gdje neki svećenici još moraju služiti misu u dnevnim boravcima, gdje crkvena zvona ne zvone ni kada se osnuje biskupija, ni kada umre nadbiskup, a kamoli da bi zvonila za podne. I to jednostavno zato što nemaju ni crkve a kamo li zvona; da postoji jedna biskupija u kojoj nema tako mnogo vjernika, ali od onih koji jesu mnogi se osjećaju kao na kolodvoru, jer već više godina nemaju sigurne adrese; da postoji biskupija koja slična na veliko gradilište, a na mnogim mjestima je izvješten natpis: Obustavljeni radovi. Rečem takvima da za svaki slučaj uzmu i žiro račun banke nove biskupije. Zato taj račun prilazem i ovom broju "Vile".

Zbunjen sam neodgovornim obećanjima

Bili ste kod predsjednika države Stipe Mesića. Kontaktirate sa županijskim i gradskim vlastima. Jeste li zadovoljni tim kontaktima? Hoćete li dobiti kakvu materijalnu potporu?

■ Pa bio sam već svagdje i ići ću svakuda. Ja inače moram složiti jedan drukčiji krug sugovornika od onih s kojima sam do sada razgovarao. Ne bih se mogao potužiti da sam kod predstavnika vlasti bio loše dočekan. Pače mogao bih im svima, od općinskih vlasti do Predsjednika Države zahvaliti na susretljivosti. Bilo je i konkretne pomoći, a još je više obećano. Mene u zadnje vrijeme obuzima želja da idem okolo propovijedati kako trebamo spašavati hrvatski rječnik. Riječi su ugrožene! Više čovjek ne zna znači li u govoru riječ obećati upravo ono što znači u rječniku, kad netko kaže

da nema problema znači li to da će on nešto poduzeti ili neće, kada netko kaže za mjesec dana, znači li to baš mjesec dana, ili za dva, ili nikada. Ja sam se bavio znanostu i svaku riječ sam uvijek prosuđivao po njenom izvornom značenju. Sada sam često zbunjen jer ja za neke stvari mislim da su riješene, a one nisu, za neke da su dogovorene, a one nisu.

Majka Božja od Krasna - zaštitnica biskupije?

Za dan posvećenja biskupije izabrali ste blagdan Svetog Jakova, zaštitnika drevne Krbavske biskupije. Hoće li taj svetac ostati zaštitnik biskupije ili ćete odrediti nekog drugog, možda Majku Božju od Krasna?

■ Sveti Jakov je bio zaštitnik Krbavske biskupije. Svakako bih htio da ljudi steknu dojam da ovdje nije riječ o nekim inovacijama, nego na prvom koraku da se uspostavi crkvena organizacija na ovom

području kakva je ona nekada bila. Već se u vrijeme popa Marka Mesića radilo na tome da se obnovi Krbavska biskupija. Razvoj nije išao u prilog toj ideji, pa se od toga odustalo. Danas ne želimo kopirati nekadanje stanje, jer su prilike drukčije, ali nipošto ne smijemo reći da su one tako drukčije da na području gdje su u srednjem vijeku bila četiri biskupska sjedišta danas nije potrebno nijedno.

Što se tiče zaštitnika Biskupije, čini mi se vrlo mudrom sugestijom nekih ljudi da zaštitnik biskupije treba biti svetac koji neće ni po čemu razdvajati nego povezivati. Ako bismo uzeli sveca neke prijašnje biskupije, npr. sv. Jakova, mogli bi se Senjani požaliti zašto nije sv. Juraj, Otočani zbog sv. Nikole, Modrušani zbog sv. Marka. Možda je najbolji prijedlog da zaštitnik bude Majka Božja od Krasna, koja ima najveće mogućnosti povezivanja. Ondje se, naime, slavi Velika Gospa, a njoj je posvećena i katedrala u Senju, svetište u Oštarijama kraj Ogulina, mnoge druge crkve, i konačno - po

Gospi dobilo je ime i sadašnje biskupsko sjedište: Gospić.

Imate li još nešto poručiti javnosti i našim čitateljima?

■ Pozdravljam sve vjernike nove biskupije. Preporučujem im se u molitve. Tko god može neka se pridruži velikom slavlju 25. srpnja u Gospiću. Preporučujem svima koji su negdje izvan područja biskupije, u domovini ili inozemstvu, da na bilo koji način podrže ovu inicijativu Crkve u Hrvata. Ono što je Svetu Stolicu najviše sklonilo da utemelji novu biskupiju na ovom prostoru bila je evanđeoska poruka da će na taj način Crkva moći biti bliže narodu u njihovim brojnim duhovnim i materijalnim nevoljama. Zahvaljujem se Udruzi Ličana u Zagrebu i Uredništvu lista "Vila Velebita" što su ovaj cijeli broj posvetili novoj biskupiji.

Razgovarao: Ante Bežen

GRB GOSPIČKO-SENSJSKE BISKUPIJE

Grb Gospičko-senjske biskupije identičan je s grbom prvog njenog biskupa dr. Mile Bogovića. Jedino je u sredini grba dodano glagoljsko slovo š, što kao broj znači 2000, tj. biskupija je utemeljena u jubilejskoj 2000. godini.

Štit je uzet s grba ličkih plemića Petrovića, na kojem grbu je najstariji lik hrvatskog grba u kamenu (1491.). Taj grb je na reljefu Presv. Trojstva koji se nekada nalazio u crkvi Svetog Duha u Senju, a sada je u senjskoj katedrali.

LIKOVNI ŠTITU:

Temelj je znak senjske glagoljske tiskare koji se nalazi na knjižici *Spovid općena iz 1496.* Križ s toga znaka je tako stiliziran da označuje i glagoljsko

slovo a. Mnogi stručnjaci drže da je glagoljska abeceda, kao pismo nastalo za potrebe kršćanskih misionara, počinjala s križem (za slovo a), ali je taj križ s vremenom ponešto izmijenjen da se razlikuje od križeva u liturgijskim tekstovima, tj. da se razlikuju slovo od križa. Donji dio tiskarskog znaka stiliziran je "trojstveno": tri trokuta simboliziraju također kopneni dio biskupije s njegovim trijma vrhuncima (Velebit, Plješevica, Klek), što sve oplakuje more i natapaju vodopadi (Plitvice, Rastoke). Iz stilizacije se naziru elementi hrvatskoga.

Mons. dr. Mile Bogović, biskup gospičko-senjski govori o uhićenju "gospičke skupine", smrti Milana Levara, Lici kao hrvatskoj regiji, povratku Srba u Liku

UHIĆENJA U GOSPIĆU PRIKAZANA KAO OPTUŽBA SVIH BRANITELJA

U proteklih nekoliko mjeseci, otkako ste preuzeli odgovornu dužnost biskupa novoosnovane Gospičko-senjske biskupije, u Hrvatskoj, a i na području biskupije, zbililo se više značajnih događaja u javnom i crkvenom životu s izrazitim političkim ali i moralnim obilježjima. Neki od tih događaja potakli su reagiranje službene Crkve u Hrvatskoj pa i Vas osobno. Molimo Vas da ih prokomentirate za naš časopis.

Podimo od zbivanja u vezi s Domovinskim ratom. U Gospiću su uhićeni branitelji o kojima se vodi istraga pri Županijskom sudu u Rijeci, a oni su u pritvoru (dvojica su u međuvremenu puštena na slobodu) pod sumnjom da su počinili ratni zločin likvidacije nekolicine srpskih civila u Gospiću početkom Domovinskog rata 1991. godine. Taj je događaj izazvao javne prosvjede u Gospiću i osnivanje stožera za obranu dostojanstva Domovinskog rata, jer je protumačen kao kriminalizacija tog rata, odnosno obrane Hrvatske od srpske agresije. Mnogi su to doživjeli kao nastojanje aktualne vlasti da kriminalizira obranu Hrvatske što je izazvalo strah i moralni bunt kod onih koji su od prvog dana branili i obranili Gospić. Najviši predstavnici vlasti dali su izjave koje su protumačene kao da se uhićeni unaprijed osuđuju, što je pojačalo uvjerenje o kriminalizaciji.

Koji je Vaš stav o uhićenju "gospičke skupine" s obzirom na etiku Domovinskog rata, ali i moguće ratne zločine te etička načela Katoličke crkve?

■ "Gospička skupina" je u istražnom zatvoru i imamo pravo očekivati da doznamo je li sumnja da su počinili zločin potvrđena ili nije. Razumljiva je reakcija naroda i branitelja jer su ti uhićeni ljudi u jesen 1991. bili s ostalim braniteljima povezani time što su branili i obranili Gospić od agresije. Tu se postavlja dva pitanja: je li tre-

Narod je reagirao prosvjedima jer se boji da Vlada nije dovoljno jaka da vlada situacijom u Hrvatskoj, nego da ima neke gospodare iznad sebe koje mi nismo birali • Narodu se čini da se haaški istražitelji udružuju s onima koji su rušili Gospić i hrvatsku državu • Pred oči javnosti treba jasno staviti zašto su 1991. granate padale po Gospiću • Područje Like, u užim ili širim granicama, oduvijek je bilo regionalna cjelina pa tako treba i ostati.

balo tada braniti Gospić i, drugo, je li se Gospić trebao braniti upravo onako kako je branjen? Izostala je jasna riječ i političara i medija da odgovori potvrdno na prvo pitanje. U jeku kampanje na neke od branitelja padale su optužbe i na ljude koji su savjesno obavljali svoje obveze prema Gradu i Domovini. I oni su osjetili da su na "brisanim prostoru". Ne sjećam se da je u zadnje vrijeme objavljivano u nekom tiražnom listu u kakvoj je situaciji Gospić bio u jesen 1991. U to vrijeme nekoliko puta sam obišao sve ugrožene krajeve. 3. rujna smo Luka

Blažević i ja, doslovno puzeći, došli do crkve u Ličkom Osiku i potom u golim zidinama zagazili u pepeo koji je ostao od paljevine. Ići ispravno bilo je opasno za život jer su iz Ličkog Osika Novog bile prema hrvatskim naseljima uperene ubojite cijevi. To je bio početak scenarija po kojemu su poslije stradavale sve crkve na dometu topova s druge strane bojišnice. U Gospiću tog dana nismo u središtu grada našli ama baš nikoga. Okolo su se čule eksplozije. U Budačkoj ulici našli smo prijatelja u podrumu. Gospić je bio napadnut i bila je stalna opasnost da padne. No to se ipak nije dogodilo jer je bilo ljudi koji su svaki dan stajali život na kocku i branili Gospić i njegovo stanovništvo.

Tek kada se prihvati kao polazište da je Gospić trebalo braniti, može se prijeći na drugo pitanje: a je li ga trebalo braniti na način kako su to neki činili?

U toj obrani nije uvijek moglo biti savršene koordinacije, ubacivali su se i ljudi s labilnim moralnim kriterijima, pa je bilo slučajeva prekoračenja dopuštenoga, čega su zacijelo bili svjesni i zapovjednici obrane. To hrvatska vlast treba ispitati i odvagnuti krivicu, da ne ispadne kako su, pa i u onom stupnju ugroženosti, bila dopuštena sva sredstva. Po našoj kršćanskoj moralci bolje je pustiti grješnika da nekažnjeno živi nego okriviti pravедnika. Mediji su tako stvar prikazivali da su se mogli osjetiti pod optužbom svi koji su ovdje branili Gospić i Hrvatsku, odnosno da je došlo vrijeme kada je svakome dopušteno blažiti ugled jednoga hrvatskoga grada, pa i naroda; kao da su u prednosti bili oni koji se 1991. nisu ni založili ni izložili.

Nejasno je što misle naredbodavci

Uhićenju su prethodila iskapanja istražitelja Međunarodnog suda u Haagu u okolici Gospića, navodno u

potrazi za masovnim grobnicama u koje su pokopani srpski civili. Sada se o tim iskapanjima šuti. O tome ste dali i izjavu za javnost. Držite li aktivnosti Haaškog suda u Lici i u Hrvatskoj čistim sudbenim poslom ili one imaju političke i moralne implikacije po kojima bi se trebale prosuđivati? Kako tumačite činjenicu da se o hrvatskim civilnim žrtvama u Lici tijekom Domovinskog rata (Lovinac, Široka Kula, Barleta, Čanak i dr.) u javnosti govori neusporedivo manje nego o srpskim žrtvama? Postoji li i tu odgovornost vlasti i Haaškog suda?

■ *Dolazak haaških istražitelja na ove prostore, popraćen jakom medijskom kampanjom, upravo zbog gore rečenoga, ovaj narod doživio je poniženjem i za njih i za hrvatsku državu. Narod zna da se pucanjem na Gospić 1991. pucalo na hrvatsku državu. Nezgodna je okolnost što su haaški istražitelji uzeli za svoja polazišta upravo položaje s kojih se tuklo po Gospiću, a nisu pokazali zanimanja za ona mjesta gdje su stradavali branitelji i civili Hrvati. Dakako da to oni nisu samovoljno izabrali nego su dobili takav zadatak. Na njih gledam kao na one koji obavljaju neki tehnički zadatak i koji zapravo ne vide što to znači. Pitanje je što žele postići oni koji ih ovamo šalju? Haaški istražitelji možda ne znaju da je Gospić granatiran upravo ondane gdje su oni počeli s iskapanjima i da to u narodu ne može ne prizivati slike i patnju koju su prošli. Narodu se čini da se ti istražitelji udružuju s onima koji su rušili Gospić i hrvatsku državu. Zato je onako reagirao. On se boji kako ova Vlada nije dovoljno jaka da ona vlada situacijom u Hrvatskoj, nego da ima neke gospodare iznad sebe koje ni nismo birali. Ili da mora snositi posljedice međustranačkog obračuna. Sjećam se riječi profesora Bajsića da kad djetetu upreš prstom u predmet, ono ne gleda u predmet nego prst. Kod nas vlast do 3. siječnja 2000. godine nije vjerovala oporbi, a ova današnja još manje sadašnjoj oporbi, prijašnjim nositeljima vlasti. Ako se HDZ zauzeo za Gospićane i branitelje, današnja vlast sklona je i njih gledati kao što gleda na HDZ (gleda u prst). Mislim da ni Europa ne daje dovoljno obrazloženja za svoj odnos prema hrvatskoj državi. Dobiše čovjek dojam da bi nas i dalje radije gledala među poraženima.*

Što se tiče ratnih događanja 1991. u Gospiću, naravno da treba ispitati je li zločin učinjen i tko ga je učinio - tko se s takvim stavom ne bi složio, bio bi izvan kršćanskih i humanih okvira. Zločince nigdje pa ni ovdje, a ukoliko se ovdje nalaze, nitko ne treba podržavati, ali treba shvatiti kontekst u kojem se sve to dogodilo, kako je to rečeno u izjavi hrvatskih biskupa u Poreču. Istina je da zločin treba individualizirati, ali previše naglašavanje individualiziranja moglo bi nas dovesti do toga da ne uvažimo kontekst, prilike. Neka se istraži postoje li zločini, ali neka se ne zanemari istražiti i okolnosti u kojima su se eventualni zločini dogodili. Bit je nesporazuma, kako rekoš, u tome što je ljudima ovdje u Gospiću bilo i ostalo nejasno smatraju li naredbodavci haaških istražitelja da je 1991. godine ujesen Gospić i hrvatsku državu trebalo braniti ili nije. Hrvati koji su upisani u knjizi ratnih zločina trebaju odgovarati kao i drugi. Ali zlo čine i oni koji po svojoj volji, ili za volju određene politike, preskaču listove te knjige, kao da nije važno što je prije a što poslije, što je uzrok a što posljedica. Treba staviti pred oči javnosti razloge zašto su granate padale po Gospiću, zašto je četiri godine stotine tisuća Hrvata živjelo u progonstvu. To je jedino ispravno polazište za presudbu što se stvarno na ovim prostorima dogodalo. Ljudi su se prestrašili da se vraćaju vremena kada se moglo dobro zaradivati na "hrvatskoj koži", tj. da si dobro prolazio ako si nekoga prijavio da govori o nekoj samostalnoj hrvatskoj državi. Mi stariji dobro se sjećamo takvih vremena.

Svi mi znamo da ne treba uzvratiti pljuskom na pljusku; ako je tebi netko kuću zapalio, ne trebaš zapaliti i ti njegovu, kako je to lijepo svima poručio još na početku rata tada prvi čovjek Crkve u Hrvata kard. Franjo Kuharić. No nitko neće reći da je sasvim normalno i pravedno da se okrivljuje onoga koji je uzvatio, a da se pusti na miru onoga koji je prvi udario, odnosno zapalio kuću. Jer one druge pljuske ne bi bilo, ona druga kuća ne bi izgorjela, da nije pala prva pljuska i planula prva kuća.

Slučaj Levar nekima je poslužio za teške optužbe

Dana 28. kolovoza u Gospiću je život izgubio Milan Levar, koji je bio sudionik Domovinskog rata i

koji se svojim izjavama u medijima predstavio u javnosti kao očevidac i svjedok navodnih ratnih zločina što ih je u ratu počinila hrvatska strana. Istraga o njegovoj smrti još traje, ispitano je više od 200 ljudi, no o uzrocima te smrti se samo nagada. Levarovu smrt najviše su političari također "presudili" kao ubojstvo zbog njegovih svjedočenja, premda postoje indicije i o drugim uzrocima. Iskazane su i javne sumnje o vjerodostojnost Levarovih "javnih svjedočenja" te da u Haaškom sudu nije prihvaćen kao "zaštićeni svjedok".

Levarovu smrt neki su mediji podigli čak do najvišeg simboličkog značenja, o čemu svjedoči i naslov jedne emisije, po prilici "Hrvatska poslije Levara".

Kako komentirate Levarovu smrt te odnos aktualne politike i medija prema njoj?

■ *U dvorištu kraj vlastite kuće od eksplozivne naprave smrtno je stradao Milan Levar. To je sve što se na temelju poznatih istražnih radnji može sa sigurnošću tvrditi. Nakon tragedije mediji su bili puni izjava raznih političara i državnih dužnosnika i svaki je davao svoju procjenu nemilog događaja. Neki od njih govorili su o Gospiću kao gradu u kojem je zavladao strah i o Gospićanima kojih se treba bojati bilo gdje se našli. Tema se proširila na zločine koje su Hrvati počinili u Domovinskom ratu i poslije njega, tako da se stvorio dojam da su najveći i najbrojniji zločinci među Hrvatima, a da je njihova djelatnost najuže vezana uz Gospić. Pred cijelom hrvatskom javnošću organizira se okrugli stol o Hrvatskoj nakon Levara, s kojeg su stola u tom stilu sijevali mačevi ubojitih riječi. I sve to prije nego je istraga otkrila stvarni uzrok i pozadinu Levarove smrti. Ovih dana mogli smo čuti iz usta predsjednika jednog novinarskog udruženja da u okvir slobode medija ulazi i to da nekoga možeš smatrati zločincem (predsjednika države!) pa makar on to i nije bio. Žalostno je kad takvi isplivavaju i krenu u lov, kada se izgubi minimum zahvalnosti za stvarno podnesene žrtve, kada se nagraduju denuncijacije, bez provjere točnosti. Gospićani sve do danas traže da nadležni istraže i objave pozadinu Levarove smrti jer ne znaju zašto i danas usred Gospića treba danonoćno stajati policija i čuvati jednu kuću. Od*

koga i zašto? Izjavljujem i kao biskup i kao gospićki građanin da je Gospić normalan grad u kojemu se svaki može mirno osjećati i kretati. Dakako da se može dogoditi da se građani sklanjaju pred onima koji preko medija i dalje pucaju na Gospić, koji taj grad, nakon Viškova najvećeg stradalnika u Domovinskom ratu, stalno nude haškim istražiteljima. Ako je netko ubio Milana Levara, bez obzira otkada je i iz kojih razloga je to učinio, treba ga otkriti i prilično kazniti. Bilo je jasno da je nekima taj slučaj poslužio kao povod da šire teške optužbe protiv drugih.

Uhićenja branitelja izazvala su snažne prosvjede skupina građana Hrvatske, ali i nekih političkih stranaka i drugih javnih subjekata. Nemir javnosti izazvalo je i reagiranje Hrvatskog državnog sabora koji je donio deklaraciju o Domovinskom ratu te hrvatskih biskupa koji su o tome uputili javnosti svoju poruku iz Poreča 21. rujna.

Kako gledate na saborsku deklaraciju sa stajališta iznijetih u biskupskoj poruci? Što mislite o nekim optužbama u tisku da su se biskupi u porečkoj poruci stavili na stranu "državotvorne desnice" i opravdavanja "zločina zbog domovine"?

■ *Mislim da je reakcija branitelja prisilila političku javnost da se suoči s načelnim pitanjem: smijemo li pobjednicima u Domovinskom ratu buditi osjećaj poraženih, ima li u prošlim deset godina nekih vrednota koje su neupitne, ima li ljudi kojima bismo i nakon 3. siječnja svi trebali biti zahvalni. Ja vjerujem da su svega toga bili svjesni odgovorni u sadašnjoj vladi, ali iz nekih drugih kalkulacija nisu smatrali da to treba isticati. Hrvatski biskupi su reagirali ne samo zato da se sačuva dužna zahvalnost prema zaslužnima za ostvarenje hrvatske države, nego i za to da se već jednom prestane s međusobnim optužbama koje nikada ne doprinose boljitku i napretku naroda. U Svetom pismu se često sotona naziva tužiteljem svoje braće.*

Nitko se Gospićanima nije ispričao

Premda mediji o tome više ne izvješćuju, prosvjedi građana

Gospića i branitelja zbog uhićenja "gospićke skupine" i dalje se organiziraju u središtu Gospića poslije nedjeljne mise. Kako to tumačite?

■ *Nakon teških i neprovjerenih optužbi na račun Gospića nitko se još nije smatrao pozvanim da se javno ispriča tim ljudima. Neke novine su objavljivale svaku optužbu protiv Gospićana, pa makar i same u njih ne vjerovale. Možda to i ne izgleda tako strašno ako se gleda iz Zagreba i Rijeke, ali ako živiš i radiš u Gospiću, jasno je da te to smeta. Zato nije ni čudo da neki Gospićani i dalje jedni druge hrabre na taj način što se okape nakon nedjeljne mise kod spomenika palih branitelja. Pridruže im se i svećenici, a i sam sam im se jednom pridružio. Učinio bih to i više puta, ali sam često nedjeljom odsutan. Nije to protest protiv nikoga, nego jedan način izražavanja njihove molbe da se ima razumijevanje za teškoće u kojima su bili i u kojima se i danas nalaze. Kad nabuđa nezadovoljstvo ono se izražava u vrijeme i ne vrijeme. Treba vidjeti koji su mu korijeni.*

Teritorij biskupije mogao bi biti i administrativna jedinica

U Hrvatskoj su aktualne rasprave o državnom preustroju u regije. Iako je Lika nedvojbeno posebna regija u okviru Gorske Hrvatske, o njenom položaju regija postoje različiti stavovi, među kojima su i takvi da se Lika regionalno priključi Zadru ili karlovački dio. Što mislite o regionalnom položaju Like, posebno u svjetlu osnivanja Gospićko-senjske biskupije.

■ *U svojoj nastupnoj propovijedi kao gospićko-senjski biskup rekao sam 25. srpnja: Očekujemo s pravom da će i državna vlast shvatiti da i ona treba "poiti u Liku" s još jačim institucijama od ovih današnje, i nikako dopustiti da ovo područje postane rubno u nekim novim upravnim podjelama. Lanac je jak onoliko koliko je jaka njegova najslabija karika. Ovdje je karika između hrvatskog sjevera i hrvatskog juga. Ta karika je već mnogo istezana i pritiskana. Treba je ojačati. Onome koji znađe povijest i zemljopis ovoga kraja neće pasti na pamet da predlaže cijepanje ličkoga područja. Ono je zemljopisno i povijesno jedna cjelina. Upravo zato što je ono po svojim zemljopisnim osobinama nerazdvojna cjelina, mogla se*

ovdje razviti u povijesti i jedinstvena administrativna cjelina. Ne bez razloga neki govore da su tu začeci hrvatske države. Svakako je u vrijeme kraljeva hrvatske krvi ovdje stolovao ban, pa se i područje nazivalo banska Hrvatska. Turcima je uspjelo povući ovuda granicu, a to je učinjeno i u novije doba za vrijeme tzv. Krajine. To je bilo nasilje i odužara od konfiguracije tla i povijesnog razvoja područja. Može se jedino govoriti dokle bi sezale granice novih regija, ali bi bilo besmisleno rastavljati područje uže Like, Gacke i Krbave. Razumljivo je da sam kao povjesničar imao udjela u formiranju granica Gospićko-senjske biskupije. Mislim da bi cjelokupni teritorij koji ta biskupija obuhvaća mogao i na civilnom području funkcionirati kao jedna administrativna jedinica. To smatram sada optimalnim rješenjem, iako bi u drugim okolnostima slunjski i ogulinski kraj mogli ući u sastav i neke druge regije. Jednostavno ne shvaćam da bi podjela ovog užeg područja imala ikakav smisao, ali dakako da time nije uklonjen strah da bi se tako nešto moglo progurati. To može proći samo ako prevladaju neki drugi interesi, a ne interesi Hrvatske i naroda ovoga kraja.

Donji Lapac važan je za cijelu Hrvatsku

U posljednje vrijeme na područje Gospićko-senjske biskupije vraća se sve više izbjeglih Srba. U općini Donji Lapac oni su, kao većinsko stanovništvo, dobili i općinsku vlast. Što taj proces znači za djelovanje Crkve na području biskupije? Hoće li to utjecati na Vaše planove obnove crkava, npr. u području Donjeg Lapca?

■ *Crkva u Hrvata je od početka tražila da se osigura povratak svima koji su nepravедno protjerani sa svojih ognjišta. Bilo bi neopravdano odstupiti od toga principa. Ja sam na međureligijskom skupu, koji je održan u Pečuhu od 8. do 10. prosinca 1993., na kojem su sudjelovali i predstavnici Srpske pravoslavne crkve, izričito tražio da taj skup izda deklaraciju kako treba osigurati pravo svim prognanima na povratak. Članovi Srpske pravoslavne crkve govorili su da to nema smisla jer nema uvjeta za povratak. Uvjeta doista nije bilo, ali tražio se načelan stav. Svakako, do objavljivanja takve deklaracije nije*

došlo. Već sam onoga puta izjavio da Srbi na ovom prostoru nisu neki došljaci jer im je ovdje boravište više od 300 godina. Pokojni šibenski biskup Srećko Budurina je rekao da podržava obnovu kuća i povratak svijeta, ali onim redom kako su morali napuštati svoja ognjišta. Nisu moji Slunjanici i drugi s područja Izv. Krajine 1991. išli u turizam i ostali izvan svojih mjesta četiri godine. Nije ni Srbima 1995. bilo do turizma, ali razlozi njihova odlaska ipak su drukčije naravi. Vjerujem da nisu ni svi Srbi s ovog područja podržavali politiku čišćenja Hrvata u njihovoj jednoj domovini, ali bilo ih je dosta koji su jasno dokazali da ne žele Hrvatsku kao svoju domovinu. Bez prihvatanja Hrvatske kao svoje domovine ne stvaraju se ovdje odnosi za miran suživot. Svaki se treba boriti za svoja prava i za prava svoga naroda. U toj borbi ne smiju se zaboraviti ili zanijekati prava drugoga čovjeka i drugoga naroda.

Donji Lapac je u tom međusobnom suživotu velika šansa koja se može izroditi i u veliki promašaj. Ono što se zbiva u Donjem Lapcu važno je za sve krajeve u Hrvatskoj gdje živi srpsko-pravoslavno stanovništvo. Najgora bi bilo ako i odonuda dobijemo poruku da nismo u stanju uspostaviti međuljudske odnose. To bi bilo poniženje za nas kao ljude i kričane. Ondje je na čelu općine čovjek koji nije otišao s onom stranu bojišnice. On je Srbin i razumljivo je da se treba boriti za pravo Srba (za to pravo trebaju se i drugi boriti!), ali jednako treba voditi računa i o odnosu tih Srba prema hrvatskoj državi i o pravima Hrvata. Nastojat ću porazgovoriti i s predstavnicima katolika u Donjem Lapcu i sa sadašnjim predsjednikom općine. Ja bih najradije razgovarao ondje s predstavnicima pravoslavne Crkve, ali - kako je poznato - ondje nije bilo jako pravoslavlje kao vjera. Ondje smo nekoć imali jaku katoličku zajednicu u Boričevcu. Oko 2000 Hrvata katolika moralo je 1941. pobjeći preko Bosne u druge krajeve Hrvatske i poslije nisu ni snijeli reći da su iz Boričevca jer su već po tome bili sumnjivi komunističkim vlastima. Godine 1996. služio sam misu kraj stradale crkve u Boričevcu. Bila je to prva misa nakon 1941. Ja ću raditi na tome da se ondje služi svake nedjelje sv. misa, bilo za povratnike Boričevljane, bilo za prognane Hrvate iz Bosne. Ako su u onom kraju sada Srbi

u većini, razumljivo je da imaju pravo formirati svoju općinsku vlast i tražiti načina kako izboriti prava koja im pripadaju. Mirni suživot se neće izgrađivati sve dok se Hrvati svojski i iskreno ne založe za legitimna prava Srba, odnosno dok se Srbi ne založe za ista prava Hrvata.

"Neorganizirana dobra volja"

Gospičko-senjska biskupija tek je počela živjeti, bez osobite infrastrukture, biskupijskih ustanova i funkcija. Što je proteklih mjeseci ostvareno u rješavanju žurnih funkcionalnih pitanja - biskupijske zgrade i dr. Koliko Vam pomaže državna, županijska i gradska vlast?

■ Konačno jedno pitanje o predmetu za koji sam kompetentan. Razumijem vas jer ste o drugim temama opširno pisali u prošlom broju. Istina je da

sam ja biskup nešto više od godinu dana, a da se problemima prostora u kojemu sam biskup, i prošlim i suvremenim, bavim cijeli svoj radni vijek. O pitanju biskupske kurije u Gospiću već je mnogo puta bilo govora. U zgradi koja je darovana za Biskupiju nalazi se i dalje dječji vrtić. Jasno je da nećemo ometati rad vrtića dok se ne sagradi drugi. Našavši se u tjesnacu nakon utemeljenja Gospičko-senjske biskupije, bili smo prisiljeni naći neko prijelazno rješenje. Tako smo se preselili u zgradu gdje je prije bila Privredna banka. Sada tražimo načina kako vratiti za to posuđena sredstva. Možda će vam to zvučati malo čudno, ali ja vidim na svim razinama državne vlasti dosta dobre volje da nam se pomogne, ali to je neka "neorganizirana dobra volja" koja se svaki čas zaleti u neku slijepu ulicu. Najnužniji biskupski uredi već postoje. Generalni vikar je mr. Tomislav Rogić, koji je ujedno i v. d. kancelara; ekonom je Stipe Zebe, koji je ostao i dalje gospički župnik i vojni kapelan; tajnik je Nikola Turkalj, koji i dalje ima nekoliko župa oko Gospića; direktor Karitasa je Luka Blažević, koji i dalje upravlja dosadašnjim župama. Ipak su moji suradnici dobili neku pomoć za nedjelje i blagdane jer smo i ja i generalni vikar tih dana uglavnom u Gospiću, Sarjetima i konkretnom pomoći u upravi pomaže nam ekipa iz riječkog Nadbiskupskog ordinarijata. Uskoro ćemo imati konstitutivnu sjednicu Prezbiterskog (svećeničkog) vijeća. Nakon toga moći ćemo uspostaviti i ostala tijela koja se traže za normalno funkcioniranje biskupije.

Podupiremo "Vilu Velebita"

Prvi broj «Vile Velebita» u revijalnom izdanju bio je gotovo sav posvećen novoj biskupiji i novom biskupu. Jeste li njime zadovoljni?

■ Doista sam zahvalan «Vili» za veliku ulogu koju je odigrala i u stvaranju atmosfere o potrebi biskupije na ovim prostorima i u konkretnoj pomoći. Vidim da je uredništvo spremno raditi za iste ciljeve za koje je uspostavljena Gospičko-senjska biskupija. Preko «Vile» dobit će svi oni koje ovaj kraj zanima osnovne podatke i o biskupiji i o životu u pojedinim župama. Osjećam se obvezanim podržati izlaženje tog lista i njegovo širenje među vjernicima naše biskupije.

Razgovarao: **Ante Bežen**

Božićna čestitka

Uskoro će Božić i Nova Godina. Što želite poručiti našim čitateljima?

■ Želim im mnogo radosti i blagoslova Božjega. Neka sudjeluju u došašću i o Božićnim blagdanima u bogoslužju i ondje će naći mnogo razloga za radost. Sjećam se iz svog djetinjstva onih nezaboravnih radosti kada smo se pripremali za Božić. Ništa se velika ne može doživjeti ako nije bilo i velike pripreve. I oni postovi, molitve, ispovijedi! Nikada neću zaboraviti prizore kada su ljudi išli na ispovijed, a prije toga jedno od drugoga tražilo oprostjenje. Čak i roditelji od djece. Kako je velik čovjek kada traži oprostjenje od drugoga! Još i danas su mi žive slike kako se pripremao bož. Neka naši roditelji učine sve da njihova djeca podu u život s tako lijepim slikama o Kristovom rođenju. Također želim svima mnogo blagoslova u idućoj godini. Nastojat ću se što bolje upoznati s ljudima u župama koje su ove godine na redu za kriznu i pastoralni pohod. Posjetit ću i naše u Njemačkoj (Nürnberg i Guggenau), u Kanadi (Hamilton, Mississauga i Vancouver) i Australiji. Svima do koga dođe naša «Vila» nek im prenesu i moje božićne i novogodišnje čestitke te srdačne pozdrave.

Devet stoljeća grada Otočca (1100. - 2000.)

UPORNA BORBA ZA SAMOSVOJNOST

Piše: dipl. iur. **Milan Kranjčević**
predsjednik Katedre čakavskog sabora pokrajine Gacke i tajnik županijske Gospodarske komore

Otočac se kao mjesto spominje prvi put 1100. god. na Bašćanskoj ploči, tom temeljnom kamenu hrvatske uljudbe i pismenosti. Bašćanska ploča je kamena pregrada u crkvi sv. Lucije u Jurandvoru kraj Baške na otoku Krku. Ispisana je glagoljicom na hrvatskom jeziku i upravo u posljednjem njenom retku čita se: *u to vrime biše Mikula u Otočci sa svenju Lucija u jedino*. Mikula je starinski oblik imena Nikola (i sadašnji Gačani za Nikolu od milja ne kažu Mika, Miko, Mikica, Miketina i sl.), a radi se o benediktinskom samostanu sv. Nikole u Otočcu. Sv. Lucija je samostanska crkva na Krku koja je u to vrijeme, kako nam veli Bašćanska ploča, bila u zajedništvu, spojena s benediktinskim samostanom sv. Nikole (Mikule) u Otočcu.

Bašćanska ploča

Nije neobično što se na Bašćanskoj ploči spominje Otočac u Gackoj (dr. Mile Bogović). Naime, na prostoru pokrajine Gacke zabilježeni su u ranom srednjem vijeku Gačani

(natio Guduscianorum) i njihov knez Borna. Knez Borna je značajni hrvatski knez koji je vladao Gačanima i koji je za nekoliko godina proširio vlast na Dalmaciju i Liburniju. Povjesničari drže da je to prvi nukleus srednjovjekovne hrvatske države koja je nastavila svoj kontinuitet, naročito za vrijeme vladanja kraljeva hrvatske krvi, južnije - u Dalmaciji. Knez Borna je očito bio poganin kojeg je moćna franačka država izabrala za svog vazala i pomogla mu uspostaviti vlast na tom prostoru. A to je bilo vrijeme sukoba Bizanta i Franaka na Jadranskom moru. Borna je vjerojatno bio prvi hrvatski vladar koji se pokristio i provodio pokršćavanje među svojim podanicima, jer kao nevjernik ne bi bio prihvaćen od franačkog senora niti bi mogao biti primljen kod moćnih franačkih kraljeva. Kneza Borna je povijest obilježila kao negativnu osobu zbog ratovanja s knezom Ljudevitom Posavskim. Istina je da je Borna ratovao na franačkoj strani protiv Ljudevita, ali je istina i to da to vrijeme od prije tisuću i dvjesto godina ne možemo promatrati sa stajališta nacionalnog rodoljubnog romanti-

ma. Feudalci su ratovali jedni protiv drugih, brat protiv brata, sin protiv oca i sva sredstva borbe su bila dopuštena. Gačani su otkazali poslušnost Borna i vratili se iz Gvozd planine (današnje Kapele) u ratu protiv Ljudevita.

Iako to iz trina povijesti nigdje ne izlazi na svjetlo dana, neki povjesničari (dr. I. Goldštajn) drže da je Borna na području Otočca, na otočcu usred rijeke Gacke, vjerojatno imao jednu od svojih utvrda.

Otočac, dakle, bijaše smješten na otočcu (otočiću) usred rijeke Gacke i njenih rukavaca. Rijeka Gacka je na tom mjestu pravila izvjesto proširenje slično omanjem jezeru, jedan rukavac je otjecao prema Švici, a drugi prema Starom Selu. Na tom nevelikom otoku bio je stari grad Otočac. Radi se o danas teško prepoznatljivom terenu u Donjem gradu na području tzv. vojne pekare. Još i danas se vide južni i jugozapadni zidovi tog srednjovjekovnog grada na kojem nisu obavljena značajnija arheološka istraživanja. A vrijedilo bi.

Gacka i njezine okolne barušine činile su ovaj prostor teško pristupačnim. Na otok se moglo stići samo

M. Stier, veduta starog grada Otočca iz 1850. g.

ladom, danas bi mještani rekli s *plavi* (izdubljenim deblom). Eto, taj prirodnoj datosti Otočac duguje ne samo svoje ime nego i to što je kroz povijest bio "nikad pokoreni grad". Benediktinski samostan sv. Mikule nije bio smješten na otoku. Bio je sagrađen na mjestu današnje župne crkve Presvetog Trojstva u Gornjem gradu. Samostan je sam po sebi bio utvrda okružena debelim zidinama i imao svoj klaustar (danas taj dio zovu "kloštar"). Za vrijeme obnove župne crkve Presvetog Trojstva, koju su Srbi spalili u jesen 1991. god., prilikom skidanja fasade na sakristiji pokazali su se otvori prozora postavljeni veoma visoko i pri vijencu rupe u kojima su stajale grede. Sadašnja sakristija je bila očito dio samostanskog kompleksa, kasnije privedena sadašnjoj svrhi. Također na zidovima crkve su se ukazali uski i visoki gotski prozori (zatidani u vrijeme preuređenja i barokizacije crkve). Kad su vremena u vrijeme prodora martologa i Turaka postala nesigurnija, benediktinci su napustili i svoj samostan. Sudeći po Bašćanskoj ploči, u njemu su boravili sve do početka 16. stoljeća.

Ako se pode od činjenice da su benediktinci imali samostan u Otočcu (drugi pisani spomen se javlja tek u 14. st.), a benediktinci su bili uvaženi crkveni red u vrijeme franjačke države, pa ako su Franci svom vazalu pomagali uspostaviti vlast nad plemenima, očito su Borni trebali i pismeni ljudi koji bi obavljali razne kancelarijske poslove koji priliče jednom vladaru. Kako su Franci u to vrijeme bili u sukobu s Bizantom, koji je držao Dalmaciju, poglavito otoke, među kojima i Krk, ne bi bilo ništa neobično da je proširenjem vlasti s kopna na Krk prenesena i crkvena nadležnost benediktinaca sv. Mikule na otok. Ako se na Bašćanskoj ploči spominju neki od svjetovnih velikaša (npr. Desila knez Krbave - koja je udaljenija od Otočca za najmanje dvostruko veću udaljenost od Krka) ne treba isključiti mogućnost da su otočki benediktinci osnovali opatiju na otoku Krku.

Otočac će se kao naziv pojaviti drugi put (u do sada poznatim dokumentima) na sljedeće dvije stotine godina. "Zemlju Otočac" 8. svibnja 1300. god. darovao je napuljski kralj Karlo II. knezu Dujnu II. Krčkom.

Očito su knezovi krčki u posjedu Otočca bili već koje desetljeće ranije, ali kako su to bila burna vremena, bilo je uputno od novog kralja dobiti ili potvrditi postojeću privilegiju (druga povelja potječe iz 1318.). Tako su knezovi krčki postali gospodari Gacke i Otočca.

Krčki - Frankopani, Turci

Za vrijeme svog gospodstva Krčki su utvrdili otok, sagradili su kamene obrambene zidove i kule (sedam pokrajnjih i središnju kulu) i na taj način ga dodatno utvrdili pa je Otočac postao pravi Wasserburg. Svim europskim kartografima toga doba je to dobro poznato pa Otočac i njegov otok s utvrdom crtaju najčešće predimenzionirano. Krčki, kasnije nazvani Frankopanima, sagradili su nekoliko crkava i općenito podigli značenje Otočca. Benediktinska crkva sv. Mikule i dalje je opstojala na svom mjestu da bi je Šigmunt (Sigismund) Frankopan uspio svojim utjecajem kod pape Pia II. podići na rang katedrale sv. Nikole. Isti papa je 8. ožujka 1460. proglasio Otočcu biskupiju, a Otočac proglasio gradom (*ciuitas*), jer biskupsko sjedište niti formalno nije moglo biti nego samo u gradu. Od tada pa nadalje Otočac ima status grada i sve kasnije promjene nisu mogle dokinuti taj formalnopravni status.

Frankopani su držali Otočac skoro tri stoljeća. Neki od njih su povremeno ili stalno boravili u gradu i tek hrvatsko-ugarski kralj Matijaš Korvin im je oteo Otočac zauvijek. Time je sudbina Otočca bila bitno drugačije usmjerena.

Već krajem 15. st. Turci su postajali sve veća opasnost u Europi. Pokrajina Gacka se nalazila na udaru njihovih prodora prema Primorju, Kranjskoj i Štajerskoj. Sve to je stvorilo iznimnu nestabilnost i nesigurnost pa se stanovništvo povlačilo pred zulumom martologa, tih vlaških pasa rata. Gacka je bila definitivno napuštena već 1525. god. osim tvrđavnih naselja u Otočcu, Prozoru, Brlogu i Brinju. Ova tvrđavna naselja su bile senjske predstraže (zar to Otočac nije bio i u Domovinskom ratu?). Ostalo stanovništvo iselilo je u Primorje, čak do Istre (u okolici Žminja i danas ima prezimena Otočan), zatim u Belu krajinu u Kranjsku u

današnjoj Sloveniji, još dalje u Zagrebačku ili Varaždinsku županiju, pa sve do Gradišća. Stoljeće i pol Gacka je bila mahom pusta (ničija) zemlja.

Za vrijeme ljudske pustoši Otočac je postao utvrda u pravom smislu riječi. Na brdašću više grada koji danas zovu Fortica, sagrađena je 1611. kamena manja utvrda s tri kule, prozvana Forticom (nakon Drugog svjetskog rata su stajali ostatci njenih zidina, a neki komunistički vlastodržci su stimulirali omladinu da obrađava zidine u čemu su i uspjeli). Postavljanjem obrane na ovu dominantnu točku, Otočac nije mogao pasti u turske ruke.

A kako je Otočac tada izgledao, neka posliže Valvasorovi opisi: Ova grančana utvrda smještena je gotovo usred Tirske na vodi Gackoj te čini onaj dio u kojem boravi kapetan s većinom posade. Okružena je zidinama s mnogobrojnim kulama. Ostala posada s drugim žiteljima boravi izvan utvrde, no ipak usred vode gdje su posuda duboko pozabijani stupovi na kojima su ponegdje sagrađene drvene, a ponegdje i od granja ispletene kačice. Ove kačice nabačene su stajskim gnijezdom i ilovačom te premazane vapnom ili kredom. One stoje u nizu tako uredno jedna uz drugu, naoko poput nekog grada čine neku vrstu ulica i prolaza kojima se po želji može voziti čamcima. Ipak nisu, kako je inače bio običaj, građene tik jedna uz drugu, već se nalaze samo usred vode, tako da ako neki susjed hoće doći drugome, onda se on mora poslužiti manjim čamcem ili nečim sličnim. Tako Valvasor (slovenski pisac) opisuje izgled Otočca sredinom 17. stoljeća.

Pod vojnom upravom

Grad Otočac svoj novi život počinje početkom 18. stoljeća kada se u puste krajeve Gacke, Like i Krbave naseljavaju žitelji iz Gorskog kotara, dijelom Primorja i Bunjevci iz Dalmacije. Turska sila je definitivno skrštena i više nikada neće postati Otočcu i Gackoj neka opasnost. Grad izlazi iz svojih zidina s malog otočca, otočića usred rijeke Gacke i počinje se širiti na terenu koji rijeka nije plavila, a to je područje današnjeg Gornjeg grada. Konačni udarac starom gradu zadala je tijekom 19. stoljeća vojna vlast koja je dala srušiti zidine grada i od tog

Panorama Otočca - snimak iz zrakoplova

kamena graditi pojedine građevine u Otočcu.

Vojna uprava se organizira po pukovnijama i Otočac reformom iz 1746. god. postaje sjedište Otočke pukovnije. Pukovnja nije bila samo vojna postojba nego se tako zvao i teritorij pod vojnom upravom koji se protezao od senjskog (osim Senja kao gradskog komuniteta) i podvelebitskog primorja pa sve do Plitvičkih jezera i granice s Bosnom. Takvo stanje je potrajalo sve do razvojačenja 1881. Za to vrijeme vojne vlasti izgrađuju Otočac kao središte pukovnije koje ima sve potrebne institucije. God. 1756. Marija Terezija je Otočac proglasila trgovištem. Već 1727. u Otočcu je počela s radom tzv. trivijalna škola koju su pohađala djeca krajiških časnika. Od 1805. školu počinju pohađati i djevojčice. Tek 1870. pretvorena je dječja škola u građansku školu. Početkom 18. stoljeća Otočac dobiva prvu bolnicu, koja traje sve do sedamdesetih godina prošlog stoljeća, životari sve do 1990. kada biva ukinuta i zatvorena.

Otočac se intenzivnije počeo razvijati krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Obrtništvo se sve više razvijalo, u grad su dolazili obrtnici iz raznih krajeva Hrvatske i drugih zemalja. Krajem 19. stoljeća Otočac je dobio pivovaru koja je radila sve do 1997. (stranac je osnovao - stranac je i zatvorio). Jedno vrijeme se u cijeloj Hrvatskoj samo u otočkoj pivovari proizvodilo prvo hrvatsko tamno pivo "Kralj Tomislav".

Represije i nazadovanje

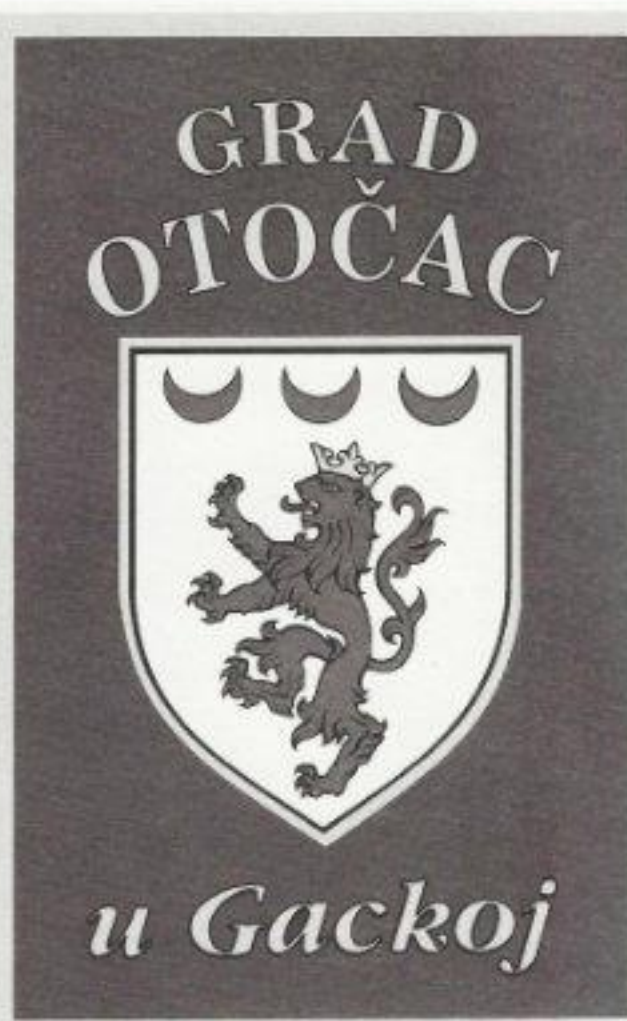
Doseljenici donose u Otočac novi duh građanskog života. A Otočac rado i lako prima ljude sa strane, dapače pridaje im uvijek veće značenje nego svojim domaćim ljudima, što se nikako ne bi moglo kazati za neke susjedne krajeve. Ta otvorena otočka duša bila je mnogo puta prevarena i izigrana. Kultura u Otočcu počinje živjeti intenzivnije, osnivaju se razna društva, čitaonica, glazbena škola, osnivaju se ogranci Hrvatskog sokola, Hrvatske šene. Otočac ima mješoviti pjevački zbor,

osniva se - kako se tada voljelo reći - diletantska glumačka družina koja daje kazališne predstave, počinje se buditi sportski život - ukratko Otočac počinje dobivati svoju dušu.

U razdoblju između dva svjetska rata taj trend se nastavlja, mada na scenu stupa srpska imperijalna politika koja počinje, što otvoreno što perfidno, potiskivati kulturni i nacionalni hrvatski identitet. Ono što nije uspjelo u tom razdoblju, uspjelo je komunističkoj vlasti nakon Drugog svjetskog rata kada je djelovanje mnogobrojnih navedenih društava zabranjeno, brojni članovi u ratu su postradali, zbog represije i straha počeo je zamirati svaki kulturni građanski život, a forsirao se "revolucionarni" i partizanski, "bratstvo i jedinstvo" i druge komunističke floskule zaogrnutе srpskim imperijalizmom. Otočac je postao ubrzo "palanka". Zadnje što su komunističke vlasti zabranile bili su rimski karnevali, maskirani balovi pod izgovorom da se pod maskama može prikriti "unutrašnji neprijatelj naroda".

Zahvaljujući vrijednim i sposobnim Gačanima Otočac postaje poslije Drugog svjetskog rata ipak vodeće gospodarsko središte na području Gacke, Like i Krbave. Očito je poslovni duh Otočana zadržan te su uspijevali raditi na svom razvoju. Jedno vrijeme bilo je toliko mnogo tvornica da se čovjek iznenadi (pivovara, kožara, drvna, kemijska i metalna industrija, ciglana, prerada mesa, poljoprivredna zadruga itd). Prve krize socijalističkog gospodarstva pridonijele su propadanju pojedinih djelatnosti. No najveće nazadovanje pogadalo je Otočac kad bi dolazilo do teritorijalno-upravnih promjena. Dok je Otočac imao svoj kotar, i gospodarstvo mu je bilo primjerno. Ulaskom u kotar Gospić, a naročito u silom zakona, voljom Jakova Blaževića, osnovanom Zajednicom ličkih općina (Otočac, Gospić, Titova Korenica, Donji Lapac i Gračac), kasnije preimenovanu zbog ne baš sretnog (da li i znakovitog?) značenja skraćenice u Zajednicu općina Gospić, Otočac počinje intenzivno gospodarski propadati. Općina Otočac je tada težila prosperitetnom Primorju, no svaki pogled preko Velebita prema moru bio je oštro osuđen i svim sredstvima onemogućavan. Pet jadnih, tužnih općina združeno je u najsiromašniju zajednicu općina u cijeloj Hrvatskoj, mada je općina Otočac među njima bila gospodarski najrazvijenija. Iako su pripadale u tzv. nedovoljno razvijene krajeve SR Hrvatske, otočko gospodarstvo je izdvajalo više sredstva u fond za nedovoljno razvijene krajeve Hrvatske nego što je iz tog fonda primalo. Sustavno siromašenje Otočca je potrajalo najmanje dva desetljeća. Rezultat je sljedeći: Otočac je ušao kao gospodarski najrazvijenija općina u Zajednicu općina Gospić, a u trenutku raspada zajednice našao

Grb današnjeg Grada Otočca

se na preposljednjem mjestu (iza Otočca bio je samo Gračac). Ova činjenica, koja se može egaktno dokazati, je valjda dovoljna da se shvati sva tragedija koja je snašla Otočac. Posljedice su bile strahovite: nazadovanje, propadanje, iseljavanje, sve jača depopulacija. Ili su možda Otočani izgubili poduzetnički duh i pretvorili se u sasvim nesposobne gospodarstvenike? Ne bi se reklo!

Gačani su shvatili

Otočac je dočekao slobodu 1990., kada je na slobodnim izborima izabrana prva demokratska vlast. Otočac se u cijelosti uklopio u hrvatski nacionalni trend oslobođenja i samosvijesti. Nažalost rat, koji je u Otočcu intenzivno počeo od 15. kolovoza 1991., naneo je strahovite štete. Oko četrsto ljudi je

što teže, što lakše ranjeno, 78 ih je poginulo, oštećeno je ili uništeno oko 65 posto ukupnog stambenog fonda, štete na gospodarstvu i infrastrukturi se mjere milijunima maraka (samo su iz Autoprijevoza Otočac djelatnici Srbi ukrali 32 vozne jedinice - 26 autobusa i 8 kamiona - i osnovali u tzv. Krajini "Autoprevoz Korenica"). Pomoći države nije u gospodarstvu bilo. Poduzeća su se sanirala i snalazila kako je koje moglo. A mnoga su i propala.

U novom teritorijalnom ustroju 1993. želje Gačana (Otočana i Brinjaka) nisu respektirane. Peticija od oko 8.800 potpisa da Grad Otočac pripadne u "primorsku" ili "riječku" županiju nije uvažena. Odlukom moćnih ljudi stvorena je Županija ličko-senjska. Da li zbog općih trendova kretanja u gospodarstvu ili zbog teritorijalno-upravne jedinice, ponovno se osjetio trend pada gospodarske aktivnosti u Otočcu i njegovog katastrofalnog stanja. Po nekim projekcijama u skoroj budućnosti bi se ova teritorijalno-upravna jedinica trebala proširiti na Gračac, Srb, Plaški, Ogulin i Slunj. Je li to Otočcu treća sreća ili konačni udarac, pokazat će vrijeme.

Gačani su iz svoje ne tako prelijepo prošlosti shvatili jednu stvar, a ta je da samo moraju intenzivno raditi na stvaranju uvjeta za svoj boljitak i svekoliki napredak. Odrjedene intelektualne snage uspjele su se okupiti radeći na stvaranju imagea Gacke (kao pokrajine, teritorija, regije ili kako je već tko hoće zvati) i Otočca. Podizanjem samosvijesti podiže se raspoloženje da se revalorizira svoj kraj, svoj narod i svoja tradicija. Biti nečiji privjesak ili statistička brojka nije bog zna kakva porocija, a očito se Gačani i Otočani s njom neće miriti.

Hrvatsko proljeće u Gospiću

Uspomene jednoga člana Matice hrvatske

Foto: Julije Derossi

Krajem 2001. godine navršava se trideset godina od sloma hrvatskog nacionalnog pokreta, poznatog u ono vrijeme kao "maspok", a kasnije nazvanim Hrvatsko proljeće. Pokret je imao tri glavna žarišta: Maticu hrvatsku, Studentsku organizaciju i Centralni komitet Saveza komunista Hrvatske na čelu sa Savkom Dapčević Kučar i Mikom Tripalom, koji nisu imali potpuno podudarne ciljeve, ali im je pojedinačno obilježje zahtjev za većom gospodarstvenom i političkom samostalnošću Hrvatske. Pokret je brutalno slomljen odlukom Tita i SKJ na 21. sjednici CK SKJ početkom prosinca 1971., njegove vode su smijenjene, a neke i osuđene. Brojni pripadnici pokreta izgubili su posao i dugo ga zatim nisu mogli dobiti.

U Gospiću je središte pokreta bilo u Ogranaku Matice hrvatske koji je osnovan u prostorijama tadašnje Pedagoške akademije u Gospiću. Najistaknutija osoba Hrvatskog proljeća u Gospiću bio je Julije Derossi, tada profesor Pedagoške akademije i tajnik Ogranaka Matice hrvatske u Gospiću, koji je i sam podijelio sudbinu "proljećara". Prof. Derossi je u neovisnoj Hrvatskoj postao za-

stupnik HDZ-a u Županijskom domu Hrvatskog sabora i danas je u zastupničkoj mirovini.

Na molbu našeg uredništva napisao je svoja sjećanja na zbivanja 1971. godine u Gospiću.

U doba tzv. hrvatskoga proljeća 1971., tj. kad su se u Hrvatskoj (tada Socijalističkoj Republici Hrvatskoj kao dijelu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije) javila nacionalna kretanja i kad se povela borba za ravnopravni položaj Hrvatske u Jugoslaviji, ja sam u Gospiću živio i radio već preko dvadeset godina. Iako po svom rođenju (rođen sam u Trogiru) nisam imao veze s Likom i Ličanima, zavolio sam Liku i u Gospiću sam se već dugo osjećao, kako se kaže, kao riba u vodi. U Gospiću sam se oženio, dobio djecu, a u struci sam stekao i znatan ugled i u praktičnom nastavničkom radu i po suradnji u stručnim publikacijama. Doduše, politički nisam bio posebno istaknut, nisam nikada bio član Komunističke partije ili Saveza komunista, a zbog nekih svojih istupa vjerojatno nisam bio ni politički povjerljiv. Već godine 1955. napao me zagrebački *Vjesnik* jer želim spaliti knjige pisane ćirilicom. A radilo se zapravo o jednom mom istupu na sjednici Hrvatskoga filološkog društva u Zagrebu kad sam prosvjedovao zbog nametanja srpskih riječi u hrvatskim školama, osobito u nastavi predvojničke obuke. To, dakako, nije imalo blage veze s paljenjem ćirilčnih knjiga, ali vjerojatno je bilo zgodnije da mi se to podmetne nego da se prizna kako sam imao pravo u pogledu nametanja srbizama u hrvatskim školama. No, moram priznati da zbog toga svog istupa u Zagrebu ni-

sam u Gospiću imao nikakvih neprivlika. Imao sam brojne prijatelje, i Hrvate i Srbe, i partijce i "vanpartijce". U malom mjestu hoćeš-nećeš prije ili kasnije moraš se zbliziti s ljudima koje susrećeš tako reći svaki dan, a pogotovo sam ja zbog svoje struke dolazio u dodir s brojnim Gospićanima i Ličanima, roditeljima nastajajućih svojih učenika. S druge strane, neki moji bivši učenici završavali su fakultete i vratili se raditi u Gospić. Čak su mi neki kao nastavnici ili profesori postali i mladi kolege ili kolegice. Ukratko, uoči "hrvatskoga proljeća" bio sam u Gospiću potpuno domaći čovjek. Moja žena, koja je kao mlada profesorica došla u Gospić 1950. kad i ja, također je bila dobro prihvaćena i imala već širok krug prijatelja i brojnih učenika iz Učiteljske škole i studenata Pedagoške akademije na kojoj je radila od 1963.

Ogranak Matice uz blagoslov Partije

I moja žena i ja bili smo vrlo aktivni na tzv. kulturnom polju i zapravo u Gospiću nije bilo kulturne djelatnosti, društva ili ustanove u kojima nismo sudjelovali. Od 1966. djelovao je u Gospiću Ogranak Matice hrvatske. Zajedno s veterinarom Antom Rukavinom, koji je bio blagajnik, ja sam kao tajnik nastojao da Ogranak MH bude kulturni nositelj i središte ličke kulturne djelatnosti u sklopu opće hrvatske kulture u skladu s tradicijama Matice hrvatske. Predsjednik Matice hrvatske bio je tada prof. Jakša Ravlić, dobar Hrvat i vrlo razuman čovjek koji je podupro osnivanje Ogranaka MH u Gospiću, ali je tražio da to ide uz blagoslov Općinskoga komiteta Saveza komunista. Središnjica je doista dobila suglasno-

st Komiteta i tako je 1966. osnovan u Gospiću Ogranak Matice hrvatske kome je za predsjednika izabran S. J., tadašnji direktor Pedagoške akademije, a koji je od 1950. do 1963. bio i direktor Gimnazije "Nikola Tesla" u Gospiću. On je i meni bio 20 godina direktor i dobro smo se slagali i surađivali jer nam je obojici bio na srcu napredak ličkoga školstva. Bilo je to dobro što je on postao predsjednik Ogranka jer je, koliko se sjećam, bio i član Općinskoga komiteta pa smo s te strane imali potrebno političko zaleđe. Ubrzo smo uspjeli dvadesetak ličkih intelektualaca - Hrvata i Srba - imenovati za članove-radnike Matice hrvatske pa je tako za gospićke prilike stvorena jedna dosta reprezentativna skupina kulturnih djelatnika. Popularni Gospićanin Ivan Šikić Jungo, kojega su svi u Lici znali kao fanatičnog promicatelja ideje o tunelu kroz Velebit, puno je Ogranku MH pomagao u djelatnosti na terenu - upisivao je članove, prodavao Matičine publikacije i stalno promicao kulturnu djelatnost Ogranka. U Ogranku je Jungo za relativno kratko vrijeme učlanio preko 280 članova, što je za malu sredinu kao što je Gospić bio nevjerojatan broj. Kartoteku članova čuvao sam kao tajnik u svom stanu jer Ogranak nije imao posebne prostorije. Zapravo mu nisu ni trebale jer je predsjednik S. J. uvijek kad je bilo potrebno dao Ogranku prostorije Pedagoške akademije. Ogranak je vrlo uspješno djelovao i do 1971., dakle do tragične 21. sjednice, izdao 4 knjige (*Zir*, zbirku pjesama Zlatka Tomičića, *Tisuću konjanika*, zbirku pjesama Ranka Šimića, *Kamen Kerkovače*, pripovijetke Jovana Savićina Priče i *Lički kalendar za 1968.*), a postavio je i 5 reprezentativnih spomen-ploča književnicima Juri Turiću, Josipu Draženoviću, Vjenceslavu Novaku, Budi Budisavljeviću i slikaru Miroslavu Kraljeviću. Postavljanja tih ploča bila su male svečano-

sti, a posebno je bilo lijepo što su katkad znali doći i najbliži potomci onih kojima su ploče postavljene. Tako je postavljanju ploče Budi Budisavljeviću bio nazočan njegov sin, poznati sveučilišni profesor i jedan od utemeljitelja Medicinskog fakulteta u Zagrebu Julije Budisavljević, na postavljanju ploče Juri Turiću bili su keći i sin Mila i Mirko, bili su i potomci Josipa Draženovića kad se na zgradi suda postavljala ploča njemu u spomen. Posebno se sjećam sjajne izložbe najpoznatijih slika Miroslava Kraljevića, velikoga hrvatskog slikara koji je rođen u Gospiću i u Gospiću je završio gimnaziju iako mu je obitelj požeška. Kraljevićeve slike posudila nam je uz veliko osiguranje Moderna galerija iz Zagreba zahvaljujući nastojanju književnika, slikara i povjesničara umjetnosti Matka Peića, koji je na izložbi u Gospiću održao krasno predavanje o Kraljeviću. Svi su se čudili kako je Gospiću uspjelo dobiti za izložbu dvadesetak najpoznatijih Kraljevićevih slika koje su bile goleme vrijednosti. Sve je to bila zasluga Ogranka MH u prvom redu zahvaljujući osobnim poznanstvima i prijateljstvima između njezinih članova i članova središnjice. Treba reći da je Ogranku bio sklon i Jakov Blažević, tada jedan od vodećih partijskih ljudi u Hrvatskoj. Njemu je kao Ličaninu bilo vrlo drago da Matica hrvatska tako uspješno djeluje "po ličkoj liniji", a pričalo se da se on jedini od tadašnjih članova Centralnoga komiteta Saveza komunista i učlanio u Maticu hrvatsku. U međuvremenu je na čelo Matice hrvatske (Središnjice) nakon prof. Ljudevita Jonkea došao sveučilišni profesor Hrvoje Iveković, ugledni znanstvenik i predratni liječnik, nećak slavnoga slikara Otona Ivekovića. Slikarev sin Tomislav bio je tada sudac u Gospiću, a njegova žena Mirjam direktorica Gospićke bolnice. Tako smo i preko veze Iveković na relaciji Gospić-Zagreb mogli uvijek računati da će nam Sredi-

šnjica iz Zagreba pomoći u našim kulturnim pothvatima u Gospiću.

Komunističko represivno ludilo

Prvi udar na ovu kulturnu "idilu" dogodio se već u ožujku 1967. kad je u Zagrebu Matica hrvatska donijela *Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika* kojom je zapravo tražena službena samostalnost hrvatskoga književnog jezika. Iako je Deklaraciju potpisalo 18 najuglednijih hrvatskih kulturnih ustanova, unitaristi komunisti pokrenuli su nevidenu kampanju protiv nje. Vodstvo Matice hrvatske (na čelu joj je tada bio Ljudevit Jonke) moralo je dati ostavku, a ostavku na članstvo u Centralnom komitetu Saveza komunista dao je i Miroslav Krleža, koji je također potpisao Deklaraciju u Razredu za književnost JAZU. Na terenu su se ogranci MH morali ograđivati od Deklaracije, održavani su organizirani i usmjereni mitinzi građana protiv Deklaracije na kojima su se predsjednici ogranka morali javno ograđivati od Deklaracije. I u Gospiću je održan takav sramotni miting. Sjećam se i jedne tragikomične anegdote: jedan je Ličanin došao na miting jer je čuo da nam "niki hoće ukinuti naš lipi rvacki jezik"! Zapravo je zavlдало tipično komunističko represivno ludilo, svojstveno svim totalitarnim poređcima. U doba donošenja Deklaracije ja sam već bio član Društva književnika Hrvatske, ali nisam bio u Zagrebu na sastanku Društva kad je potpisana Deklaracija. Iz Gospića sam *Vjesniku* poslao članak u kojemu sam podupro Deklaraciju. *Vjesnik* moj članak nije objavio, ali ga je poslao Općinskom komitetu u Gospić (!), dakle postupio je tipično doušnički i novinarski nemoralno. Predstavnik Komiteta dolazio je k meni sa zahtjevom da se javno pismeno ograđim od Deklaracije. Taj je predstavnik inače bio moj prija-

telj i pokušao me "razumjeti i ispričati" jer da sam ja na sjednici Društva književnika u Zagrebu vjerojatno nesvjesno glasovao za Deklaraciju videći kako i jedan Krleža diže za nju ruku. Komično je u tome bilo to što mu ja nisam nikako mogao objasniti kako ja jesam za Deklaraciju (dokaz je bio moj neobjavljeni članak za *Vjesnik*), ali da u Društvu književnika nisam mogao glasovati

racije kad se političko stanje smirilo i mi u Gospiću u Matici opet normalno djelovali. Godine 1968. postao sam redoviti suradnik satiričnog lista *Paradoks*, što ga je tada, nakon Paje Karižaja, uređivao Milan Havliček. Bio je to vrlo dobro i moderno uređivan list koji je u dva navrata zabranilo komunističko vodstvo Savke Dabčević Kučar i Mike Tripala, uglavnom zbog uvrede bratsko-

HKL je zapravo bio prvi pravi oporbeni list nakon pobjede komunista u Hrvatskoj i prvi književni list koji je nakon II. svjetskog rata imao pridjev "hrvatski". Pokretač HKL-a bio je hrvatski pjesnik Zlatko Tomičić, a uz njega su u uredništvu bili Joža Ricov, Mihajlo Maruševski, Ivan Božlar i ja iz Gospića. U HKL-u vodio sam dvije stalne rubrike - jednu o hrvatskom jeziku i drugu satiričnu

Zgrada Gimnazije u Gospiću 70-ih godina prošlog stoljeća u kojoj je radila i Pedagoška akademija, tada središte kulturnog života grada i cijele pokrajine.

jer nisam bio na sjednici. Moj komunistički prijatelj otišao je od mene uvjeravajući me kako on razumije da sam ja nesvjesno glasovao videći kako Krleža glasuje! Ova zgoda pokazuje kakvo je ludilo zavladao u Hrvatskoj nakon Deklaracije.

Hrvatski književni list - preteča Hrvatskog tjednika

No, da se slikovito izrazim, meni vrug nije dao mira ni nakon Dekla-

ga Sovjetskog Saveza a u svezi s intervencijom u Čehoslovačkoj. U *Paradoksu* sam surađivao pod punim imenom i prezimenom, ali i kao Josko Krvavica (kasnije sam saznao da je postojao i stvarni Josko Krvavica!) No moj najvažniji publicistički rad svakako se očitovao u sudjelovanju u pokretanju *Hrvatskoga književnog lista*, kojega je prvi broj izašao u travnju 1968., kad je u SAD-u ubijen Martin Luther King, a Europa bila preplavljena studentskim pokretima,

pod naslovom *Zgodno - nezgodno*, a znao sam voditi i polemike s ideološkim protivnicima. HKL je vrlo brzo postao popularan u Hrvatskoj i među Hrvatima u inozemstvu pa je od naklade od 7000 primjeraka prvog broja narastao na 45000 primjeraka 19. (i zadnjeg) broja, koji je spaljen u Ljubljani. Naime, ekipa komunista koji su kasnije vodili hrvatsko proljeće (Savka Dabčević Kučar i dr.) nije dakako bila sklona HKL-u pa je list zabranjivan nekoliko puta,

promijenio je nekoliko tiskara (jer su grafički radnici "odbili" tiskati takav list!) i konačno je uništen u ljubljanskoj tiskari nakon godinu i pol izlazenja. *Hrvatski književni list* svakako je bio preteča kasnije slavnom *Hrvatskom tjedniku* (u kojemu sam također surađivao) i zato mi je jako zao da taj list nije Antun Vujčić uvrstio u svoj Hrvatski leksikon (1996.) iako je uz Zlatka Tomičića i uz Joju Ricova napisao da su bili urednici *Hrvatskoga književnog lista*, a uz moje ime da sam bio član uredništva. Godina 1968. meni je posebno ostala u sjećanju jer je bila burna u Europi (studentski pokreti, praško proljeće, intervencija Sovjeta u Čehoslovačkoj), a u Hrvatskoj su se ču-tjele žeravice budućega plamena hrvatskoga nacionalnog buđenja. U Gospiću je tada Ogranak MH vrlo uspješno djelovao, a moja suradnja u *Paradoksu* i *HKL-u* nije mi posebno (barem ne javno!) zamjerena. Stalno sam surađivao i u *Ličkim noćinama* kao pisac stalne humoristične rubrike Josina (za koju godinama mnogi nisu znali da je ja pišem).

Deseta sjednica i obračun s Milošem Žankom

U toj atmosferi dr. Miloš Žanko pokreće veliku kampanju protiv hrvatskoga nacionalizma (posebno protiv *HKL-a* piše u listu *Borba!*) i to očito s unitarističkih stajališta. Protiv *Hrvatskoga književnog lista* oštro pišu i drugi komunisti, a osobito nas je u *Vjesniku* napao Dražen Vukov Colić (danas veleposlanik u Austriji) pod naslovom *Umilno hrvat-sko blejvanje*. Napadao nas je i Igor Mandić i mnogi drugi. *HKL* je konačno zabranjen, a i *Paradoks* je prestao izlaziti. Kako je dr. Miloš Žanko napadao i Maticu hrvatsku kao žarište nacionalizma, mi smo u Matici polutajno počeli skupljati potpise protiv Žanka uz prosvjedni tekst, a to smo htjeli poslati Centralnom komitetu i objelodaniti u novinama.

No, iz Centralnog komiteta došao je mig da prestanemo skupljati potpise protiv Žanka jer da će uskoro s njim obračunati Savez komunista. I doista, u siječnju 1970. održana je poznata X. sjednica CK Saveza komunist Hrvatske na kojoj se danima obračunavalo s Milošem Žankom jer je on navodno napao CK hrvatskih komunista da se ne bori protiv nacionalizma. Deseta sjednica CK SKH bila je unutarnji komunistički obračun, Žanko je nemilosrdno politički dotučen, a Deseta je sjednica shvaćena kao obračun s unitarizmom i kao pobjeda nekakvoga hrvatskog nacionalnog komunizma na čelu sa Savkom Dabčević Kučar i Mikom Tripalom. Matica hrvatska opet postaje središnja hrvatska nacionalna ustanova, po Hrvatskoj su zaredali skupovi s izrazitim nacionalnim obilježjima iako još uvijek s "blagoslovom" Centralnoga komiteta. Savka Dabčević u svojim govorima gotovo uvijek osuđuje nacionalizam, ali stvarnost je obilježena izrazitim nacionalnim hrvatskim pojavama i isticanjem svega hrvatskoga.

Tudmanov i Šegedinov posjet Gospiću

Hrvatski je književni list zabranjen, ali u početku 1971. počinje izlaziti list Maticе hrvatske *Hrvatski tjednik*, koji uskoro doseže golemu nakladu od preko 100 tisuća primjeraka po broju. U okviru MH djeluje i dr. Franjo Tudman, koji s Petrom Šegedinom obilazi Hrvatsku pa su tako njih dvojica jednom bili i kod mene u Gospiću. Uz maticare veliku popularnost uživaju Savka Dabčević Kučar i Mika Tripalo, a uz njih i drugi istaknuti komunisti - Marko Veselića, Šime Đodan, Ivan Šibi i mnogi drugi tako ima i onih članova Centralnoga komiteta koje *Hrvatski tjednik* i napada. U puku i među mladima, posebno studentima, javlja se tzv. masovni pokret (maspok) i puno se ljudi učlanjuje u Savez komu-

nista jer misle da će tako stvoriti samostalnu Hrvatsku pa makar i komunističku! Politička situacija u Hrvatskoj jako je uzburkana, među većinom Hrvata vlada opće oduševljenje uz snažno buđenje nacionalne svijesti. Tada, na koncu mjeseca studenog i u početku prosinca 1971. održana je u Karlovcima pod predsjedanjem Josipa Broza Tita zloglasna 21. sjednica CK SK Jugoslavije na kojoj je oštro osuđen nacionalni demokratski pokret u Hrvatskoj. Većina članova SK Hrvatske morala je dati ostavke, a na tisuće hrvatskih intelektualaca, studenata i uopće domoljuba došlo je pod udar teških represija. Zabranjen je *Hrvatski tjednik* i zabranjen rad Maticе hrvatske. Na dnevnom redu bila su ubičenja, osude na višegodišnju robiju, gubitak službe i dr. 21. sjednicu u Karlovcima u Gospiću su velikosrbi i jugounitaristi pozdravili bjesomučnom pucnjavom iz pušaka i revolvera preko cijele noći. To je bio očit znak da su oni 21. sjednicu prihvatili kao pobjedu protuhrvatske struje u Savezu komunista. Čak je Jakov Blažević izjavio da se u Lici slave krsne slave jer je vjerojatno i on shvatio što se zapravo događa. O tome se dosta pisalo pa ne bih posebno razrađivao stanje u Hrvatskoj nakon 21. sjednice. Želim približno prikazati kakvo je bilo stanje u Gospiću. Ali prije toga treba reći da hrvatski Srbi nikako nisu mogli prihvatiti nacionalna hrvatska kretanja. Srpsko kulturno društvo Prosvjeta djelovalo je kao neka protuteža Matici hrvatskoj, a u srpnju 1971. organiziran je u Kninu i velikosrpski miting. Kao da su se ponavljale neke stvari uoči stvaranja Banovine Hrvatske 1939., kad je Hrvatska seljačka stranka bila nositelj hrvatskih nacionalnih stremljenja. Kao da su sada, 1971., Hrvati u Savki Dabčević i Miki Tripalu gledali one snage koje će ponovno uskrisiti Hrvatsku i osloboditi je velikosrpsstva. Zaboravili su na svemoćnog Bakarića i Tita, a nisu

shvatili da se tadašnji Centralni komitet Saveza komunista Hrvatske borio za unutarstranačku prevlast i veću gospodarsku samostalnost Hrvatske, a da mu ni na kraj pameti nije bilo neko izdvajanje Hrvatske iz Jugoslavije.

Gospićki crni dani

Već u ljetu 1971. Petar Šegedin, koji je svratio u Gospić k mojoj obitelji na putu u Orebić, rekao nam je da nas čekaju "crni dani". I dobro je bio obaviješten. Zapravo "crni dani" nešto su malo zakasnili u Gospiću jer je došlo do tragikomične situacije, bar što se tiče Ogranaka Matice hrvatske. Naime, kao što sam već u početku spomenuo, Ogranak Matice hrvatske u Gospiću djelovao je uz blagoslov Općinskoga komiteta Saveza komunista, a među gospićkim članovima-radnicima Matice hrvatske bilo je i Srba i starih komunista. Sad je bilo nezgodno njih osuditi kao neke šoviniste, separatiste, nacionaliste ili kontrarevolucionare. To više što su se gospićki Srbi sve očitije suprotstavljali hrvatskom proljeću. Na jednoj školskoj proslavi kad se svirala hrvatska himna Lijepa naša, djeci nije bilo dopušteno da ustanu pri izvođenju himne. Na taj postupak oštro je reagirao blagajnik Ogranaka Matice Hrvatske Ante Rukavina u Ličkim novinama, a to mu se opravdano reagiranje kasnije na sudu pripisalo kao zločin! Usprkos takvim ekscesima, a posebno zbog pokopa povjerenika Matice hrvatske Ivana Šikića Junga, koji je bio u izrazito hrvatskom duhu, početne su političke ocjene bile kako u Gospiću nije bilo kontrarevolucionarnih pojava. Ipak je po općoj direktivi SUP u Gospiću 11. siječnja 1972. u 4 sata ujutro došao u premetačinu istaknutim članovima vodstva Ogranaka Matice hrvatske. Moja žena je već u prosincu 1971. slutila što se može dogoditi pa je

spalila sav materijal (uglavnom pisma) za koji je mislila da bi bilo kome mogao škoditi. Kartoteku članova Ogranaka MH odnijela je susjedi Kati Vukić (čiji je sin Ivan Vukić već odrobijao 6 godina zbog hrvatskog nacionalizma) s molbom da kartoteku sakrije u svojoj kući. Kad je policija došla k meni kao tajniku Ogranaka, tražila je, razumije se, popis članova i agenti nika-ko nisu mogli probaviti tvrdnju da nisam vodio popis članova i da takvog popisa nemam. Ispao sam vrlo loš tajnik, ali ja sam bio sretan što je moja žena bila pametnija od mene i pravodobno odnijela kartoteku članova MH, tako da SUP nije nikad saznao tko su sve bili članovi MH u Gospiću iako ih je bilo preko 280. Toga 11. siječnja 1972. odnijeli su mi u SUP pišaći stroj i vratili ga tek nakon 14 dana uz obrazloženje da ga nisu mogli vratiti prije jer postoje direktive "horizontalne i vertikalne" (!) S tim premetačinama kao da je u Gospiću borba protiv nacionalizma i završila, ali dogodilo se da su u međuvremenu u Otočcu "pronašli" desetak nacionalista, šovinista i kontrarevolucionara. Vjerojatno su i novi komunistički vrhovi zahtijevali da svaka sredina pronađe svoje šoviniste. Tako ni Gospić nije mogao biti iznimka. Gospićki komunisti našli su salamunsko rješenje. Zaključili su da Ogranak matice hrvatske nije djelovao nacionalistički, ali je bilo pojedinačno... Zato su na sjednicama Općinske konferencije SKH Gospić i Općinskog komiteta SKH Gospić 1. ožujka 1972. i 10. svibnja 1972. doneseni zaključci koji su prvorzredni dokument jednoga bolesnog vremena. Tu je navedeno 16 osoba (među njima kao začim i 2-3 Srbi-na) koji su označeni kao veći ili manji politički krivci ili nacionalisti i šovinisti. Ja sam na tom popisu zauzeo častno 3. mjesto, dakle brončanu medalju, prvi je bio pokojni Ante Rukavina, blagajnik Ogranaka, istaknuti veterinar, publicist i pla-

ninar, a drugi Mirko Stilinović, sada ravnatelj Osnovne škole u Karlobagu. Rukavina je kasnije dospio i na sud, ali ga je poštenu sudac pok. Slivarić konačno oslobodio. Ja sam također trebao dospjeti na sud, ali se za mene osobno zauzeo Jakov Blažević, koji je cijenio moj dugogodišnji kulturni rad u Lici. Moram reći da mi je dobru karakteristiku dala i Organizacija Saveza komunista na Pedagoškoj akademiji (članovi su bili moji kolege i prijatelji) iako ja nikad nisam bio ni član Partije ni član Saveza komunista. Ipak, nisam mogao ostati nekažnjen pa mi je onemogućen javni rad, doživljavao sam psihički pritisak, stalno su me anonimno danju i noću zvali telefonom s provokativnim ili besmislenim porukama, a kako sam na Pedagoškoj akademiji bio izborna osoba, nisam mogao računati da ću biti izabran u sljedećem razdoblju. Zato sam sa ženom odlučio i protiv volje napustiti Gospić i započeti novo razdoblje života u Zadru. No za mnim je u Zadar došla vrlo nepovoljna politička ocjena iz gospićkoga Općinskog komiteta tako da sam prvu godinu života u Zadru još povremeno putovao održavati predavanja i ispite u Gospiću i dobivao plaću, a onda sam zbog odluke Kadrovske komisije Općinskog komiteta u Zadru sedam i pol godina bio bez posla i nikada više, do mirovine, nisam smio raditi u školi. To nije mogla ni moja žena, jer su i njoj zamjerili zbog jednog njezina članka u časopisu Kritika. Ukratko i moja žena i ja, oboje istaknuti školnici, morali smo do svoje mirovine prihvatiti komunističku patološku odluku da ne možemo raditi u struci koju smo voljeli i kojoj smo puno dali. Ipak nikada nismo požalili što smo svojim ukupnim radom bar malo pridonijeli buđenju hrvatske nacionalne svijesti i građenju temelja za današnju hrvatsku samostalnu i nezavisnu državu.

SELO KOJEG VIŠE NEMA

O prisutnosti Hrvata u selu Krnjeuša kod Bibača danas postoje samo sjećanja i mjesto gdje je nekad bilo katoličko groblje. U Drugom svjetskom ratu tamo je zvjerski ubijeno čak 200 Hrvata, među kojima i mnogo djece. Danas je to srpsko selo.

Krajem 2000. godine Hrvati iz Krnjeuše, sela nastanjenog Ličanima u blizini Bibača u BiH koji su izbjegli i preživjeli stravični pogrom u 1941. godini, osnovali su svoju zavičajnu udrugu znakovita naziva "Krnjeuša, kolovoz 1941."

Udruga je organizirala posjet najprije devastiranom katoličkom groblju, a onda i samoj Krnjeuši. Na komadu zapuštenog, zatravljenog zemljišta koje je nekad bilo groblje, nije bilo ni traga bilo kakvu spomeniku.

Oko 50 posjetilaca, pridošlih iz raznih krajeva Hrvatske, među kojima je bio i Ivan Pavelić, koji je došao iz Beča, 11. kolovoza 2000. okružilo je na komadiću bivšeg groblja mjesto na kom je postavljen drveni križ sa značajnim datumima života i nestanka župe i brojnih župljana tog kraja, posebno onih što ih pomete stravični vihor pobune 9. i 10. kolovoza 1941. godine. U vijovima te pobune bila je jaka četnička struja, koja je najviše uzrokovala smrt oko 200 Hrvata, katolika razne dobi, od oko 35 djece do nemoćnih staraca. Njihovi grobovi danas su rasuti po škrapama i ponorima. Nisu mogli imati čak ni svoju "Ovčaru".

S preživjelim Hrvatima i njihovim potomcima, na mjestu gdje se nalaze kosti njihovih predaka, bili su generatni vikar Banjačke biskupije dr. Ante Orlovac i župnik bihačke župe fra Jure Šalić. Do kraja dimuti, prisjetili su se činjenice da je cijelo ono područje, s ponorima i škrapama, mjestima gdje su pokrivni ostaci izgorjelih kuća, veliko groblje s kostima brojnih žrtava Hrvata. Profesor Josip Jurjević pročitao je imena poginulih za koje se zna i zaselaka iz kojih su bili. Ima i onih nezabliženih, kojih su se prisutni sjetili. Saslušali su prigodne besjede i pomolili se za pokoj duša svih postradaelih i ostalih, zakopanih na tom groblju.

Posjetili su i Krnjeušu, susreli se s pojedinim mještanima, pravoslavicima. Pri-

Krnjeušani na mjestu katoličkog groblja u svome nekadašnjem selu

jateljski. Krnjeuša je u minulom dvadesetom stoljeću dva puta paljena i razarana. Dohvatio ju je i ovaj prošli ratni vihor. Dosta je kuća još u ruševinama, ponešto se i obnavlja. Obnavlja se i pravoslavna crkva. Na mjestu bivše katoličke crkve stambena je zgrada. Bila bi Božja i ljudska pravda da se bar uredi i očisti katoličko groblje i na njemu postavi križ kao znak o postojanju i stradanju tamošnjih Hrvata. Ove godine, 14. kolovoza, 21 Krnjeušanin iz cijele Hrvatske posjetio je opustošeno, u travu i draču zaraslo krnjeuško katoličko groblje.

Na godišnjoj skupštini udruge "Krnjeuša, kolovoz 1941. g.", održanoj u gostoljubivim prostorijama "Vile Velebita", prisutni su rješavali svoje organizacijske i egzistencijalne probleme. Izabrali su za predsjednika Udruge Milana Bajteka, a za predsjednicu upravnog odbora Mariju Matajić. U upravnom odboru su i A.

Došen-Dobud, D. Pavelić, J. Vadon i P. Javor. U nadzornom odboru: M. Balok, T. Knežević i A. Žnidarić.

U Udruzi se komuniciralo pismima i telefonima, ali su uspjehu komunikacije i poduzetih akcija znatno pridonijeli povjerenici za različita područja: J. Jurjević, D. Došen i A. Žnidarić, S. Balen, M. Pavelić-Zubatović i D. Pavelić. Na ovoj se skupštini Milan Došen primio povjereništva za područje Virovitice.

Svi su članovi izrazili posebnu osjetljivost za devastirano groblje svojih predaka u Krnjeuši. Ponovno će ga posjetiti, a Udruga će poduzeti sve mjere da se riješi status tog groblja i da se ono dostojno uredi.

Pojedinci su zainteresirani i za pitanja svoje ostavljene imovine, u čemu će imati podršku i pomoć Udruge. U program rada ušlo je prikupljanje građe za knjigu o Hrvatima Krnjeuše.

Ana Došen

ZABORAVITI?

Krnjeuša 1941-2001

Kad je onaj prošli, drugi svjetski rat, grubo zakoračio i na ove naše prostore, našla sam se na preuranjenim 'fertjama', školskim praznicima u zavičajnoj Krnjeuši. Bilo je tada to selo, sa svim svojim zaseocima, Bogu za ledina. Činilo se idealnim zakonom od daleke ratne tužnjave.

Na uobičajen način stiglo je prohladno kišno proljeće, ponešto zakašnjelo, s bujicama koje su se slijevale u nizine. A onda su te nadošle vode prokrčile put cvjetnom predivnom lipnju. Puna romantičnog, mladenačkog zanosa za doživljenu prirodnu raskoš napisah tada pjesmu u prozi 'Lipanijske staze'. Kasniji kolovoški pobunjenički vihorni požar u Krnjeuši rasprišao je u lepršave sive pahulje papir moje pjesme u treperavoj ljetnoj jari. No pjesma je ostala u mom sjećanju. Glasila je:

Sve ću zaboraviti na predivnim osunčanim lipanijskim stazama:

Za ružičaste pupove divljih ruža uz naše žute prašne putove pored sivih vijugavih cesta.

Za dvije bijele ivančice čije obodne latice nose svu usredotočenost života i njegovih veličkih radosti,

Za radost lanova u dolini što su jedno jutro pogledali s tisuću nedužnih modrih očica da bi cijelo veliko nebo stalo začudeno i modro kao jedno jedino njihovo okašće,

Radi radosti samotnog putnika u rano jutro kad oko njegove glave zaškeri svijetli odsjaj suncovih zraka. I ništa nije bilo.

Zar su ikad bujice tekle nizinama gdje sad noga čovječja ne može stati, a da ne pogazi mnogo, mnogo cvijeca?

Sve ću, eto, zaboraviti radi jednog jedinog raskošnog časa u jedan jedini lipanijski dan.

Tako, eto napisah prije 60 godina.

I prenesoh u pamćenju taj zapis pjesme u prozi kroz sve ove i mirne i vrljetne godine. Priroda i lipanj i dalje prosipaju cvijeće i ljepote i po krnjeuškom kraju. Pričalo se da je iznimno mnogo cvijeća u nekim kasnijim godinama izraslo na mjestu bivše krečane. Tamo je navodno bačen i zatrpan dio ubijenih krnjeuških stradalnika, Hrvata. Jesu li neke noge kasnije tamo gazile po mnogo, mnogo cvijeća?

Ne znam s kakvim bih osjećajima danas s neke lipanijske staze zakoračila na pruženi cvjetni sag.

Jedno je sigurno: Ne bih pisala 'Sve ću zaboraviti'.

Nisam zaboravila ni tu svoju mladenačku pjesmu u prozi.

Sjetila bih se i crvenih makova na Zeljnovačkom i Babića polju. Oni ne bi bili samo 'sretni' i čemerni, kako ih označi narodni pjesnik Mihovil Pavlek Miškina. Bili bi krvavi.

U ružičastim pupovima i mirisu divljih ruža, uz te žute i prašne seoske putove i pored sivih vijugavih cesta tražila bih možebitne davne svjedoke i vidioce nekadašnjih zločina.

Dolinu u kojoj su nekad progledale modrinom tisuće stabljika lana pitala bih za duše nedužne krnjeuške dječice i rođene i one nerodene koja su skončala u tim danima.

A samotni putnik u ranim jutrima?

Ima ih vjerojatno i danas. Trebalo bi mnogo hrabrosti i pravdoljubivosti da se u njemu ne vidi možebitnog potomka ili srodnika davnih zlikovaca.

I tako: Ništa neću zaboraviti. I ne bi trebalo.

Ali oprostiti treba.

Radi budućih pokoljenja kojima treba, uz Božju pomoć, namrijeti miran život.

Spaljena župna crkva u Krnjeuši

Krešimir Barišić, župnik Krnjeuše, ubijen i spaljen 1941.

Radi njihovih budućih radosti i doživljaja ljepote na nekim novim lipanijskim, kolovoškim i svim drugim stazama.

Ana Došen

GOSPIĆANI PRVI PUT NA NAJVIŠEM VRHU EUROPE

Šest Gospićana popelo se na Mont Blanc 24. srpnja 2001.

Zastava grada Gospića na vrhu Mont Blanc. Slijeva: Milo Špoljarić (čužil), Mladen Plišić, Josip Tomljenović, Alen Zorić, Ivica Marković i Tomislav Rukavina

U stogodišnjoj tradiciji ličkog planinarstva, 24. srpnja 2001. godine ostat će zabilježen kao dan prvog organiziranog uspona ličkih planinara na krov Europe Mont Blanc (4.807 m). Nakon desetmesečnih priprema sedam članova Hrvatskog planinarskog društva "Željezničar" iz Gospića ostvarilo je ovaj uspon posvetivši ga proslavi Dana grada Gospića. To su: Milo Špoljarić, Mladen Plišić, Josip Tomljenović, Alen Zorić, Ivica Marković, Tomislav Rukavina i Tomislav Čanić.

Pripreme su izvršene na Zavižanu, a generalna je proba napravljena usponom na Triglav.

Krenulo se kombibusom 21. srpnja preko Slovenije i Italije u Francusku do turističkog mjesta Saint Gervais. Drugi dan Gospićani su se dovezli zračnim vlakom do 2.100 metara i počeli uspon. Uspon do planinarskog doma Tete Rosse (3.157 m) nije bio naporan, ali su svi osjećali lakše simptome visinske bolesti. Nakon prilagodavanja na visinu i noćnog odmora, krenulo se preko opasnog Grand Couloir i uz vrlo strme i zaleđene stijene.

Za tri sata planinari su bili kod planinarskog doma uz sam rub ledenjaka Ref. de Gouter na visini od 3.867 metara. Visinska bolest se pojačala. Ipak, nakon kraćeg odmora, penjali su se na sam ledenjak iznad doma, kako bi se što bolje prilagodili visini.

Glavni uspon počeo je sutradan 24. srpnja u 2.30. Vruća želja da se ostvari cilj i osvoji najviši vrh Europe bila je jača od visinske bolesti. Jedino je autor ovog članka odustao zbog

znatno pojačanog lupanja srca i glavobolje te da ne uspori ostale.

Šestorica Gospićana vezali su se u dva naveza i lagano s baterijama krenuli u osvajanje vrha. Uz mjesečnu i svjetlucajuću preko stotina baterija u dugoj koloni prizor je bio veličanstven. Došla je i zora, pojavilo se sunce, a ispod oblaci nošeni vjetrom. Odmor na 2.400 metara, u posljednjem bivku Aiguille de Gouter, nije bio baš ugodan prije svega zbog hladnoće (minus 20°), te zbog glavobolje i mučnine.

Ipak, snažan motiv nadjačao je sve tegobe. Posljednjim snagama se došlo do vrha. Na brzinu fotografiranje sa sponzorskim zastavama i uslijedio je povratak. Oko podne svi su se ponovo našli u Ref. de Gouteru, ručali, odmorili se i počeli sa spuštanjem do zračne željeznice. Za mlade Gospićane to je bio pravi podvig. Početak uspona u 2.30 i završetka silaska oko 18 sati sa 4.087 na 2.100 metara.

Peti dan gospićki planinari su otišli žičarom na vrlo atraktivni turistički kompleks Aiguille du midi (3.843 m). Po dolasku u voljeni Gospić priveden im je skroman doček u Kavani "Nikola". Sljedeći dan domjenak je za planinare priredila tvrtka Bechtel koja je bila jedan od sponzora, a u poglavarstvu grada primljeni su nekoliko dana kasnije. **Tomislav Čanić**

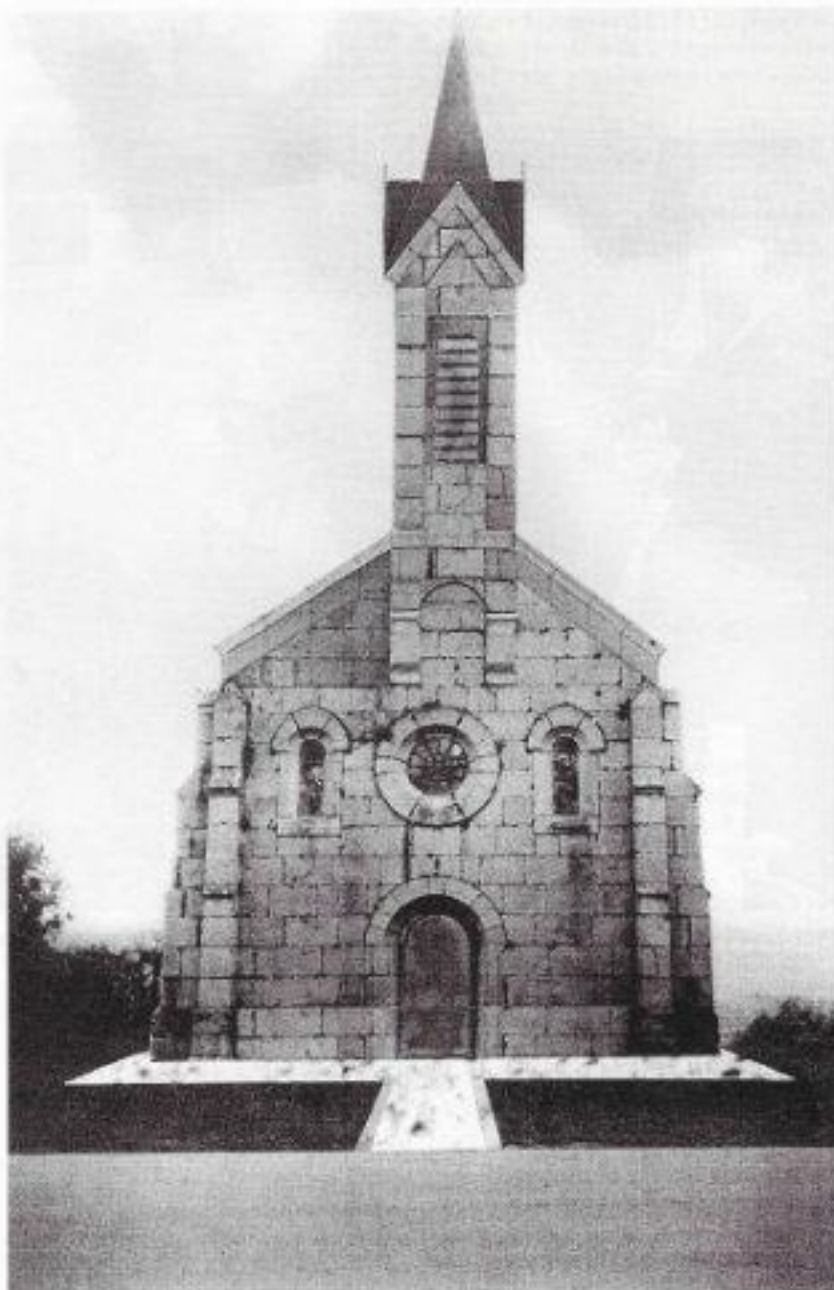

Na vrhu Triglava. Slijeva: Tomislav Čanić, Alen Zorić, Mladen Plišić, Josip Tomljenović, Milo Špoljarić, Ivica Marković i Tomislav Rukavina

OBNOVA CRKVE U BUNIĆU

Na inicijativu "Vile Velebita" učinjen je prvi korak na obnovi porušene crkve u Buniću: mladi inž. arb. Davor Trupković pod mentorstvom prof. Nenada Fabijanića s Arhitektonskog fakulteta napravio je kao diplomski rad projekt obnove crkve i izgradnje pastoralnog centra.

Ovog ljeta diplomirao je na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu mladi Karlovčanin, sada hrvatski vojni inž. i dipl. inž. arb. **Davor Trupković**. Tema njegova rada bila je PASTORALNI CENTAR uz CRKVU BLAŽENE DJEVICE MARIJE u BUNIĆU. Mentor mu je bio prof. Nenad Fabijanić. Samo po sebi nameće se pitanje: kako je uspjelo doći do zamisli o obnovi u II. svjetskom ratu spaljene i porušene crkve BDM u Buniću i planiranoj izgradnji pastoralnog centra? Zamisao je potekla iz Udruge Ličana "Vila Velebita", gdje znaju za spomeničku vrijednost crkve i povijesno značenje samoga mjesta, znaju da je u Krbavi, nekadašnjem duhovnom središtu čitave današnje ličke regije, potrebno oživjeti vjeru. Zato su zaključili da ovaj prekrasni spomenik kulture treba obnoviti i uz crkvu izgraditi manji pastoralni centar. Za suradnju pri razradi te ideje predsjednik Udruge Slavko Degorić i članica Upravnog odbora Ana Jelić zamolili su **Nenada Fabijanića**, profesora Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu, rodom s Paga. Ugledni profesor je ovaj projektni zadatak povjerio talentiranom absolventu Trupkoviću kao njegov mentor. Ono što je diplomant napravio u stručnom pogledu kao projektant, izvrsno su ocijenili stručnjaci - arhitekti. Ono što je i za nestručnjaka vrijednost, zasebni je tekstualni dio. Stručni suhoparni naslov *Dijalektič-*

Zamisljeni izgled obnovljene crkve BDM u Buniću

ka analiza strukture i utjecaja topografske prostora laiku govori malo, ali sadržaj otkriva multidisciplinarni pristup temi, veliku opću kulturu i dobro poznavanje povijesti regija Krbave, Like i Gacke. Trupković je osvijetlio sve civilizacijske i kulturološke fenomene na području Krbave. U srednjem vijeku ona je bila koli-

jevka hrvatske pismenosti i književnosti, Krbavska biskupija sa sjedištem na Učbini bila je presudan element u stvaranju nacionalnog identiteta, poraz hrvatske vojske na Krbavskom polju 1493. i turska okupacija značili su gubitak hrvatskog identiteta, tada dolazi do naseljavanja novog stanovništva, uključivanja u Vojnu krajinu kada se pokušava

Crkva BDM u Buniću - danas

revitalizirati cjelokupan lički prostor. Povijest i ratovi 20. st. su poznate činjenice i njima nije trebalo posvetiti odviše prostora.

Proučivši vrlo opsežnu literaturu, autor je analizirao položaj i ulogu Bunića u prostoru i vremenskom trajanju od prapovijesti (Japodi) do danas. Ovo je prilika da dio te (skraćene) povijesti prenesemo čitateljima.

Bunić je smješten na sjeveroistočnom rubu Krbavskog polja. Kao i gotovo čitava Lika, tijekom 200 godina tri puta je mijenjao stanovništvo. U turskim osvajanjima nestali su starosjedički Hrvati i plemićki rod Bunića po kojima je naselje dobilo ime. Oni se spominju u dokumentu iz 1486. god. Nestali su i Turci koji su Bunićem vladali od 1527. do 1685. i za vrijeme kojih je Bunić postao obrtničko - trgovačko mjesto i vojno-upravno središte, odmah poslije Udbine. S Turcima u ovaj kraj došli su i Vlasi (Srbi), koji nakon mira Austrije i Turske 1606. godine otkazuju Turcima lojalnost. Nakon odlaska Turaka odlaze i oni i naseljavaju se oko Brinja. Opoljena turska tvrđava Bunić pala je u krajiške ruke i razorena je 1685. godine, a u Buniću od Turaka ostaje samo Mustedan Rastić sa svojom obitelji. Godine 1698. Bunić se ponovo naseljava iz Gackog polja i brinjskog kraja, a u mjestu je osam kuća preostalih pokrštenih muslimana. Odlaskom Turaka Bunić potpada pod

Vojnu krajinu. Njenom reorganizacijom 1746. potpada pod Otočku pukovnicu, a u samom mjestu osnovana je Bunićka satnija br. 4. Tača je Bunić imao 132 kuće, mješovito stanovništvo i dvije crkve: parohijsku i župnu.

Zapovjednik satnije postao je austrijski grof Laudon koji je ovdje ostao punih deset godina i čije dvoje djece počiva u grobovima ispred crkve. Na grobu njegovog sina bila je kamena ploča, koja je već 1820. bila teško oštećena. Laudon je dao zasadi gaj hrasta kánjaka u obliku vojne formacije na površini 389 i 2/3 jutra. To je danas poznati i visoki Laudonov gaj.

Umjesto stare župne crkve izgrađene 1753., u Buniću je 1862. započeta izgradnja nove posvećene Blaženoj Djevici Mariji, i to u spomen pokojnog maršala Laudona. Troškove izgradnje snosilo je ratno ministarstvo u Beču iz sredstava zaklade koju je osnovao sam Laudon u ime svoje djece preminule u Buniću. Položajem na brežuljku crkva krasi širu okolicu, dominirajući s naseljem cijelim Krbavskim poljem. Građena je u mješovitom romaničko-gotičkom stilu iz klesanog kamena (kamenolom kod Debelog Brda) koji su klesali primorski klesari, a zidali talijanski majstori. Radovima je upravljao Julije Lasmán, pukovnijski palir iz Otočca. Crkvu je 24. kolovoza 1864. posvetio senjski biskup dr. Vjenceslav Soić u nazočnosti mnoštva naroda i svećenstva. Prvu svečanu misu pjevao je Antun Ciganić, župnik iz Osička kraj Gospića.

Godine 1865. postavljen je veliki oltar koji je izradio kipar i zlatar iz Ljubljane Antun Zajec. Na oltar je stavljena slika sv. Katarine, zaštitnice župe Bunić, koju je naslikao Pavao Künel, akademski kipar iz Ljubljane. Tada su obnovljeni i pobočni oltari, zamijenjena je propovjedonica, a nova je bila djelomično pozlaćena, nabavljene su i dvije lijepe kazale, milovidna nebesnica i misal sa zlatorezom.

U II. svjetskom ratu sve je uništeno, "ostali su samo prekrasni klesani kameni zidovi", kaže autor pro-

jekta obnove. I on je shvatio da Bunić kao naselje treba revalorizirati i revitalizirati a njegovu župnu crkvu obnoviti. Najprije je pristupio ekspertizi zatečenog stanja, a onda je, razmotrivši zemljopisne, klimatske i druge prirodne odrednice, uvaživši odrednice prostornog plana općine Bunić na toj osnovi pristupio planu rekonstrukcije crkve, koja je smještena na oštroj zavoju uz cestu Korenica - Gospić. Ova cesta bila je važna prometnica dok nije izgrađena cesta Zagreb - Split.

Dok je mladi Trupković prikupljao i istraživao raznu dokumentaciju i drugu građu pripremajući projekte, dotle su u "Vili Velebita" stupili u kontakt s Veleposlanstvom Republike Austrije, uredom grada Beča u Zagrebu i gradonačelnikom Zagreba Milanom Bandićem. S planovima i predradnjama o obnovi crkve i izgradnji pastoralnog centra upoznata je i Gospićko-senjska biskupija. Veleposlanstvo Republike Austrije posjetili su Slavko Degoricija i Vera Tadić, pomoćnica ministra vanjskih poslova, gdje su svoje domaćine upoznali sa životopisom maršala Laudona, Laudonovim gajem, povješću Bunića i crkve BDM. Pokušali su ih zainteresirati za razradu projekta očuvanja i revitaliziranja ovog segmenta naše baštine. Ured grada Beča u Zagrebu sa svim navedenim upoznao je Vojni muzej u Beču, koji se sticajem okolnosti nalazi baš u Laudonovoj palači. Ovom prilikom treba napomenuti da projekti nisu honorirani kao ni urbanistički plan središta Bunića s povijesnom jezgrom. Drugim riječima, do sada nije bilo troškova.

Sve institucije s kojima je kontaktirano pokazale su veliki interes za zamisli "Vile Velebita" i projekte rekonstrukcije crkve i izgradnje pastoralnog centra. Nadamo se da će se uz to pozitivno raspoloženje naći i sredstva za realizaciju, ali i da će sada praktično pasti Bunić dobiti stanovnike kojima će crkva biti potrebna. Nekoliko inicijativa u tom smislu, koje su također potekle iz "Vile Velebita" za sada nije ostvareno.

Ana Tomljenović

Priča nadgrobnog spomenika

TRAGEDIJA OBITELJI ZGAGA

*Na gospićkom groblju,
pod izbljedjelom pločom
počiva domobranski
general Mirko Lucije Zgaga
koji je poginuo
zapovijedajući obranom
opkoljenog Gospića
1943. godine.
God. 1945. njegova oba
sina studenta netragom
su nestali.*

Na glavnom ulazu s lijeve strane, u sjeni stoljetne lipe gospićkog groblja sv. Marije Magdalene vidi se omalen grob uokviren betonskim graničnicima i nadgrobnom pločom s jedva vidljivim podacima o pokojniku. U vječnom miru tu počiva vitez hrvatske domobranske vojske general MIRKO LUCIJE ZGAGA koji je u Drugom svjetskom ratu zapovijedao obranom Gospića i svoje hrvatske domovine. Mirko Lucije Zgaga rođen je 1889. godine u Šibeniku. Njegov otac Antun bio je veterinar i službovao je po Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Po završetku srednjoškolskog obrazovanja, Mirko je stupio u vojnu akademiju tadašnje austro-ugarske vojske i uspješno je završio, te je 1909. djelatni časnik u postrojbi hrvatskog domobranstva. God. 1925. reaktivirao se u vojsku Kraljevine Jugoslavije u časti satnika. Službovao je u raznim mjestima: Otočac, Kragujevac, Strumica, Kikinda, Subotica, Knin. Kapitulacija bivše Jugoslavije zatekla ga je u Kninu kao zapovjednika vojnog okruga i u časti pukovnika. Dolazi u Zagreb gdje svoje vojničko iskustvo stavlja u službu hrvatskog domobranstva i zapovijeda domobranskom postrojbom. Rasplamsavanjem rata u Lici Mirko Zgaga dobiva udjelbu za Gospić sa zadatkom da organizira obranu Gospića i Like. Prihvaća to sa žarom i izvršava s velikim vojničkim umijećem. Kapitulacijom Italije u rujnu 1943. godine partizanski pokret dobiva veliki zamah prilivom ljudstva i zaplijenom velikih količina oružja. Cilj im je bio zauzeti Gospić. Iz dana u dan Gospić je pod stalnom topničkom vatrom, postao je izolirana enklava, pun izbjeglica iz okolnih područja. Dana 9. listopada 1943. Mirko Zgaga je ispred svoga operativnog stožera u

Mirko Lucije Zgaga, General HDV

čija "Lika", u razdoblju od 17. srpnja do 9. listopada 1943. a osobito od 3. listopada 1943. istakao u obrani opkoljenog i od nadmoćnog neprijatelja bjedomno napadnutog Gospića, svojim dano-noćnim zalaganjem i junaštvom, uspjevši održati taj grad do dolaska savezničke pomoći, položivši u toj borbi svoj život za domovinu."

Iza pokojnika ostala je brojna obitelj: supruga LUGIA, kći MIRA, sinovi BORIS i SERGEJ. No, tragedija obitelji Zgaga se nastavlja. 15. svibnja 1945. godine dolazi u stan obitelji Zgaga predstavnik nove vlasti (Cvjetičanin) i odvodi sinove: Borisa (rođen 1922. godine, student četvrtne godine veterine) i Sergeja (rođen 1926. godine, student prve godine). Tim danom prestaje svaki trag o sudbini tih mladića. Do dana današnjega nitko od preživjele obitelji Zgaga nikad nije saznao što je bilo s njima.

Supruga Luigia proživjela je još niz godina bez bilo kakvih prihoda. Nakon

**Obitelj Zgaga: Desno supruga Luigia i sin Sergej
Lijevo kćerka Mira i sin Boris**

Kaniškoj ulici broj 15 smrtno pogođen krhotinom topničkog projektila. 10. listopada u sumrak, pod jakim topničkom vatrom, pokop je obavio gospićki župnik vč. Kukulj. Posmrtno je promaknut u čast generala i odlikovan vojničkim redom Željeznog troilista s hrvatskim grančicama. Tekst odredbe: "ZGAGA MIRKU; generalu zato što se je kao zapovjednik podhvatnog podra-

njene smrti kći Mira i unuka Marija njene su posmrtno ostatke prenijele u Gospić i pokopale uz isti grob u kojem počiva i njen životni suputnik general Zgaga.

Kći Mira, sa skromnom profesorskom mirovinom i teško bolesna, s tugom i danas čuva uspomene na svoje pokojnike.

Luka Pavličić

LIČKI BUNJEVCI - "NAROD NEOBUZDAN"

2002. 21. 7.

Čitatelji prošlog broja "Vile Velebita" sa simpatijama su primili naslovnicu s fotografijom mladog para folklorista, odjevenih u bunjevačku narodnu nošnju iz Smiljana. Nerazumijevanje kod nekih mladih izazvalo je opis "bunjevačka", jer misle da Bunjevci žive samo u Vojvodini. Stoga objavljujemo ovaj tekst, koji kazuje da u Smiljanu (ali i drugim područjima Like i u Primorju) žive potomci Bunjevaca.

BUNJEVCI IZ SMILJANA
Božo Frančić - 46 god.

Ante Milković, 39 god.
Snimio: dr. R. Simonović 1904.

Gotovo čitavu zapadnu, sjevernu te dijelove južne i istočne Like, sve do ličkih sela kraj Bihaća (sada su u BiH), od 17. st. naseljavaju najvećim dijelom Hrvati - Bunjevci. Najtemeljitiji istraživač ove velike grane hrvatskog naroda je Rikard Pavelić i sam Bunjevac, autor knjige *Stope predaka - Bunjevci u Hrvatskom primorju, Gorskom kotaru i Lici*. O njima su pisali i znanstvenici bunjevačkog podrijetla Dragutin Pavličević, Stjepan Pavičić, Ante Sekulić, Albe Šokčić i mnogi drugi. Netočno i tendenciozno, iz političarskih pobuda, o Bunjercima su govorili, pisali i tretirali ih kao poseban narod oni koji su im htjeli zanijekati hrvatsku nacionalnu pripadnost.

Postoji čitav niz teorija o etimologiji Bunjevac. Prema jednoj, Bunjevci su dobili ime po rječici Buni u Hercegovini. Zabilježena je narodna pjesma koju pjevaju Bunjevci iz Bačke:

*Praditl nam iz daleka,
tamo di je Bana rika*

Po drugoj teoriji, Bunjercima su nazvani zato što su se često bunili. Ipak, ime im najvjerojatnije potječe od imenice bunja, što je naziv za okruglu pastirsku nastambu, spretno građena od kamena i kamenih ploča (subozid), s osobito zasvođenim krovom i s malim dovodom svjetlosti na njegovu vrhu. U nju se ulazi kroz mali otvor na jugozapadnoj strani, koji je zaštićen od bure. Bunja nije nikad prokišnjavala i bila je

dobro sklonište pastirima. Te se nastambe i danas mogu naći po kontinentalnoj Dalmaciji, a ima ih i po otocima i u Istri.

Nesumnjivo je da su Bunjevci bili jako hrvatsko pleme, da su živjeli uglavnom u planinskim predjelima Bosne i Hercegovine i da su se kao transhumantri (sezonski) stočari preseljavali u Dalmaciju počevši od 13. stoljeća, a poglavito nakon turskih osvajanja krajeva u kojima su živjeli. Za takvu tvrdnju dovoljno je poslušati današnji govor ljudi iz Livna, Duvna, Kupresa, Rame, Dalmatinske zagore, Ravnih kotara i bunjevačkih starosjedilaca u Lici, Velebitskom podgorju i senjskom zaljevu. Svi oni govore najčišćom štokavskom ikavicom i imaju isti rječnik.

Pokrenuti turskom opasnošću, Bunjevci se razdvajaju. Dio njih kreće u 15. st. sa svojim duhovnim vođama - fratrima ondašnje *Bosne svabrene*, prema Podunavlju i Pošišju, a najviše ih ostaje u Bačkoj, osobito u Subotici. Taj ogranak sačuvao je do danas svoje plemensko - bunjevačko i nacionalno - hrvatsko ime. Manji dio, pod utjecajem velikosrpske politike, danas se i nacionalno izjašnjava kao Bunjevci.

Dio Bunjevaca, naseljenih na dinarskom području, u selidbenim valovima kreće u nove krajeve 1605., 1627., 1654. i 1683. Najprije ih naseljavaju Zrinski na svojim posjedima u Lici (Gorski kotar), gdje se oni kao vitalan element brzo razmi-

nožavaju i raseljavaju po novljanskom primorju (Novi Vinodolski), senjskom i baškom podgorju. Posljednju seobu pokrenuli su Bunjevci naseljeni na području Vinjerca i Ražanca. Nakon ponaza kod Beča 1683. turska moć je oslabila, nije više bilo ratnog plijena kao prije, popuštala je disciplina njihovog "ratnog stroja", što su jedva dočekali pastirski Bunjevci, stiješnjeni sa stokom na bezvodnoj primorskoj strani Velebita, pa su kroz prijevoje *Baška vrata* počeli prodirati u Liku.

Vjerodostojne podatke o posljednjoj seobi Bunjevaca i njihovom naseljavanju Smiljana i okolnih sela ostavio je Frane Šarić dugogodišnji smiljanski načelnik, koji je tu dužnost obnašao u drugoj polovici 19. st. U kronologiji zbivanja od 1683. do kraja 19. st. opisano je kako su Dujam Kovačević, knez ražanački (Ražanac), i Jerko Rukavina, knez vinjeracki (Vinjerac), u proljeće 1683. došli galetom (ribarskim čamcem) do Baga (Karlobag), gdje su našli pustu utvrdu, obišli je i vratili se sa 16 porodica kojima su naselili Bag. Njihova su prezimena: Rukavina, Kovačević, Kripan, Brkić, Tomljenović, Pepić, Devčić, Bačić, Šarić, Milković, Došen, Pavičić, a kasnije se pridružio i Ivan Brkić. Oni su, osim Baga, sa svojom stokom zaposjeli i druga podgorjska i velebitska opustjela mjesta iz kojih su pobjegli Turci i Vlasi. Upadali su i u lička podvelebitska sela, plje-

neći tursku imovinu i pljačkajući njihovu stoku, da ih zaplaše i isušnu.

Bunjevci su 1685. naselili Brušane, a 1686. Smiljan, Buzim i Trnovac. Podgorje su, radi zimске ispaše, podijelili po glavi stanovnika s obiteljima zatečenih turskih podanika Vlahu. To su bile porodice: Vujnović, Rajčević, Lemać, Pejnović, Basarić, Bogić, Krunic i Katić. Zatečene Vlahu Bunjevci nisu oterali, kao što su Turke, jer su bili kršćani iako grčko-istočnog obreda. Iste, 1686. god. sačinjen je zapisnik i popis svih sudionika diobe s brojem čeljadi. Popis je detaljan i obuhvaća 65 porodica s 407 čeljadi, od kojih je pravoslavnih porodica bilo 10 sa 76 čeljadi. Žitelji se ne mogu razvrstati po selima, jer neka od njihovih prezimena zatičemo svuda po Velebitu i podvelebitškim selima, ali je sigurno da su od njih potekle i smiljanske porodice: Baburić, Bačić, Basarić, Blažević, Bogić, Čačić, Devčić, Došen, Franić, Gajić, Jelinić, Katić, Kovačević, Lakić, Lemajić, Milković, Milinović (Milinović), Miskulin, Pavelić, Pavičić, Pejnović, Pekas, Pezelj, Prpić, Rajčević, Rudelić, Rupčić, Serdar (u popisu: Serdarević), Šarić, Šikić, Špalj, Tomljenović, Uzelac i Zorić.

Iste godine, unatoč opasnosti od Turaka iz Novog, Bunjevci su počeli obrađivati polja po Trnovcu, Smiljanu i Buzimu. Plugove i oružje pravio im je majstor Marko Rajčević iz Smiljana, za kojega Šarić kaže da je uskok tj. doseljnik. Za nagradu, Rajčević je dobio zemlju u Podgorju, koju mu je odmjerio knez Jerko Rukavina. Riječ je o velebitškim pašnjacima na koje su Bunjevci preko zime vodili stoku na ispašu a zimске mjesecе provodili su uglavnom u Baga i okolici. Čarkanja s Turcima iz Novog, prepaći i otimanje stoke nastavljani su i sljedećih godina, pa su Bunjevci obrađivali zemlju s oružjem u rukama.

God. 1689. ličke Turke napadali su sa svih strana: starosjedioci od Brinja i Otočca, senjski uskoci, skupine iz Ravnih kotara a pridružili su se i Bunjevci koje je predvodio general Herberstein. Oni su se iskazali kao hrabri ratnici, a najviše se istakao Nikola Milković "jer je iz lombarde gadao u grad Novi, gdje god bi reka Herberstein, 3-ći put svatio je (udario je) u gornji prag i na taj način posuja se (sasuo se) zid." Tako je zabilježio Šarić. Gotovo je sigurno da je ovaj Milković bio iz Smiljana, jer su smiljanski Milkovići bili najbliži Novom.

God. 1689. pala je Udbina, posljednje tursko uporište u Lici, i Turci su se uglavnom povukli prema Cazinu i Bihaću osim onih koji su se pristali pokrštit. Oslobođeno područje trebalo je sačuvati po svaku cijenu, a Turci se nisu pomirili s gubitkom zemlje koju su osvojili i njom gospodarili 162 godine. God.

1692. krenuše popaliti i porobiti Liku i obitelji koje su se naselile na njihove posjede, te učinise puno zla. Bunjevci stigoše Turke u pločanskom klanacu, plijen oteše, mnogo Turaka pogubise, ali

ROJA FRANIĆ IZ SMILJANA
(Bunjevka/katoličinja) s dukatima u ljetnoj sveđanoj nošnji

Snimio: dr. R. Simonović 1904.

kod te prilike pogibioše Ivan i Mihat (Mija) Brkljačić iz Trnovca, Stipan Tomljenović i Jure Milković iz Smiljana i Sedmak Vrdljan iz Pazarišta.

Biskup Martin Brajković prigodom vizitacije 1700. popisivao je župe i župljane, katoličke i pravoslavne, u bivšoj karlovačkoj krajini, pa za Smiljan piše: "Smiljani. Ecclesia antiqua diruta modo ex lignis facta, circa quam 40 domus Bunjevaczorum vivunt. Petunt parochum quem prominent collecturis solitis alere. Sub Smiljani sunt 17 domus schismaticorum (Smiljani. Stara ruševna drvena crkva oko koje živi 40 domova Bunjevaca. U Smiljanu ima i 17 domova šizmatika)". Bunjevci, ponosni gorštaci, slobodni ljudi i stočari nisu nikada bili kmetovi i plemićki podanici. Zato su se od doseljavanja u Liku suprotstavljali vlastima. Nije bez razloga barun F. Rambschissel, zapovjednik Like i Krbave, 1701. rekao za njih: *Bugnetuzzi, leste effene (Bunjevci, narod neobuzdan)*. Takav narod teško je podnosio krutu krajišku upravu i svojevotju komorskih činovnika, osobito vojne zapovjednike i suce koji su se ponašali kao kolonijalni gospodari, ne poznavajući ni narod ni jezik ni mentalitet. Kada su počeli uvoditi tlaku (radotu) i razne daće došlo je do pobune protiv krajiške vlasti 1728., koja je preimena bez većih žrtava, ali je prikriveni bunt tinjao.

God. 1732. izbio je ustanak, u povijesnoj literaturi nazvan *Bunjevčička ili Smiljanska buna*. Osim Smiljana i okolice bunom su bili zahvaćeni Trnovac, Novi i Divoselo, kasnije i Perušić. Središte ustanka bilo je u Smiljanu, jer su odatle bili vođa bune, mladi časnik *Jurlina Tomljenović* i pisar *Vuk Gajić*, koji su jedini u okolici uz njemački jezik znali i glagoljicu. Jurlina je poslao poziv svim graničarima (krajišnicima) Like da se dižu na oružje, ako ne žele postati bespravni robovi. Njegov proglas se raširio po svoj Lici i Krbavi. Prva narodna skupština i dogovor ustanika bili su na biljaskom mostu (Gospić još nije bio izgrađen). U Smiljanu kraj crkve održana je druga narodna skupština, a ustanak su najavila zvona smiljanske crkve.

Bunjevčička (Smiljanska) buna bila je uskoro krvavo ugušena. Kazne pobunjenicima bile su drakonske. Jurlina Tomljenović raščetvoren je nakon što su ga privezali na repove četiri konja, koji su bili natjerani svaki na svoju stranu. To je učinjeno na križanju putova, na mjestu i danas zvanom Razbojste, nedaleko od Perušića. Vuku Gajiću, kao pisaru, bili su odsječeni desna ruka, pa glava. Ostalim pobunjeničkim vođama, među kojima Mili Marasu i Iliji Šikiću ispod Debelog Brda, bile su odsječene glave, a neki su i obješeni. Svima su porušene kuće, a od njihove građe sagrađene su neke vojne zgrade u Gospiću.

Evo što je o Bunjevcima zapisao Ivan Murgić, pukovnik Austrijske carevine: "Svi Bunjevci jesu katoličke vjere i drže puno i čvrsto na svoj zakon (vjeru), poštaju marljivo crkve, a ljudi su dosta moralni, tako da se iz nekadašnjih kumpanja koje su napućene bile Bunjevci, dok je trajala vojna uprava, malo koja osoba nahodila u sudbenu zavoju ili u tzv. Šokhanisu. Ja sam, koji počeh pred 53 godine (naime godine 1828.) služiti u tom narodu, iskusio da iz općina bunjevčičkih, osobito iz Smiljana, Trnovca, Buzima, Pazarišta Gornjeg i Donjeg, nije nigda bilo kojega čovjeka u apsu sporadi krađe, ubojstva ili kakvih drugih sramotnih pogriješaka. Ako je kad koji i stavljen pod istragu, dogodilo se to najviše radi kakova ekscesa, kavge ili smutnje u vinu".

O fizičkim osobinama toga naroda kaže među ostalim da je "...zdrav, krepak i lijepa uzrasta. Muškarci su prave delije, osobito visoka stasa, krupni i jedri. U bivšoj ličkoj pukovniji bijahu dvije bunjevčičke satnije, Lovinčani i Smiljančani najkrasnije, sve ljepi i visoki momci, da ih je milina gledati... Bunjevke su žene većinom izvanredno krasne, kao što je u Lovincu, Smiljanu, Pazarištu. Svetom Jurju i Krmopotama. Sve su cure modrih ili crnih očiju, lijepa rumena lica i prekrasne kose... U pravilu su Bunjevci

čelični ljudi, tvrdi su ko kamen, a nitko im nije kadar na megdan doći. Jako su umni i daroviti da im se katkad čovjek čuditi mora jer bistroćom uma nadmašuju i najčestije ljude."

Stasitost Bunjevacu ilustrira i smiljanski načelnik Šarić: "1770. za figelmans (časnik u pratnji kraljevske obitelji - kraljevske gardiste) otprovio lički regiment...najkrupnije ljude za ponos njihova gorostasna uzrasta i to iz Podgorja Božu Tomljenovića i Zrižu Šikića, iz Smiljana Jurišu Milkovića a sva tri (su) iz Smiljanske kompanije."

O fizičkoj snazi Bunjevaca svjedoči i zapis iz 1863.: "Eno Luka Devčić iz Smiljana - on je sedam centi moga nositi. Kada su Brbirci pravili crkvu u Smiljanu,

pa onda su tihi postagačom izvadit kamen gori na vundament. A doša Luka pa pita: "Šta radite ljudi?". A oni vele: "Po Bogu guramo ovaj kamen gori na vundament (temelj). - "A zašto to edan ne uzme i ne metne gori" - "Nader ti ako si čovik!". A on priverne nikolako puta kamen amo, tamo, pa pograbi, pa s njim na mislo. Brbirci se začudili, pa isli vagat. Ima je sedam stariinski centi." O Bunjevcima Murgić nastavlja: "Bunjevci su uopće čvrsta značaja i dosta tvrdokorni dok se u čemu sami ne uvjere. Istina je živa da je Ličanin uman, darovit i prepreden (lukav), ali su to plodovi "najbolje škole, nevolje gole". Sve do stvaranja država jugoslavenske zajednice Bunjevci su čuvali svoje ime

i identitet. Čak su i *Lički kalendar* između dva svjetska rata objavili fotografije smiljanskih Bunjevaca snimljene ljeti 1904. To su bili Roja Franić (Bojurova), njen otac Božo Franić - Bojar i kovač Ante Milković - Antina, čiji potomci i danas žive u Smiljanu. Zbog stvaranja tobožnje *Jugoslavenske nacije* narodi tadašnje države trebali su se odreći nacionalne pripadnosti. Zato je potisnuto i izbrisano ime *Bunjevci* za najrašireniju hrvatsku etničku skupinu. Osim u Lici, Bunjevci danas žive u Dalmatinskoj zagori, Velebitskom podgorju, Kvarnerskom primorju, Gorskotom kotaru, Bosni i Bačkoj, gdje su im najveća naselja.

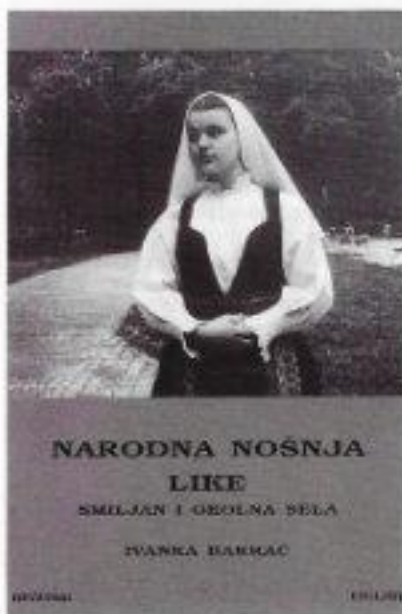
Ana Tomljenović

Netočnosti o narodnoj nošnji Smiljana

Ivanka Bakrač:
NARODNA NOŠNJA LIKE - SMILJAN I OKOLNA SELA

Nakladnik: Hrvatski sabor kulture, Zagreb 2001.

Ovaj priručnik za rekonstrukciju smiljanske narodne nošnje djelo je preminule osobe. Možda neprilično je zato davati kritičke primjedbe na njen rad, koji je dijelom "kabinetski", utemeljen na literaturi i pretpostavkama a ne na činjenicama. Priručnik ima tekstualni dio i likovne priloge u kojima ima netočnosti, na koje u interesu povijesne istine, treba ukazati. Te netočnosti mogu dezinformirati folklorne skupine u domovini i iseljenstvu, kojima je priručnik uglavnom namijenjen, a usporedo tiskani tekst na engleskom jeziku dezinformirat će i

stranog stručnjaka, povjesničara ili drugog zainteresiranog stranca.

U uvodu autorica navodi da je proslavljeni izumitelj Nikola Tesla podrijetlom iz Smiljana. Iako se Smiljančani ponose Teslom, on je u Smiljanu rođen slučajno, a korijenji su mu u južnoj Lici. Spominjanjem Tesle, kada se govori o smiljanskoj narodnoj nošnji, kao da se želi sugerirati kako Smiljan naseljavaju većinom Srbi, odnosno Vlasi, što je netočno. Kroz višestoljetnu povijest i dok su se nosile narodne nošnje (ženske nošnje nestaju već u I. svjetskom ratu), okolica Smiljana naseljavali su isključivo Hrvati Bunjevci, kao i veći dio samog Smiljana. Nadalje, u ovom djelu Like sigurno nije bilo kuća od pletera (zidovi od isprepletene pruća omazani blatom), jer ima dovoljno drva za gradnju brvnara. Ne stoji tvrdnja da je

unutrašnjost kuće najčešće bila jednodostorna, jer je po narodnoj predaji većina naših kuća krajem 19. st. imala barem dvije prostorije, i to kuhinju s otvorenim ognjištem i sobu. Soda, koja nije domaći proizvod, u Smiljanu nisu koristili za pranje rana; vunu nisu *grebentali već gangašali*; opanke *oprtare* od volovske kože i opute izradili su muškarci a ne žene; u Smiljanu su hlače nazivali *bravenobe*; Smiljančani su nosili *čermu* a ne *jačermu* a Smiljančanke su nosile sarkasni šal preko ramena. Dio zaključaka autorica donosi na temelju fotografija Smiljančana i Smiljana koje je 1904. snimio ugledni planinar dr. Radivoje Simonović, a poslužile su kao ilustracija teksta *Smiljan s okolinom u Lici*, potpisanog pseudonimom *Bogdan Krčmarović* i objavljenom 1905. u Zborniku za narodni život i običaje JAZU. Autor teksta je Ivan Stipac, dugogodišnji smiljanski učitelj.

Kolorirane fotografije u knjizi snimljene su u novije vrijeme i na njima se također vide netočnosti: *crvene pršulke* (slika 16. i 35.) Smiljančani nisu nosili već *crne čerme*; opanci *kapičari* sa slike to nisu, jer nemaju kapiću; uz svečanu odjeću Smiljančanke su preko ruke nosile tkanu i bogato ukrašenu *torbicu*, u kojoj su bili rupčić (maramica), krunica i nešto sitnog novca "za lemozinu". Takva autentična smiljanska torbica darovana je Etnografskom muzeju prije desetak godina. Nesumnjivo, vrlo su korisni opisi muške i ženske nošnje sa svim detaljima uz način i redoslijed odijevanja, upute o njihovoj rekonstrukciji i čuvanju. Knjiga je opremljena brojnim fotografijama (starijima i novijima) te krojevima svih dijelova nošnji.

Ana Tomljenović

Ana Tomljenović, pomoćnica glavnog urednika "Vile Velebita", podrijetlom iz Smiljana, pripremila je za tiskanje opsežnu monografiju "Smiljan i okolica (Brušane, Trnovac, Bužim)". Obradila je sva povijesna razdoblja, od prapovijesti do 90-ih godina 20. st., te politička, gospodarska i društvena zbivanja. Temeljito su obrađene teme: Zemljopisne odrednice, Žitelji kroz povijest, Srednji vijek, Tursko doba, Doba Vojne krajine, Države SHS, Kraljevine Jugoslavije, II. svjetskog rata i poraća, Vjere i crkve, Pismenost i školstvo, Kulturno-prosvjetni rad, Narodno gospodarenje, Znameniti, značajni i ugledni ljudi i dr. Za naše čitatelje odabrali smo odlomak o Bunjevcima.

POLOŽEN KAMEN TEMELJAC CRKVE HRVATSKIH MUČENIKA NA UDBINI

Svečanosti je pribivalo oko deset tisuća hodočasnika

**Napisao i opremio:
vlč. mr. Draženko Tomić, tajnik
biskupa gospičko-senjskog**

Na spomen-dan Krbavske bitke, 9. rujna 2005. na Udbini, na Krbavskom polju, upriličena je svečanost blagoslova gradilišta i polaganja kamena temeljca za Crkvu hrvatskih mučenika. Plod je to rada i zalaganja najmlađe hrvatske biskupije i njezina duhovnoga pastira biskupa gospičko-senjskoga mons. dr. Mile Bogovića. On je, kao predsjednik Izvršnog odbora akcije za izgradnju Crkve hrvatskih mučenika na Udbini, koordinirao i radom Odbora za ovu proslavu (članovi odbora su: mons. mr. Tomislav Šporčić, generalni vikar i predsjednik Odbora, vlč. Nikola Turkalj, ekonom biskupije i predsjednik pododbora za tehničko-ekonomske poslove, vlč. Ante Luketić, dekan i župnik gospički, predsjednik pododbora za liturgiju, Zvonko Ranogajec, predsjednik pododbora za medije, Ivan Prpić Špika, koordinator za zborove, fra Nediljko Knezović, župnik na Udbini, fra mr. Draženko Tomić, tajnik).

Pripreme za proslavu započele su biskupovim pozivima vjernicima na kriz-

mama i u drugim prigodama. Svoje značenje u animiranju vjernika imale su i tri tematske propovijedi (Stošić, Šimunović, Bogović), čitane u cijeloj biskupiji tri uzastopne nobjelje pred proslavu na Udbini. Na nacionalnom planu, pak, veliku je ulogu imao poziv biskupa Hrvatske biskupske konferencije (1. lipnja 2005.) u kojem se vjernici potiču da u što većem broju dođu na Udbinu. Tiskano je 8.000 komada prigodnog Liturgijskog vodiča s tekstom kriznog puta, misnim tijekom, obavijestima hodočasniciima i objašnjenjima projekata Crkve hrvatskih mučenika. Otisnuto je i 200 većih plakata i oko 1.000 manjih. Župama u cijeloj Hrvatskoj poslano je 576

komada plakata i Liturgijskog vodiča s potankim uputama o svečanosti. Poslano je 525 pozivnica osobama i institucijama. Tiskani su prigodni jednolisni (5.000 komada) i džepni (2.000) kalendari te kasnije i dvanaestlisni (13.000), kao i knjiga «Hrvatski mučenici za vjeru i dom» Mile Bogovića i fra Hrvatina Gabrijela Jurišića. Održane su dvije uspješne tiskovne konferencije - u Zagrebu (5. rujna 2005.) i u Gospiću (6. rujna, 2005.). Misu su izravno prenosili Hrvatska radio-televizija, Hrvatski radio i Hrvatski katolički radio. K tome, HKR i IKA su sustavno najavljivali svečanost na Udbini i prije 9. rujna. Glas Koncila je najavio proslavu s više tekstova te komentarem u broju od

2005. Br. 9

17. rujna 2005. pod naslovom «Koga se tiče udbinski projekt?» Od dnevnih tiskovina najopširnije je o svečanosti pisao riječki Novi list, zatim Večernji list, a Jutarnji list dao je malen osvrt.

Svi koji su 9. rujna bili na Udmini zahvaljivali su Bogu za lijepo vrijeme - i priroda Krbave htjela je za taj dan ponuditi najbolje što može - pa su ukupni dojmovi sa slavlja tim pohvalniji. Nazočnost puka na misi podudarala se s najoptimističnijim procjenama - bilo je oko 10 tisuća vjernika, tj. upravo onoliko koliko je branitelja poginulo u davnoj Krbavskoj bitki.

Dok su križonoše lagano stupali uz brijeg, na mjestu slavlja se također okupio veliki broj ljudi. Veliki plato ispod pozornice uredili su i 6 tisuća kubika šute odstranili pripadnici Hrvatske vojske. Taj impozantni iskop sve je zadivio - već se nazire veličina grandioznog objekta posvećena hrvatskim mučenicima. Za hodočasnike je osigurana pitka voda, 20 WC-a, hitna pomoć, putokazi, oznake parkirnih mjesta, štand za prodaju knjiga i kalendara. Poduzeće «Palir» postavilo je pozornicu, a Udbinjani su uredili staru gradinu.

splitsko-makarski Luka Brčić, predsjednik zadarske Županijske skupštine Stanko Zrilić, Od predstavnika gradova i općina izdvajamo: Milan Kolić (Gospić), Branko Kutija (Benkovac), Ivan Škaričić (Omiš), Josipa Rimac (Knin), Nikola Magdić (Ogulin), Nedjeljka Klarić (Šibenik), ... te načelnici općina Mile Čančar (Plitvička Jezera), Davor Lončar (Poličnik), Krste Ramić (Starigrad), Ivan Lokmer (Brinje), Miroslav Mašić i Nikola Knezić (Vrhovine), ili zamjenici i izaslanici, predstavnici gradskih i općinskih vijeća.

Od kulturnih djelatnika spominjemo

Povorka križnog puta pošla je od crkve sv. Marka u Podudbini

Program je počeo već u 9.30 križnim putem. Trasa križnog puta duga je 1.400 metara. Nasuta je s 1.200 kubika pijeska. Postavljeno je četrnaest velikih križeva. Taj posao su gotovo u cijelosti obavili pripadnici Hrvatske vojske. Fra Vice Blekić potrudio se za ovu priliku napisati tekst križnog puta koji sintetizira hrvatsku povijest i budućnost u sadašnjosti trenutka sjećanja i nadanja na Udmini. Od crkvice sv. Marka u Podudbini, preko drvenog mosta i širokog sljunčanog puta, predvođeci puk Božji, prvi je stupao predvoditelj prečasnog Mile Čančar, župnik i dekan senjski, prepozit senjskoga kaptola. U križnom je putu sudjelovalo barem tri tisuće ljudi. Penjali su se razmišljajući o Spasiteljevom, Domovinskom i osobnom usudu. Prije početka križnog puta vjernici su imali priliku posredstvom sakramenta ispovijedi ostaviti teret svojih grijeha na podnožju brda, kod crkvice sv. Marka Groba, da bi lakše stupali po strmini do mjesta proslave. A koji to nisu uspjeli, mogli su potražiti ispovjednika i prije mise na samom mjestu slavlja. Na raspolaganju su bili ispovjednici iz gospićkog dekanata. Oni koji nisu mogli hodati trasom križnog puta zbog starosti ili bolesti, mogli su se prevesti autobusima koji su neprestano kružili od sv. Marka do ulaza u Udminu.

U tu vrevu oduševljenja i entuzijazma pristigli su pastiri hrvatskog puka (njih 25, poimence su spomenuti u pozdravnom govoru biskupa Bogovića), predvođeni uzoritim gospodinom kardinalom Josipom Bozanićem, nadbiskupom zagrebačkim i predsjednikom Hrvatske biskupske konferencije, ili njihovi izaslanici, predstavnik Biskupske konferencije BiH mons. Raško Perić, biskup mostarsko-duvanjski, poglavari redovničkih zajednica (zagrebački i mostarski franjevački provincijal, provincijal franjevac trećoredaca, isusovački provincijal) ili njihovi izaslanici, poglavarice redovničkih zajednica (provincijalke karmelićanki, Kćeri Božje ljubavi i uršulinki) ili njihove izaslanice, članovi senjskoga i riječkoga kaptola... Svi oni su imali priliku okrijepiti se u Domu za stare i nemoćne neposredno pored gradilišta. Sakupilo se oko 250 svećenika. Ogmuli su se crvenim misnim ruhom i svjedočeći o mučeništvu zemlje na kojoj stoje.

Uz mnoge visoke državne službenike (koji su poimence spomenuti u pozdravnom govoru biskupa Bogovića) spomenimo i još nekoliko uglednih gostiju: sudac Vrhovnog suda RH Milan Vuković, saborski zastupnik Emil Tomljanović, župan ličko-senjski Milan Jurković, načelnik Udmine Stanko Momčilović, dožupan

predsjednika HAZU-a Milana Mogaša i akademike Dubravka Jelčića, Dragutina Tadijanovića i Slavka Cvetačića. Bili su tu i Ante Žužul (Školska knjiga), Goran Crnković (Državni arhiv u Rijeci), Josip Stipanov (Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb), književnici Drago Štambuk, Hrvoje Hitrec i Jure Karakaš, Ante Bežen (Učiteljska akademija Zagreb, Marko Samardžija (Filozofski fakultet, Zagreb), Vesna Kasin (Muzejski prostor na Jezuitskom trgu), Hrvoje Vrgoč, Danica Vrgoč i Vesna Budinski (Hrvatski pedagoško-književni zbor), Tihomil Maštrović (Sveučilište u Zadru), Stipe Golac (Visoka učiteljska škola u Gospiću), Željko Holjevac (Institut društvenih znanosti «Ivo Pilar», Zagreb), dr. Mate Majerović (KBC Zagreb), Mihovil Malković (HEP Zagreb), Milan Lulić (Tehnička škola, Karlovac)...

Više udruga poslalo je svoje predstavnike: Hrvatsko kulturno društvo Napredak (Sarajevo)Alkarsko društvo Sinj, Hrv. plemićki zbor, (Zagreb), Ogulinska garda, Otočka garda, Gospićka garda - Vukovi, Udruga roditelja poginulih branitelja (Nova Gradiška), Udruga dragovoljaca Domovinskog rata Velika Gorica, Udruga Hrvatske žene (Zagreb - Sesvete), Hrvatsko žrtvoslovno društvo (Zagreb), Udruga roditelja stradalnika Domovins-

skoga rata Splitsko-makarske županije (Split), Udruga dragovoljaca i veterana Domovinskog rata HVO-a Herceg Bosne (Mostar), Dobrovoljno vatrogasno društvo - Udbina, Časnički Klub 242, i drugi. Mnogi ravnatelji su organizirano doveli učenike ili osobno došli (Karlovac, Split, Plićvička Jezera, Korenica...). S područja Ličko-senjske županije bilo je oko 500 učenika za koje je osigurano osvježenje.

Svečana povorka stupala je ispod hrvatskih trobojnica koje su na Udbinu donijeli štovatelji hrvatskih mučenika. Sasvim naprijed pojedinci su nosili pisani materijal (knjige) koji svojom tematikom govori o hrvatskim mučenicima. Tim činom su utemeljili Knjižnicu hrvatskih mučenika. Cijelim skupom je ravnao mons. Tomislav Rogić, župnik i dekan otočki. On je pročitao i povelju koja će biti ugrađena u temelje buduće crkve. Za to vrijeme na HTV-u je emitirana kratka reportaža o projektu Crkve Hrvatskih mučenika.

Znamenujuci se svetim znakom naše vjere, uzoriti kardinal Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački i predsjednik Hrvatske biskupske konferencije, označio je početak mise. Biskup domaćin mons. dr. Mile Bogović obratio se nazočnima pozdravnim govorom u kojem je naglasio smisao i cilj velebnog skupa na pozornici ponad Krbavskog polja te poimence pozdravio sve prisutne uglednike. Potom je upalio svijeću koju je donio general Hrvatske vojske Jozo Miličević u pratnji po jednog mladića iz gospičke i ogulinske povijesne postrojbe. Svijeća je stavljena pred kamen temeljac. Prvo čitanje u ime Splitske metropolije iz župe Sinj, imao je mladić u odori sinjskoga alkara, a drugo, u ime Zagrebačke metropolije iz župe Gračani, gospođa u nošnji iz Hrvatskog zagorja. Evanđelje u ime Riječke metropolije čitao je đakon iz Gospičko-senjske biskupije. Za prinos darova donesen je kruh iz Slavonije, vino iz Dalmacije, a tu su bili i drugi darovi. Pjevači združenih zborova Gospičko-senjske biskupije kvalitetom izvedbe pjesama bili su na visini. Pridružili su im se zagrebački crkveni pjevači predvođeni Jasenkom Polić-Biliško (njih 60). Tako je zajedno pjevalo 160 pjevača pod vodstvom Ivana Prpića-Špike, senjskoga zborovode, i orguljaša Milana Dučića. Za ovu prigodu praižvedena je pjesma «Nek' ti je slava» (Blekić/Magdić). Zborovi su nastupili na posebno izrađenoj pozornici, a orgulje su dopremljene iz Brinja.

Nakon nadahnute kardinalove propovijedi, temeljni kamen (izvađen iz ostataka krbavske katedrale, koji je blagoslovio

veliki papa Ivana Pavao II. za posjeta Hrvatskoj 2003. u Rijeci), u svečanoj je povorci na rukama dvojice ljudi u ličkoj narodnoj nošnji donesen na središte buduće velebne bogomolje. Dok je kardinal izricao riječi blagoslova, klapa Sv. Juraj orkestra Hrvatske vojske pjevala je prigodni psalam s pripjevom «Kamen koji odbaciše graditelji postade kamen zaglavni». Kapljice blagoslovljene vode vjetar je nosio i na ruševine obećane i porušene crkve sv. Nikole, čijim je iskopavanjem razotkriven još jedan zločin protiv Hrvata i katolika. A tamjan se kao za Uskrs dizao za znak pozdrava hrvatskom narodu i svima prisutnima. Prvom lopatom pijeska kamen je zasuo uzoriti kardinal Josip Bozanić, a zatim i nadbiskup riječki msgr. dr. Ivan Devčić. Biskup gospičko-senjski dr. Mile Bogović nije krio svoje ušhićenje dodajući treću lopatu pijeska, a za njim je slijedio udbinski župnik fra Nediljko Knezović s četvrtom lopatom. Kasnije su pobožne starije došle i palile svijeće na ovom mjestu, a izaslanici hrvatskog iseljenštva fotografirali su se ovdje za ponosno posvjedočenje prijateljima u inozemstvu. Nakon čina blagoslova prikazana je sv. žrtva zahvalnica za uspjeh cijeloga projekta. Na misi je podijeljeno oko tri tisuće pričesti.

Pri kraju slavlja nazočnima se još jednom obratio gospičko-senjski biskup mons. dr. Mile Bogović, a potom i generalni vikar Biskupije i predsjednik Odbora za proslavu mons. mr. Tomislav Šporčić, zahvalivši sponzorima svečanosti. Nakon mise pozdravne govore su izrekli potpredsjednik Hrvatskog sabora dr. Darko Milinović i župan ličko-senjski Milan Jurković. Umjetnički dio programa je osmišljen nastupima s. Cecilije Pleša, pjesnika Drage Štambuka, zborna «Bašćina» i ostalih te spletom narodnih kola i plesova kulturno umjetničkih društava iz Lapca, Gračana (Zagreb) i Kruševa (BiH).

Nakon ove velebne proslave oko 1.200 uzvanika našlo se na ručku u školi na Udbini. Dvorili su ih učenici i djelatnici Ugostiteljske škole Korenica. Hodočasnici su pak imali mogućnosti okrijepiti se i na otvorenom. U tu svrhu pozvani su ugostitelji preko Gospodarske komore u Gospiću.

Cijeli događaj je u organizacijskom smislu prošao vrlo uspješno i bez ikakvih neprilika. Lijepe su dojmove ponijeli i vjernici te će 9. rujna biti upisan u hodočasnički kalendar Hrvatskog naroda. Biskupija gospičko-senjska i njezin biskup msgr. dr. Mile Bogović pokazali su pak da su sposobni organizirati i ovako iznimno zahtjevnu svečanost.

Poziv Hrvatske biskupske konferencije na blagoslov gradilišta i polaganje kamena temeljca

Dragi vjernici u domovini i inozemstvu!

Najprije se zahvaljujemo župnicima i voditeljima crkvenih zajednica koji su prošle godine, na prvu nedjelju u rujnu, protumačili vjernicima projekt Crkve hrvatskih mučenika na Udbini i potaknuli ih da se i oni svojim darom ugrade u taj hram zahvalnosti našega naroda svima proglašenim i neproglašenim mučenicima s ovih naših hrvatskih prostora, kao i svima drugima iz naše prošlosti koji su se izložili i založili svoje živote za dobro svoje brace i onih koji će nakon njih doći.

Drago nam je da vas sve možemo izvjestiti da su radovi već započeli i da vam možemo uputiti poziv na svečanost polaganja kamena temeljca i blagoslova gradilišta, što će biti 9. rujna ove godine, na obljetnicu Krbavske bitke. Obred blagoslova i svetu misu predvodit će predsjednik Hrvatske biskupske konferencije kardinal Josip Bozanić zajedno s ostalim biskupima i svećenicima. Pozivamo vjernike da se u što većem broju pridruže slavlju.

Sveta će misa započeti u 11 sati na gradilištu u Udbini. Vec u 10 sati krenut će križni put s Krbavskog polja, mjesta stradanja, prema gradilištu Crkve hrvatskih mučenika. Tko može, neka se priključi i toj povorci.

Pozivamo upravitelje župa i druge svećenike i redovnike da o toj svečanosti 9. rujna u prikladno vrijeme obavijeste svoje vjernike te da i ove godine na prvu nedjelju u rujnu, tj. 4. rujna, u propovijedi progovore o smislu i važnosti projekta i da svo potaknu da svojim darovima podupru projekt. Milostinja te nedjelje može se u crkvama u domovini skupljati na tu nakanu, a gdje je moguće neka se to učini i u hrvatskim katoličkim misijama i župama u inozemstvu.

Uvjereni smo da sam projekt može postati jedna dobra duhovna obnova za cijeli hrvatski narod. Nasuprot zarazi optuživanja, želimo potaknuti u svima osjećaj zahvaljivanja.

U Zagrebu, 1. lipnja 2005. godine
Biskupi
Hrvatske biskupske konferencije

Mjesto i značenje Nikole Tesle u svjetskoj znanosti

Vizionar civilizacije sadašnjosti i budućnosti

Snagom svoga genija Nikola Tesla stekao je mjesto među utemeljiteljima suvremene civilizacije i budućeg razvoja ljudskog roda.

2006. Br. 10

Piše:
akademik Vladimir Paar

Koliko su rezultati izumiteljskog i istraživačkog rada Nikole Tesle prisutni u današnjem svijetu, a koliko će biti ubuduće, tijekom 21. stoljeća? Odlazi li Teslino djelo polako u povijest i muzejne tehnike ili se ni u budućnosti ne će moći bez njega? To se prigodno pitanje može postaviti i u povodu 150. obljetnice Teslina rođenja koju obilježavamo ove, 2006. godine, i to stoga jer je prošlo i šezdesetak godina od njegove smrti. Teslino ime i danas je, bez dvojbe, jedno od najspominjanijih u znanosti i tehnici. Istraživanje bi svakako pokazalo da na prvo mjesto među imenima svih znanstvenika 20. stoljeća dolazi upravo Teslino ime. Ono bi se našlo u mnogo više knjiga i časopisa nego recimo Einsteinovo, iako se Albert Einstein općenito u javnosti doživljava najvećim znanstvenikom 20. stoljeća.

Zašto? Zato što su znanstvenici svijeta odlučili, dva desetljeća nakon Tesline smrti, da njemu u čast imenuju jedinicu za indukciju magnetnog polja *tesla*, sa znakom T. Možda su pritom željeli ispraviti neke stare nepravde koje su Tesli bile učinjene za života. A budući da magnetno polje posvuda prisutno ne samo u fizici i elektronici, nego i u mnogom drugim strukama, Teslino ime posvuda se spominje u stručnim i znanstvenim knjigama i časopisima.

U društvu vrhunskih svjetskih umova

Samo četrnaest znanstvenika iz cijelog svijeta i iz cijele povijesti ima tu čast da se po njima nazivaju fizikalne jedinice: **Isaac Newton** (1643.-1727.; newton), **Blaise Pascal** (1623.-1662.; pascal), **James Joule** (1818.-1889.; joule), **James Watt** (1736.-1819.; wat), **Heinrich Herz** (1857.-1894.; herz), **Charles Coulomb** (1736.-1806.; coulomb), **Alessandro Volta** (1745.-1827.; volt), **Georg Ohm** (1789.-1854.; ohm), **Werner Siemens** (1816.-1892.; siemens), **Joseph Henry** (1797.-1878.; henry), **Michael Faraday** (1791.-1867.; farad), **Wilhelm Weber** (1804.-1891.; weber), **Nikola Tesla** (1856.-1943.; tesla). U tom je «društvu» Tesla najmlađi i jedini iz 20. stoljeća.

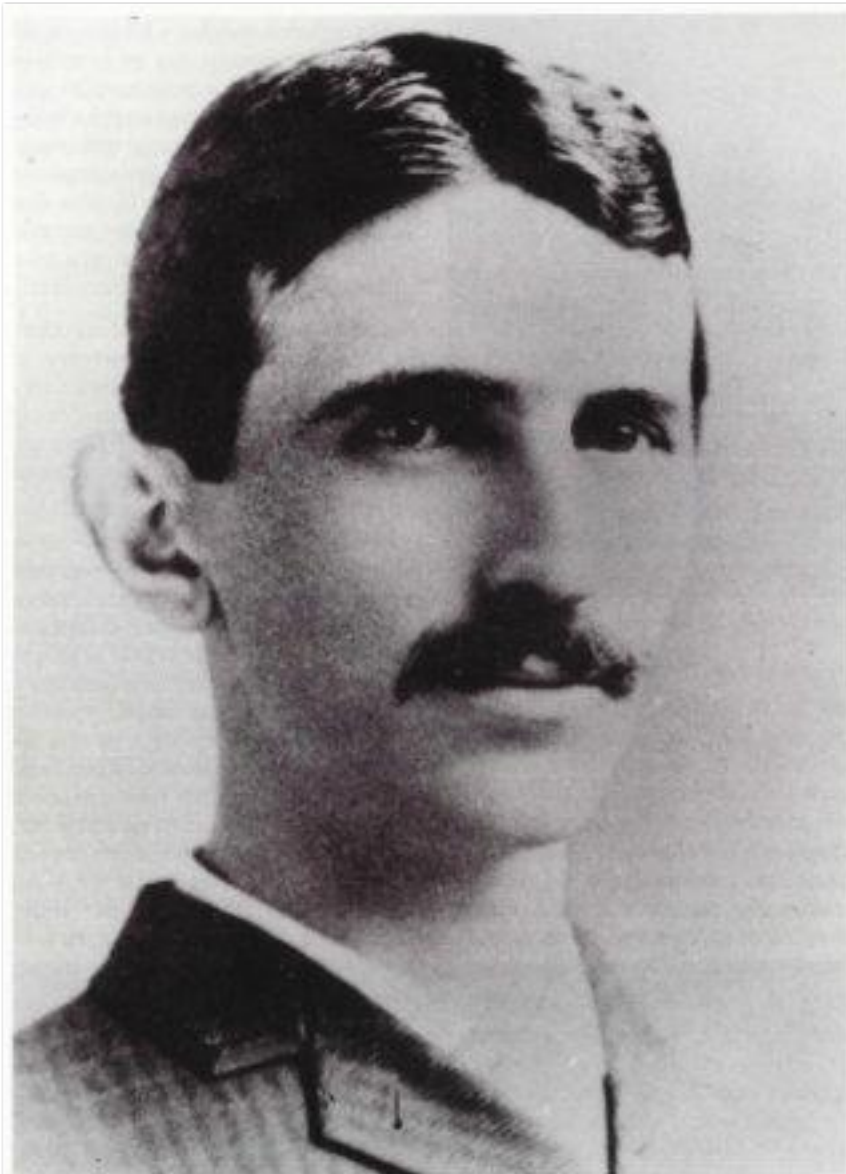
Tesla je dobio još jedno rijetko znanstveno priznanje kojim se malo znanstvenika može podičiti: po njemu je nazvano jedno **brdo na Mjesecu**. Dok je kao dijete čeznutljivo, iz pejzaža svijete rodne Like, promatrao Mjesec, nije mogao ni slutiti da će tamo dobiti čitavo brdo. Astronomi su smatrali Teslin doprinos civilizaciji tolikim da zaslužuje da se po njemu nazove

jedno Mjesečevo brdo. I tamo Tesla ima elitno društvo, poput **Newtona, Boškovića, Einsteina, Julije Cezara**. Pripomenimo da su među rijetkim znanstvenicima koji imaju svoja brda na Mjesecu još dvojica iz Hrvatske, **Ruder Bošković i Andrija Mohorovičić**.

Bošković je svojom teorijom o privlačno-odbojnim silama na daljina, koje djeluju između točkastih čestica tvari, napravio jedan od najvažnijih iskoraka u razvoju svjetske znanosti i bitno utjecao na razvoj znanosti u 19. i 20. stoljeću. Poglavitno je važan njegov utjecaj na Faradaya i Maxwella, glavne tvorce znanosti o elektricitetu i magnetizmu i, po mišljenju mnogih, dvojice najvećih fizičara 19. stoljeća. A upravo je Tesla genijalno upotrijebio u svojim rezultatima fizikalne rezultate Faradaya i Maxwella, čija djela je odlično poznao. Zato nema sumnje da se i Tesla može u neku ruku smatrati «boškovićijancem».

Zanimljiva je usporedba Tesle i Mohorovičića. Godine 1943. Tesla je bio član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti s dotad najduljim stažem od pola stoljeća. Još krajem 19. stoljeća u Akademiju je biran kao fizičar i izumitelj. Zanimljivo je da su od članova Akademije početkom 20. stoljeća čak dva člana, Tesla i Mohorovičić, dobili svoja brda na Mjesecu. Zaista je malo akademija znanosti u svijetu koje su se time mogle podičiti.

Obojica su dospjela u sam vrh svjetske znanosti. No dok je Tesla rano napustio domovinu i gotovo sva svoja znanstvena dostignuća postignuo u SAD i kao američki građanin, Mohorovičić je svoje epohalno otkriće ostvario radeći znanstveno u Zagrebu, ali održavajući bliske kontakte s nizom svjetskih znanstvenika. Is-

Tesla u studentskim danima

tražujući potres u dolini Kupe 1909. godine Mohorovičić je otkrio da između Zemljine kore i omotača postoji nagli skok u gustoći, što se danas u svjetskoj znanosti zove Mohorovičićev diskontinuitet, ili kraće MOHO. To otkriće, koje je Mohorovičić ostvario u Zagrebu, ulazi u red najvećih znanstvenih otkrića u svjetskoj znanstvenoj povijesti. No, svjetsku slavu Mohorovičić je stekao tek nakon smrti. Osobito je ostao slabo poznat u svojoj domovini. Mohorovičić i Tesla dijelili su jedan predmet znanstvenog interesa: Zemljina unutrašnjost. Mohorovičić kao geofizičar koji proučava potresne valove i strukturu Zemljine unutrašnjosti, a Tesla kao izumitelj kojeg zaokuplja korištenje unutrašnjosti Zemlje za vođenje elektromagnetskih valova i električne energije.

Tesla je znao za rad još jednog hrvatskog znanstvenika. Godine 1903. Zagrepčanin **Franjo Hanaman**, zajedno s **Justom**, uspio je u Budimpešti napraviti volframovu nit i time otvorio put masovnoj primjeni električne žarulje. Teslin stari takmac Edison, čije su električne žarulje vrlo brzo pregorijevale, desetljećima nije uspio riješiti taj problem. Može se zamisliti kako je to Tesla doživio kao još jednu lekciju svome suparniku Edisonu.

A kakav je bio odnos Tesla - **Einstein**? Može se pretpostaviti da je između Tesle i Einsteina postojalo uzajamno uvažavanje, a možda i divljenje. Einstein je započeo svoju karijeru kao mali činovnik za patente u švicarskom patentnom uredu u vrijeme kad je Tesla bio na vrhuncu slave po svojim patentima i izumima. Može se

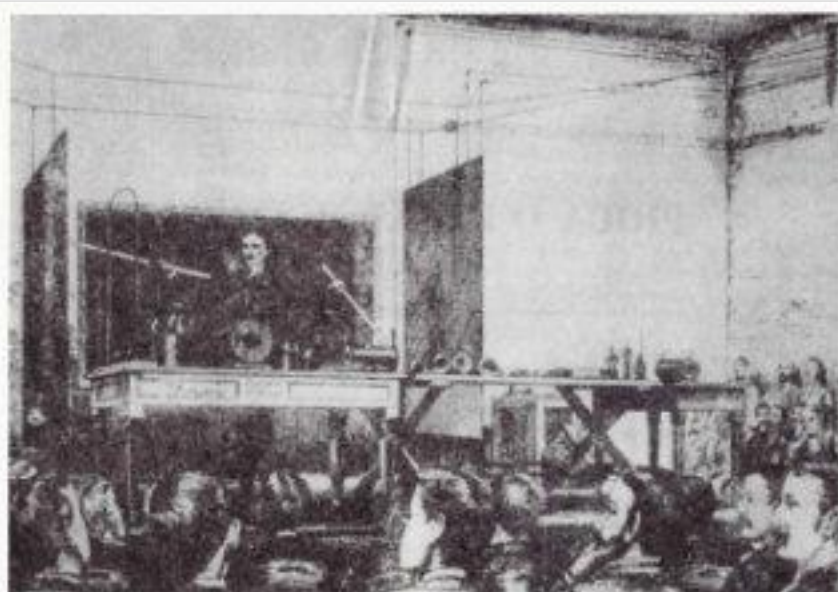
pretpostaviti da je i u Einsteinu tada «ču-ćao» neostvareni izumitelj koji se je divio Tesli kao nedostižnom uzoru. Tesla je pak osjećao izrazito zanimanje za fundamentalne znanstvene spoznaje, a kasnije svjestan da je u njihovu sagledavanju Einstein bio nenadmašiv. To je među njima stvaralo neku posebnu atmosferu, koja se može osjetiti na jednoj zanimljivoj fotografiji snimljenoj tijekom njihova razgovora, a i Einsteinovoj čestitki Tesli u povodu 75. rođendana u kojoj za Teslu kaže da je «uspješan pionir na području visokofrekventnih struja» te da je doživio «izvanredan razvitak ovog područja tehnike».

U znanosti Tesli dakle pripada mjesto na kojemu mu mogu pozavidjeti mnogi nobelovci, što on sam nikad nije postao.

Nep priznati autor civilizacijskih izuma

U svjetskoj znanstvenoj povijesti Tesla ima visoko mjesto zahvaljujući svojim izumima iz elektrotehnike. Najvažniji su njegovi patenti: asinkroni generator, električni prijenos energije, sustav razdobe električne energije, ispravljač izmjenične struje, električni dinamo stroj, struje visoke frekvencije za proizvodnju ozona i dr. No veoma je zanimljivo osvrnuti se na njegova otkrića iz fizike, što inače nema jačeg odziva u povijesti znanosti. Je li istina da je Tesla otkrio rendgenske zrake prije Röntgena i da bi se one zapravo trebale zvati Tesline zrake?

Ima jakih argumenata za tvrdnju da je Tesla prvi otkrio **rendgenske zrake**. Tesla je još 1894. u svojim pokusima otkrio da na fotografskim pločama, koje su stajale pokraj katodne cijevi, dolazi do oštećenja. Odmah je posumnjao da u katodnoj cijevi nastaje neko posebno zračenje. No početkom 1895. godine izgorio je Teslin laboratorij te je uništen sav materijal, što ga je onemogućilo u radu na neko vrijeme. Nakon toga Röntgen je došao do istog otkrića i objavio ga 8. studenog 1895. godine. Tesla nije sumnjao Röntgena da je plagirao njegov rad, iako su neki ljudi znali za njegovo otkriće novih zračenja. No, Tesla je smatrao da bi trebao dobiti priznanje za otkriće tih novih zračenja, jer ih je prvi otkrio. Da bi to dokazao, nekoliko mjeseci nakon Röntgena objavio je u američkom časopisu *Electrical Review* niz članaka o tim novim zračenjima i iznio cjelokupnu tehniku snjima u vezi. Smatrao je da svakome treba biti jasno kako za dobivanje takvih rezultata

Nikola Tesla drži predavanje na Sveučilištu Columbia

treba dulje vrijeme i da je te rezultate mogao postići samo duljim ranijim istraživanjima. Smatrao je to jasnim dokazom svog otkrića. No, europski fizičari su ignorirali Teslino otkriće i pripisali otkriće zraka isključivo Röntgenu, po kome su i prozvana

Takvom je odnosu prema Tesli zacijelo pridonosilo i to što je američka fizika u to doba bila tek u povojima. S druge strane Teslu su priznavali samo kao izumitelja, a ne i kao fizičara. Röntgen je pak, za to otkriće postao prvi dobitnik Nobelove nagrade za fiziku, a Teslin doprinos je zanemaren.

Druga kontroverza u fizici je pitanje je li Tesla prvi pokusom otkrio **elektron**, pet godina prije nego Thomson koji je za to nagrađen Nobelovom nagradom?

Još 1891. godine Tesla je objavio u New Yorku u časopisu *The Electrical Engineer* rezultate svojih pokusa s električnim izbojem u vakuumskoj cijevi i to tumačio kao posljedicu djelovanja električki nabijenih čestica. Na Teslin članak oštro je reagirao slavni engleski fizičar J. J. Thomson i objavio tekst u kojem je osporio Teslin rezultat. Tesla je odgovorio člankom *«Reply to J.J. Thomson's note»* u kojem je osporavao Thomsonovu kritiku. Napisao je da je «opažena pojava posljedica gibanja malih nabijenih čestica koje se velikom brzinom sudaraju s molekulama razrijeđenog plina». A pet godina kasnije upravo je J.J. Thomson jednim drukčijim pokusom u magnetnom polju dokazao postojanje takvih čestica i

nazvao ih elektronima. Pitanje je nije li prvobitni cilj Thomsonovog pokusa bio da definitivno pobije Teslinu tvrdnju o postojanju elektrona. Umjesto toga dobio je nedvojben dokaz da je Tesla bio u pravu. Ali Teslina uloga u svemu tome je prešućena i zaboravljena. Tek 1996., u monografiji prigodom izložbe o hrvatskoj znanosti ponovno je iz zaborava izvačen taj Teslin doprinos.

Zacijelo je Tesla najveći osobni poraz doživio početkom 20. stoljeća. Marconi je 1901. godine uspostavio **radiotelegrafsku vezu** između Europe i SAD i za to kasnije dobio Nobelovu nagradu za fiziku. Tesla je smatrao da je Marconi izveo samo jedan uspješan medijski spektakl. Jer, bežični sustav prijenosa informacija Tesla je smatrao svojim izumom i to dokazivao svojim ranijim patentima. Zadovoljstina je tražio i na američkom sudu i napokon je i dobio. Pokazalo se da ga je Marconi pokrao. Još nekoliko godina prije Marconijeva pokusa Tesla je demonstrirao radiovezu i koristio je za daljinsko upravljanje modelima brodova i podmornica. Otkriće radioveze Tesla je sam smatrao svojim najvećim otkrićem i bio je ogorčen što je slavu pobrao Marconi. Nobelovu nagradu Marconiju smatrao je velikom grješkom i nepravdom te odrazom nekompetentnosti i navijačkog stava Nobelova povjerenstva.

Mnogi i danas smatraju golemom nepravdom što Tesla nije dobio Nobelovu nagradu za fiziku. Vjerojatno je to dijelom bila posljedica Teslina oštrog jezika i osobne netaktičnosti, jer je za nag-

radu predložen zajedno s Edisonom, ali ju je odbio prihvatiti. No, ne bi trebalo zanemariti ni to da je početkom 20. stoljeća dolazila do izražaja europska znanstvena i politička dominacija nad američkom znanostu kojoj je Tesla pripadao kao američki državljanin. U prva dva desetljeća 20. stoljeća Nobelovu nagradu primilo je nekoliko desetaka puta više europskih znanstvenika nego američkih!

Nekoliko desetljeća nakon Teslinih otkrića na polju elektriciteta, **Lawrence** je dobio Nobelovu nagradu za otkriće **ciklotrona**. No Tesla je mnogo ranije predlagao da se pomoću električnih i magnetnih polja ubrzavaju električno nabijene čestice do velikih brzina.

Zanimljivo je da Tesla nije mislio samo na znanstvene i industrijske primjene snopova čestica. Predlagao je da se takve zrake od električno nabijenih čestica koriste kao moćno **oružje** koje bi se moglo koristiti i u svemiru. Ideju oružja na zrake Tesla je proširio i na snažne snopove elektromagnetskog zračenja, pa se u tome može smatrati prethodnikom ideje **lasera**. Američka vlada tada nije imala interesa za projekte oružja na zrake. No, može se reći da su Tesline ideje ponovno oživjele nakon više od pola stoljeća kad je predsjednik Reagan usvojio slične koncepte i pokrenuo projekt razvoja svemirskog oružja, poznat pod nazivom «Rat zvijezda».

Zrakoplovi bez propelera i krila, podmornice što ispaljuju raketne projekte, upravljane radiovezom, koji točno pogađaju ciljeve udaljene tisuće kilometara, također su bile Tesline ideje. No iako vlada nije pokazivala zanimanje za financiranje tih projekata, smatra se da je CIA s pozornošću pratila Teslin rad. Priča se da su nakon Tesline smrti agenti CIA-e odnijeli niz dokumenata iz Tesline privatne arhive koji nikad nisu nađeni.

Tesla se nesumnjivo može smatrati začetnikom **daljinskog upravljanja**. Njegova je zamisao bila da to bude početak za kasniju izgradnju pravih **automata robota** koji misle i mogu zamijeniti čovjeka u tešku radu i u ratovanju. Danas bi se moglo reći da su, primjerice, američke krstareće rakete proizašle iz Teslinog mentalnog laboratorija.

Zato zvuči paradoksalno da je Teslina ideja bilo čovječanstvo budućnosti u kojem će se živjeti u miru, bez ratova. Mislio je da će moćna oružja odvratiti ljude od ratovanja i smatrao da znanstvenici razvojem zastrašujućih oružja mogu

pridonijeti svjetskom miru. Tesla u tome ima sličnosti s drugim velikim pacifistom, **Alfredom Nobelom**, koji je mislio da će svojim otkrićem dinamita i njegove strahovite razorne snage pridonijeti uspostavi svjetskog mira. No možemo li vjerovati da će se ljudi, suočeni s opasnošću od razornog oružja, odreći njegove primjene?

Ostvarene vizije

Tesla je znao govoriti o tajanstvenim oružjima koje krije u svojoj hotelskoj sobi, o svojim mističnim vizijama, o kontaktima s izvanzemalcima, zbog čega su ga smatrali čudakom. No, tu se mogu naći objašnjenja za neke njegove realne vizije koje će se ostvariti kasnije. Nesumnjivo je on u poodmakloj dobi bio osamljen i razočaran čovjek, u kojemu se u jednom trenutku vjerojatno nešto slomilo. Zato ne treba suviše strogo ocjenjivati njegove slabosti, postupke i ponašanje u razdobljima osobne krize. No ne bi trebalo pritom sasvim isključiti ni iskazivanje želje da privuče pozornost javnosti. Ali činjenica je da je imao vizije i prividenja koje mu psihijatri i fiziolozi nisu mogli objasniti. Po tome je bio široko poznat. Sam Tesla piše da mu je jednom došla grupa stručnjaka iz jedne velike kompanije s

molbom za razgovor. Tesla im je počeo tumačiti prednosti svoje nove konstrukcije turbine, a oni su ga prekinuli riječima: «Ovdje smo po naročitom zadatku. Osnovani smo psihološko društvo za istraživanje psihičkih fenomena i željeli bismo da nam se pridružite u tom potvratu.»

Tesla ističe da je pokušavao riješiti zagonetku smrti i marljivo tražio svaki znak duhovnog života. Jedne je noći u Engleskoj dugo bio budan, a onda vidio kako oblak nosi anđeoske likove predivne ljepote, od kojih ga je jedan gledao s ljubavlju i postupno poprimao oblike njegove majke. Pojava je polako lebdjela sobom i nestala i Tesla se probudio uslijed neopisivo slatke pjesme koju je pjevalo mnogo glasova. U tom trenutku toliko je bio siguran da je njegova voljena majka upravo umrla da mu je to bilo nemoguće izraziti riječima. I to je bila istina. Kasnije je vidio sliku jednog proslavljenog umjetnika koja alegorijski predstavlja jedno godišnje doba u obliku oblaka sa skupinom anđela koji su lebdjeli u zraku. To je bilo upravo ono što je vidio u snu, osim majčina lika.

Zanimljivo je da upravo zahvaljujući svojim prividenjima Tesla rano došao na ideju **televizora**. Tesla sam piše da je u

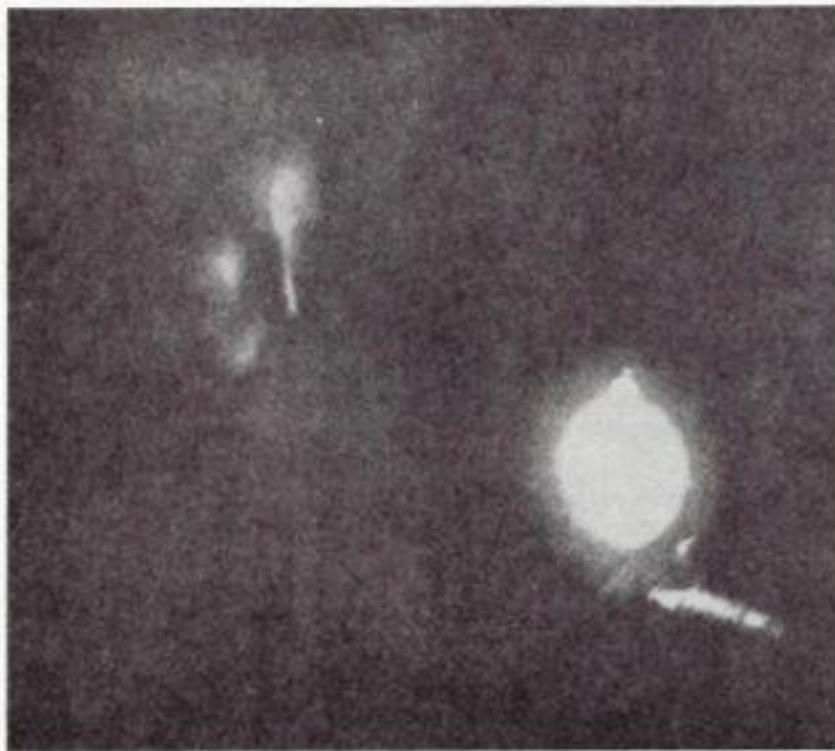
dječastvu patio od čudne boli. Prividale su mu se slike, često praćene jakim bljeskovima svjetlosti koji su mu mutili pogled na stvarne predmete i utjecale mu na misli i djela. Kad bi čuo neku riječ, pojavila bi se živa slika predmeta koju je ta riječ opisivala u njegovoj viziji. Ponekad nije mogao razlučiti je li ono što vidi opipljivo ili nije. Formalino je teoriju po kojoj te slike izaziva refleksno djelovanje mozga na mrežnicu. Odatle je zaključio da bi se na ekranu moglo projicirati slika bilo kojeg predmeta i učiniti je vidljivom. Bio je uvjeren da je takvo čudo moguće i da će ga ljudi ostvariti u budućnosti.

Može se reći da je Tesla «praotac» **interneta** koji se razvio tek potkraj 20. stoljeća. Još prije jednog stoljeća Tesla je, naime, predlagao «svjetski sustav za povezivanje svjetskih komunikacija u jedan sustav», a to je upravo internet danas.

Čime bi se Tesla bavio danas?

Mnogo je anegdota o Teslinim fobijama u poodmakloj dobi. Mučila ga je osamljenost i osjećaj da mu ideje nisu dovoljno shvaćene. Zato se pomalo počeo ponašati kao čudak. Užasno se bojao bakterija. No nisu li i danas mnogi ljudi opsjednuti fobijom pred virusima, a posebno fobijom od AIDS-a? A u Teslino doba malo se znalo o imunologiji i nije bilo antibiotika koji su danas učinkoviti protiv bakterija. Danas je pak medicina nemoćna pred virusima, slično kao što je u Teslino doba bila nemoćna pred bakterijama. Da je Tesla više znao o imunološkoj samozaštiti organizma ono što se danas zna, vjerojatno bi bio i manje fobičan.

Čime bi se Tesla danas bavio u znanosti? Može se, iako je pitanje, dakako, posve hipotetično, pretpostaviti da bi se vratio svojoj staroj znanstvenoj ljubavi: elektricitetu. Možda ovaj put elektricitetu u čovjeku, što ga je oduvijek fasciniralo. Naime, 1902. godine promaknulo je njegovoj pažnji **Bernsteinovo** otkriće da na membrani svake biološke stanice vlada stalni električni napon. Da je svaka stanica poput minijaturnog kondenzatora, koji je s vanjske strane nabijen pozitivno, a s unutarnje negativno. Danas se smatra da su svi procesi u neuronima u ljudskom mozgu posljedica dinamičkih promjena tih napona, ali je još mnogo tajni u razumijevanju tih procesa. Za Teslu bi bio velik izazov da istražuje još mnoge nepoznanice u vezi tih napona. To bi obuhvaćalo dvije njegove stalne opsesije: elektricitet i tajne života.

Prva fotografija koja je ikada snimljena pri fluorescentnom svjetlu. Na fotografiji je lice Nikole Tesle a izvor svjetla je jedna od njegovih fluorescentnih Zaručja. Vrijeme ekspozicije je 8 minuta. Fotografija je snimljena u Sijelcu 1894. godine.

Teslin izumiteljski rad

Tesla nije zaboravio da je Westinghouse podržao njegov sustav izmjenične struje kada je malo tko vjerovao u njezin uspjeh i budućnost

Nikola Tesla doputovao je u New York 1884. s pismom preporuke Charlesa Batchelora, upućenom Thomasu Edisonu. Batchelor je bio engleski inženjer koji je vodio europsku podružnicu Edisonove tvrtke. Prilikom njihovog prvog susreta, Tesla je Edisonu predstavio sve prednosti izmjenične struje u odnosu na istosmjernu, ne uzevši u obzir činjenicu da bi izmjenična struja mogla Edisonovu tvrtku, koja je koristila istosmjernu struju, odvesti u propast. Osim toga, Edison je smatrao da izmjenična struja nema budućnosti.

Unatoč različitim stavovima o daljem razvoju i načinu proizvodnje električne energije, Tesla je prihvatio ponudeni posao u Edisonovoj tvrtki. S obzirom na to da se Edison nije želio upuštati u razvoj motora na izmjeničnu struju, Tesla se usredotočio na poboljšanje istosmjernih generatora u njegovim centralama. Za posao remonta 24 istosmjernih generatora Edison je, uvjeren u neuspjeh, Tesli obećao nagradu od 50000 američkih dolara. Nakon godine dana rada, nekoliko novih patenata koji su Edisonovoj tvrtki donijeli dodatni profit, i uspješno obavljenog posla, Edison je izigrao dogovor te Tesli nije isplatio obećanu nagradu, već mu je ponudio povišicu. Tesla je to hladno odbio i dao otkaz, nakon čega je bio prisiljen

Thomas A. Edison

ljeno neko vrijeme raditi teške fizičke poslove kako bi si osigurao egzistenciju.

Pri rješavanju problema Tesla je koristio matematički pristup te je smatrao da Edison nije pravi znanstvenik i istraživač i da mu je radi njegovog pristupa rješavanju problema bilo potrebno deset puta više vremena nego njemu samome. Edison je bio spreman u praktičnoj primjeni novih izuma koji su se mogli odmah unovčiti. Mnoga Teslina otkrića bila su bitno ispred njegovog vremena i za praktičnu primjenu većine njegovih izuma bile su potrebne godine, a u nekim slučajevima čak i desetljeća.

Radi daljnjeg razvoja vlastite tvrtke, Edisonu je bio nuždan vanjski investitor. Poznati financijer J. P. Morgan 1889. uložio je dodatni kapital u Edisonovu tvrtku koja mijenja ime u Edison General Electric. Spajanjem Edison General Electric-a i Thompson-Houstona, najvećeg Edisonovog konkurenta u to vrijeme, tvrtka mijenja ime u General Electric i Edison gubi upravljačku moć unutar tvrtke.

Prvi put Tesla se predstavio javnosti godine 1888. na sveučilištu Columbia kada se našao pred članovima Američkog udruženja elektrotehničara, gdje je održao predavanje pod naslovom: Novi sistem motora i transformatora izmjenične struje.

George Westinghouse, i sam izumitelj, te čelnik Westinghouse Electric Company, čuo je za Teslino predavanje i smatrao je kako bi Teslina otkrića mogla riješiti problem gubitaka kod istosmjernih motora i prijenosa električne energije na velike udaljenosti.

Westinghouse kupuje prava na Teslin patent višefaznog sistema naizmjenično pokretnog dinama, transformatora i motora te unajmljuje Teslu za konzultanta. Dogovor Tesle i Westinghousea je bio da za svaku konjsku snagu prodanog uređaja na izmjenično napajanje Tesli pripadne 2,5 američkih dolara. Kasnije, kada je Westinghouse upao u financijske poteškoće, Tesla je svojevoljno raskinuo ugovor koji mu je jamčio milijunske prihode kako bi pomogao Westinghouseu, kojeg je smatrao prijateljem. Tesla nije zabora-

George Westinghouse

vio da je Westinghouse podržao njegov sustav izmjenične struje kada je malo tko vjerovao u njezin uspjeh i budućnost.

Westinghouseova kupnja Teslinog patenta dovodi do sukoba s Edisonovom tvrtkom. Ne mogavši se suprotstaviti Tesli i izmjeničnoj struji na znanstvenom polju, Edison se koristio negativnom promidžbom kojom je tvrdio da je izmjenična struja opasna.

Za osvjetljenje Svjetske izložbe u Chicagu 1893. raspisan je natječaj na koji su se javili General Electric i Westinghouse. General Electric nudio je sustav s istosmjernim napajanjem dok je Westinghouse nudio Teslin izmjenični sustav. Kako je ponuda Westinghousea bila dvostruko jeftinija, dobila je natječaj i praktično pokazala prednosti izmjenične struje.

Sljedeći izazov bila je izgradnja hidrocentrale na slapovima Niagare. Posao su dobile zajedno tvrtke Westinghouse i General Electric, a kompletnu realizaciju nadzirao je Nikola Tesla. Centrala je otvorena 12. siječnja 1895. te je bila prva moderna trofazna izmjenična centrala na svijetu i označila pobjedu Teslinog izmjeničnog nad Edisonovim istosmjernim sustavom.

Zbog stalne potrebe za novcem kojim će financirati svoja istraživanja, u svoj labo-

ratorij Tesla je često pozivao bogate i slavne na demonstraciju novih izuma. U posjet su dolazili neki od najvećih ljudi tog vremena: J.P. Morgan, John D. Rockefeller, Edward H. Harriman, Thomas Fortune Ryan, Jay Gould, obitelji Astor i Vanderbilt, a kasnije čak i Henry Ford. Unatoč činjenici da je imao širok krug poznanika te da je na mnogo mjesta bio rado viđen gost, Tesla je imao vrlo malo

prijatelja. Jedan od njih je bio Mark Twain, a njihov prvi susret dogodio se zbog Twainovog interesa za investira- njem u izgradnju istosmjernog motora. Nakon Twainove smrti, Tesla je i dalje pričao o njemu kao da je živ.

Iako mu je bio potreban novac, 1912. i 1915. godine odbio je nominaciju za Nobelovu nagradu iz fizike jer je tvrdio da njegov suprimatelj Thomas Edison

nije pravi znanstvenik te je i dalje izbje- gavao svaki susret s njim. No, za svoja postignuća 1917. godine dobio je Edison-ovu medalju, najveće odlikovanje Ame- ričkog instituta električnih inženjera. A sedamdeset i peti rođendan čestitali su mu Lee de Forest i Albert Einstein.

Mate Krpan

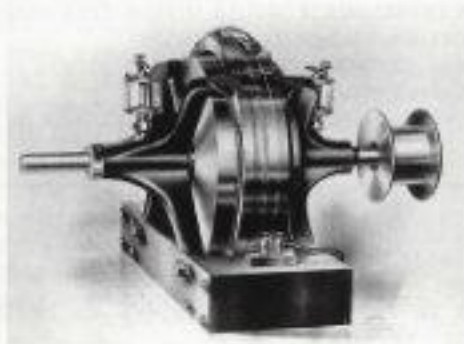
Elektromagnetno jače

Model broda na daljinsko upravljanje

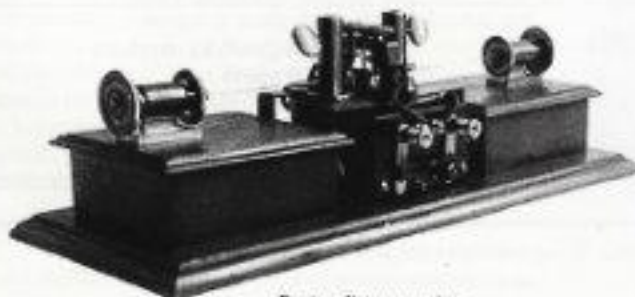
Indukcijski motor

Izmjenični generator

Turbina

Prvi rađio transmitter

Zašto je Ante Starčević danas aktualan?

Najbolja škola hrvatske misli, nacionalne energije, moralne čistoće i tolerancije

2006. Br. 11

Piše:
**akademik
Dubravko
Jelčić**

Nazvan još za života Ocem Domovine (Kumičić!), Ante Starčević je, bez imalo dvojbe najslavljeniji hrvatski političar. Nitko nije s toliko iskrene upornosti izbjegavao osobne počasti i bježao od vlastite slave, kao on; i nikome ona nije bila sklonija i nikome pripala u tolikoj mjeri, i zaslužnije, kao njemu. Jednostavno, ona ga je našla, prepoznala i nije više napuštala, koliko god joj se on uigibao. I otimao! Pristaše i sljedbenici divili su mu se i obožavali svaku njegovu riječ, pa i kad ih je on izriječkom pozivao da prema njemu budu uzdržaniji; protivnici i neprijatelji demonizirali su sve što je u svezi s njime, ne samo njegovu misao i njegovu riječ, nego i samu njegovu osobu, ali se i u tom demoniziranju sluti potajno priznanje, pa i ljuta zavist. Kremenit značaj, hladan i nako beščutan, uzvišen u svome stoicizmu, nikoga nije ostavljao niti je mogao ikoga ostaviti indiferentnim i hladnim. A što vrijeme više odmiče, osporavatelja Starčevićevih sve je manje... Danas nema čovjeka koji nešto znači u hrvatskoj politici, a da bi imao smjelosti odreći se Starčevića, poreći mu značenje, veličinu, dosljednost, vizionarstvo, odreći se eksplicite njegove baštine i osporiti svaku svoju misaonu vezu s njim.

Tvrđi Hrvat i podjednako liberal

Tvrđi, zaneseni i beskompromisni Hrvat, a istodobno i podjednako liberal, utemeljitelj hrvatskog nacionalizma i zagovornik univerzalnih građanskih prava, ideolog hrvatske države i nacionalnog kolektivizma, a istodobno promicatelj i zaštitnik individualne svijesti i građanskih sloboda, nacionalni vođa ali ne i ekskluzivist koji poučava da sreća i nesreća svakoga naroda ovise o sreći nesreći njegovih susjeda, Starčević nije, kako bi se iz rečenoga moglo zaključiti, protuslovan nego slojevit, nije nesustavan nego je svestran, nalazeći u svojoj političkoj filozofiji mjesta za sve ove i još poneke druge naoko nepomirljive ideje, kao što ga one jedna pored druge, imaju u životu. Samo, dok se one u životu često nadmeću, pretiču i potiru, u Starčevićevim vizijama, u njegovu sustavu, one uspostavljaju puni međusobni sklad. Nije pridavao suviše brige praktičnoj politici i njezinim dnevnim probitcima, a ipak su njegove misli bile, i jesu još uvijek, suprotno uvrježenu mišljenju, duboko usidrene u praksu te predstavljaju i danas silni potencijal misli, korisnih za praktičnu uporabu. Protivnik svakog populizma, imao je svojedobno silni utjecaj na široke i najšire slojeve hrvatskoga naroda. Zato: čitati danas Starčevića više je nego potrebno, jer on je najbolja škola hrvatske misli, nacionalne energije, moralne čistoće i, s jedne strane, nacionalne nepopustljivosti, a s druge, začudit ćete se, svestrane tolerancije... Starčević je izvor iz kojega su svi potonji hrvatski političari korisno srk-

nuli mnogu svježju i bistru kap, krijepeći se i njegovim duhom i njegovom mišlju i njegovim životom. Životom, koji je bio oličenje i misli i duha njegova.

Nagli proboj u prve redove

Onima koji nisu vjerovali u sposobnost Hrvatske, pa često ni u samu teorijsku mogućnost da ona opstoji sama, kao slobodna država, Starčević je odgovorio riječima koje su, po mome osobnom osvjeđenju, mnogi uzdignutiji mladi Hrvati brojnih naraštaja, u austrougarskoj tvorevini kao i u jugoslavenskoj tamnici, učili napamet i njihovom kremenitošću kriječili svoju nadu:

«Ja ne razumim (rekao je tada Starčević), što hoće da kažu oni koji vele, da kraljevina Hrvatska, kraljevina pet stoljećah perkosivša Iztoku i Zapadu, ne može o sebi, neodvisna stajati. Nijedan narod ne može bez drugih naroda obustati, pa itako svako selo može kao neodvisna država biti. Narod francuski, narod u trih stranah zemlje deržoču svoju slavodobitnu zastavu razvijenu, i taj narod trebje drugih naroda, a itako San Marino i mnoge druge državice opstojte također i živu u sreći i slobodi.»

Kad je ušao u Sabor, Starčević je već bio definirana politička osobnost, ali još nije bio suviše poznat široj političkoj javnosti; a kad je Sabor bio završen, uživao je već glas i ugled političara koji se naglo probio u prve redove hrvatske politike, političara kojega se misli slušaju i pamte.

Prvi je proniknuo u laži Vuka Karadžića

Dok je Karadžić sijao sjeme velikosrpske ideologije i postavljao temelje Velike Srbije, pripremajući tragediju koja u naše dane ulazi u svoj posljednji čin, dok je nagrizao, crvotočio sve slojeve hrvatske svijesti koja mu je mogla pružiti otpor, dotle su se Hrvati, bezazleni i slijepi za podmluku aktivnost oca velikosrpsva, predavali najprije ilirskom snu, a potom jugoslavenskim iluzijama, što jedno s drugim tvori vrlo povoljnu pretpostavku da se hrvatska misao rastopi, a onda i samo hrvatsko ime sasvim izgubi. Da se to ipak nije dogodilo, zasluga je Starčevića. On je bio zacijelo prvi, doslovce prvi Hrvat, koji je proniknuo u bitno i spoznao, gdje se krije najveća opasnost za Hrvate i Hrvatsku. Karadžić je putovao Hrvatskom samouvjeren i bahato, kao da je kod svoje kuće, dočekivan svugdje s velikom pompom; bilježio je hrvatske narodne pjesme (Hasanaginica!) i prodavao ih svijetu (Goethe!) kao srpske narodne pjesme, a Hrvati su tog podlog nametnika, lašca i krivotvoritelja proglašavali čak i počasnim građaninom svojih gradova (Zagreb, Požega ...), priređivali mu svečanosti i držali zdravice (Kukuljević, Kurelac), pa su mu i naši biskupi pružali gostoprimstvo (Ožegović u Senju), dok je Starčević u isto vrijeme «tu, među nama» živio u najvećoj bijedi, slavljen od naroda a zanemaren i prezren od «naše gospode». Je li to bio znak njihove dobronamjernosti, ili naivnosti, ili političke gluposti, to u ovom trenutku ne marimo prosuđivati...

U ono doba nije Starčević bio samo prvi nego zadugo i jedini koji je odmah prozreo sve političke posljedice i smrtne opasnosti što nam u budućnosti prijete od pogubnih teza i akcija Karadžićevih na quasikulturalnom polju, često izrečenih posve otvoreno, a nerijetko i umotanih u bezazlene «literarne» oblande. Naročito kad je bio u pitanju hrvatski jezik! Jedini on bio je nepopustljiv od prvoga trena, jedini on znao je što hoće i vjerovao u sebe i hrvatski narod. I bez dvoumljenja se suprotstavljao Karadžiću vlastitom, hrvatskom idejom, zasnovanom na temeljima hrvatskoga državnog prava. Njegovu misao, barem u onome što je bitno za nju i u njoj, potvrđivale su znanstveno provjerljive činjenice, zato je ona bila i jača i uvjerljivija od Karadžićeve. Samo

što je trebalo vremena da se to uvidi. Obratno, Karadžićeva je polazila od proizvoljnih tvrdnji koje redovito nisu bile ništa drugo do tvorevine mitomanske svijesti, ne raspolažući ni jednim dokazom koji bi ih potvrđivao. Ipak, Karadžićeva pozicija bila je (u prvi mah) kudikamo jača od Starčevićeve, jer ju je osiguravala i pomagala mlada i neobično samouvjeren srpska država... Iza Starčevića, kao što se dobro zna, nije tada stajao nitko osim njegovih sve brojnijih ali posve nemoćnih pristaša, koji osim svoga uvjerenja i zanosa nisu imali ništa...

Zašto je pisao ekavicom?

Starčeviću je tako preostajala samo jedna: riječ. Govorena i pisana riječ. Riječ koju je upućivao hrvatskom narodu, da mu otvori oči i otkrije provaliju pred kojom se našao, velikim dijelom i svojom krivnjom. Riječ, koja je nepotkupljivo i etičnošću osvajala najprije mladež, a zatim sve više cijeli hrvatski puk, koji je u toj riječi vidio svoj spas...

Pritom je zanimljivo da jezični učenik i sljedbenik Šime Starčevića nije prigrlio i njegovu ikavicu, nego se za cijeli život zavjetovao ekavici! Ta Starčevićeva uporna ekavica bila je i jest još uvijek «kamen pravi smutnje velike», kao bismo rekli kanizlićevskom sintagmom, izvor i uzrok mnogih nedoumica, a dakaiko i krivih domišljaja i naopakih zaključaka. Bilo je čak, ako se dobro sjećam, i «ozbiljnih» pokušaja da se ona protumači kao znak Starčevićeva integralnog jugoslovenstva (u smislu Jovana Skerlića i Aleksandra Beliča). A stvar je upravo suprotna! Starčevićeva ekavština nije plod znanstvenog uvjerenja, nego svojevrsni politički znak neočekivana i nekonvencionalna značenja, suprotan tumačenju Jugoslavena, tvrdoglav, on je tjerao inat i tamo gdje inat (možda) i nije bilo mjesta. Pisao je ekavski da bi se suprotstavio Vuku Karadžiću: htio se na prvi pogled razlikovati od njega, htio mu je prkosno dati na znanje, da njih dvojica nisu isto i da nikada ne će biti isto.

Etičnost iznad svega

I političar i književnik, bio je ipak više od svega, i prije svega, etik. Visoka načela

individualne etičnosti ilustrirao je i oživotvorio svojim životom. Danas bismo možda primijetili, ne bez razloga, da je u tome i pretjerivao, ali on je znao da je bolje pretjerati u etičnosti nego se pokolebati i pristati na prvi kompromis: jer tada se više ne zna, gdje ćemo se moći zaustaviti i u kakvu moralnom rastrojstvu se možemo naći. Bio je uvjeren da se ni prava, dugoročna politika ne može temeljiti na moralno nedostojnim premisama ni voditi nemoralnim sredstvima, da su moralni principi i u politici iznad svih egoističkih interesa, ukoliko: da cilj (ni u politici) ne opravdava sredstvo. Sužanjstvo je nemoralno i za onoga koji drugoga čini sužnjem i za onoga koji sužanjstvo trpi.

«Tko sam sebe smatra za sužnja (trekao je u govoru akademskoj mladeži 28. ožujka 1867.), taj se ne mari čuditi ako ga i drugi takvim sciene. Tko nije svoj, taj je svačiji. Jer od njega ne stoji čiji će biti. Tko se i hotice za sužnja izdaje, taj nema pravo tuđiti se, što ide od ruke do ruke «što menja gospodare.»

I taj princip vrijedi jednako za pojedince kao i za cijele narode... Despotiju je vlasti smatrao nemoralnom, austrijsku i mađarsku politiku prema Hrvatskoj i njihovo ograničavanje suvereniteta Kraljevine Hrvatske isto tako; nemoralnim je smatrao i ponašanje hrvatskih stranaka, koje su bile spremne prihvatiti neravnopravnost Hrvatske u Monarhiji i ponizno kolaborirati i s jednim i s drugim gospodarom, na štetu Hrvatske, kao i pristajanje pojedinaca uz načela neslobode i ropstva svog naroda i domovine, radi pribavljanja osobne koristi. Ali i sve što je u politici zagovarao, zagovarao je kao etik, kao čovjek visokih moralnih pojmova: slobodu naroda i slobodu čovjeka, političku jednakost i građanska prava, socijalnu pravdu i sve što uz to ide. I premda političko iskustvo ni do danas nije sasvim potvrdilo Starčevićeva uvjerenja u tom pogledu, ne ćemo zbog toga okriviti Starčevića. On nije govorio samo svome vremenu, nego je svoje misli uputio i budućnosti. Već smo se uvjerali da je znatan dio njegovih ideja stekao aktualnost i priznanje tek u naše doba. Ali je ostalo još puno njih i za daljnju budućnost.

(Dijelovi objavljenog teksta)

Razgovor s akademikom Josipom Bratulićem o Anti Starčeviću

Povijesni svjetionik

Akademik Josip Bratulić po mnogočemu je odličan izbor za razgovor o Anti Starčeviću. Čovjek širokoga znanja, izvanredni poznavalac hrvatske povijesti i književnosti, bivši predsjednik Matice hrvatske. Urednik je izabranih djela dr. Ante Starčevića. Riječ je o osam knjiga, uvezanih u originalnom uvezu obitelji Starčević. „To su sve rijetke knjige“ kaže Bratulić, „a ja ih na sreću sve imam“.

Stoji li i danas naziv „Otac Domovine“?

Otac Domovine je naziv koji se daje velikim ljudima, važnima u smislu spašavanja domovine. Kada smo „Izabrana djela dr. Ante Starčevića“ predstavljali predsjedniku Franji Tuđmanu, on je odmah upitao: „Tko je njemu dao to ime?“ A ja sam mu rekao da je to bio Evgenij Kumičić i dodao da sam strašno ponosan što mu je upravo on dao to ime. Predsjednik Tuđman bio je zadovoljan odgovorom. Inače, Kumičić je bio stranački prijatelj Ante Starčevića i iznimno ga je volio. U prvom tiskanom izdanju Kumičićeva romana „Urota zrinško-frankopanska“ stoji posveta: „Ocu otadžbine“. Taj je roman otkrio sve što je Starčević govorio i formirao je nacionalnu svijest hrvatskog građanstva. Na dan smrti dr. Ante Starčevića škole nisu ra-

dile, jer u znak poštovanja i sjećanja đaci jednostavno nisu dolazili u školu. Kasnije, na Dušini dan, bilo je zabranjeno obilaziti Starčevićev grob. Samo „legimitirani“ su mogli proći. Budišu i Čička su jednom zatekli na njegovu grobu i to im je ušlo u kartoteku.

Ante Starčević 1852. objavio je prvi put tekst *Istarskoga razvoda*. Ja sam se kasnije tim tekstom bavio. Starčević je napominjao kako ima malo onih koji znaju glagoljicu, osobito pisanu, a među njima je spomenuo jednog Josipa Bratulića. S njim je pohađao zagrebačku gimnaziju, bili su prijatelji, obojica su došli izdaleka u Zagreb, obojica su bili stranci među zagrebačkom mladeži. Taj je Josip Bratulić kasnije za Vrazovo „Kolo“ prepisao i objavio nekoliko hrvatskih narodnih pjesama iz Istre. On je, dakle, među pevima sabirao narodnu baštinu.

Slobodnu zemlju čine slobodni ljudi

Osim imena i prezimena veže li vas možda ista loza za Josipa Bratulića - tadašnjeg Starčevićeva prijatelja?

Ne, to je slučajnost, no kada sam saznao taj podatak i kada sam kao dijete morao čitati *Istarski razvod*, osjećao sam neku povezanost. Tako je bilo i poslije, kad sam čitao i druga Starčevićeva djela te kad sam 1995. priredivao njegova *Izabrana djela* u prijepis. Uvijek mi je bio drag i kao čovjek i kao onaj tko je bio i ostao moralna vertikala. Ništa mu nije bilo važnije od njegovoga naroda i dobrobiti domovine. Nije se ženio, nije posjedovao ništa. Od honorara, a svaki dan je pisao, nije postigao ništa.

Ante Starčević se cijeloga života zalagao za čvrsta moralna načela kao temelj uređenja države. Prema tim načelima je i sam živio, često u oskudici, po čemu je jedinstvena pojava u modernoj europskoj politici. Jeste li ga upravo zbog toga nazivali najistaknutijim političarom 19. stoljeća?

Jedno od prvih načela bilo je da je Hrvatska samostalna, slobodna i da je sloboda pojedinca najvažnija stvar. Dok je god slobodnih pojedinaca, i država je slobodna. Sada nam je lako govoriti o ljudskim, dječjim, ženskim i drugim pravima, jer svi o tome govore. Ali izboriti se za takvo načelo u onom vremenu bilo je vrlo teško. Upravo su zbog toga u njegovoj stranci bili najistaknutiji znanstvenici i književnici. Danas zaboravljamo da su gotovo svi književnici u 19. i dijelom u 20. stoljeću pripadali njemu, njegovoj stranci.

Ante Starčević je bio učenjak, znanstvenik, poznao je jezike. Mnogo je čitao, a ono što je pročitao znao je sjajno reproducirati. Po tome je bio poseban. Nije se zalijetao kao njegov učenik i prijatelj Kvaternik. Nije vjerovao ni caru ni feudalcima, ni Strossmayeru. Ljubio je povijest. Ne kao događajnicu, nego ono što iz povijesti možemo naučiti. Posebice je volio francuski narod i njegovu povijest, posebice od francuske revolucije na dalje. U Starčevićevu tekstu „Ustavi Francuske“ vidi se njegova liberalna ideja. Nijedan političar u 19. stoljeću na široko, osim u Engleskoj, nije imao takva liberalna načela kao Ante Starčević. I još nešto. On je, za razliku od svih drugih političara, iako smo blizu Turske, želio upoznati Kurana. Slučajno, neki dan našao njegov primjerak Kurana na francuskom jeziku. Lijepo uvezan, s bilješkama. Znači da ga je pažljivo čitao. Bio je veliki protivnik ulaska Austrije u Tursku. Želio je da se Tursko carstvo, pa onda i Bosna i Hercegovina, Srbija i Bugarska formiraju iznutra, a ne pritiskom izvana, jer jedino na takav način mogu egzistirati kao države.

Politički prorok

Otkud tako snažna povezanost vjere i domoljublja? Koje je za vas značenje Starčevićeve političke ideje „Bog i Hrvati“?

«Bog i Hrvati» nije bilo klerikalno, on je uvijek zazirao od klerikalne politike. Bio je za politiku racionalnog pristupa pod

okrijem onog puta koji je već zacrtan u Bogu, a to je zapravo sloboda svakog pojedinca. Iz načela slobode pojedinca on razvija svoju državotvornost. Kada su mu govorili da je Hrvatska premala i da zato nema šanse opstati, on je odgovarao da ima i drugih malih država pa su opstale! A mi, koji smo stoljećima branili i obranili Austriju, kako mi ne bismo mogli opstati?

Crkveni ljudi onog vremena, osim Strossmayera i Dobrile, nisu imali osjećaja za Hrvate. Uglavnom su na biskupski stolac u Zagrebu u to doba bili imenovani stranci koji su bili podobni i koje je odobravao car. U tom smislu Starčević s njima nije mogao surađivati. Još jedno zbog čega je njegova uloga u 19. stoljeću važna. Bio je politički mislilac. Njegovi su tekstovi bili najčitanije štivo onog vremena. Bio je nešto poput kolumnista - na sve je imao odgovor i sve je analitički promišljao. Za njega su politika i povijest bile nešto što ima ispod kože, ono o čemu je gotovo proročki govorio, vidio je unaprijed što će se dogoditi jer je znao što se zbivalo u prošlosti. Dakle, bio je jedan od rijetkih koji je naslućivao je što će se dogoditi s carstvima, s državama, s narodima u Europi.

Jedan citat Ante Starčevića glasi otprilike ovako: „...tako je teško spojiti (ih) u jednom trenutku, ujediniti moderne ljude, to je najteže.“ Tko su to, po Vama, bili njegovi suvremenici koje je on htio okupiti i oko čega?

Oni iz njegove stranke koji su ga prihvaćali kao vođu. I doista, bio je vođa. U to vrijeme bio je zapravo predstavnik cjelokupne hrvatske politike koja je protiv Beča, protiv Pešte, protiv Rima, protiv Moskve. I nije bilo teško naći ljude koji su prihvaćali njegovu politiku i prenosili je dalje u književnost, u publicistiku i u znanost. Vidite, malo se govori o tome: 1895. godine spaljivanje mađarske zastave gotovo isključivo je poteklo od sljedbenika Stranke prava. Studenti koji su nosili zastavu bili su pristalice Hrvatske stranke prava. Manje se zna da su prije toga na Zrinjevcu sinove Josipa Franka napali mađaroni i prebili ih. Sutradan studenti su zapalili mađarsku zastavu. Starčević je odgajao one koji su bili uz njega - književnici, pjesnici, patrioti. U jednom trenutku kormilo tog velikog stroja on je predao Josipu Franku. Je li to bilo dobro ili ne, danas ne znamo, ali Stranka prava je tada završila svoj posao. Dolazi Radićeva stranka, i vrlo brzo hrvatska politika

postaje drukčija, okosnica joj postaje golemo biračko tijelo: seljaštvo.

Nije se obazirao na Europu

Koje bi to suvremene ljude Starčević danas mogao spojiti i što bi u današnjoj Hrvatskoj, prema Vašem mišljenju, bio njegov cilj?

Nisam siguran da bi bio zadovoljan s ovima danas, s današnjom politikom jer se on nikada nije obazirao na ono što Europa, bogati i moćni, žele i traže. On bi vjerojatno bio u opoziciji, ali ne u stranci koja se zove kao njegova, nego u onoj vječitoj opoziciji jer tada uvijek možeš više reći nego kad si na vlasti. A koji bi ljudi bili njemu bliski - nisam siguran, teško pitanje. Ja znam da bi ih našao u književnosti, u znanosti, ali na drugim područjima vrlo, vrlo teško. Zašto? Vremena su se bitno izmijenila. Drukčiji je put današnje politike. Znae, njegova ideja samostalnosti Hrvatske uvijek je smatrana apsolutnom iluzijom. I za njegova života, i 1918., uvijek se govorilo: iluzija, pojest će nas! Svi ovdje imaju interesa: Mađari, Nijemci, Talijani - ako se negdje ne priklonimo, naprosto ćemo nestati. Ali on nije tako mislio, vjerovao je da u hrvatskom narodu ima dovoljno snage da sve

izdrži. Vidite, predsjednik Tuđman je, kad smo mu donijeli Starčevićeva djela, bio vrlo, vrlo zadovoljan. Ali on je također smatrao da je to prošlo vrijeme. Da, jest prošlo, ali je jedna stvar bitna: ono što je bila iluzija, sve do 1991., zahvaljujući upravo prilikama koje su bile sretne, i predsjedniku Tuđmanu koji ih je znao iskoristiti, ta je iluzija postala stvarnost. Sve što je Starčević radio u 19. stoljeću, sve što je pisao više nije iluzija. Više nisu prazni oblaci, nego stvarnost. Malo ima političara koji žive u oblacima. I najednom ti oblaci sjednu na zemlju i to postane stvarnost. U tom smislu je on velik, daleko veći od Tuđmana.

Uvijek ima onih koji misle da treba više, ali kažu da nisu u prilici. I uvijek, i danas, kao i onda, ima onih koji žele čistiti tuđe dvorište. A on je uvijek polazio od sebe. Od sebe! Dakle, ništa za sebe nije uzimao, sve je zapravo radio za svoj narod. To je pravi patriotizam! Živio je najsiromašnije što može biti. Marija Kumičić donosila mu je juhe i malo kruha i cigare. Od toga je živio. Nama ne treba puno takvih ljudi, ali takvi ljudi određuju putove povijesti. Takvi su oni koji su svjetionici.

Karolina Vidović-Krišto

Ana Jelinić

Josip Bratulić u razgovoru s našom suradnicom Karolinom Vidović-Krišto

Zašto je Starčevićev jezik danas „nečitak“? Bio je protiv spajanja hrvatskoga i srpskoga jezika

Starčević je, sasvim u skladu sa svojom državotvornom mišlju, svojim jezikom slijedio "osamstogodišnju hrvatsku knjigu" i nije se priklonio ilircima koji su prihvatili jezik Vuka Karadžića. U tome je imao i sljedbenike, među ostalima i Iliju Abjanića, čija protuvukovska djela upravo zbog toga do danas nisu objavljena.

Piše:
dr. sc. Ante Selak

Kakvi su zapravo jezikoslovni pogledi Ante Starčevića? Ostavljajući po strani paradne poklonike kroatističkog mitologiziranja Starčevićeva opusa, kao i ustrajni srbo/jugo/slavenski nihilizam koji ga negira, u ovoj nam prilici nadolaze pitanja: Što se zapravo dogodilo sa Starčevićevim jezikom? Zašto je taj jezik toliko drukčiji od jezika drugih naših pisaca onoga vremena? Dok mu mudri i učeni stric Šime, koji je inače presadno skrbio o dječaku Anti, *Novom rječoslovcem* (prvom hrvatskom gramatikom na hrvatskome jeziku, 1812.) promiče ikavicu kao najprimjereniju jezičnu poveznicu hrvatskih ljudi i knjeva, a svi viđeniji ilirski suvremenici (riječ je o drugoj polovici 19. stoljeća) hrlimice idu u zagrljaj Karadžićevog *južnog* (ijekavskog) *narječja*, dok mu se stranački sličnomišljenici uspješno pril-

gođuju novim jugoakademijskim daničić-štrosmajerovskim jezičnim vjetrovima, Ante se Starčević opredjeljuje za svoj put, za svoje osjećanje hrvatskoga jezika, za ekavicu. I ustraje na tome do kraja života. Usprkos svima. Po svojoj prilici, to je njegov odgovor na *bečki karadžić-mažuranićev književni (?) dogovor* (1850.). Odgovor djelatan, posve praktičan, precizan, neporečiv, kakvi su uostalom bili i svi drugi Starčevićevi odgovori.

„Slavjani nisu Hrvatima ništa dobro učinili...“

Jedan od Starčevićevih aksioma glasi: "Makar Hrvatska bila samo uru dugačka i uru široka, makar bilo samo pet Hrvata: neka ih to pet bude slobodno i sretno."

„Ili su Hrvati sami na svijetu, koji za tudince znadu i mogu sve, a za se ne znadu, ne mogu ništa? Ne znam što su te vaše Slavije, što li Slavjani, nego znam da ti Slavjani za Hrvate nisu ništa dobra učinili, ter ne dokučujem zašto bi se Hrvati, sve kad bi i bili u svojoj domovini gotovi, morali brinuti za tu vašu braću. Ako li vam stoji do te vaše mnogobrojne braće, do te velike domovine: odnašajte se za vremena iz Hrvatske, jer uistinu, ona će biti malena i nesretna, dok ju budu takva stvorenja oskrvnjivala.“ (*Pismo mađarolaca, Hrvatska*, br. 91, Zagreb, 1870.)

Iako se jezikoslovljem ni profesionalno, ni amaterski nije bavio, njegov jezik, kao i njegova riječ općenito, nikoga nije niti ostavljala ravnodušnim. Do dana današnjega. Uostalom, je li baš slučajno što kritičko izdanje Starčevićevih djela, do

ANTE STARČEVIĆ NA POLAGANJU TEMELJKAMENA STARČEVIĆEVIG DOMA.

ANTE STARČEVIĆ
(Bakroptis Ante Kumana)

danas nije objelodanjeno (u tome pogledu, uzgredice, francijozefinski režimi uopće se ne razlikuju od mađaronsko-pašičevskih, endehaovskih, titovskih i tudman-račanovskih!) Čini se kao da je svima (bilo) lakše bez Starčevića, nego sa Starčevićem. O čemu se zapravo radi? "Na prigovore (između ostalih i samoga Kvaternika) da se okani pravopisa, jasno odgovara "Što se tiče pisanja, jezika, izgovaranja, ja se držim, koliko znam i mogu, naše osamstogodišnje knjige, i s te brazde nebudem nikada okrenuti" (A. Starčević: *Djela I.*, Zagreb, 1995.) O tome se dakle radi! Držati se osamstogo-

dišnje hrvatske knjige znači slijediti hrvatsko povijesno iskustvo, znači ne zabacivati povijesno pamćenje zarad trenutačnih probitaka. I kada je riječ o hrvatskome jeziku, Starčević je dosljedan sobi on sve odgovore na sva bitna pitanja hrvatskoga jezika traži i pronalazi, ne izvan ili mimo njega, nego u njegovoj osamstoljetnoj povijesti. I to je, čini se, ključna premisa njegova jezikoslovnoga nauka. Umjesnim se zato čini pitanje: je li Starčevićev opus neprevediv? Premda je neupitno da je Starčevićovo djelo prevodivo na svaki jezik, od mađarskoga do kineskoga, pitanje je koliko je korespo-

dentno sa suvremenim hrvatskim književnim jezikom. Bilo bi zanimljivo saznati i na koji bi to, i na kakav, ili na čiji hrvatski jezik trebalo prevoditi Starčevića. To što je on svjesno nastavljao osamstoljetnu hrvatsku književnojezičnu tradiciju, prema mišljenju hrvatske vukologije, učinilo je njegov jezik zastarjelim i pomalo fosiliziranim. To se, kao, pretpostavlja i o tome se ne raspravlja. Što se pak, s druge strane, hrvatsko jezikoslovlje, i poslije stoljetnoga nastojanja moderne vukologije, i danas susreće s mnogim nedoumicama kojima nije oskudijevalo ni Starčevićovo vrijeme (dvojbe o jatu i naglascima, nedoumice s dvoslovima i dijakritičkim znakovima, neuravnotežen ili bolje reći nedefiniran i nejasan odnos prema narječjima i govorima hrvatskih nacionalnih zajednica (izvan Hrvatske...), to (kao da) nije problem.

Naime, kada bi se radilo (samo) o ijekaviziranju ekavice, cijeli bi problem bio više-manje tehničke prirode. No, o tome se ne radi. Ne čini ekavica ili ijekavica Starčevića Starčevićem.

Abjanić prešućen zbog potpore Starčeviću

Pitanje bi se moglo i drukčije postaviti: koliko se prošlostoljetno, vukovštinom određeno hrvatsko jezično iskustvo odmaklo od hrvatskoga osamstogodišnjeg književno-jezičnog iskustva na koje se Starčević poziva i na kojemu utemeljuje vlastiti opus? Isto pitanje moglo bi se postaviti i o jedinstoljetnom praktičnom *bankeriranju* opusa dra Ilije Abjanića (1868., Stari Mikanovci 1946., Vinkovci), pravaškog saborskog zastupnika, liječnika, publicista, jezikoslovca.

Komentirajući nastanak rukopisa *Hrvatski knjiški prepis*, u kojemu pokušava sintetizirati svoje jezikoslovne poglede, Abjanić u istome piše: "Inače ova knjiga niti nije ništa drugo, nego Starčevićeva *Hrvatska Rječoslovnica*, koju on sam izraditi nije mogao: prvo radi boljetice, a drugo radi njegova uroñjavanja u hrvatsku politiku, koju nam je tek pred smrt svoju tjelesnu mogao usavršenu i u konačan program stavljen za naše daljnje ravnanje namrti." (500. str.) Na drugom mjestu, u pogovoru *Politička oporuka Ante Starčevića*, ističe: "Mene je u nažoćnom mome nastojanju vodila misao, 1. kako da se shvati po Starčevićevim djelima 'stvaran sadržaj države Hrvatske', a 2. kako da se pravilno shvati i unu-

tanji uređaj te države Hrvatske' ". (str. 53) Daleko bi nas odvelo Abjanićevo elaboriranje Starčevićevih stavova o hrvatskoj povijesti, državi i državnosti, o protagonistima i uzurpatorima hrvatskoga državnoga prava, o etičkim, kulturnim i moralnim pitanjima, o antištosmajerizmu i antimadžarini, o Starčevićevu odbacivanju međunarodnjaštva (internacionalizma), zajedništva (komunizma), društvenjaštva (socijalizma), anarhizma (bezvladnjaštva) i sl., ispisano na tisućama stranica u desecima rukopisa (*Nekolike načelne crte iz nauka Dra. Ante Starčevića. Od slavonštva što dalje to bolje. Nauka Dr. Ante Starčevića. Značenje Dr. Ante Starčevića, Politička oporuka Dra. Ante Starčevića*, pojedini to-movi *Hrvatske pragmatike* i drugdje). Starčevići su pogledi Abjaniću bili ključni, inspirativni izvori, nepresušna vrela nadahnuća i neposredni poticaji u cjeloživotnom bezprizivnom odbacivanju vukovštine dakle i u situacijama, pače i u pojedinačnim pitanjima, kojima se Starčević nije sustavno bavio. Karakteristični su, u tom pogledu, sljedeći Abjanićevi stavovi: "Za mene je Vuk već odavna prestao biti mjerodavan, i dok se mi Vuka ne otresemo i ne prihvatimo li se svojski rada oko proučavanja hrvatskoga govora i jezika, koji je biće živo i promjenljivo, uvijek u razvijanju i bujnom porastu, ostat ćemo začahurene kukuljice... Prekinimo sa zastarjelim predajama... I bacimo se u nov život narodnog hrvatskog jezika i govora..."

Maretić nam je po mom skromnom mišljenju mnogo iznakazio ljep hrvatski govor, i to tim više što se je predmetom i više bavio, a to zato što je prerevan bio, pak je na daleko zastranio svojim: Piši, kako žuješ ili govoriš. Prvo i prvo, ne zna svatko ni govoriti birano i jezgrovito, ljepo i plemenito; a drugo i drugo, još je gore s našim čulima, koja nisu baš svagdje tako fina i tankočutna. Tako se je grešilo na sve strane. Na mlademu je naraštaju, da to sve ispravi, da uvede bolji i stavniji red, i da pogodi između dvije skrajnosti srednji put i najbolji, jer se ne možemo ni etimologije držati vazda, da se za uvijek ne zakukuljimo, a ne smijemo se baš raspojasati ni po polju fonetike, nego moramo sljediti naputke najdaro-vitijih naših jezikoslovaca, koji su puni ne samo znanja u jezikoslovlju, nego koji imaju fin sluh, pa tanko opažanje, a vodi ih i razumna ljubav napram narodnom hrvatskom jeziku. (*Pubirčenje po Ivšićevu "Nacrtu za istraživanje hrvatskih narječja"*, Imotski 1917., 1923., 1929.)

Starčevićev baštinik

Iako se u praktičnim rješenjima znatno razlikovao od Starčevića (posebice zbog zastupanja središnje hrvatske jekavštine, primjene novih naglasaka (devetonaglasni sustav), nove grafije (hrvatska harvatica s 41 grafemom), zbog radikalnog odbacivanja Akademijinih (daničićevsko-maretićevskih) slovo-pisnih i drugih rješenja, Abjanić ni pred kraj života, obračunavajući se s Krstić-Guberinim *Razlikama između hrvatskoga i srbskoga književnoga jezika*, ne zaboravlja, tko zna koji put, o sebi posvjedočiti: "(...) on je osjećao izravan svoj odnos napram otcu domovine Dru Anti Starčeviću, on se osjećao izravnim njegovim baštinikom u zamjeni i u sastavu Hrvatske rječoslov-

ice'; on je tu stvar i taj poziv ozbiljno i pravilno shvatio, te ga nikad napustio nije, a rad svoj jezikoslovni proteže od godine 1897., samo jednu godinu iza njegove tjelesne smrti. Ja si osobno prisvajam prvenstvo za to, da sam sav taj dar-mat i roportarnicu Vukovu konačno pregledao, svrstao, i svaku stvarcu (svaku tječu) na svoje mjesto postavio, dotično svakoj toj tječi i pravilan hrvatski naglasak dao." (*Najnovija predavanja o pravopisu hrvatskoga jezika i pravilnu naglasaku hrvatskoga govora*, Zagreb, 1941.)

I na kraju: i Abjanićev je opus ostao do dana današnjega neobjavljen, prošučen, marginaliziran. Da li samo zbog velikog Ličanina?

Primjer Starčevićeva jezika:

Neka Austria pazi da se kocka ne okrene

U isto vreme, kad su otcu naši za Habsburge izvan Hrvatske kerv pro-levali, nisu li Austrianci naše vojske Turčinu izdavali, nisu li Austrianci naše tvrdjave Turčinu prodavali, nisu li Austrianci našem narodu i ono siromaštva otimali, što mu ga bijaše Turčin ostavio; nije li narod hrvatski više poradi tlačenja Austriancah negoli poradi Turakah morao bežati iz svoje toliko putah kervlju odkupljene domovine. Nije li Austria i gornju kopnu Dalmaciju i svu Hrvatsku do mora i do Kupe; nije li Austria sve dolnje Posavje Turčinu, Medjumurje Ungarii proneverila; nije li Austria veliki komad naše zapadne domovine od kraljevstva odtergla te ga svojoj neposrednoj despocii podvergla, nije li Austria Sutlo Savo Dravlje također na dvoje razdelila, te dolnju stranu pod imenom Slavonie Ungarii podložila;

Nisu li svi ti čini poznani Austrii i celomu svetu. Ako jesu, a jesu doista, svatko zna, da iz onih strana naše kraljevine, koje biahu pod Turčinom, za vreme onoga odtergnuća nije bilo zastupnikah na ših saborih, da ih nikada nije bilo, kao što ih ni danas neima iz Turske Hrvatske i Dalmacie.

Neka nam se Austria ruga, ma neka pazi, da se kocka neokrene, neka pazi, da na nju ruglo ne padne. Narod hrvatski sačuvao si je u svih nevoljah, koje nepravedno terpi od Austrie, još jedno neprocenjivo dobro, a to je: vera u Boga i u svoje desnice.

To su, gospodo, reci nekih Magjarah, koji neznadu što govore, to su reci i Austrie, koja će sve radje priznati, nego li da je ona Hrvatom dužna svoj obstanak. Da nebudu Magjari godine 1848. na Hrvate nasertali, drugimi rečmi, da se nebudu onda Hrvati na oružje ustali, već u serpnju 1848. god. nebi se bilo znalo za Austriu. Od 13. ožujka 1848. do ona doba, kadno hrvatska vojska zaprednjači u vernosti prema zakonitu kralju, znamo kako bijaše s Austriom i austrijskom vojskom u Italii i drugde.

Inicijativa «Vile Velebita» u Karlobagu kreće s mrtve točke Šimi Stračeviću škola i spomenik

Karlobažani pokraj groba Šime Starčevića uoči Drugog svjetskog rata

Izgleda da će, nakon gotovo godinu dana otkako je Udruga Ličana «Vila Velebita» iz Zagreba predložila da se Osnovnoj školi Karlobag da ime Šime Stračevića, taj prijedlog krenuti s mrtve točke. Nakon osamostaljenja Hrvatske škola je promijenila prijašnji naziv Osnovna škola "Divko Budak" u Osnovna škola Karlobag. Prema prijedlogu "Vile Velebita" škola bi trebala nositi naziv Osnovna škola Šime Starčevića, Karlobag. Iz pouzdanih izvora saznajemo da će taj prijedlog mjerodavni i prihvatiti. Ovdje podsjećamo na taj prijedlog koji su na Dan Karlobaga 2006. iznijeli dr. sc. Ante Bežen, glavni urednik, i dr. sc. Milan Vrkljan, predsjednik Udruge «Vila Velebita».

Dajemo inicijativu karlovačkoj Osnovnoj školi te Općini i Županiji», rekao je tada glavni urednik lista "Vila Velebita" dr. sc. Ante Bežen, da se Osnovna škola u Karlobagu nazove imenom Šime Starčevića. Šime Starčević je važna povijesna ličnost. U Karlobagu je bio župnik 45 godina, ali to nije osnovni razlog za ovaj prijedlog. Glavni je razlog je to da je on

autor prve gramatike hrvatskog jezika koja je napisana hrvatskim jezikom. Prije njega postojale su hrvatske gramatika pisane latinskim i drugim jezicima. Starčevićeva gramatika "Nova ričoslovica ilirička", izdana 1812., napisana je ikavskim narječjem. Šime Starčević suprotstavljao se u vrijeme Ilirskog preporoda Ljudevitu Gaja i drugim našim jezikoslovcima koji su za književni jezik prihvatili ijekavicu iako, kako onda tako i danas, najveći dio hrvatskog naroda govori ikavski. To se dađe objasniti ondašnjim političkim prilikama i vezama s Vuikom Karadžićem te borbom protiv prijetjećeg porječivanja i pomadavanja hrvatskoga jezika, što se željelo spriječiti povezivanjem sa Srbima. Šime Starčević bio je dalekovidna i kulturno duboko svjesna ličnost, shvaćajući u ono vrijeme što znači jezični i kulturni identitet, što trebamo slijediti i mi danas, rekao je tada dr. sc. Ante Bežen.

U nedavnoj je prošlosti Šime Stračević zbog svojih jezikoslovnih stavova sustavno prešućivan. Njegov grob je prekopan gradnjom Jadranske magistrale kroz

Karlobag 1956. godine. Ipak renovirajući "ostatke ostataka" crkve sv. Karla Boro-mejskog, gdje je Starčević pokopan, a koja se našla na trasi gradnje magistrale, kopajući po ruševinama, pater Ante Logara pronašao je dio natpisa nadgrobno spomenika Šime Starčevića i ugradio ga u zid pred vratima samostana u Karlobagu. Tako je sačuvao trag i uspomenu na tog velikana našeg jezikoslovlja.

Kako saznajemo, ne samo da će Osnovna škola biti nazvana po Šimi Stračeviću, nego će negdje u mjestu (o tome će odlučiti stručnjaci i lokalna vlast) biti postavljen i njegov kip u naravnoj veličini. I tu je ideju pokrenula Udruga «Vila Velebita» osnivanjem Odbora za podizanje spomenika Šimi Starčeviću. Tako će, vjeruje se, u Karlobagu biti obnovljena tradicija šovanja Šime Starčevića, koja se njegovala sve do prije početka Drugog svjetskog rata, kada su svake godine Karlobažani kitili Starčevićev grob, a uz to su se pjevale prigodne pjesme.

Mladen Kukina

Udruga Ličana «Vila Velebita»,
Zagreb, Ul. Ljudevita Posavskog
37, na temelju odluke Upravnog
odбора, raspisuje

NATJEČAJ

za izradu spomenika Šimi
Starčeviću (1784.- 1849),
pisцу prve gramatike hrvatskoga
jezika na hrvatskom jeziku

Spomenik treba biti u naravnoj
veličini. Pristupnici na natječaj
predlažu likovno rješenje i
cijenu spomenika. Izbor iz
prispjelih prijedloga izvršit će
stručno povjerenstvo koje će
imenovati Upravni odbor
Udruge. Rok za podnošenje
prijava je 30 rujna 2007. godine.
Prijava se upućuju na adresu
Udruge.

Zašto spomenik Šimi Starčeviću u Karlobagu?

Dr. sc. Ive Mažuran: Zašto spomenik Šimi Starčeviću? Odgovor je vrlo jednostavan. Zbog njegovih velikih djela kojima je dokazao da je živio u ono doba, a svojim idejama dokazao nam je da je živio godinama ispred svog vremena.

Kroz samo nekoliko mjeseci, mali usnuli gradić Karlobag smješten u podnožju gorostasa Velebita dobit će obilježje po kojem će ga svaki prolaznik pamtit i prepoznati. Karlobag, grad koji još od 14. stoljeća ima sva obilježja grada, povijesno je i kulturno bogato područje, a Šime Starčević, svećenik i jezikoslovac, svakako je najznačajnija osoba te povijesti. Svatko tko imalo poštuje i njeguje riječ hrvatsku ne može ostati ravnodušan prema istinskim ostvarenjima ovoga jezikoslovca. Vraćanjem pod vlast carske Austrije, 1814. godine Šime Starčević, stric Oca Domovine, Ante Starčevića postavljen je na čelo župe u Karlobagu gdje učestvuje u javnom životu grada i revno obavlja svoju svećeničku dužnost. Prije dolaska u Karlobag, 1812. godine u Trstu objavljuje djelo „Nova rječoslovica iliriska“ u kojem bilježi i razlikuje četiri akcenta riječi u štokavskom govoru kako se i danas bilježe. Zalagao se za štokavski književni jezik ikavskog izgovora na narodnoj osnovi, te u razdoblju od 1849. do 1850. godine u „Dalmatinskom glasniku“ objavljuje u nastavcima gramatiku narodnog ikavskog govora pod nazivom „Rječoslovje“.

Umrlo je 14. svibnja 1859. godine i bio pokopan u grobnici pored glavnog ulaza župne crkve Sv. Karla Boromejskog, međutim njegov grob i nadgrobni spomenik 1957. godine barbarski su uništeni.

Iz njegove upornosti, zalaganja i pokazanih nam rezultata svi možemo učiti, a nadasve početi njegovati lik i djelo Šime Starčevića. Zato u ovim

jesenskim danima, dok nas bura prikuje uz kućni prag veseli nas da su se rodile ideje koje će u našem malom mjestu odati dužno poštovanje takvoj velikoj osobi.

Svojim velikim doprinosom hrvatskoj kulturi, Šime Starčević zadužio nas je da mu vratimo bar manji dio onoga što je on dao za nas. Stoga nas veseli postavljanje spomenika ovom velikom čovjeku koji je polovicu svog životnog vijeka dao za Karlobag. Uz Šimin spomenik u ovom gradu svakako nas veseli i namjera da naša škola nosi naziv ovog velikana. Tim činom razvijat ćemo svijest mladih generacija da se, po uzoru na Šimu Starčevića bore za svoje ideale, a ujedno ne zaborave žrtvu i napore hrvatskih velikana u stvaranju hrvatske države.

Među građanima Karlobaga, koji su i prometno i kulturno udaljeni od većih mjesta, ovakva ideja znači početak kulturnih djelovanja na ovom području. Vraćanje usnule tradicije svakako je i početak bolje budućnosti, jer njegujući svoje prethodnike, odgojiti ćemo kvalitetnije nasljednike.

Marija Šegota, jedini živi svjedok štovanja Šime Starčevića u Karlobagu

Na godišnjice smrti Šime Starčevića, priča Marija Šegota, odlazilo se na svetu misu u crkvu Sv. Karla Boromejskog i poslije mise posjećivao se njegov grob. U to vrijeme župnik je bio Zvonko Milinović, rodom iz Karlobaga, kojega su mučki ubili partizani vješanjem u Gorskom Kotaru. Sjećam se da su u crkvi postojale velike orgulje koje kad su svirale, čulo se preko na otok Pag. Na grobu je pjevao crkveni zbor u kojem sam i sama pjevala, skupa sa drugim mještanima i svim učiteljima iz škole. Kad su komunisti došli na vlast zabranili su nam i spomen na Šimu Starčevića.

2007.

Br. 13 Br. 12

2007.

Fra Stjepan Bergovec, Kapucinski samostan u Karlobagu

Za Karlobag se mnogi pitaju čime je Šime Starčević zadužio ovaj grad. Nije uvijek materijalno ono što zadužuje jedan grad, jedno mjesto, jedan narod, nego duhovnost koja proizlazi iz čovjekova života i njegovog duhovnog stvaranja.

Šime Starčević bijaše poslan u Karlobag da bude župnik, gdje je ostao 45 godina, gdje je umro i pokopan.

Šime je bio veličina, po naravi skroman čovjek. Od kaptola senjskog bio je proglašen kanonikom. (Dobiva privilegije kuriju – građevinu kojom bi upravljao i latifundij – posjed

zemlje). U zalag za to što mu se nudi morao je staviti neki materijalni polog kojeg on nije posjedovao, zato ostaje začasni kanonik kaptola senjskog i živi skromno do kraja života.

Umirao je vrlo teško, sa svetačkom strpljivošću je podnosio dolazak smrti (po zapisima je vidljivo da je u trenucima smrti imao jedva 30-tak kilograma).

Pokazatelj koliko ga je narod cijenio je njegov pogreb. U tim godinama, povorka koja je nosila pokojnika na ukop kretala se od kuće do groblja najbližim putem kroz ulice. Šimu Starčevića su nosili kroz sve ulice Karlobaga, otvorenog lijesa a povorka je brojila veliki broj ljudi. Kult Šime Starčevića počeo je nakon njegove smrti. Ljudi su se okupljali na njegov rođendan, imendan, godišnjicu smrti i molili za njega i s njime. Mjenjanjem vremena kada je nestalo njegovog groba i bilo zabranjeno govoriti o njemu među ljudima je ostala živa uspomena do danas: sjećaju se i groba i kulta kojeg su započeli.

Zato ta duhovna ostvarenja zaslužuju i danas da budu i materijalno obilježena spomenikom u mjestu i na mjestu gdje je Šime pokopan.

Članovi Odbora za izgradnju spomenika Šimi Starčeviću u posjeti Fra Stjepanu Bergovcu

Ruža Stilinović, učiteljica hrvatskog jezika u Osnovnoj školi Karlobag:

2009. godine slavit ćemo 150. obljetnicu smrti Šime Starčevića, velikog duhovnog vođu i pastira, kao i velikog znanstvenika svog hrvatskog jezika. Svojom rječitosti, sa visokim stilom znanja, kulture i pameti dojmio se i francuskog generala Marmonta kojeg bijaše poslao Napoleon.

Šime Starčević je učio svoga sinovca Antu Starčevića, dječaka o 14 godina ljubiti svoga bližnjega, rijeđu i djelom, voljeti ovu Bogom blagoslovljenu zemlju, ljubiti ovaj patnički narod. Zbog svojih zasluga nadam se da će dobiti dostojno mjesto u hrvatskoj aleji velikana naše slavne prošlosti. To nam je jedinstvena prilika da Škola u Karlobagu, ta mala oaza znanja ponese na pročelju školske zgrade to slavno veliko ime. Nemojmo povjerovati da se to neće dogoditi!

Ako su stari Bažani 1859.g., nakon smrti, nosili lijes svoga pastira, ponosnog tužnog srca, kroz sve baške ulice, u sporom mimohodu, zašto bismo mi danas dozvolili propustiti tako veliku čast da nam naša Škola ne nosi njegovo ime.

Zašto su to činili Bažani? Znali su dobro da je njihov svećenik bio vezan duboko dušom i srcem uz baški puk. Eto, Bažani mu zahvališe na tako dirljiv i nadasve ljudski način. Bilo bi lijepo kada bi generacije budućih učenika nosile i pronosile ime svoje škole, u svojim srcima, kao što je Šime nosio ovo podvelebitsko mjesto, darujući mu svojih 45 godina bogatog kulturnog i duhovnog života, odanog i predanog pastirskog rada, nadasve boreći se za naš lijepi hrvatski jezik i našu ikavicu.

Može li iko osporiti ovu izvrsnu zamisao da Škola u Karlobagu nosi ime Šime Starčevića?

Za Vilu pišu:

Ana-Maria Devčić,

Lucija Tomljenović

Starčević

Spomenik Šimi Stračeviću u Karlobagu radit će akademski slikar Ivan Golac

Nedavno je u prostorijama Kapucinskog samostana održana sjednica Odbora za podizanje spomenika Šimi Starčeviću, na kojoj je prihvaćeno idejno rješenje kipara Ivana Golca koji će od bronce visine 1,75 m izgraditi spomenik, koji će zajedno sa kamenim postoljem od jednog metra, koje će biti sačinjeno od Velebitskog kamena "sivca", činiti spomenik ovom velikom Hrvatskom jezikoslovcu. Spomenik će biti postavljen na mjestu ruševina crkve Svetog Karla Boromejskog, nedaleko njegovog groba koji je nažalost uklonjen jer se baš na tome mjestu našla trasa Jadranske magistrale. Članovi Povjerenstva za podizanje spomenika jednoglasno su donijeli tu odluku i kroz nekoliko mjeseci ali svakako prije sljedeće turističke sezone, spomenik će biti postavljen. Zapravo biti će to

Autor idejnog rješenja Ivan Golac (lijevo) i članovi odbora za podizanje spomenika Šimi Starčeviću. S lijeva: Željko Radošević, dipl.ing, Mile Kosović, dr. Slavko Dujmović, Branko Jažić, Lucija Tomljenović, Vlado Marić, dr. Milan Vrkljan

jedini spomenik u ovome mjestu, pošto je onaj prvi Antunu Molinariju uklonjen još davne 1946 godine. Udruga Ličana "Vila Velebita" u Zagrebu je pokrenula postavljanje javnog obilježja u Karlobagu Šimi Starčeviću (1784-1859) istaknutom hrvatskom jezikoslovcu, piscu prve gramatike hrvatskog jezika na hrvatskom jeziku i svećeniku koji je u Karlobagu bio župnik gotovo pola stoljeća. Šime Starčević bio je stric Oca Domovine Ante Starčevića i njegov prvi učitelj. Zbog toga što je njegova gramatika pisana ikavicom, te što je bio protivnik jezične reforme po učenju Vuka Karadžića od koje hrvatski jezik trpi posljedice još i danas, neopravdano je prešućivan stoljeće i pol, a nije dobio zasluženu pozornost ni u neovisnoj Hrvatskoj. Na prijedlog skupine

građana i Kapucinskog samostana spomenik će se postaviti na crkvenom zemljištu u krugu crkve Svetog Karla Boro-mejskog, nedaleko njegovog groba koji je devastiran i uništen još 1958. godine. Jedan od članova Povjerenstva za izgradnju spomenika rođeni Karlovačanin dr. Slavko Dujmić sjeća se gradnje Jadranske magistrale i devastacije spomenika.

- Dobro se sjećam groba Šime Starčevića koji je bio na ulazu u crkvu Sv. Karla. Jadranska magistrala prešla je točno preko toga ulaza ali i groba Šime Starčevića. Tada mi je bilo 13 godina, bio je to zapravo užas, letjele su lubanje pokojnika iz grobova na sve strane, nikoga nije bio briga gdje će završiti i što će biti sa njima. Važno je bilo samo da se napravi cesta. Danas se postavlja spomenik koji će u konačnici biti visok 2,7 m, biti će to monumentalni spomenik, a biti će vidljiv sa ceste. Mislim da je to idealna pozicija.

Predsjednik Odbora za postavljanje spomenika je doc. dr. sc. Milan Vrkljan, ali i član Povjerenstva za izgradnju spomenika. Prilikom izglasavanja Povjerenstva na osnovu kojeg će se spomenik postaviti, između ostalog je rekao. Na prijedlog skupine građana i uprave Kapucinskog samostana u Karlobagu, koji čuva

nadgrobnu ploču Šime Starčevića, pokrećemo inicijativu za podizanje spomenika tom ličkom i hrvatskom velikanu te svakako kulturno

imenom te izgradnjom spomenika, osobito u ličkim mjestima za koje je vezan svojim životom, međutim za Karlobag je bio posebno vezan, pa smo odgovornima uputili zahtjev da se i osnovna škola nazove njegovim imenom, kako bi odali dužno poštovanje ovom čovjeku povodom 150. godišnjice njegove smrti i koji zasigurno pripada hrvatskoj povijesti. Osnovan je uz Odbor za izgradnju spomenika u koji su ušli mnogi poznati građani ali i Povjerenstvo u sastavu Branko Jažić, Božan Šutalo, Lucija Tomljenović, Stjepan Bergovac, Željko Radošević, Vlado Marić, Tomislav Crnić, Slavko Dujmić, Peter Dolić, Luka Matanić i Milan Vrkljan, koje je donijelo jednoglasnu Odluku da je na temelju provedenog natječaja najbolje idejno rješenje Ivana Golca akademskog kipara iz Gospića. Tako spomenik kada se izgradi biti postavljen nedaleko njegovog nekadašnjeg groba, u krugu crkve Sv. Karla Boro-mejskog. Stjepan Bergovac župnik ove župe rekao je tim povodom: "Taj čovjek pripada ovoj župi. Ovdje je radio 46 godina, tu je pokopan. Njegova uloga u cijeloj hrvatskoj povijesti prevelika je a da nigdje nije obilježena. Nadam se da će i u drugim mjestima sa kojima je Šime na ovaj ili onaj način bio vezan isto, tako biti postavljeno znamenje."

najzaslužnijem Karlovačaninu u povijesti. Spomenik bi bio postavljen u povodu 150. obljetnice njegove smrti koja se navršava 2009. godine. Šime Starčević zaslužio je trajan spomen imenovanjem ustanova, ulica i trgova njegovim

Za Vilu piše: Mladen Kukina

2008. Br. 14

Gospić u finalu "Kutije šibica"

Naime, do slave ih je djelila samo jedna utakmica, ona finalna protiv zagrebačke ekipe "Nacional", ekipe koja je sastavljena od "zagrebačkih dečki" koji su i do tada bili poznati zvijezdama iz gospičke ekipe, kao zapravo "dobre mušterije" ali koji to očito nisu bili u finalnoj utakmici. Finale je ipak pripalo "Nacionalu", regularni tjeck susreta završio je 1:1, međutim u sedmercima je bio bolji "Nacional" 3:2 i pobjeda je pripala, zasluženio njima. Nije to nimalo sporno, već način kako su Gospićani zapravo na kraju izgubili, "već dobiven" turnir. Zapravo cijeli turnir do finala odigrali su maestralno, u 6 utakmica izvojevali su 6 pobjeda sa gol razlikom 28:3 i ta tri gola primili su od protivnika koji su već bili "grogirani" primivši više od 5

pogodaka. Iz utakmice u utakmicu Gospićani su pružali sve više i više. Nitko nije prošao ispod 4 razlike za gospičku ekipu, gledatelji, razni kibici ali i stručnjaci uočili su da je Gospićka ekipa posebna po mnogočemu. Velika nogometna pera "grmila" su u dnevnom tisku da se radi o ekipi koja je možda najbolja otkako se igra "Kutija šibica". I zasita način kako su Gospićani "mljeli" svoje protivnike bio je impozantan. Čarolija koju su posjedovali Gospićani u svakoj utakmici odavala je samo njihovu superiornost. Cijeli Zagreb je tih dana na kraju prošle godine u vrijeme završnice "Kutije šibica" brujio samo o malonogometnoj ekipi iz Gospića. Znalo se da su oni prošlogodišnji prvaci Hrvatske u futsalu, ali ovo nije futsal već

malonogometni turnir "Kutija šibica" koji se igra po svojim jedinstvenim pravilima i ne pozna ništa drugo. Tko se na njih na vrijeme ne privikne sigurno "puši", to su iskusile 331 ekipa naravno bez one dvije, finalne Gospića i "Nacionala". Sve je izgledalo prije finala, da je veliki favorit Gospić pred pobjedom, "znalci" su mu davali prednost od 70:30, u "kladarama" je koeficijent na pobjedu Gospića iznosio 1,6 pa su mnogi uložili i veliki novac nebi li "sigurno" došli do kakve takve zarade. Veliki poznavatelji nogometa, bivše nogometne zvijezde, vrhunska sportska pera, svi su se divili Gospićanima i njihovoj igri koja je izgledala kao "laka konjica", granitna obrana a svaki napad smišljen i okrenut prema голу protivnika, koji je uvijek visio u zraku. Kretanje savršeno, preciznost

Patrik Drndić, prema izboru novinara Vile Velebita, proglašen je za najboljeg igrača Gospića

isto tako, lopta je klizila po parketu kao "kugla na kuglani" a odbijala se od igrača kao da se nalaze za biljarskim stolom. Sve je izgledalo toliko dobro da se jednostavno tako dobro više nije moglo nastaviti u finalnoj zadnjoj utakmici kada "puca

kanjdija" i određuju se pobjednici. Iako "Nacional" nije kriv za posrtaj Gospićana koji jednostavno više nisu mogli igrati, iz neobješnjivih razloga onako kako su do tada igrali, razloga za to sigurno ima, poslije izgubljenog finala svi su "bili generali" poslije bitke, međutim malo tko je trezveno mogao izvesti zaključak zašto je to tako sve moralo završiti. "Njegovo veličanstvo nogomet" opet je pokazao zašto egzistira više od stoljeća i pol na planeti koja se zove Zemlja, jer je nepredvidiv, a to je ono što ipak najviše privlači ljudsku znatiželju. Iako Gospić nije izgubio (regularno je završilo 1:1) ipak nije odabrana najsretnija trojka koja je pucala sedmerce. "Zagrmilo" je na najboljem igraču, koji vrijedi možda na tržištu, kao svih ostalih 5 igrača zajedno, koji su izvodili sedmerce, Mili Simeunoviću, njegov udarac nije bio jak kao ostale petorice, golman ga je Jozić obranio što je zapravo značilo pobjedu.

Naravno cijela se ekipa Gospića pretvorila u tragičare, valjda je to bio jedini način njihovog protivnika koji je vodio do pobjede, ali dakako onaj pravi.

Pobjednici su likovali, David je pobjedio Golijata, no sasvim zaslužno i pošteno.

Druga je stvar što "sigurni" Gospićani više nisu mogli niti otvoriti usta nakon utakmice, a niti na službenoj večeri izustiti više od nekoliko kurtoaznih riječi, propuštena je prilika generacije.

Zapravo napustila ih je čarolija s kojom su igrali cijeli turnir, razočarali su 5000 gledatelja, zaljubljenika u

Damir Knez, golman Gospića sa peharom za "FerPlay"

mali nogomet, koji iako su navijali za svoj "Nacional" od Gospića očekivali vrhunsku predstavu, jer su sve one prethodne predstave od 1-6 bivale svaki put bolje i sadržajnije, eto prije kraja se "balon ipak ispuhnuo" a čarolija je netragom nestala.

Za Vilu piše: Mladen Kukina

Osam tisuća naših navijača pokorilo Engleze

London
21.11.2007.

Engleska
2
Hrvatska
3

Do te večeri Englezi su bili uvjereni da su najbolji na svijetu u dvije stvari: nogometu i navijanju. Nakon tih paklenih 90 minuta ništa nije kao prije.

N ikada u povijesti Engleskog nogometa nije smijenjen selektor preko noći. U jutro je dobio otkaz bez pisanog obrazloženja. Nitko ga nije pozvao na razgovor, nije se sastala poznata Engleska komisija koja je uvijek uspijevala naći „najbolje rješenje“. Kao nikada do tada stvar se sjekla, lomila preko koljena. Ostali su bez selektora i Europskog prvenstva. Englezi su pokušali biti poslovično hladni ali vidjelo se da su silno poniženi. Hrvati napuštajući Londonski aerodrom vidjeli su lutajuće poglede policajaca, činovnika, carinika, ... koji se nisu htjeli susresti.

Hrvatski navijači demonstrirali su dosad najbolju podršku nekoj gostujućoj reprezentaciji na Wembleyu, opravdavši reputaciju ponajboljih, ako ne i najboljih kontinentalnih navijača. Tu su

Članovi Vile Velebita, Petar Milinković, Milan Vrkljan, Mladen Galeković, Josip Milinković i Stjepan Dasović vrijeme do utakmice proveli su razgledavajući London

Član Upravnog odbora Vile Velebita Ivica Francetić vatreno je navijao za Hrvatsku svih 90 minuta

navijači iz daleke Kanade zatim Zagrepčani, Varaždinci, Splitsani, Riječani, Karlovcani, Zadrani, Vinkovčani, veliki transparent iz Kiseljaka, Mostara, Kupresa, ... Najimpresivniji je bio poklič "U boj,

u boj" jedne strane tribine s našima, pa onda odgovor drugog sektora "za narod svoj". Pjevalo se i "Zovi, samo zovi", "Mi Hrvati". Kako li je samo Wembley zanimao kad je Petrić zabio. Za povijesno slavlje Hrvata!

Hrvatska nogometna reprezentacija izbacila je Englesku s Europskog prvenstva! Nakon što su se Englezi u odlučujućoj utakmici kvalifikacijske skupine E, vratili iz 0-2 nockdauna, džoker s klupe Slavena Bilića Mladen Petrić nokautirao ih je pogotkom za 2-3. Kažu da se tada glasnije slavilo u Rusiji nego u Hrvatskoj.

Englezi su, tradicionalno kao domaćini, tražili rani gol, no do vodstva i to od dva razlike u prvih 14 minuta došli su Hrvati!

Hrvatska je bila postavljena točno kako je najavio Slaven Bilić. Školskih 4-4-2, linije blizu jedna drugoj. Olić nije jurio suparničke stopere, nego držao svoju poziciju i vrebao priliku za bijeg. Lopta je prepuštena domaćinima, a kad bi je naši osvojili, smirili bi je i kratkim pasovima radili višak na sredini terena. U prvih 45 minuta bilo je nekoliko prilika za bolje završavanje akcija, treći je gol visio u zraku gotovo svaki put kad bi naši prelazili centar. Barem se tako činilo nama na tribinama.

U drugom poluvrijeme McClaren je postavio Beckhama na svojoj uobičajenoj poziciji desno, a višljasti Defoe u napadu. Jedanasterac !! Po nama na tribini čisti poklon suca. Nastojanje i pritisak Engleza ostavljalo je još više prostora našima.

Bilić je u pravi trenutak osvježio napad, Eduarda zamijenio Petrićem, ubrzo i dešnjaka Kranjčara ljevakom Pranjićem. Englezi su ponovno odbačeni od našeg gola. Ponovno su naši agresivniji, brži, bolji. Hrvatski navijači se ponovno buče, dolaze do zraka, kao da slutite da će Petrić zabiti za veličanstvenu pobjedu Hrvatske. Eksplozija oduševljenja, 80.000 Engleza nijemo sluša pjesmu koju ne mogu razumjeti ali po ponašanju Hrvatskih igrača na terenu znaju da to silno daje snagu našim igračima, junacima. Navijamo: u boj, u boj, za narod svoj.

Velika, najveća pobjeda Hrvatske!

*Iz Londona
za Vilu piše: Vlado Marić*

U povodu 14. godišnjice pogibije legendarnog zapovjednika 2. bojne 1. gardijske brigade Tigrova, stožernog brigadira Damira Tomljanovića Gavrana na mjesnom groblju u Krivom Putu pokraj Senja okupila se obitelj, prijatelji, suboraci i štovatelji kako bi oživjeli sjećanje i odali počast tom istinskom heroju Domovinskog rata.

Gavran je bio izniman borac, jedan od najcjenjenijih zapovjednika u Tigrovima. Njegova ratna priča počela je još 1990. među prvim dragovoljcima, nastavila se hrvatskim ratištima i na poslijetku otkrila u njemu jednog od najvećih i najštovanijih zapovjednika u 1. gardijskoj. No prekinuta je na Velebitu 17. veljače 1994. kada je

Damir Tomljanović - Gavran
(1968 - 1994)

države dodavši da odajući počast Gavranu, na najbolji način svjedo-

je bila vrlina ljubav prema Domovini. Vijence su položili uz gavranovu majku, suprugu i djecu, izaslanik potpredsjednice Vlade RH dr. Mladen Lončar, izaslanstvo Ličko senjske županije, branitelji Grada Zagreba, Udruga Tigar-Rakitje, Veterana, Koordinacija braniteljskih udruga Nove Gradiške, grada Senja i Gospića, HVIDR-a LS Županije, MO Krivi Put, te brojni prijatelji i suborci. Molitvu je na mjesnom groblju predvodio msg. Josip Šantić. U crkvi Gospe Snježne služena je misa zadušnica.

JUNAČKI GAVRAN

Na Velebitu je 17. veljače 1994. od snajperskog hica poginuo pukovnik HV-a Damir Tomljanović Gavran, jedan od velikih junaka Domo-

Damir Tomljanović Gavran

Četrnaesta godišnjica pogibije

obilazio položaje koje su držali njegovi suborci. U prigodnom obraćanju zapovjednik 1. gardijske brigade, brigadir Zdravko Andabaka kazao je kako je ime Damira Tomljanovića Gavrana upisano u povijesne stranice stvaranja hrvatske

čimo povijest stvaranja hrvatske države, za koju su naši najbolji sinovi dali život. Među njima prednjači Damir Tomljanović Gavran koji je svojom hrabrošću pokazao kako se voli, brani, stvara i čuva domovina. Gavran je bio uzor svima a njegova

vinskog rata. Kao pripadnik "Tigrova" borio se na svim hrvatskim bojištima i od običnog vojnika dosegao pukovnički čin. Smrt ga je zatekla kod Tulovih gređa u obilasku svojih suboraca.

2008
Br. 15

Činovi:

- * 12. veljače 1992. - satnik
- * 28. svibnja 1992. - pukovnik
- * 27. svibnja 1994. – brigadir, posmrtno

Odlikovanja:

- * 24. studenog 1994. – Grb grada Zadra, posmrtno
- * Redom Petra Zrinskog i Frane Krste Frankopana, posmrtno
- * Redom Petra Zrinskog, posmrtno
- * Redom kneza Domagoja, posmrtno
- * 6. srpnja 2000. - Redom hrvatskog trojista, posmrtno
- * 6. srpnja 2000. - Spomenicom domovinske zahvalnosti, posmrtno

Dužnosti:

- * 15. svibnja 1991. – dozapovjednik satnije u Prvoj gardijskoj brigadi
- * 1. srpnja 1991. – zapovjednik satnije
- * dozapovjednik 4. bojne
- * 8. svibnja 1992. – zapovjednik 4. bojne 1. gbr
- * 17. prosinca 1992. – zapovjednik 2. pješačke bojne 1. gbr
- * zapovjednik 1. Sektora IZM Zadar, ZP Split

Poginuo u borbi 17. veljače 1994.

brigade Tigrovi. Poginuo je 17. veljače 1994. godine kod Tulovih greda na Velebitu. 26. srpnja 1994. u Šepurinama kod Zadra, predsjednik Franjo Tuđman otvorio je Obučno središte gardijskog desantnog pješaštva 'Pukovnik Damir Tomljanović Gavran'. Pukovnik Damir Tomljanović-Gavran, sahranjen je u Krivom putu. 23.5.1998. položen je kamen temeljac za izgradnju kapelice na Tulovim gredama na Velebitu, ispod kote 856, u čast pukovniku Tomljanoviću. Dana 18.4.1999. u čast pukovnika Damira Tomljanovića - Gavrana blagoslovljena je kapelica Blaženog Alojzija Stepinca (ispod kote 856).

Na prijedlog Udruge hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata 2007. godine u Zagrebu ulica Bundeck preimenovana je u Ulicu Damira Tomljanovića Gavrana.

Biografija:

Rođen je 18. travnja 1968. u Senju, otac Ivan. Odrastao je u Veljunu, blizu Brinja i Senja, a školuje se u

Senju i Zagrebu. Pristupa postrojbi za posebne namjene MUP-a u Rakitju kraj Zagreba te napreduje do zapovjednika bojne 1. gardijske

Za Vilu piše: Dražen Prša

Povodom Dana grada Otočca objavljena je hvale vrijedan naslov u izdanju Gradskog poglavarstva grada Otočca i Gackog pučkog otvorenog učilišta. Riječ je o fotomonografiji u kojoj je objavljeno stotinjak starih razglednica s motivima Grada Otočca pod nazivom "Otočac na starim razglednicama". Fotomonografija je tek nastavak i kontinuitet dugogodišnje izdavačke

djelatnosti Učilišta. Kao i predhodne naslove i objavljivanjem ovog, svojom je potporom omogućilo Gradsko poglavarstvo Otočca. Monografija je nastala obradom i objavljivanjem starih razglednica Otočca. Te razglednice Učilište je otkupilo od privatnih kolekcionara. One u vlasništvu Učilišta čine vrijednu muzejsku građu i zbirku povijesnih fotodokumenata Muzeja

Gacke. Njihovim publiciranjem razglednice postaju dostupne lokalnoj i široj javnosti što je i bio cilj izdavanja monografije. Fotomonografiju je priredila kustosica Muzeja Gacke Jadranka Prša, a konceptijski ju je osmislilo uredništvo u sastavu: Stjepan Kostelac-

gradonačelnik, Anka Atalić-predsjednica Upravnog vijeća Učilišta, Jadranka Prša-kustosica Muzeja Gacke i Nada Odorčić ravnateljica Učilišta. Računalnu obradu potpisuje Biserka Keleković i Lidija Hajdaro- rović, autor fotografija je Tomislav Tonković. Knjiga sadrži 144 numerirane stranice, a tiskana je u Željezničkoj tiskari u Zagrebu u nakladi od 1000 primjeraka. Tisak knjige je dvobojan i u koloru, ima tvrde korice s plastificiranim omo- tom, a u njemu naslovnica čini tamno crvena podloga koja je ujedno i boja grada Otočca. Na naslovnici je objavljena razglednica s motivom Donjeg grada iz 1902. godine. Svojom dizajnom i tematikom mnogi drže da će monografija pobuditi pozornost šire javnosti, te svih onih koji ju žele namjeniti kao prigodan poklon poslovnim partnerima ili dragim prijateljima. Ona je dakako i jedan od izvora informacija i saznanja o gradu čije ime pronosi na svojim stranicama

Za Vilu piše: Dražen Prša

Te subote ovo malo Podvelebitsko mjesto itekako je bilo u žiži zanimanja, ne samo bliže okolice nego i mnogo dalje.

godina namjerno ili nenamjerno prešućivan. Šime je bio prvi Hrvat, koji je objavio gramatiku hrvatskog jezika na hrvatskom jeziku. Koliko

jezika ali koji tada nisu imali m... to objaviti, jer bi se naravno zamjerali tadašnjim vlastodršcima, uostalom kako je to u neku ruku i danas.

VRATIJA SE ŠIME

U svibnju 2008. godine u Karlobagu je svečano otkriven spomenik hrvatskom jezikoslovcu i piscu prve gramatike hrvatskog jezika na hrvatskom Šimi Starčeviću.

Naime, otkriven je spomenik hrvatskom jezikoslovcu Šimi Starčeviću, popu koji je značajan za hrvatsko jezikoslovje a gotovo 150

god to danas izgledalo važno ili manje važno, on je to ipak učinio, usprkos mnogima kojima su u to vrijeme, puna usta bila hrvatskog

Predstavnik lokalnog Organizacijskog odbora Branko Jažić

Uz predstavnike organizatora i idejnih začetnika, svečanosti su nazočili mnogi uglednici crkvenih, općinskih i regionalnih institucija

U svojoj "Ričaslovcu Iliričkoj" štampanoj u to vrijeme u Trstu, Šime je potvrdio da ipak najviše drži dio svog mišljenja da je ikavica najrasprostranjeniji dijalekt hrvatskog jezika i da hrvati kao narod sa njom najviše se služe, a ne štokavica koju je propagirao Ljudevit Gaj, zasnovana na Vuku Karadžiću. Zašto

Predsjednik Udruge Ličana Vila Velebita doc. dr. Milan Vrkljan

je to bilo tako, vjerovatno zato, jer je Gaj priklonivši se Vuku tako "zabijao" nož u leđa mađarizaciji i ponjemčivanju hrvatskog naroda, koga je u to vrijeme bilo izobilju. Čuvene su one polemike Šime Starčevića i Ljudevita Gaja u "Viencu" u kojima je Šime nekako uvijek izgledao kao pobjednik, no hrvatsko jezikoslovlje krenulo je u Gajevom pravcu...

Danas skoro dva stoljeća kasnije, sve izgleda nekako drukčije, u vrijeme

Autor spomenika prof. Ivan Golac

kompjutorskih programa i principa, na kojima oni rade, nema slova poput dž, đ, š, ž, ć itd. nije ih ni bilo u Šiminoj "Ričaslovici Iliričkoj" ali eto...

izgleda da je Šime bio u pravu...

Tom skromnom čovjeku, stricu Ocu Domovine, Anti Starčeviću, karlobažani su konačno nakon njegove smrti, koja je uslijedila 15. svibnja 1859. godine, podigli spomenik,

Karlovački župnik fra Stjepan Bergovca

naravno uz pomoć Udruge "Vila Velebita", u naravnoj veličini koji govori i podsjeća putnika i namjernika da je ovdje živio 40 godina

svoga života jedan čovjek, koji po svome obrazovanju i nije pripadao ovome kraju, ali iz kojeg je kraja "horbu vodio" od Trsta, preko Ljubljane do Zagreba i Dalmacije, sa onima koji držaše da su u svemu u pravu...

Zapravo, inicijativa za gradnju ovog spomenika došla je od Udruge Ličana Vila Velebita, koja ima višestruko članstvo diljem cijele

Gospićko-senjski biskup mons. Mile Bogović, otkriva spomenik

Lijepa Naše. Ponajprije za nju je zaslužan dr. Milan Vrkljan, predsjednik cijele udruge, koja ima podružnice u Belišću, Slavonskom Brodu, Sisku, Rijeci... uz naravno onu temeljnu u Zagrebu.

Skupljeno je skoro 500 tisuća kuna, isključivo na dragovoljnoj osnovi, u kojoj su neki sudjelovali i sa 50

sve do sinjega mora, ipak ostaje ovdje u našim mislima, zauvijek.

Svečani dekor i ugođaj dao je i zhor "Vila Velebita" iz Gospića, pod ravnanjem prof. Ivšinića, otpjevavši ukupno četiri pjesme, himnu, "Vila Velebita", "Junak iz Like" i "Moj Sokole" prakazivši tako simbolično ličko porijeklo Šime, ali tu se umiješao i školski zbor iz osnovne škole iz Karlobaga, sa svojom pjesmom "Karlobaške uske staze", dočaravši da je i te staze Šime prolazio punih 40 godina.

Na svečanoj bini čule su se zahvale i obraćanja, Branka Jažića, predsjednika lokalnog Odbora za izgradnju spomenika, dr. Milana Vrkljana tvorca ideje o izgradnji i mjestu postavljanja spomenika, patera Stjepana Bergovca, današnjeg voditelja župe Karlobag, Ivana Golca tvorca spomenika, uz pozdravne riječi i kratko obraćanje, biskupa Bogovića, pročitano je i pismo podrške i zahvale patera Ante Logare, čovjeka koji je prvi pronašao ostatke spomenika Šimi Starčeviću, na lokalitetu gdje je i postravljen današnji spomenik i koji je prema njegovom maru i uređen, a ruševine crkve konzervirane.

Gradnja ovog spomenika još je jedan

Ovom povijesnom događaju nazočio je velik broj Karlobažana i njihovih gostiju, te članova krovne Udruge Ličana sa svojim podružnicama iz cijele hrvatske.

tisuća kuna.

Svečano otkrivanje spomenika, kojeg je izradio kipar Ivan Golac iz Gospića, uslijedilo je u 16 sati, 17. svibnja ove godine. Uz mnoge nazočne (bilo je preko 400 ljudi) spomenik je otkrio biskup Gospićko-senjske biskupije monsijor Mile Bogović, ne propustiti kazati da sa spomenikom ugrađujemo i memoriju, da taj čovjek, koji je ovdje nekad sahranjen i kosti mu razbacene

doprinos prije svega, udruge Vila Velebita koja je i prigodom svog osnivanja, proklamirala uzdizanje i valorizaciju kulturno-povijesne baštine našega naroda, naročito vezana uz Liku ali i izvan Like. Kako je Ličana više danas u svijetu nego u samoj Lici, ova inicijativa je tako, hvale vrijedna.

V

Za Vilu piše: Mladen Kukina

Lunjski maslinici

Nadete li se na otoku Pagu, svakako istražite svaki kutak tog prekrasnog otoka i zasigurno ćete ostati očarani njegovim prirodnim ljepotama. Vrijedni ljudi, iz škrte zemlje na stol iznose svjetski priznate delicije, čija je proizvodnja i prerada uspjela izostaviti modernizirani način rada koji uništi onu autohtonu prepoznatljivost nekog kraja. Upravo na ovom otoku, na njegovom najsjevernijem rtu, skriven pod krošnjama stoljetnih maslina nalazi se mjesto Lun, a u njemu jedan od najezotičnijih kutaka na zemlji – lunjski maslinik.

Tu nas dočekuju sestre, Gabrijela i Bernarda Kocijan, jedne od najmlađih, ali i najuzornijih maslinarki na otoku, koje su već osvojile mnoga priznanja na međunarodnim susretima maslinara gdje je bila velika konkurencija.

Život na otoku je težak, skup, te prometno izoliran. Međutim ove mlade žene ostale su u rodnom Lunu, pokušavajući održati tradiciju ovog kraja. Lun trenutno ima oko 300 ljudi, dok škola broji svega 6 učenika od prvog do četvrtog razreda. Ističu da je

Grm divlje masline

tradicija Luna ribolov, maslinarstvo, turizam, pčelarstvo te ovčarstvo s kojim i proizvodnja sireva. Smokvenjaci i ušecerani bademi najstariji su

Karakterističan izgled lunjske masline

"Cipanje" divlje masline

tradicionalni proizvodi koji se nude turistima i prenose na mlade ljude, kako ne bi pali u zaborav.

Vesele i druželjubive, povele su nas makadamskom cestom kroz maslinike kako bi uživale u krajoliku prožetom korijenjem stabala iz biblijskih vremena.

Na oko 23 hektara raste 80000 maslina, među kojima se veličinom i fantastičnim oblicima izdvaja cca 1500 stabala "Oblice", cijepljene, odnosno kalemljene na divlju podlogu, divlju maslinu "Olea oleaster", koje su visine 5-8 metara i prsnog promjera 20-80 cm. Jedinstvena arhitektura prirodnih oblika drva isprepletenog sa kamenom, na cijelom se svijetu sreće još samo na dva mjesta; u Izraelu i u Grčkoj. Zbog svojih jedinstvenih karakteristika i velike botaničke vrijednosti, 1963. godine ovo

područje je zaštićeno i proglašeno botaničkih rezervatom.

To je i jedan od najstarijih maslinika u Europi. Posađen je u I. stoljeću i od tada se, već punih 2.000 godina, redovno održava. Oko 50 obitelji vrijednih lunjski maslinara redovito održavaju svoj dio maslinika gdje svaka obitelj svoje masline posebno označava. Maslinici su ograđeni

Stari mlin

posebnom vrstom suhozida koji je širok i visok i kao takav se radio za zaštitu maslina od ovaca. U prošlosti, volovi su bili glavna pomoć u radovima na zemlji, pa su se iz tog razloga masline morale visoko cijepat, odnosno kalemit kako bi ih zaštitili da ih volovi ne obrste.

U Lunu se prije nekoliko godina počelo s modernizacijom prerade maslina, a ulje je vrlo traženo. Masline se u uljari prerađuju

hladnom preradom do 28 stupnjeva Celzijusa. Na taj način proizvode extra djevičansko ulje visoke kvalitete. Tako prerađeno maslinovo ulje mora se čuvati u tamnim bocama u tamnoj prostoriji na temperaturi od oko 13 stupnjeva Celzijusa.

Da bi urod bio što bolji, svako proljeće masline se moraju obrezivati. Sazrijevanju maslina pogoduje puno sunčanih dana i dosta kiše, a moraju se brati isključivo ručno kako se ne bi oštetile. Masline su spremne za berbu kada je jedna trećina plodova na stablu zrela. Berba traje od 10. ili 15. listopada pa sve do Božića. Masline se prilikom berbe stavljaju u kašete kako se ne bi zgnječile.

Sestre Kocijan pričaju kako su se prije masline čuvale u moru međutim sada se ubrani plod odmah prerađuje.

Šetajući kroz maslinik dolazimo do najveće masline u masliniku koja uistinu pijeni svojim izgledom i veličinom. Tako velika maslina daje urod veći od 300 kg maslina.

Da bi nam dočarale kako je izgledala prerada maslina u prošlosti, sestre Kocijan vode nad do starog kamenog mlina koji je star oko 500 godina. Korito mlina je kameno, dok je rukohvat izrađen od drveta divlje masline i još je u dobrom stanju. Do mlina stoji i kamenica, velika kamena posuda koja je služila za čuvanje ulja. U prvom vikendu u 5. mjesecu održava se tradicionalna Lunjska maslinada u organizaciji lunjskih maslinara. Tom prigodom održavaju se seminari, predavanja te degustacija nagrađenih maslinovih ulja. Napuštamo maslinik, oazu mira i spokoja, i obećajemo da ćemo opet doći. I to u vrijeme berbe, da barem pokušamo osjetiti dio onoga o čemu su tako oduševljeno pričale sestre Kocijan.

V

Stablo najveće masline, kraj njega sestre Kocijan.

*Za Vilu pišu: Ana-Maria Devčić
Lucija Tomljenović*

SANDRA ŠARIĆ

Bronza u rukama hrabre Senjanke

INTERVIEW

2008. BZ. 16

U borbi za treće mjesto Sandra je pobijedila Portorikanku Asuncion Ocasio Rodríguez deklasiravši je već u prve dvije minute dvoboja, koje je zaključila vodstvom 4:1. Mudrom je borbom u nastavku očuvala stečenu prednost povisivši je još jednim preciznim udarcem na 5:1.

Ako biste nekoga pitali po čemu je Senj prepoznatljiv, prva bi mu asocijacija bila na buru, po onoj poznatoj poslovice: Čuvaj se senjske bure i šibenske cure. Poigramo li se malo riječima, možemo reći i ovako: Čuvaj se senjske cure i šibenske bure. I to u

punom smislu riječi. A sve to zbog jedne mlade i uspješne djevojke, koja je, uz svoje uskoke, proslavila grad kao i njezini sugrađani pjesnici Vjenceslav Novak i Silvije Strahimir Kranjčević. Pogađate zasigurno da je to naša brončana Sandra Šarić, gracilna i krhka, a opet, tako snažna i hrabra mlada djevojka.

Prije nekog vremena bile su Sandra i njezina mama Nada u Rijeci, te su sjele u jedan kafić. Slušajući njihov razgovor, za drugim stolom, nepoznati muškarac ih je upitao odakle su, jer je njihov govor sličio dubrovačkom. Jako se iznenadio kad mu je Sandra odgovorila da su Senjanke. A on je na to rekao:

„Aha, to je tamo otkuda je mala Sandra Šarić. Baš bih ju volio upoznati.“ Iznenađenje je bilo potpuno kad mu je Sandra odgovorila: „Upravo s njom pričate.“ Tako je Senj upravo Sandra u

Vila: Kad ste počeli trenirati taekwondo, borilački sport, što i nije baš uobičajeno za jednu djevojku?

Počela sam trenirati u četvrtom razredu osnovne škole, na nagovor brata Silvija, koji je već trenirao. U to

„Nehaj“, a tata Zlatko je, kako mi velimo doma, sportaš u duši.

Vila: Prvi uspjesi i prve medalje vodile su pobjedničkom tronu u Pekingu. Sjećate li se kada ste se prvi put okitili medaljom?

Kako da ne. Imala sam samo jedanaest godina i to mi je bilo prvo natjecanje, koje se održavalo u Beču. Sve mi je bilo čudno i neobično, od opreme koja me je stezala i sve tako, ali ipak me je srebrna medalja na kraju čekala, usprkos svemu.

Kasnije, sve je bilo puno lakše. Samo su se nizala natjecanja, a s njima i odličja, pa tako svjetsko srebro na natjecanju za juniore 2000. g. u Kilerneyu u Irskoj, europsko zlato za juniore 2001.g. u Pamploni u Španjolskoj, svjetsko srebro za seniore 2003.g. u Bad Gartenkirchenu u Njemačkoj, europsko ekipno srebro 2004.g. u Grenobleu u Francuskoj, prvo mjesto na kvalifikacijama i sudjelovanje na Olimpijadi u Ateni 2004.g., svjetska bronca 2005.g. u Madridu u Španjolskoj, svjetska bronca 2007.g. u Pekingu, kvalifikacije u Manchesteru u Velikoj Britaniji iste godine, europsko zlato 2008.g. u Rimu, i napokon, svjetska bronca na

Sandra Šarić - Hrvatska, brončana medalja; Gwladys Patience Epangue - Francuska, brončana medalja; Kyungseon Hwang - Koreja, zlatna medalja i Karine Sergerie - Kanada, srebrna medalja

najboljem svjetlu predstavila.

Kolijevka taekwanda je daleki istok, a naša draga Hrvatska dala je čak dvije vrhunske sportašice u ovom sportu, Sandru Šarić i Martinu Zubčić, obje brončane, na Olimpijskim igrama u Pekingu 2008.g. Sandra je slutila medalju, te je u interviewu za Vjesnik izjavila:

„Martinina bronca mi je dala snagu, a znala sam da će sve biti u redu ako se ujutro probudim raspoložena. Tako je i bilo.“

Vila: Jako smo ponosni što je upravo stanovnica Ličko-senjske županije ponijela laskavu titulu najuspješnije sportašice u borilačkim sportovima na Olimpijskim igrama 2008.g. u Pekingu. Iskreno Vam čestitamo na uspjehu u ime cijelog Uredništva Vile Velebita.

Zahvaljujem na čestitkama i hvala Vam svima na potpori.

vrijeme, to je bio jedini sport koji su cure mogle trenirati. Uglavnom su trenirali dečki iz kvarta, a među njima

Sandra sa majkom Nadom

i moj brat. U početku, svi idu pa i ja, da bi kasnije taekwondo postao moja prva ljubav, pa otuda i sjajni rezultati. Prvi trener mi je bio Tomislav Dujmović Beli. U mojoj obitelji sportom se bavio brat Silvije, nogometaš u lokalnom klubu NK

Olimpijadi u Pekingu ove godine. Nisam još samo spomenula da sam bila i državna prvakinja dvije godine za redom, 2000. i 2001. Najboljom zagrebačkom sportašicom proglašena sam 2007.g. Odlične rezultate i odličja pratile su i manje lijepe

uspomene vezane uz sportske povrede, pa sam tako na treningu 2006.g. povrijedila stopalo noge te sam ga morala operirati. Kost na stopalu mi je triput operirana, a tu su još i operacije koljena i ruke. Operirao me je izvršni kirurg dr. Vukelić u Lovranu.

Vila: Kad sam Vas zamolila za interview, rekli ste mi da vam je tjedan pretrpan obvezama, a vikendom niste slobodni. Ipak, uspjele smo se vidjeti u Senju u kratkom predahu od napornih treninga. Kako uspijevate uskladiti sportski i privatni život?

Treninzi su mi svaki dan dva do tri sata ujutro i cijelo popodne u matičnom klubu „Metalac“ na Šalati, gdje me trenira moj trener Ivica Klaić. Treninzi s reprezentacijom, kad se pripremam za natjecanja, održavaju se u Domu sportova, a trenira nas službeni trener hrvatske taekwando reprezentacije od 2004.g. Seung Ki Hong, kojemu upravo istječe mandat. Obojica mojih trenera su vrhunski treneri. Seung Ki Hong je vrlo drag čovjek, ali kad je treniranje u pitanju traži disciplinu, što meni ne pada teško. Upravo očekujemo da se raspiše natječaj za trenera hrvatske taekwando reprezentacije, pa ću početi s treninzima, jer nas očekuje

Svjetsko prvenstvo 2009.g. u Kopenhagenu. Osim mene, u ženskoj reprezentaciji su Josipa Kusanić, Martina Zubčić, Petra Matijašević, Marina Sumić i Nives Andruš, a u muškoj Filip Grgić, Darko Parafin, Matija Šantić. To je ekipa s kojom često treniram za repku, a iz mog matičnog kluba „Metalac“ za repku sudjeluju još Martina Sumić i Filip Brkić. Na Olimpijadi u Peking išla su samo četiri natjecatelja koja su prošla kvalifikacije, od kojih smo nas dvije, Martina i ja, osvojile brončane medalje.

Vila: Kakvi su treninzi? Jeste li osjetili strah od žestokih Koreanki na Olimpijadi?

Oprema za borbu sastoji se od kimona, pojasa, oklopa, kacige i štitnika. Na treningu koristimo samo oklop i štit bez kacige. Na oklopu će ubuduće biti senzori za zrak, pa kad se postigne određeni intenzitet udara, upisuje se bod. Unatoč tomu što su Koreanke velesila u taekwando, mi smo im pokazale da i mi to možemo jako dobro raditi. Meni često kažu: „Lako je tebi, ti si s kamena, zato si takva.“ Mogu samo reći, kad uđem u ring, za mene postoji samo maksimalna koncentracija i borba. Protivnice se ne bojim, osobito kad

osjećam pozitivnu tremu. Mama to ne može gledati, pa tako nije gledala ni moju pobjedu u tri ujutro u Peking, već joj je to javila baka.

Vila: Koliko je taekwando uistinu objektivni sport?

Postoje različita stručna mišljenja u vezi s time, ali, iz osobnog iskustva, mogu samo reći da je to jako teško procijeniti. Uvijek će postojati

sudačka nepravda i tu se ne može ništa. To je jednostavno tako i ja sam to tako i prihvatila. Međutim, ne mogu prežaliti što sam izgubila od Koreanke Kyngseon Hwang (1-3) na Olimpijadi u Peking. Iako sam

sretna što sam osvojila brončanu medalju, žao mi je što sam izgubila u trci za zlatom. Bila sam bolja i trebala sam se boriti, samo da suci, umjesto 2-1 za mene, nisu pogrešno dodijelili

bod Koreanki Hwang, pa je tako ona povelja s nepostojećim bodom. Poraz me je odveo u repesaž, a Kyeongseon

Hwang u finale. Da nije bilo ovoga, sigurna sam, u polufinalu bih svladala i Francuskinju Epangue i zlato bi bilo naše. Ali, i ovo je odlično. Najсреtnija sam kad na pobjedničkom postolju stojim s medaljom oko vrata i slušam hrvatsku himnu.

Vila: Iako ste vrlo mlada osoba, proputovali ste dosta svjetskih destinacija. Uspijevate li razgledati znamenitosti ili je sve podređeno samo natjecanju?

Moram reći da sam proputovala svijeta, vidjela prekrasne gradove, šetala Kineskim zidom, ali Senj je Senj. Volim Senj, uvijek mu se vraćam, ima ono nešto, ima dušu. Ovdje su mi roditelji, brat, dečko, prijatelji. Volim putovati i volim upoznavati nove ljude. Ali, moj dom je u Senju.

Vila: Kakvi su Vam planovi u vezi s nastavkom sportske karijere?

Trenutno se odmaram od Pekinga, ali ne mirujem. Upisala sam Upravno pravo na Veleučilištu u Gospiću akademske 2007/2008. godine, pa pokušavam položiti preostale ispite s

prve godine. Sportom ću se baviti sve dotle dok god se u tome osjećam dobro, bolje rečeno, dok uživam. Želja mi je završiti fakultet, ali prepuštam vremenu da ono odluči u kojem smjeru će ići moj profesionalni život – u sportskom ili u znanstvenom. Jednostavno, time se ne opterećujem. Radim ono što me veseli i što znam najbolje.

Vila: Kako obitelj proživljava vaše uspjehe i neuspjehe? Kakve su reakcije u Senju poslije Pekinga na slavnu sugrađanku?

Živim s tatom Zlatkom i mamom Nadom u samom centru Senja. Brat Silvije je pomorac i sad je negdje na brodu prema Arge-ntini. Tata radi u Hrvatskim autocestama, prošao je cijelo ličko bojište, a mama Nada volontira u Biskupiji. Moj najveći oslonac je mama Nada. Ona je ponosna na svoju Liku, jer je rođena u Melnicama. Tata je Senjanin. Mama odlično kuha i puno me mazi. Sve medalje drži uredno složene u ugrađenoj vitrini i brine o njima, pa je tako jednom župnik Sanjin Francetić, koji nam je dolazio u kuću, pitao moju mamu: „A čije su to medaljice?“ A mama veli: „A, to, muž mi kupio.“ „Ma nemojte, pa to su medalje. Čije?“ „Sandrine, a čije bi bile?!“ „Aha, a što bi vi, Nado, da ona jednog dana postane svjetska prvakinja?“ pita župnik Francetić mamu. „Ona će to biti kao i ja – nikada.“ Tad sam imala petnaestak godina. Uglavnom, Senjani su sretni što se Senj sada često čuje, jer nekada, ne tako davno, nije baš bilo popularno biti iz Senja, usprkos slavnoj prošlosti. Kad me vide Senjani, kažu u šali: „Uuuuu, tebe se

trebamo čuvati, nije se s tobom za šaliti“ govori ova krhka i senzibilna djevojka, unatoč svojih 177 cm visine i 65 kg težine.

Vila: Kako provodite slobodno vrijeme?

Ono malo vremena što mi ostane provodim sa svojim dečkom Milanom i prijateljima. Milan živi i radi u Senju. Volimo more i nastojimo biti što više skupa u Senju, jer nam odvojenost dosta teško pada. Za hobbyje trenutno nemam vremena, pa tako i ne znam što bih voljela raditi. Ima vremena da otkrijem u budućnosti, kad se prestanem baviti aktivno taekwandoom.

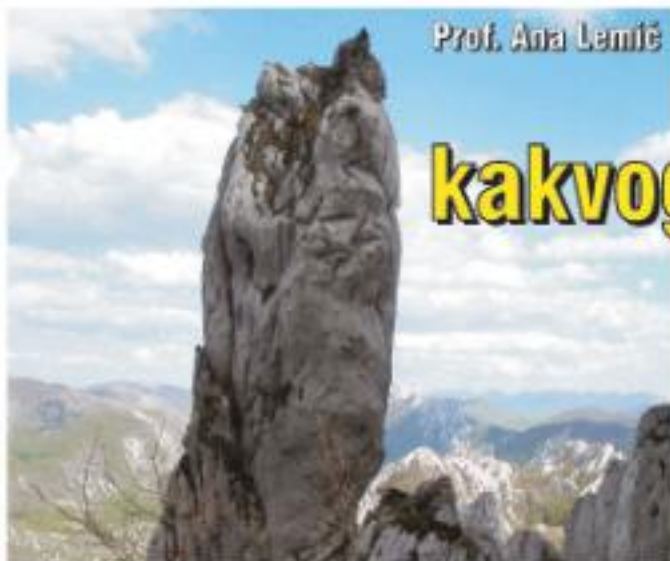
Sandra sa našom novinarkom Avenkom Butković

Vila: Imate li poruku u stilu „mladi za mlade“?

Živite sportski i ne idite u kafiće. Ciljevi se postižu samo radom i upornošću. Ja to dobro znam.

Za Vilu piše: Avenka Butković

Prof. Ana Lemić

Velebit kakovog ne poznajemo

Svi koji su imali prigodu vidjeti izuzetne i prelepe motive uhvaćene objektivom kamere strastvene planinarke i zaljubljenice u Velebit profesorice **Ana Lemić** doista su, promatrajući te fotografije, uživali u njihovoj ljepoti i postali bogatiji za spoznaju Velebita kakvog ne poznajemo.

Vila: *Profesorice, trideset godina ste aktivni u planinarstvu, a zadnjih deset godina svu svoju planinarsku strast posvetili ste samo Velebitu. Što je to što Vas je toliko vezalo za ovaj dragulj Lijepa naše, kada i kako je počelo?*

Prof. Lemić: Zapravo je počelo jako davno, mnogo prije nego sam i zakoračila na Velebit. Naime, moj djed, pa kasnije i otac, radili su s jednim od naših najpoznatijih planinara planin gospićkim odvjetnikom dr. Ivanom Gojtanom. Kao dijete sam slušala priče o Visočici, najmarkantnijem vrhu južnog Velebita. Znala sam kao dijete sjediti

na kućnom pragu i promatrati golemo, dugačko truplo Velebita u svojoj duljini, jer se gotovo čitav vidio od moje rodne kuće u Kaniži. Plavio se u daljini i izgledao nedokučivo. Mislila sam, mili Bože, kakvi su to ljudi koji su bili tamo? I, prolazile su godine, i nakon mnogo njih, san se ostvario. S mojim učenicima bila sam na Velebitu i tako je počelo.

Vila: *Možete li se prisjetiti trenutka koji Vas je ponukao da se tako uporno i studiozno posvetite traganju za detaljima u svojoj ljepoti koju Velebit daje a ostaju neprimijećeni i nepoznati i da ih uvijek vidite objektivom svoje kamere?*

Prof. Lemić: Teško je izdvojiti trenutak koji je «kriv» za to, jer, kad jednom odete na Velebit toliko vas

začara da morate doći opet. Ali, što sam češće odlazila na Velebit i otkrivala njegove ljepote i tajne s vremenom mi je postajalo sve jasnije, ma koliko god sam toga prošla, sve je to za planinu kakva je Velebit, zapravo premalo. Da bi se obišao cijeli Velebit malo je jedan ljudski život. Treba puno više. Treba biti tu, na Velebitu, živjeti s njim. Ali, kad nešto toliko jako želite, i sudbina i Bog se pobrinu. I dogodilo mi se da živim na Velebitu, na granici srednjeg i južnog njegovog dijela. Iako je Velebit ispresjecan mnogobrojnim planinarskim putovima oni ne mogu doći u svaki njegov dio, a ti dijelovi

podalje od markiranih putova kriju najveće ljepote, njegove rijetkosti.

Vila: *Tokom tih trideset godina nastajanja i stvaranja te dragocijene zbirke fotografi na kojima možemo gotovo osjetiti svu ljepotu zabilježenog motiva ili detalja Velebita uložili ste puno strpljenja, upornosti, znanja i vještine.*

Pokušajte nam predočiti kako započima i kako se odvija nastajanje jedne takve fotografije.

Prof. Lemić: Još prije mog doseljenja na Velebit, posjećivala

sama ga između stotinu do dvjesto puta godišnje. Sve je to zabilježeno na tisućama fotografija, a kaže se da fotografija vrijedi tisuću riječi. Ali i to je premalo. Treba još i još da se dođe do svake njegove biljke, rijetke, dopadljive, zaštićene, ugrožene, endemske. A rastu svud, od njegovog sjevera do juga, a oni su udaljeni oko 10 kilometara, pa od podnožja do vrha, a visine su ponegdje i preko 1700 metara nad morem. Rastu na livadi, planinskoj rudini, dulibi, docu, šumi, proplanku, stijeni, točilu, vrtači, a njih je na tisuće. Željela sam upoznati njegove leptire, a oni su često neuhvatljivi kameri leteći od cvijeta do cvijeta ili lelujajući na vjetru koji je na Velebitu sveprisutan. I ostale životinje; kukce, sisavce, vodozemce, guštere, zmije, jer su i oni dio Velebita. A tek reljef? Tisuće kukova, vrhova, glavica, travnatih, šumovitih, stjenovitih, izbrazdanih škrapama i jamama. Ali, trebalo je upoznati još nešto. Njegovu čud. Nekad nesmiljena žega, nekad

razdražujuće jugo, nekad hladne kiše nošene snažnim vjetrom koji njezine kapljice zabada u lice kao najoštrije iglice, nekad snjegovi, duboki, suhi i smrznuti, a nekad raskvašeni kišam i suncem, nekad orkanska bura koja obara i može se hodati samo između njezinih dvaju nasrtaja.

Vila: *Prvi ciklus Izložbe podsjeća nas na povijest i ima jednu svoju posebnost u odnosu na druge cikluse. O čemu se radi?*

Prof. Lemić: Prvi ciklus sam posvetila velebitskim naseljima,

onima nastalim unatrag nekoliko stoljeća dolaskom Bunjevacu. Bez obzira što Velebit promatran iz zraka izgleda kao golema, malo razvedvena planina nalik dugačkom naboru zemljine kore sa strmim padinama i širokim hrptom bio je utočište i mjesto življenja mnogim bunjevačkim obiteljima koje su na njemu

opstale nekoliko stoljeća. Sustavno već godinama obilazim tu primorsku, nekad dobro naseljenu stranu Velebita. Do sada sam obišla preko 270 što stalnih, što sezonskih sela i zaselaka u kojima su se odhranile generacije i generacije Podgoraca. Trebalo je proći i sve putove koji su vodili k njima i od njih. Putove, koje su gradili, poravnavali u ljutome kršu, koji su danas uglavnom zarasli, gotovo se i ne vide. Danas je naseljen mali broj sela s po jednim, dvoje ili najviše troje žitelja. Dio kuća još

uspravno stoji, a dio je popustio pod bremenom vremena i gotovo ih i nema. Na novijim zemljovidima čak

u mnogim slučajevima kuće nisu ni ucrtane. Upisani su samo nazivi tih napuštenih naselja, tako da mlađe generacije neće ni znati da se tu nekad kad živjelo. Baš to se ne smije zaboraviti, jer bi se time obrisao dio naše prošlosti, povijesti. Svi oni koji pročitaju to što pišem o tim selima i zapamte barem djelić toga stvorit će neprekinutu nit Neka nema kuća, ni čovjeka, ni stoke, ali znat će se da su tu bili i spominjat će se. A to je cilj.

Vila: *I za kraj, molim Vas da se prisjetite nekih događaja ili trenutaka provedenih na Velebitu koji su Vam osobito ostali u sjećanju.*

Prof. Lemić: Teško je iz ivojiti neki poseban događaj ili trenutak proveden na Velebitu, jer je svaki, baš svaki trenutak oa Velebitu poseban, nezaboravan. Barem meni.

Zahvaljujemo profesorici Lemić na razgovoru i na predivnim slikama sa Velebita, a našim čitateljima najavljujemo serijal fotografija "Velebit kakvog ne poznamo" i "Raseljena sela Velebita"

Za Vilu razgovarala: mr.sc.Mira Bolf

dr. sc. Josip Jurčević

VUKOVAR '91

Sedamnaest godina poslije

U izuzetno nepovoljnom odnosu snaga, golemi i gotovo nevjerojatni vojni rezultati vukovarskih branitelja ne mogu se nikako objašnjavati materijalnim razlozima, odnosno brojem branitelja, količinom i vrstom oružja, ili vojničkom uvježbanošću, nego izuzetnom duhovnom snagom.

U ljeto 1991. g. srbijanska oružana agresija na Hrvatsku bila je u punom, totalnom intenzitetu. Postupno se provodilo vojno presijecanje Hrvatske na tri smjera: 1. u zapadnoj Slavoniji-prema Virovitici, 2. ispod Karlovca-prema Sloveniji, 3. u dalmatinskom zaleđu-prema Zadru. Cilj je bio očigledan; nakon vojnog presijecanja i okupacije većeg dijela Hrvatske, izvršiti vojni obračun sa legalno zabranim vlastima hrvatske države te na taj način srušiti proces hrvatskog državnog osamostaljenja.

Za dovršenje toga plana u Srbiji je izvršena velika mobilizacija, te se u drugoj polovici kolovoza 1991. g. iz Srbije u Hrvatsku počelo prelijevati više desetaka tisuća srbijanskih vojnika, više stotina tenkova i oklopnih transportera i brojna sva druga ratna oprema.

Republika Hrvatska tada je bila u početnom procesu državnog ustrojavanja, a Hrvatska vojska kao institucija nije ni postojala, kao ni

oružje Teritorijalne obrane koje je Hrvatskoj oteto 1990. g. u vrijeme održavanja prvih višestranačkih izbora. Uz to, tadašnji vanjsko-

politički položaj Hrvatske (i Slovenije) bio je krajnje nepovoljan. Odnosno, cjelokupna međunarodna zajednica i sve moćne europske i svjetske države potpuno i na sve načine su podržavale opstanak stvarno raspadnute Jugoslavije, a o priznavanju samostalnosti novih država nije se htjelo niti čuti. Pri kraju rujna čak je Vijeće sigurnosti UN-a donijelo sramotnu Rezoluciju o embargu na uvoz oružja na prostor bivše Jugoslavije, što je bilo konačno «zeleno svjetlo» koje je međunarodna zajednica dala srbijanskoj oružanoj agresiji.

U takvom odnosu vojnih snaga i takvoj političkoj situaciji, realne procjene nisu davale nikakvog izgleda opstanku hrvatske države. Kad su goleme srbijanske snage, namijenjene slamanju cijele hrvatske države, stigle krajem kolovoza do Vukovara izgledalo je da će Vukovar biti pregažen usput u jednom danu, jer Vukovar je branilo približno 2000 izrazito slabo naoružanih i vojno

neuvježbanih branitelja, pretežito dragovoljaca.

Međutim, dogodio se vojni fenomen, tj. Vukovarska bitka u kojoj su

branitelji Vukovara gotovo tri mjeseca uništavali goleme vojne snage srbijanskog agresora. Broj poginulih srbijanskih vojnika u napadima na Vukovar procjenjuje se na približno 15.000, a broj ranjenih

i na drugih osam bojišta. Uz to, Vukovarska bitka je bila presudna za međunarodno priznanje Republike Hrvatske, jer je tada međunarodna zajednica – vidjevši da Srbija više nema snage vojno poraziti Hrvatsku

nego izuzetnom duhovnom snagom. Ta jedinstvena duhovna snaga vukovarskih branitelja očitovala se prvenstveno u potpunoj spremnosti na žrtvu vlastitog života za obranu dobrobiti zajednice. Posebnost te vrhunske socijalne solidarnosti koju su do krajnosti iskazivali vukovarski branitelji nije bila posljedica nečije institucijske vojne ili političke zapovjedi, nego čin osobne odluke svakog pojedinog vukovarskog branitelja. Naime, svi koji su odlučili pobjeći s vukovarskog i drugih bojišta u Hrvatskoj, to su 1991. g. mogli učiniti i činili su bez ikakvih posljedica, jer je hrvatska država tada bila neustrojena i njena obrana je ovisila o dragovoljcima, odnosno osobama koje su same sebe pozvale braniti svoju zajednicu, njezine vrijednosti i interese.

Budući je Vukovarska bitka – protivno svim predviđanjima i procjenama uoči njena početka – postala ključni stvarni, vojni i politički događaj u procesu nastanka i obrane samostalne hrvatske države, a s time i ključni događaj hrvatske povijesti, već za trajanja Vukovarske bitke ona je spontano kod goleme

na približno 35.000. Osim toga, branitelji Vukovara uništili su približno 500 neprijateljskih tenkova, oklopnih transportera i drugih oklopnih vozila, oborili su 50-ak neprijateljskih ratnih zrakoplova te uništili velike količine druge ratne tehnike. U Vukovarskoj bitki su slomljene gotovo sve elitne postrojbe JNA koje su bile dio srbijanske vojske.

Stoga, kad je, 18. studenog 1991. g. izvršena okupacija Vukovara, srbijanska vojska više nije imala snage oružano pokoriti Republiku Hrvatsku, koja se u međuvremenu znatnije naoružala u jednomjesečnom ratu za vojarnice (sredina rujna-sredina listopada), izvršila mobilizaciju, te čak poduzela i prvu osloboditeljsku akciju u zapadnoj Slavoniji.

Na taj način Vukovarska bitka, ili Vukovar 91, je postala presudni vojni i politički događaj suvremene hrvatske povijesti. Odnosno, Vukovarska bitka, osim što je nanijela golemi vojni poraz srbijanskoj vojsci, dala je hrvatskoj državi dragocjenog vremena i prostora za ustrojavanje države i vojske, te mogućnost obrane

te bojeći se širenja rata na druge dijelove srednje Europe – donijela odluku o ubrzanom međunarodnom priznanju Hrvatske i drugih država nastalih raspadom bivše Jugoslavije.

U izuzetno nepovoljnom odnosu snaga, golemi i gotovo nevjerojatni vojni rezultati vukovarskih branitelja ne mogu se nikako objašnjavati materijalnim razlozima, odnosno brojem branitelja, količinom i vrstom oružja, ili vojničkom uvježbanošću,

većine hrvatskih branitelja i hrvatskih građana dobila i duboko simboličko značenje. Odnosno, svi koji su na bilo koji način – oružjem, raznovrsnim pomaganjem i molitvom – pridonosili obrani od srbijanske oružane agresije spontano

Foto: Sanja Groković

su se i duboko poistovjećivali s Vukovarem 91.

Na taj način Vukovarska bitka, u stvarnom i simboličkom pogledu, nije bila bitka za Vukovar, nego u punom smislu bitka za Hrvatsku. Niti jedan događaj i ideja nisu toliko sveobuhvatno i toliko duboko integrirali hrvatsko društvo kao što to čini Vukovar 91. Na poseban način o tome svjedoči i znakoviti statistički podatak da približno trećina vukovarskih branitelja nisu bili stanovnici ili podrijetlom iz Vukovara, nego dragovoljci iz svih dijelova Hrvatske, s hrvatskih područja BiH i iz hrvatskog iseljeničtva.

Međutim, nositelji institucijske moći

u Hrvatskoj su se na potpuno suprotan način odnosili prema svemu što je stvarno i simbolički vezano za Vukovar 91. O tome zorno svjedoče sudbine preživjelih vukovarskih branitelja, logoraša i prognanika, koji su danas, kao povratnici u Vukovar, prisiljeni živjeti i svakodnevno se susretati sa zločincima.

No, ono što je dugoročno najgore za Hrvatsku je činjenica da su u državnim i društvenim institucijama u Hrvatskoj, osim samih Vukovaraca, još nepoželjnije i progonjenije vrednote koje simbolizira Vukovar 91, a koje su se najjasnije i najmasovnije očitovale tijekom Hrvatskog domovinskog rata 1991.

godine.

Zbog takovog stanja u državnim i društvenim institucijama u Republici Hrvatskoj su nepoželjni opće dobro, socijalna solidarnost, poštenje, znanje, domoljublje, a poželjnima i stvarno prosperitetnima se predstavljaju asocijalnost, pohlepa, sebičnost, neodgovornost, korupcija i nasilje. Ovaj proces negativizma koji je usmjeren na razaranje hrvatskog zajedništva došao je do kritične razine. I svjetsko i hrvatsko povijesno iskustvo nas uči, da u takvim graničnim situacijama, kada institucije ne zastupaju temeljne interese i vrijednosti društva, započinju spontani procesi samoobrane zajednice.

Tako je bilo 1991. godine u Hrvatskoj, naročito u Vukovaru. Stoga je važno prepoznati da se ove godine u Vukovaru, na obilježavanju Vukovara 91, samopozvano okupio daleko veći broj ljudi dobre volje nego prethodnih godina. To, s jedne strane znači da je stanje institucijskog

života u Hrvatskoj u najdubljoj krizi, a s druge strane to znači da je u hrvatskom nacionalnom korpusu ostala sačuvana identitetska samosvijest i odlučnost koju ponajbolje simbolizira Vukovar 91.

Za Vilu piše: dr. sc. Josip Jurčević

Lice s naslovnice

Interview

Prof. dr. sc. Manja Kovačević

Povod razgovoru s našom istaknutom znanstvenicom prof. dr. sc. Manjom Kovačević je ovogodišnja nagrada odnosno priznanje dugogodišnjih kolega i stručnih suradnika Sveučilišta u Rijeci za cjelokupni pedagoški i stručni rad, koji je znanstvenica provela istražujući i objavljujući recentne radove s područja metodike standardnog hrvatskog jezika.

Vila: Gospić je bio i ostao Vaša nepresušna inspiracija u osobnom i u poslovnom životu. Koje su niti koje Vas tako suptilno vežu uz ovaj grad?

Kao što ste i sami rekli, Gospić je ostavio neizbrisiv pečat u mojem životu i radu. U Gospiću sam rođena, završila osnovnu školu i gimnaziju. Na moj daljnji razvoj odnosno usmjerenost prema vrijednostima

Djetinjstvo 1937.

duhovne kulture utjecali su s jedne strane, dramatični događaji u široj obitelji zbog političkih prilika i pritisaka u staroj Jugoslaviji, od 1941. do, po mnogo čemu kobne 1945.g., te s druge strane, odgoj u katoličkoj vjeri i sama mladenačka osebnost. Mogu kazati, da upravo zato što čovjek posjeduje samo jednu mladost prožetu kušnjama, čitav mu je život ispunjen njome i sjećanjem na nju. I zato je moj život, identificirajući istinu pogledom i

U Kutini 1954.

iskustvom, stvarao etiku kršćanskoga senzibiliteta i domoljublja. Po završetku gimnazije, upisala sam i diplomirala književnost i jezik pri

Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Službovala sam u osnovnoj školi u Kutini, gimnaziji u Gospiću, na pedagoškim akademijama u Gospiću, Čakovcu i Rijeci.

Prva pričest 1938.

Vila: Kako se živio život u Gospiću između dva rata, Drugoga svjetskog i Domovinskog rata?

Život u mojem gradu neizbježno otvara mnoga pitanja o umijeću življenja, o načinu života i upravljanja životom na pojedinačnoj i zajedničkoj razini, prilikama i neprilikama svakodnevnice. Zato je razmišljanje pojedinca i zajednice neophodno značajno za rast zajednice i grada. Prije svega, moramo imati u vidu prošlost i sadašnjost našega grada, a potom predviđanje njegove budućnosti. Povijest grada Gospića u hrvatsku povijest ulazi kao „grad tvrđava“ u borbi za nacionalnu slobodu. Posebno je obilježen u vremenu od 1941. do 1945.g. i u razdoblju nakon toga. Stoga se ne

Kao maturantica, Gospić, 1949.

smije dopustiti potiskivanje, relativiziranje pa čak i zaborav bitnih povijesnih događaja i datuma, a sa ciljem razvijanja osobnog i nacionalnog identiteta naspram nasrtaja suvremene globalizacije koja se očituje upravo u deteritorizaciji identiteta. Upravo zahvaljujući kontinuitetu, iscrtanom iskustvom borbe za slobodu, Domovinski je rat doveo do stvaranja slobodne hrvatske države.

Vila: Sjećate li se djetinjstva? Kako se tada živjelo u Gospiću?

Djetinjstvo i mladost provela sam u brojnoj obitelji dida Jure Frkovića, u

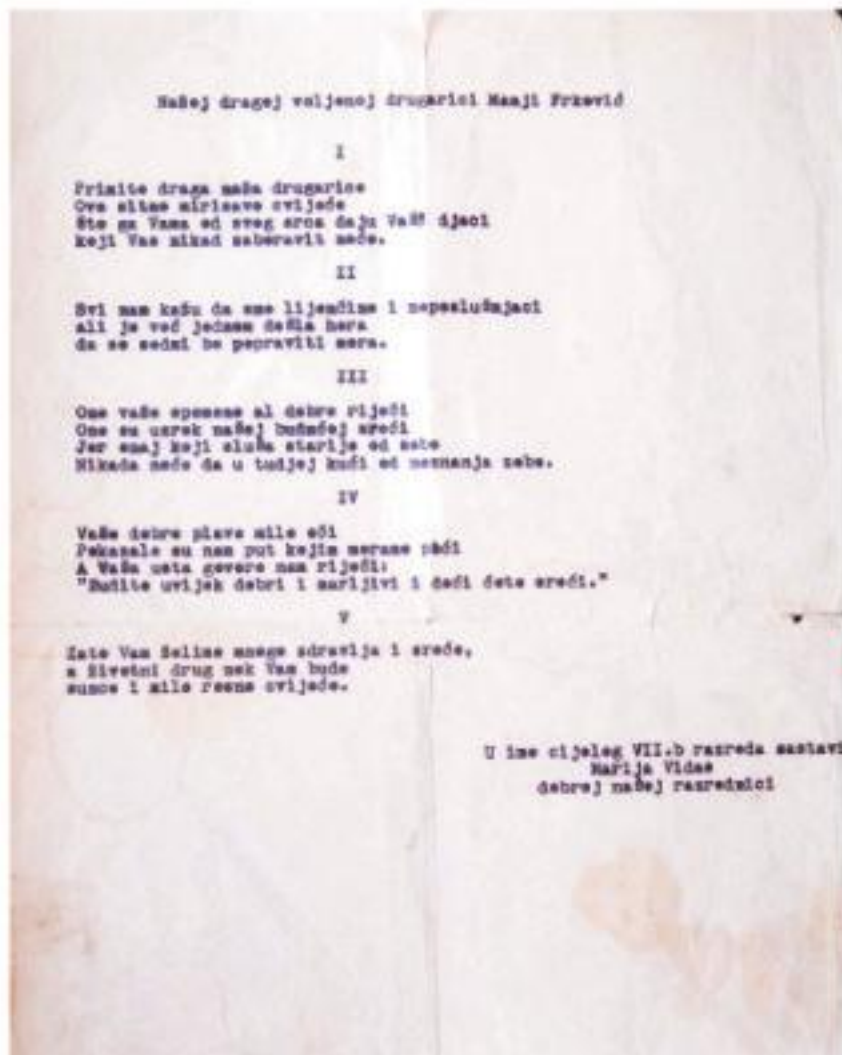

S trojicom učenika, Kutina, 1954.

kući na bivšoj Staroj placi, današnjem Trgu Stjepana Radića. Moji

baka i djed su imali šesnaestero djece, koja su imala različite životne putove. Živjeli smo na velikom gospodarstvu, koje je uključivalo trgovinu, gostionu, remenariju i velike zemljišne posjede u djedovom vlasništvu. Život je bio vrlo dinamičan, rasla sam u prilično imućnoj obitelji. Sjećam se didovih riječi: "Tko neće raditi, vrata od kuće su mu širom otvorena" ili „Ako jedno od vas

godine nagradu od sto dinara za odličan uspjeh. Tada mi je did rekao da novac dam u njegovu štednu kasicu. Nato mi je baka rekla da te dinare više neću niti vidjeti, jer did jako pazi kamo dinari odlaze. To je bilo za mene jedno jako razočaravajuće iskustvo. Živo se sjećam igri na Staroj placi, gdje su bile postavljene barake na kotačićima, zapravo male trgovine opancima, koja su u

Pjesma s posvetom od 7.b

bude rasipalo novac ili oštetilo gospodarstvo, svi ćemo propasti." Takav stil života i rada prihvatila je i moja majka Ana, koja je dosta pomagala na ovako velikom i zahtjevnom gospodarstvu. Bila je brižna majka, koja me je poticala na marljivo učenje i lijepo ponašanje u školi. U četvrtom razredu pučke škole dobila sam na kraju školske

nama djeci budile znatiželju. U dvorištu postolara Tomiše priređivali smo predstave. Tomiša je bio vrlo profinjen čovjek, koji je s dubokim naklonom pozdravljao sugrađane s „kistihand“.

Na ovo, gotovo idilično djetinjstvo, sjenu su bacala burna politička i povijesna previranja. Naime, obitelj moga dida bila je izložena političkim

2009. Br. 17

pritisicima i progonima u staroj Jugoslaviji, jer su bili poznati po svojoj borbi za prava hrvatskoga naroda. Moji su stričevi zbog takvog

Portret 1964.

angažmana bili suđeni i osuđeni na višegodišnji zatvor, te su kaznu služili u zatvorima po cijeloj tadašnjoj Jugoslaviji. U našoj kući su žandarske premetačine bile gotovo svakodnevna zbog mogućih skrivenih letaka ili oružja. Sve ovo unosilo je strah i nemir među ukućane. Velečasni Nikola Mašić često je dolazio u našu kuću, te mi je skretao pažnju na pravilni izgovor hrvatskoga jezika. Primjerice, ne putujem za Zagreb, nego pravilno glasi putujem u Zagreb; nije mi zima, već hladno mi je, jer zima je godišnje doba, i tako redom.

Bila sam članica Marijine kongregacije, koju je predvodio upravo velečasni Mašić. Tada dolazi tegobna 1945.g.. Moja majka i teta s nama djecom krenule su na Križni put preko Velebita u Sloveniju, jer smo bježali pred nadolazećom partizanskom vojskom. Pješačenje je bilo vrlo teško i mučno. U nekom malom mjestu na hrvatsko-slovenskoj granici smjestili su nas u zapušteni dvorac o kojem je brigu vodila kućepaziteljica. Budući su ljudi bili umorni i gladni, jedan čovjek iz zbjega ukrao je zeca, te ga s kožom skuhao u kazanu. Nastala je uzbuna zbog „zajčeka“, ali kradljivac nije

pronađen. Ne moram ni kazati da meso i juha nisu baš bili po guštu. Tako su se ispreplitali tragične s komičnim epizodama. Nakon izvjesnog vremena vratili smo se „cipelcugom“ u Gospić. Mi smo ostali bez rodne kuće i svog bogatstva kojeg smo stvorili i imali, jer nam je to tadašnja vlast oduzela. To je nezaboravni dio mogega života i naravno da je ostavio duboki trag na mojoj duši.

Vila: Kako ste kao obitelj nastavili živjeti nakon slijeda životnih nedaća i tragičnih okolnosti?

Čovjek je emotivno biće. Ima svoj duhovni i emotivni život. Sve duboko doživljava i proživljava. Borbe i napetosti, koje se javljaju u raznim situacijama, ispunjavaju žed za ljubavlju i razumijevanju drugih osoba, osobito u teškim stanjima. Unatoč teškoćama, i danas osjetim nostalgiju za prošlim vremenima. Kad se otac vratio iz Amerike 1948.g., pa sve do njegove smrti 1967.g., živjela sam s njim. Bio je narušenoga zdravlja i to je utjecalo dobrim dijelom i na kvalitetu njegova

razboljela, pa sam i o njoj vodila brigu. Radila je u osnovnoj školi „August Šenoa“ u Zagrebu kao učiteljica. Nastojala sam uskladiti svoj pedagoški rad s obvezama u obitelji. U tim trenucima imala sam podršku prijatelja, posebno bih istaknula obitelj dr. Vrkljana i obitelj Kosović u Zagrebu. U razmaku od pet mjeseci umrle su mi majka Ana i sestra Mirjana. Poslije toga, u nastojanju da prebrodim bol i samoću, okrenula sam novi smjer kako bih ponovno dobila smisao, a on je u pomaganju potrebitima. Mogu reći da je moj život u potpunosti ispunjen.

Vila: Kakvo je Vaše viđenje buduće vizure Gospića?

Svaki grad, pa tako i naš, govori o filozofiji grada, o stanju svijesti o samome gradu. To se očituje prema kulturi života, prema povijesnoj baštini, hrvatskim mučenicima za krst časni i slobodu zlatnu, prema velikanima duha, poznatim političarima i vođama naroda, znanstvenicima, književnicima, Crkvi, odgoju i obrazovanju mladih. Istodobno,

Nastavnički zbor u Gospiću 1965.

života kasnije. Poslije očeve smrti živjela sam s majkom i dosta mlađom sestrom Mirjanom. Majka mi je oboljela, pa sam se cijelo vrijeme morala brinuti o njoj, jer joj je bila potrebna posebna pažnja i njega. I sestra Mirjana se u međuvremenu

prema devijacijama i porocima koji sve više uzimaju maha. Slobodno bi se moglo reći da, unatoč naporima organizatora kulturnih manifestacija, odziv građana nije za pohvalu. Primijetila sam da u prilog tome svakako idu razne filmske sapunice,

igre na sreću i kojekakve medijske poslastice, koje su građanima ipak draže. Važno pitanje grada kao

Pavla Štoosa: „Vre i svoj jezik zabit Horvati, hote, ter drugi narod postati.“

S učenicima u Kutini

urbane cjeline jest isprepletenost gradskog prostora, mislim pri tome na ulice, zgrade i parkove i odnos građana prema tim površinama, dakle jedan odgovoran odnos prema javnim površinama. Svakako, komunalni inspektori i ovdje imaju značajnu ulogu. Ono što je za sam grad puno važnije zapravo je razvoj gospodarstva u kojemu sudjeluju gradska vlast i odgovorne strukture, pa su i rezultati takvih napora sve vidljiviji.

Vila: Hrvatski identitet jesu jezik, vjera, kultura. Kakva su Vaša promišljanja o hrvatskom jeziku u ovom delikatnom trenutku, dok nas razni mediji zbuñuju prijepornim stajalištima o standardnom jeziku i narječjima?

Umjesto bilo kakvog komentara, slikovito ću vam predočiti uporabu hrvatskoga jezika u svakodnevnom životu. U jednoj trgovini sam kupovala predmete za svakodnevnu uporabu, čiji su nazivi bili ispisani isključivo na engleskome jeziku. Zamolila sam prodavača da mi prevede nazive na hrvatski jezik. Čudno me je pogledao, te rekao: "Pa kako Vi to ne znate?!" Na to sam mu odgovorila: "Ne, ja zaista ne znam, ja sam profesorica hrvatskoga jezika." Pali su mi tada na um stihovi našega

Po mišljenju nekih suvremenih znanstvenika, novinara i tumača suvremenoga hrvatskog jezika, „tradicionalnom jezičnom tkivu hrvatskoga jezika potrebna je globeuoro-anglo-porno transfuzija, revitalizacija hrvatskoga jezika bez koje nećemo moći preživjeti i biti globalni narod.“

Vila: Kako odgajati i obrazovati mlade ljude u ova odista neizvjesna vremena globalizacije, a da ipak istodobno sačuvamo nacionalni identitet?

Temeljno je pitanje danas upravo kako odgajati značaj mladih ljudi u ovo postmodernno vrijeme, vrijeme globalizacije i promjene društvene i etičke paradigme, koju mnogi smatraju ne samo postindustrijskom i postpotrošačkom, već društvom užitaka, medija, potražnje, zabave, tulumu, sa svaštarskim i šarolikim kolaž identitetom ekskluzivnosti i pomodnosti. Taj novi pristup životu i njegovo vrednovanje očito zadire u samu srž društva, u sve njegove pore, u obitelj, školu pa čak i u političke stranke. Ovo iziskuje ne samo osobni kritički pristup, već i kritički pristup iz pedagoške perspektive. Obrazovanje i moralni odgoj trebalo bi više povezati. Sami odgajatelji imaju zahtjevu ulogu, trebaju pružiti

dobar primjer, poticati i pedagoški djelovati. Potrebno je razobličavati svaki oblik manipulacije nad mladim ljudima. Temeljno odgajati znači pružiti mladima priliku da se angažiraju za pravu stvar, za ideale i za dostojanstvo osobe. Odgoj podrazumijeva traženje smisla, cilja, nasljedovanja primjera. A odgajati može samo onaj koji je i sam odgojen.

Vila: Trenutno su u medijima vrlo aktualne polemike o projektu Crkve hrvatskih mučenika na Udbini. Možete li nam pojasniti o čemu se zapravo radi i u čemu je osnovni problem, s arhitektonskoga ili povijesnoga aspekta?

Nakon burnih i žučnih medijski popraćenih rasprava o novome projektu Crkve hrvatskih mučenika na Udbini, vrijeme je da napokon shvatimo da ishodište hrvatske povijesti, tradicije i spomeničke baštine nadilazi sve epohe i da je povezano s našom sadašnjosti. U tom svjetlu, novi projekt ima svoje puno opravdanje. Crkva hrvatskih mučenika je povijesno tkivo koje omogućuje zajedničko sjećanje i zahvalnost hrvatskim mučenicima tijekom stoljeća. Sjećajući se mučenika, tim svojevrsnim vremeplovom, čuvamo vezu s prošlosti koja je dugo prelučivana a na kojoj izvorno i potpuno počiva trajanje hrvatskoga naroda. Međutim, novo moderno zdanje Crkve hrvatskih mučenika, na neki način, prisililo bi nas na novi doživljaj spomen crkve i rastočilo ga u apstraktnosti modernih oblika.

Vila: Govorite li o ovome sa sastajališta vjernice ili znanstvenice?

Sve što više znam o životu, samome smislu života, biti čovjeka, lakše je biti vjernicom. Suvremena znanost pokazuje nam veličinu Božjega djela. Ljudsku osobu duhovno čine cjelovitim ljudskim bićem znanje i ljubav. Izvan tog smisla svaki je drugi smisao konačno besmisao.

Vila: Brojni objavljeni radovi govore o Vašem iznimnom znanstvenom habitusu. Tijek bogate znanstvene karijere pratila su i mnogobrojna javna priznanja. Možete li se prisjetiti nekih?

Stručna javnost prepoznala je ono o

čemu sam govorila i pisala u časopisima i disertacijama. Uslijedila su tako već davne 1976.g. Spomen priznanje i Plaketa Likanala od Odbora ličkoga likovnog anala; zatim Državna nagrada Ivan Filipović iz 1982.g., Odličje Reda Danice Hrvatske s likom Antuna Radića i Javno priznanje Ličko-senjske županije iz 1998., Priznanje grada Gospića iz 2000.g., Priznanje Sveučilišta u Rijeci, Visoke učiteljske škole u Gospiću iz 2003.g. i ovogodišnje najnovije Priznanje Sveučilišta u Rijeci, Spomen medalja i povelja.

Već od samog početka studija književnosti i hrvatskoga jezika pa tijekom cijeloga vremena bavljena znanost, inspiraciju za stjecanje znanja crpila sam iz svojih osobnih iskustava.

Naime, teški materijalni uvjeti i nepovoljne stambene okolnosti bili su dodatni poticaj mojoj želji za stalnim znanstvenim usavršavanjem, što me je, uz ustrajnost i upornost, kasnije i dovelo do ovakvih rezultata. Osim stjecanja znanja nastojala sam njegovati moralne vrijednosti naučene kršćanskim odgojem u roditeljskome domu. Veliku potporu davali su mi kolege profesori, osobito dragi dr. Dragutin Rosandić. Svo znanje koje sam stekla kroz školovanje nastojala sam izraziti u refleksiji znanstvenoga govora, kao i u objavljenim pisanim stručnim i znanstvenim časopisima i knjigama. Čitav moj znanstveni opus koji se odnosi na metodiku hrvatskoga jezika zasniva se na sintezi duhovnog i domoljubnog iskaza. Dakako da sam pri tome nailazila na neke poteškoće, ali bih se uvijek prisjetila riječi Radovana Grgeca da ukoliko „inteligenciju srca pretpostavimo praktičnoj i cerebralnoj inteligenciji, moći ćemo ući u blagotvorno ozračje onoga što Sveti Pavao zove „benignitas et humanitas“. Osobno smatram da je od važnosti spoznati ono što je izvorno koje nas dovodi u blizinu duhovnosti. I znanost i religija pred pitanje čovjeka postavljaju određene determinante, odnosno pitanje kako spoznati Božje djelovanje u svjetlu dinamičkih procesa.

Vila: Odgojili ste i obrazovali

generacije učenika i studenata. Postoji li neki događaj ili osoba koja je ostavila osobiti utisak?

U kolopletu životnih događaja posebno mjesto zauzima rad s učenicima i studentima, koji su se obrazovali za buduće odgajatelje i nastavnike. Susrete i suradnju sa studentima mogla bih opisati drama-

predavača mora biti jasan i blizak pristup studentu, da pretvorba riječi, mislim ovdje na predavanja i razgovore, mora pomoći studentu u stjecanju znanja i društveno prihvatljivog ponašanja. Ispričat ću vam jednu toplu i nadasve tužnu priču. Na početku jedne školske godine, na predavanju novije hrvatske knjiže-

Vanja Kovačević danas ispred svoga doma

tikom živopisne slike sa zanimljivim portretima studenata s kojima sam uspostavila korektne odnose. Odatno sam shvatila da tajna poziva

vnosti, uočila sam studenticu N. koja je, više nego pažljivo, pratila svaku moju riječ, svaki moj pokret. Ušla je u moj svijet. Tijekom nastave sam

uočila da je studentica N. jedna lirska duša, čeznutljivog pogleda, duša koju razdire neka patnja. Uspostavile smo vrlo prisni odnos. Naime, studentica je imala nekih psihičkih poteškoća, koje su se povremeno očitovale u njezinom ponašanju. Shvatila sam da joj moram pomoći. Često je dolazila u moju radnu sobu da iskaže svoja opterećenja i svoje nemire, ponekad i na vrlo neuobičajen način. Pratila sam taj njezin nejasni put uz izvjesni rizik. S velikom pažnjom i promi-

svjetlom u mraku. To svjedoči ovaj prilog. Kasnije sam saznala da je u bolnici i umrla. U mojoj je duši i dalje ukopana.

Vila: Kada biste odvrtili iznova film svojega života, da li bi nešto mijenjali ili bi ga ponovno proživjeli na isti način i na istim postulatima koje ste ponijeli iz obitelji i katoličkog odgoja?

Moje životno iskustvo uključuje spoznaju sustava vrednota u mojem

U gospićkoj katedrali Navještenja BDM 2. travnja u 18.30, pop Ante Luketić služio je svetu misu u povodu četvrte obljetnice smrti sluge Božjega Ivana Pavla II. Nakon mise đakon Marinko Miličević predvodio je klanjanje pred Presvetim Oltarskim Sakramentom u spomen na blagopokojnog Papu, a na nakanu za njegovu što skoriju beatifikaciju i kanonizaciju.

Redovito tjedno klanjanje četvrtkom večer u gospićkoj katedrali započeli smo na poziv blagopokojnog Pape uoči održavanja Svjetskog euharistijskog kongresa od 10. do 17. listopada 2004. u Meksiku. Sinoć smo klanjanje održali uz molitve koje je izricao Papa u svojim mnogobrojnim duhovnim nagovorima moleći za mir, obitelji, supružnike, rođenje nerođenih, oprost... Zahvalili smo Bogu koji nam je preko blagopokojnog Pape podario mnogo lijepih i nezaboravnih susreta poput njegovih pet hodočašća u zemlju Hrvata, uzdigao na čast oltara više naših svetaca i blaženika, a kao gospićki župljani posebno smo zahvalni što je Ivan Pavao II. prije devet godina odredio Gospić za sjedište najmlađe hrvatske biskupije i župnu crkvu proglasio katedralom.

Vanja Kovačević sa novinarkom Avenkom Butković

šljanjem kako joj najbolje mogu pomoći, uspjela sam donekle zaviriti u taj čudni nemirni svijet duševnih dubina, te poduzeti odgovarajuće korake u suradnji s liječnikom. Uz moje zalaganje da uzme temu za diplomski ispit, odlučila se za roman „Idiot“ F.M. Dostojevskoga, na moje veliko iznenađenje. To je bila nekakva podudarnost životne i estetske stvarnosti. Uspjela je diplomirati i počela raditi kao nastavnica u nekom zabačenom selu. Međutim, dogodio se incident za vrijeme nastave, bolest je kulminirala i odvezli su je u bolnicu za psihičke bolesnike. Za vrijeme ratnih zbivanja nalazila sam se u Zagrebu, pa su mi vrlo često stizala pisma od nje, iako jako nečitljiva. Kako je saznala za moju zagrebačku adresu ni sada mi nije jasno. Ali, iz njih sam iščitavala ogromnu čežnju za toplinom i

prošlom i sadašnjem vremenu, što zahtijeva popunjavanje istinama života, pogledima na život i budućnost. U objektivnom smislu, u osobnom životu najbitnije je pitanje čistoće zahtjevnosti života i moralnih vrednota koje situiraju moralnost i domoljublje. U tom pogledu danas ima u društvu mnogo propusta i manipulacije nad mladima. Upravo stoga su moralne kršćanske vrednote, civilizacija ljubavi, bliži temelj moralne obveze prema Bogu i prema čovjeku. U tom smislu duhovne vrednote nadilaze vrijeme i sam ljudski život. Za mene nema nedoumice da li živjeti i proživjeti na postulatima kršćanskog humanizma. Ja tako živim cijeli život.

Za Vilu piše: Avenka Butković

LIPI MOJI LIČANI !

U hotelu Laguna u Zagrebu, 05. prosinca 2008. godine održana je tradicionalna noć Ličana u organizaciji Udruge Ličana Vila Velebita iz Zagreba.

Iako smo već duboko zašli u proljeće, red je da se prisjetimo našeg božićnog slavlja u hotelu „Laguna“. Svatko tko je bio tamo zna da je bilo vrijedno spomena, a za vas

ostale navesti ću samo par detalja koji bi vas mogli pripremiti za nadolazeće, sada već tradicionalno, okupljanje.

Sve one koji su se 05. prosinca našli u hotelu „Laguna“ u Zagrebu, srdačno su dočekali predstavnici Udruge Ličana „Vila Velebita“ na čelu sa predsjednikom dr. Milanom Vrkljanom. Udruga već 14 godinu za redom organizira predbožićno slavlje za veliki broj Ličana i onih koji se tako osjećaju, te njihove drage goste.

Tijekom večeri predstavljen je novi broj časopisa „Vila Velebita“ koji izlazi u izdanju Udruge i obrađuje teme vezane uz njene aktivnosti, aktualne događaje i osobe koje svojim radom ili talentom predstavljaju lički zavičaj. Jedan od njih, akademski slikar

Hrvoje Puškarić, ljepote Like predložio je uzvanicima u svojim pejsažima Velebita, Plitvičkih jezera,

Gospića, Perušića.

U tijeku svečane večere dodijeljene su zahvale zaslužnim gostima uz tradicionalne pjesme u izvedbi KUD-a „Sinac“. Veselje je trajalo duboko u noć, a ukoliko želite, cjelokupni događaj možete pogledati u slikama na

stranicama naše Udruge <http://vila-velebita.hr/>.

Večer provedenu u ugodnom doma-

ćem ugođaju i dobrom društvu svakako treba imati na umu i oko slijedećeg Božića kada ćemo se ponovno okupiti u, nadam se, ovako velikom broju. Do tada, budite mi

U očekivanju turističke sezone, podignuta kvaliteta, sadržaji i ponuda

Turistički djelatnici u Otočcu već sad se uveliko pripremaju kako bi ovogodišnju turističku sezonu dočekali što spremniji. U tijeku su poslovi oko izbora logotipa Turističke zajednice za kojeg je pristiglo deset prijedloga. Uređuje se pristup brdu Humac, do vodspreme, što bi trebalo postati izletišta. Postavljeno je od Kutereva do Sinca 49 putokaza radi lakše informiranosti posjetitelja.

Mlinice na izvoru Gacke u Sincu obnovljene su a sudeći po prošlogodišnjem zanimanju turista i ove godine one će bit svojevrsna turistička poslastica. U mlinicama uređena je unutrašnjost, pružena je mogućnost kopovine autotrodnih suvenira, mogu se probati lički specijaliteti ali i napiti i oprati noge u hladnome izvoru Gacke.

Podignut je i nivo ponude sportskih sadržaja, tako da je tu i 49 km duga biciklistička staza, tereni za tenis, nogomet, šetnice na Fortici i uz Gacku, boćanje, jahanje, planinarenje a tu je i ribolov na svjetski poznatoj rijeci Gacki koja je poribljena znatnim količinama pastrve i pastrvskog mlada. Pribli-

žava se prvi ožujak koji se u ribičkom svijetu slavi kao i Nova godina. Mnoge vode pa i rijeka Gacka otvorit će tada svoje dubine koje mnogi željno očekuju. I ove godine, već tradicionalno, Gacka časti besplatnim ribolovom za sve koji dođu na otvaranje sezone. Tu je i selo Kuterevo sa Utočištem za napuštene medvjede čiji je osnovni cilj izgradnja i uspostava prvog hrvatskog Utočišta za mlade medvjede, kako bi se učinkovito pomoglo u zaštiti životinjske vrste smeđeg medvjeda, a kroz edukaciju lokalnog stanovništva i posjetitelja Utočišta doprinijeti jačanju svijesti o posebno vrijednoj bio-raznolikosti i potrebi njenog očuvanja na ovom području Parka prirode Velebit. Dvije turističke agencije sa bogatom ponudom izleta zadovoljit će i obogatiti boravak na području Otočca pri čemu dva hotela, dvadesetak apartmana, sobe za iznajmljivanje, kuće za odmor i kvalitetna domaća gastronomska ponuda dio je onoga zbog čega se turisti koji jednom posjete Gacku dolinu uvijek u nju vraćaju.

Za Vilu piše: Ivica Sokolić

Za Vilu piše: Dražen Prša

novi predsjednik Udruge Ličana «Vila Velebita»

Željko Radošević, dipl.ing.el.teh

Interview

Tvrtka RAVEL d.o.o. osnovana je 1990.g., a njezina osnovna djelatnost je projektiranje elektroenergetskih objekata u Hrvatskoj i u inozemstvu, primjerice u Albaniji, Austriji, Egiptu, Nigeriji, Iraku, Maleziji, Tajlandu... Osnivači tvrtke i njezini suvlasnici su Velimir Ravlić i Željko Radošević, istaknuti gospodarstvenici, koji su svoja stručna znanja i iskustva s područja elektroenergetike primijenili u elektroprivredi, građevinarstvu, vodoprivredi i prometnoj infrastrukturi.

Željko Radošević, po vokaciji dipl.ing. elektrotehnike, svoj životni vijek posvetio je projektiranju elektroenergetskih postrojenja, te svoja iskustva u vezi s projektima s područja elektroenergetike nesebično podijelio s najvećim tvrtkama i najistaknutijim stručnjacima s kojima je surađivao pri realizaciji

velikih energetske objekata ili pri traženju rješenja nestandardnih

Radošević u društvu Ivana Krpana

problema koji su se pojavljivali u praksi.

Međutim, povod razgovoru nije njegova uspješna tvrtka, već nešto sasvim drugo. Željko Radošević izabran je na Izornoj skupštini Udruge Ličana Vila Velebita za novog predsjednika s mandatom na slijedeće četiri godine. Na redovitoj godišnjoj skupštini birani su članovi Upravnog i Nadzornog odbora. Željko Radošević je, do stupanja na novu dužnost, bio član Upravnog odbora Udruge.

Vila: Predsjednik Udruge Ličana Vila Velebita u prošlom mandatu bio je dr. Milan Vrkljan. Kako vi vidite rad Udruge u slijedećih četiri godine?

Zahvalio bih se na povjerenju članova da slijedeće četiri godine vodim Udrugu, čiji sam član od samog njezinog osnutka. Dr. Vrkljan

Marko Veselica, Uroš Begović, Kujković i Vrpiljan

bio je na čelu Udruge četiri godine, te bih mogao reći da je otvorio put drugačijem viđenju i vođenju Udruge, a na meni je da nastavim voditi udrugu s istim entuzijazmom kao što ju je vodio i on. Prije svega mislim, da u ovom trenutku, udruga treba staviti naglasak na promoviranje istinskih moralnih vrijednosti u društvu, kako bi se pozitivnim primjerima poticalo samopouzdanje i optimizam naših građana. Za početak mislim pozvati sve poduzetnike podrijetlom iz Like i Primorja da sudjeluju u uspostavljanju fonda za dodjelu godišnje nagrade za osobit doprinos pojedinaca koji svojim djelovanjem podižu kvalitetu življenja svoje zajednice. Priznanje takvim pojedincima bilo bi javno, a dobitnici priznanja bili bi nagrađeni i određenim novčanim iznosom, koji bi bio utvrđen Statutom Udruge.

Vila: Vaše privatno poduzetništvo pokazalo je izvrsne rezultate. Kako zamišljate svoju aktivnost u slobodnoj asocijaciji građana? Što Vas motivira odnosno što je bio Vaš osnovni pokretač da se bavite kompleksnim problemima u Udruci?

Volim Hrvatsku, volim Liku i nije to samo puka fraza. Aktivan sam politički od 1990.g., kad sam sudjelovao u političkom programu dr.

Marka Veselice, koji mi je nekako bio, u to vrijeme, najbliži po poimanju definicije budućeg hrvatskog društva. Dakle, do 1992.g., bio sam aktivan sudionik u političkim promjenama koje su se u to vrijeme događale u Hrvatskoj. Moji motivi, kad sam se uključio u politička zbivanja, nisu bili osobni pragmatični razlozi, te sam se, prepoznajući

Ređosević sa markom Danicom na promociji diploma

teškoće u koje je tonulo hrvatsko gospodarstvo, vrlo brzo potpuno posvetio radu u svojoj tvrtci, boreći se za egzistenciju svoje obitelji.

Od političkog djelovanja ostalo je samo ispunjavanje građanskih dužnosti kroz redovito izlaženje na biračišta. Posvećujući se radu u našoj tvrtci, moj prijatelj Velimir i ja, stvorili smo uspješano, i danas nezaobilazno poduzeće u hrvatskoj elektroenergetici. S uspješnom tvrtkom iza sebe, s obitelji koja me podržava, danas se osjećam dužnim napraviti nešto i za zajednicu. I to je to.

Vila: Dva su grada, Gospić i Zagreb, odredila Vaš osobni i Vaš profesionalni život. Što ste dobili, a što izgubili od svake od ovih sredina?

Gospić je moj rodni grad i grad moje mladosti. Gospić kakav mi je ostao u sjećanju, mogu slobodno reći, bio je mjesto sa svim obilježjima gradske sredine, primjerice dva kina, nekoliko plesnjaka, gostovale su kazališne družine, šetnja korzom, sportske aktivnosti, pa mi dolazak u Zagreb nije bio nekakav posebni problem. Međutim, dolazak u Zagreb imao je, na simboličkoj razini, izuzetno veliki značaj. To nije bio samo dolazak u Zagreb, to je bio dolazak u metropolu, u glavni grad svih Hrvata.

Vila: Kako se živjelo u Gospiću šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća?

2009. Br. 18

Rođen sam 1954.g. u Gospiću i cijela moja obitelj, otac Josip zvani Josica, majka Danica i sestra Marija, živjela je mimim, harmoničnim životom u obiteljskoj kući u Pazariškoj ulici. Sestra Marija 1968. g. odlazi u Zagreb na studij stomatologije, a ja joj se, kao brućoš elektrotehnike, pridružujem 1971.g. Roditelji ostaju živjeti u Gospiću do 1984. g. kad se i oni definitivno sele u Zagreb. Moje

U mladim danima

Sa roditeljima i sestrom

djetinjstvo i moji gimnazijski dani provedeni su vrlo idilično u Gospiću. Radili smo sve što rade mladi u bilo kojoj sredini: učili, bavili se sportom, plesali, imali prve ljubavi. A onda dolazi 1971.g., upis na Elektrotehnički fakultet i odlazak u Zagreb. Počinju moji studentski dani i u roku diplomiram zahtjevni studij. Tadašnja tvornica Rade Končar dala mi je stipendiju, te se po završetku studija zapošljava u Končaru, gdje radim do 1990.g., kad ulazim u nepredvidive poduzetničke vode. Jedno kratko vrijeme radio sam u Croatiaplanu. Ponovno se vraćam u Končar, u tadašnji OOUR Prodaja objekata i postrojenja, kasnije Inženjering na radno mjesto šefa odjela za projektiranje sklopnih postrojenja. Da bih samostalno mogao projektirati, morao sam položiti stručni ispit, te od 1978.g. dobivam ovlasti za samostalan rad na projektiranju. Cijeli svoj život radim u struci i uistinu mogu reći da radim posao koji znam i volim.

Vila: Kako je Vaša obitelj reagirala na Vaš najnoviji angažman u Udruzi Vila Velebita?

Sve je lakše kad ste svoji. Supruga Jasna, iz obitelji Maras, susjeda je iz Kaniške ulice u Gospiću, pa joj je sve u vezi s Gospićem i blisko i prirodno, jer i ona jako voli svoj rodni grad. Supruga je završila i magistrirala na Agronomskom fakultetu u Zagrebu, te neko vrijeme radila kao asistentica na Katedri za genetiku i opleme-

njivanju bilja. Kasnije su se rodila djeca, kći Velena 1980.g. i sin Tomislav 1986.g., te se posvećuje obitelji. Zbog zdravstvenih problema odlazi u invalidsku mirovinu. Kćer Velena je završila Medicinski faku-

litet kao jedan od najboljih studenata, a sada je trenutno na specijalizaciji iz ginekologije u Klinici za porodništvo i ženske bolesti u Petrovoj ulici. Sin Tomislav je uspješan student četvrte godine Fakulteta elektrotehnike i računarstva, smjer elektroenergetika. Tvrtka RAVEL, s obzirom na Velimirove i moje godine, jedva čeka na mlade snage, na mojega Tomislava i Velimirovu djecu, također vrlo uspješne studente.

Vila: Kako posluje tvrtka RAVEL?

Od početka osnivanja naše tvrtke bavimo se isključivo projektiranjem sklopnih postrojenja za domaće i inozemno tržište. U Hrvatskoj nema niti jednog većeg objekta na kojem nismo radili. Surađivali smo s renomiranim domaćim i svjetskim firmama kao što su Končar, Dalekovod, Siemens ili ABB, a svoja iskustva iznosili u stručnim časopisima te na predavanjima na stručnim skupovima. Naše usluge projektiranja koriste se u azijskim i afričkim zemljama, primjerice u Iraku, Tajlandu, Ugandi, Nigeriji... Slobodno možemo reći da imamo kvalitetni brand zahvaljujući izvrsnim zaposlenicima, mahom diplomiranim inženjerima elektrotehnike. RAVEL je tvrtka s osamnaest uposlenih djelatnika i skoro su polovica od njih visokoobrazovani stručnjaci. Oni su istodobno i priznati stručnjaci, a mladi inženjeri Branimir Đikić i Željko Čosić trenutno se usavršavaju na doktorskom studiju.

Vila: Intrigira nas kakav ste bili učenik. Kako ste odabrali svoj poziv?

Ima jedna priča koja ide ovako: moja mala prijateljica Danka Starčević imala je sedam godina i krenula je u prvi razred. Ja sam imao pet i pol godina i ja sam isto želio ići u školu. Tako smo nas dvoje nerazdvojni u

igri krenuli skupa u prvi razred. Ona uistinu, a ja kao pratnja. Međutim, došlo je polugodište i ispalo je da sam bio najbolji učenik. Osnovana je komisija i odlučeno je da nastavim školovanje kao redoviti učenik. Dankina mama, Tonka, bila je naša učiteljica, koja bi mi nosila torbu do škole, a onda nam predavala. Kasnije sam krenuo u gospičku gimnaziju s generacijom dvije godine starijom od sebe. Kao što je bilo i za očekivati, studij elektrotehnike završio sam s nepune dvadesetdvije godine. Iako je moja majka željela da studiram medicinu, ja sam od uvijek znao da ću studirati samo elektrotehniku. Tako je i bilo.

Vila: Postoji li neki događaj tijekom školovanja koji Vam je ostao u sjećanju?

Moje školovanje je bilo lijepo, jer nisam imao problema s učenjem. Možda tek u četvrtom razredu

gimnazije mogu izdvojiti jedan incident, primjeren vremenu kad se dogodio. Bilo je zimsko doba, početak 1971.g., vrijeme buđenja nacionalnih osjećaja. U Gospiću je došao student stomatologije Markan Sokolić, podrijetlom iz Budačke ulice. Na rukavu crnog zimskog kaputa isticao se prišiven hrvatski grb, što je mene tada posebno fasciniralo, pa i ja stavljam isto tako hrvatski grb na rukav kaputa. Makar se Hrvatsko proljeće tek razbu-

ktavalo punom snagom, u cijeloj Lici, pa tako i u Gospiću, vremena su bila olovna i nimalo sklona isticanju nacionalnoga, pa su me prosrpski orijentirani profesori htjeli izbaciti iz gimnazije. Imao sam sreće, profesor Javorović i još neki drugi profesori su se založili za mene i omogućili mi da maturiram. Eto, to je epizoda koja me je i kasnije podsjećala na moj položaj, na položaj moje obitelji, na položaj mog naroda u bivšoj državi. Zbog ovog događaja nisam mogao dobiti studentski dom u Zagrebu, iako sam po odličnim ocjenama imao pravo na njega, ali, hvala bogu, mjesto u domu nije mi ni trebalo.

Vila: Kako je Vaša obitelj živjela u Gospiću?

Moj otac Josica imao je soboslikarski obrt i bio među imućnijim Gospićanima u to vrijeme. Kao primjer mogu navesti da je jedan od prvih privatnih automobila, Fiat 1100, u

Gospiću bio mojeg oca. Međutim, početak šezdesetih godina je bio vrijeme „borbe protiv ostataka kapitalizma i kulaka“ i moja obitelj se našla na udaru revolucionarnih snaga i njihovog pravosuđa. Protiv mog oca, i gotovo svih obrtnika u cijeloj zemlji, pokrenuti su krivični postupci. Takvi postupci su obično završavali višegodišnjim zatvorskim kaznama, ali, na sreću, ocu je zatvorska kazna zamjenjena uvje-

tnom kaznom i, naravno, novčanom kaznom u visini vrijednosti automobila kojeg je otac bio prisiljen prodati. Do 1971.g., kad sam otišao na studij, pamtim Gospić kao grad živog društvenog života kojeg su predvodili i provodili ostaci građanskog sloja u obliku organiziranja raznih zabava, plesova, kazališnih gostovanja ili sportskih priredbi. Pri tome su gospićki obrtnici bili pokretači tih zbivanja. Iz tog doba ostale su mi uspomene na kupanja u Karlobagu ili u Novčici kod Murkovića benta, na obrtničke i vatrogasne zabave koje je, kao najbolji plesač, valcerom otvorao Franjo Pajtl, bravarski obrtnik iz Gospića. Još i danas se sjećam šetnji po korzu, od današnje zgrade Županije pa do spomenika vođarici Marti ispred crkve. Tu su se odigravala prva gledanja, prvi susreti i prve ljubavi. Nekako mi se čini da je u to vrijeme bilo puno više romantike, ili mi je možda bilo puno manje godina...

Vila: Ima li nešto što Vas opušta?

Uživam u umjetnosti, osobito u slikarstvu, ali me se isto tako, može sresti na opernim izvedbama. Pjevam izuzetno loše, ali uživam slušati druge kad pjevaju. Ipak, najbolje se opustim uz svoju kolekciju slika u kojoj dominiraju velika imena Hrvatske moderne. Zar ima nešto ljepše od opuštenog sjedenja u naslonjaču, a pred očima vam prekrasan Crnčićev morsk pejzaž ili Vrbe uz rijeku nastale pod kistom Ferde Kovačevića. A i taj Ferdo je potekao iz Smiljana. Isto kao i Milivoj Uzelac. I kao Edo Kovačević. A tu su i velikani kao Nikola Mašić i Miroslav Kraljević. Izgleda da je istinita ona o ličkom sluhu. Među glazbenicima rijetko sretnete Ličane, ali među slikarima sve sama velika imena.

Sada, u ozbiljnijim godinama, kad su djeca odrasla, supruga i ja nademo nešto vremena i za naše male radosti, pa posjetimo poneku izložbu ili odemo na kakav koncert. I to je to.

*Za Vilu piše: Avenka Butković
foto: -Branimir Butković
-obiteljska arhiva*

Bosački klub „Vila Velebita“ smješten na dvije etaže, 200 m od jaruskog jezera, već četvrtu sezonu za redom širom otvara vrata svojim članovima i onima koji to žele postati i postići više u svome životu.

sauni ili masaži.

Naš stručni tim voditelja treninga u svakom trenutku stoji vam na raspolaganju za sve informacije o sportskoj prehrani, nabavi opreme, medicinskom nadzoru vašeg

U ugodnom i kreativno uređenom prostoru vrijeme možete provesti u vježbanju raznih borilačkih sportova

treiranja.

Posebnu pozornost poklanjamo programima za djecu i mladež, te programima borilačkih vještina i samoobrane za žene.

(boks, kick boks, tajlandski boks, hrvanje, samoobrana), te fitnessu, a poslije treninga možete se družiti u

Za više informacija obratite nam se na adresu: Hrgovići 61, Zagreb radnim danom 16 - 22, te na telefon: 099 599 6666 ili E-mail: info@bkvilavelebita.hr

Za Vilu piše: Tadija Petrović

udruga iz Brinja koja razvija lovni turizam. Ovih su dana izgradili uzgajalište divljih svinja, a slijedeće godine planiraju izgradnju pješačke staze oko jezera Brodić. Izgradnjom kogeneracijskog postojenja, pokretanjem poduzetništva u poslovnim zonama kao i razvojem turizma, Općina Brinje trebala bi imati sigurnu i stabilnu budućnost.

Vila: Kako ste se odlučili kandidirati za načelnika općine?

Godinama sam bio direktor komunalnog poduzeća „Vodovod“ u Brinju. Riječ je o poduzeću od posebnog interesa za općinu. Nažalost, zbog lošeg gospodarstva, nedostatka stanovnika (ujedno i potrošača), ova tvrtka je uvijek radila s minimalnim brojem ljudi, u vrlo teškim uvjetima, bez financijske isplativosti. Bivša općinska vlast nije prepoznala ili nije htjela prepoznati važnost ove komunalne tvrtke za Općinu Brinje pa su izostale financijske potpore neophodne za redovno poslovanje. Zbog takve situacije i sve većeg mimoilaženja s bivšim načelnikom, smijenjen sam u prosincu prošle godine. Nakon nekoliko propalih pokušaja da nađem posao u struci, u veljači sam donio konačnu odluku da se kandidiram na svibanjskim izborima. Ponudio sam mjesto zamjenika svom dugogodišnjem prijatelju Josi Vukoviću te smo zajedno osmislili cijelu kampanju. Kao nezavisnim kandidatima potporu nam je dala koalicija HSS-HSLS.

Vila: I za kraj recite nam par riječi o sebi?

Imam 34 godine. Oženjen sam i otac dvoje djece. Po struci sam inženjer prometa. Jedanaest godina sam bio direktor brinjskog „Vodovod-a“ i dva mandata član Županijske skupštine. Član sam mnogih udruga. Po političkom opredjeljenju sam demokršćanin, a po vjerskom rimokatolik.

Za Vilu piše: prof. Ana Šebalj

Tradicija stara 30 godina

Ni ova godina nije mogla završiti bez jubilarnog okupljanja Pazariške ulice u Gospiću.

Naime prije mnogo godina ekipa iz Pazariške se dogovorila da će se svake godine, ma gdje god živjeli, prvu

gomnje i donje Pazariške je "kapija" vojarnje). Utakmica je puna naboja i žustrine kakve se nebi posramili ni derbiji profesionalnih liga. Ekipa su

subotu poslije Velike Gospe okupiti u Gospiću i proveselit se uz nogometnu

toliko "nabrijane" kao da igraju finale Lige Prvaka. Čovjek kad ih gleda nebi nikad rekao da su to dobri prijatelji, ali čim utakmica završi, i slika se mjenja. Ljuti protivnici sa terena postaju stari prijatelju i svi

utakmicu. To je naime postala lijepa tradicija gdje se ljudi koji su se kao mali družili i igrali, mogu ponovno vidjeti, makar neki živjeli u Zagrebu, Sisku, Rijeci, Lučkom, Zaprešiću pa čak i Frankfurtu. Na tom se druženju okupljaju razne generacije pa se može vidjeti kako se djedovi prisjećaju mladosti, njihovi sinovi zabavljaju uz karte, a oni najmlađi uživaju uz loptu. Kad se vidi kako najmlađi uživaju na tom okupljanju, uopće nije upitno da će se ono nastaviti i kad oni odrastu.

Početak okupljanja je nogometna utakmica, imaju dvije momčadi: "Gornji" i "Donji" (granica između

zajedno kreću na Velebno gdje ih čeka hladno piće i gdje se već priprema kotlić i peku janjci. Na Velebnom svi zajedno izgledaju kao velika obitelj. Kad se sve završi, svi sa nestrpljenjem čekaju iduću godinu da se ponovi okupljanje.

V

Za Vilu piše: Josip Milinković

V

Poštovani čitatelji!

U ovom broju poklanjamo poster - kalendar nogometaša Pazariške ulice u Gospiću.

7. Lička noć u Bizovcu

Više od 300 ljudi proslavilo je 7. Ličku noć koja je u organizaciji vrijednih ljudi članova zavičajne udruge ličana „Gacka“ Bizovac održana u hotelu „Termia“ u Bizovcu 7. veljače 2009. godine u 19 sati. Dobro je poznato kako ovi članovi s puno emocija dočekuju svaku ličku noć a kad prođe, rado komentiraju sve što je bilo dobro, a i što im je smetalo. Ali i

opet nagodinu dođu i opet su veseli i zapjevaju, a dođu i neki novi. Tako su i ove godine uz sir škripavac i tradicionalnu ličku večeru domaćini, a i svi gosti, do jutra proslavili još jednu noć. U tim pričama sjetilo se mladosti, lijepih trenutaka u Lici, zažalilo što nekih više nema živih, ali

i sjetilo Kosinja, Otočca, rijeke Gacke ili Jurkovića dola.

Domaćini ni ovoga puta nisu mogli a da ne pozovu nekog iz „starog kraja“

Milan Jurković, ali je bio spriječen. Od Ličana po Slavoniji tu su bili članovi Belišća te članovi krovne udruge iz Zagreba.

tako da su dame bile u većini. Bila je gosp. Dragica Rogić iz F. D. Otočac, Mirjana Brkljačić iz Perušića, a za sigurnu vožnju do Slavonije došao je i Milan Grahovac iz Sinca, dobar prijatelj „Gacke“ Bizovac, kod kojeg su prošle godine boravili. Trebao je doći i sam župan Ličko-Senjski

Za dobru atmosferu pobrinula se glazbena skupina „Kočije“ iz Narda koji su na noge podigli sve prisutne setom ličkih pjesama prije večere. Poslije večere očekivao se nastup folklorne skupine KUD „Cret“ iz istoimenog sela. A kada su izašli u narodnim nošnjama Ličkog kraja, a

momci u crvenim kapama te zaigrali ličko kolo, nastalo je oduševljenje. Uz članove KUD-a „Cret“ zapjevali

Zabava je trajala sve do jutra, a obećanje koje su rekli iz obitelji Ružić iz Beča – „Doćemo ope ako nas

Gosti: Milan Grabovac - slava, Marijana Bradičić iz Peručića i Dragica Rogić iz Otočca

su i članovi upravnog odbora „Gačke“ Bizovac. I ovaj put kapnula je i pokoja suza na stari lički obraz gledajući mlade kako igraju kolo koje oni sami nisu dugo zaigrali. I to je ono što nas vraća nekog u mladost, a nekog ljubav prema kraju iz kojeg su potekli ili srce bolje zakuca kad su tamo. Plesni podij bio je ispunjen kroz cijelu večer, a radost što su prisutni među svojim vidjela se i na licu gostiju iz Like. Zavičajna udruga „Gačka“ Bizovac i ovaj put na 7. Ličkoj noći imala je u Sali svoje

Bog poživi“ vrijedi i za sve koji su bili na 7. Ličkoj noći. Vidimo se dragi naši!

Kao ova tradicionalna Lička noć, tako i piknik Ličana koji se održava svake godine vraćaju Ličane u mladost i uvijek se pitamo što nas to vraća na svako okupljanje i pjesma ili sjeta za danima kad su bili mladi i ništa im nije bilo teško. Da li su to prela i čuvanje ovaca na dragim zelenim dolinama i slušanje priča svojih starih koji su došli od „Slavonije do (A)merike“. I prošlogodišnji piknik 30. kolovoza uz dobro društvo i šale završio je uz otkan koji je započeo Joso Barković i pozvao na naše iduće skupove.

članove iz Našica i Martina, Bizovca sve do Osijeka, a opet su došli i Ličani iz Kuševca. Valjalo bi i u Đakovu osnovati zavičajnu udrugu Ličana, ima i tamo naših ljudi. Oko pola noći izvučene su i tombole.

616
vijesti

Gospić

Okrugli stol STOP NASILJU!

U dvorani Kulturno informativnog centra u Gospiću, Budačka 12, održan je okrugli stol „Stop nasilju“ kojeg su organizirali Grad Gospić i Vijeće za prevenciju Grada Gospića. Današnji okrugli stol održao se povodom

obilježavanja Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama. Uz organizatore na današnjem okruglom stolu sudjelovali su: Policijska postaja Gospić, Obiteljski centar Ličko-senjske županije, Zavod za javno zdravstvo Ličko-senjske županije i Centar za socijalnu skrb Gospić. Sve nazočne uvodno je pozdravila zamjenica gradonačelnika Grada Gospića gospođa Marta Grgurić ispred Grada i zamjenik gradonačelnika Grada Gospića ujedno i Predsjednik Vijeća za prevenciju gospođa Ivan Biljan u ime Vijeća za prevenciju. Na okruglom stolu izlagači su iznijeli više aspekata koji utječu na nasilje u obitelji počevši od same definicije nasilja, vrsta nasilja, vrsta nasilnika te iznošenja stanja na području grada Gospića. Okrugli stol je završen zaključkom da se nasilje u obitelji može efikasno rješavati samo suradnjom svih relevantnih ustanova i pravovremenom prijavom nasilnika.

Za Vilu piše: Milan Ladišić

Studentski Zbor Gacke Snaga mladih Ličana

Mladi Ličani iz Otočca, grupa ambicioznih mladića i djevojaka, 09. listopada 2009. godine osnovala je prvu studentsku udrugu u Ličko-senjskoj županiji pod nazivom «Studentski Zbor Gacke». Svoju udrugu nazvali su prema nadaleko poznatoj rijeci Gacki, ponosu grada Otočca i Gacke doline. Nitko nije očekivao od ove u početku veoma male udruge, velika djela koja su kasnije napravili, ali oni su zaista skromno od starta hrabro krenuli bez ijedne kune na poslovnom računu.

Prvi projekt bio je Adventski Sajam u Otočcu 2009. godine, kada su se studenti prvi puta okupili u većem broju i kao jedna od rijetkih udruga nastupili sa domaćim proizvodima od svojih bližnjih. Prvi nastup je bio veoma zapažen pogotovo jer su odmah napravili prvo humanitarno djelo doniravši Domu za starije i nemoćne osobe dio proizvoda za Božićne blagdane, i sve to im je dalo, kako kažu, mnogo snage za nastavak. Krenuli su s prvim većim projektima, „Zabava ličkih studenata“ pokazala se kao pun pogodak, zatim gostovanje gosp. Ante Radonića u Otočcu na temu astronautike i svemira... sve im je mirisalo na dobro. Organizacija se širila, a predsjednik Udruge Ante Fumić svakim danom tražio je sve

više od mladih i za mlade.

Najveći projekt koji je organizirao Studentski Zbor Gacke, bila je prva Lička noć za studente u Zagrebu. Događaj je posjetilo preko 1000 studenata i mladih Ličko-senjske

dstavili sve gradove i općine Ličko-senjske županije te Nacionalni Park Plitvička Jezera, ponosno i plemenito. Nije na odmet reći da ih je u tom nastupu posjetio i Otočki gradonačelnik dipl. ing. Mario Barković, ponoseći se svojom Gackom dolinom i studentima koji su predstavili njegov kraj. Istog dana otočka ekipa studenata u Otočcu je organizirala predavanje gosp. Eduarda Kušena u na temu razvoja turizma i stvaranja strategije koja bi omogućila buđenje potencijala naših krajeva.

Studenti su svoju svestranost i širok opseg djelovanja pokazali i nastu-

pom na natjecanju u kuhanja kotlića „EKO ETNO GACKA 2010.“. Osvojili su 3. mjesto od 27 ekipa na iznenađenje svih posjetitelja. Kažu da su kuhari studenti Edi Šop i Goran Sekula odradili izvrstan posao.

županije i veoma se ponose odrađenim. Nisu mladi samo za organiziranje zabava, a to su i mnogo puta pokazali.

Tako su dana 29. svibnja u centru Zagreba nastupili na projektu „Tko smo? Što smo? Odakle smo?“ te pre-

Nedavno su studenti u Otočac pozvali don Anđelka Kačunka, te tim činom poklonili kulturni sadržaj građanima na temu „Novi mediji i nova nepismenost?“. Zadovoljni predavanjem, koje je bilo jako dobro posjećeno od strane mladih, odlučili

su pozvati don Kaćunka u Zagreb, što je on objeručke prihvatio. Sada najavljuju predavanje na istu temu 08. prosinca u kinu Forum, u sklopu studentskog doma Stjepan Radić. Što

brojne projekte, kojih je bilo četrnaest a dva su još u pripremi, recimo da su studenti prvi puta pokazali ono što se od njih očekuje u budućnosti. Razvoj, želja, ambici-

dosad krenulo, ne sumnjamo da će ih dobra filozofija dosadašnjeg vodstva predsjednika Ante Fumića, Upravnog odbora koji čine Maja Bukovac i Franjo Kolak, te dopredsjednik Josip Šimatović- „Red, rad, disciplina“ i „Res, non verba“, dovesti u još veće i još zahtjevnije uspješne projekte.

Na kraju recimo kako je Studentski Zbor Gacke primjer velike organizacije Ličko-senjske županije koja bi trebala biti podržana od svih Ličana koji vide svjetlo na kraju tunela. Krenuvši od onih starijih jer su mladi budućnosti društva, a završivši s mladima jer od njih već sada mogu mnogo toga naučiti. I ovim putem željeli su se zahvaliti svima koji su im dali donacije za projekte, brojim ljudima dobrih namjera, a najviše svim studentima koji su odradili veliki posao. Također i pozivaju sve studente Ličko-senjske županije na uključivanje u Udrugu i njen rad. Svi koji se žele uključiti

reći osim - ONI IDU DALJE!
Kako ne bi više nabrajali njihove

2011. 67. 19

oznost i težnja napretku, dala je rezultata. Rezultati pokazuju da je Studentski Zbor Gacke jedna od najaktivnijih Udruga u Ličko-senjskoj županiji, a vjerojatno i jedina koja svoje djelovanje širi na Grad Zagreb. Pohvalili su nam se i da Riječkih studenti žele i na tom području pokrenuti djelovanje i projekte. Njih još čekamo, a kako je

mogu im se javiti na E-mail studentski.zbor.gacke@gmail.com.
Budimo svi ponosni na Studentski Zbor Gacke!

Za Vilu piše: Franchette

ELKRO KUP 2010.

Već tradicionalni turnir „ELKRO KUP“ se održao i ove godine. Iako se najavljivalo loše vrijeme popraćeno kišom, to se ipak nije dogodilo. Po oblačnom vremenu, od ranih sati, Josip Milinković i Ivica Đidara krenuli su u završnu organizaciju turnira. Naime kao i svake godine do sada, turnir se igrao na prekrasnom gruntu, nedaleko od Jastrebarskog. Josip je to mjesecima dogovarao, i stvarno se može reći da je to opet bilo

savršeno orga-nizirano. U pomoć mu je priskočio veliki prijatelj i susjed, koji je bio zadužen za kotlić. Naime subota je bila poprilično sportski dan i u Hrvatskoj jer se igrao vječiti derbi Hajduk-Dinamo, ali i finale vaterpolskog EP između Hrvatske i Italije. Organizator turnira je na sve mislio pa je bio organiziran prijenos. Na turniru je nastupalo 9 ekipa: ELKRO, GRUNTOVČANI, GRADITELJ SVRATIŠTA, PONDELJAK, HEP, ELLABOTIM, KABE-

LTORPEDO, PODRAVKA.. Kao i prijašnjih godina veliki favoriti su bili GRUNTOVČANI i GRADITELJ SVRATIŠTA, i svi su ih već vidjeli u

finalu, ali ove godine nisu sve momčadi tako mislile. Očito je svakoj momčadi stalo do ovog turnira, pa su se za ovu godinu dobro pripremali, što dokazuju tvrde i neizvjesne utakmice. Naime najveće iznenađenje se dogodilo u polufinalu kada je debitant na turniru PODRAVKA izbacila prošlogodišnjeg pobjednika, GRADITELJA SVRATIŠTA. U drugom polufinalu su se sastali prošlogodišnji finalist GRUNTOVČANI i PONDELJAK. GRUNTOVČANI su potvrdili ulogu favorita i zasluženno se plasirali u finale gdje ih je čekala opasna momčad PODRAVKE. U borbi za treće mjesto momčad PONDELJAK je pobjedila

Šime Starčević povezo Hrvate i Francuze

Francuski ataše za kulturu u RH na poziv Društva „Naš red“ i Udruge „Vila Velebita“ posjetio Karlobag

Dana 19. ožujka 2011. održan je u organizaciji Društva „Naš red“ iz Zagreba u Karlobagu radni sastanak s djelatnicima ureda za kulturu francuskog veleposlanstva. Sastanku su bili nazočni g. Jean Maiffredy kulturni

ataše francuskog veleposlanstva i njegova suradnica gđa. Nathali Blečić, a iz Društva „Naš red“ članovi Savjeta društva i predsjednik

hrvatskom jeziku i velikog promicatelja ideja francuske revolucije u bivšim ilirskim pokrajinama. Tijekom boravka u Karlobagu s gostima

Jean Maiffredy

Sa prvog sastanka o suradnji u hotelu Sheraton u Zagrebu

g. Milan Vrkljan. Tema sastanka bila je inicijativa g. Tomislava Zorića o pokretanju ljetne škole francuskog jezika za učenike osnovnih škola Ličko-senjske županije. Ova je inicijativa na tragu prijašnjih aktivnosti Udruge „Vila Velebita“, na afirmaciji djela fra. Šime Starčevića, pisca prvog hrvatskog pravopisa na

iz francuske običen je obližnji Samostan u kome je fra. Šime Starčević živio i radio, te njegov obnovljeni i ponovno postavljeni spomenik ispred crkve Sv. Karla Boromejskog Upravo je ta inicijativa obnavljanja spomenika pokrenuta i realizirana od strane Udruge „Vila Velebita“.

Ručak u restoranu «Velinac» u Karlobagu

Jedna od 4 natpisne ploče ugrađene u spomenik

Na radnom sastanku koji je uslijedio dogovoreno je da će veleposlanstvo Republike Francuske u Hrvatskoj dati službenu potporu cijelom projektu i tako podržati i potpomognuti Društvu „Naš red“ u organizaciji ljetne škole francuskog jezika u Karlobagu za učenike Ličko-

U obilasku Kapucinskog samostana

senjske županije. Članovi Društva „Naš red“ podržali su ideju da cijeli projekt zaživi upravo u Karlobagu mjestu rada i života fra Šime Starčevića. Isto tako dogovorene su i ostale aktivnosti koje je potrebno provesti u cilju pokretanja ljetne

škole. Ukoliko se ove godine ovaj vid suradnje uspije realizirati otvara se cijeli niz novih mogućnosti i inicijativa. S tim u vezi razgovarano je i o mogućnosti razmjene učenika i studenata iz Republike Francuske i Republike Hrvatske. Ta suradnja dodatno bi razvijala i obnovile veze između Hrvata i Francuza čije temelje je još u 19. stoljeću postavio fra Šime Starčević.

g. Tomislav Zorić istaknuti član «Vila Velebita» i Društva „Naš red“ bio je glavni pokretač i nositelj ove inicijative. Na žalost preminuo je samo 5 dana nakon ovog druženja u 48. godini života.

Neka mu je vječna slava i hvala!

Za Vilu piše: prof. Tomislav Mlinarić

400 milijuna eura u vjetroelektrane kod Otočca

Prema najavama gradonačelnika Otočca Maria Barkovića talijanski investitori su spremni uložiti 400 milijuna eura u postavljanje vjetroelektrana na području Otočca.

Gradonačelnik Otočca Mario Barković obavio je razgovore sa predstavnicima i konzultantima talijanskog društva 'Quintae-nergia' d.o.o. čije je sjedište u Rijeci o načinima i mogućnostima Izrade elektrostudije, a vezano za pripreme radnje postavljanja vjetroelektrana na području Grada Otočca.

'Dogovor je da se postave dva 80- metarska mjerna stupa kako bi se obavili poslovi ispitivanja jačine vjetra, statički programi, projektne radnje, izrade studije utjecaja na okoliš, nakon čega bi se i krenulo u konkretnu realizaciju programa izgradnje vjetroelektrana. Ovaj projekt vrijedan je oko 400 milijuna eura bi se trebao realizirati u iduće dvije-tri godine, a u sklopu istog bi se izgradilo oko stotinjak vjetroelektrana ukupne snage 350 MW. Realizacija programa započela bi nakon dobivanja energetske suglasnosti od strane nadležnih ministarstava', kazao je gradonačelnik Otočca Mario Barković.

Prema prostorno planskoj dokumentaciji vjetroelektrane bi trebale biti postavljene na lokacijama Dabar i Ramljani.

Dražen Priša, tportal.hr

Marijan Matijević

«Oživljavanje» lika i djela junaka iz Like

Posjet izaslanstva Udruge Ličana -Vila Velebita- iz Zagreba Županji, mjestu u kojem je prije 60 godina pokopan Marijan Matijević, svjetski poznat najjači Ličanin

U ovoj 2011. godini približava se datum 60 godina od smrti Marijana Matijevića junaka iz Like. Udruga Ličana „Vila Vele-

bita“ iz Zagreba u svom Programu rada i djelovanja uključuje se u obilježavanje značajnih poznatih Ličana koji su svojim radom, djelom ili na drugi način promicali s ponosom svoju Liku i svoju nacionalnu pripadnost i to ne samo na prostoru bivših država iz 19 stoljeća već i diljem cijelog svijeta. Jedan od takvih s ponosom bio je Marijan Matijević.

Na inicijativu Predsjednika „Vile Velebita“ gosp.Ivana Radoševića, dipl. ing. el., člana Izvršnog odbora Josipa Milinkovića, ing. el. i člana „Vile Velebita“ Željka Šplajta, dipl.iur u svibnju mjesecu 2010.

godine poslano je Pismo namjere gradonačelniku grada Županje Davoru Miličeviću, dipl. iur i direktoru Komunalac d.o.o. Županja Ijiji Lešiću, dipl.oec.

Nakon što je Pismo namjere zaprimljeno dogovoren je radni sastanak kod gradonačelnika grada Županje koji je organizirao prijem gore navedenog „izaslanstva“ Vile Velebita. Prije održavanja radnog dijaloga sastanka uz nazočnost direktora Komunalca d.o.o. i njegovih suradnika i ostalih nazočnih zapljena je svijeća sjećanja na grobu Marijana Matijevića koji je sahranjen na mjesnom groblju odnosno gradskom groblju u Županji dana 21.12.1951. godine.

Nakon toga nastavlja se radni dio sastanka uz nazočnost grado-

načelnika i njegovih suradnika gdje smo predložili, a gradonačelnik prihvatio slijedeći dnevni red:

a) Osnivanje Odbora za obilježavanje obljetnice od smrti Marijana Matijevića u kojoj bi se imenovali

predstavnici grada Županje: Komunalac d.o.o., Udruge Ličana „Vila Velebita“ iz Zagreba i Podružnice iz Županje, predstavnici Gradskog muzeja grada Županje te predstavnici

donatora odnosno sponzora

b) Pokretanje inicijative za izradu spomen obilježja izradom skulpture odnosno spomenika, izložbe, publikacije i sl. s nositeljima aktivno-

sti i rokovima izvršenja

c) Dogovor oko zatvaranja financijske konstrukcije od donacija pravnih osoba, građana i drugih

subjekata kako na nivou grada Županje, tako i na višoj regionalnoj odnosno državnoj razini.

Ocjena je „izaslanstva „Vile Velebita“ a što je i gradonačelnik grada Županje prihvatio da se on osobno i kao gradonačelnik uključuju u predložene aktivnosti i da će grad Županja sudjelovati u predloženim financijskim aktivnostima prema

financijskim mogućnostima proračuna grada Županje.

Komunalac d.o.o. kao tvrtka zadužena je za održavanje gradskog groblja pa se i od navedenog trgovačkog društva mogu očekivati konkretni rezultati na predloženim aktivnostima, a naročito u djelu koji se odnose na prava nasljednika na grobno mjesto pokojnog Marijana Matijevića.

Iz ovih nekoliko navoda vidljivo je da su pred „Vilom Velebita“ veliki zahtjevi, ali smo si dali zadaću da možemo u ovim teškim recesijskim vremenima dostojno obilježiti 60. godišnjicu od smrti Marijana Matijevića. Stoga ćemo predložiti na sjednici Izvršnog odbora „Vile Velebita“ osnivanje jedno operativnog tijela s predstavnicima koji će u kontaktu s predstavnicima grada Županje i ostalih nastaviti pokrenute aktivnosti. Naglašavamo da je jedna godina vrlo kratko vrijeme za ispunjenje svih predloženih aktivnosti, ali ako ima vjere i ljubavi ima i načina da se i ovaj zadatak s ponosom uradi na zadovoljstvo svih Ličana lijepe naše pa i ostalih ma gdje bili. S ponosom građani grada Županje imat će jedno trajno sjećanje na lik i djelo koje je godinama pronosio junak iz Like Marijan Matijević.

Nakon radnog dijela gosti iz Zagreba ugodno su se osjećali u Županji praćeni poznatom slavonskom dobrodošlicom i ljubaznošću. Probali smo i uživali u slavonskim specijalitetima do kasno navečer kad smo se zadovoljni i sretni uputili u Zagreb.

V

Za Vilu piše: Željko Šplajt, dipl.tur

Nikola Kostelac, dipl.oec

Novi predsjednik Udruge

Na Izornoj Skupštini, u Zagrebu 18. listopada 2012. godine, jednoglasnom odlukom izabran je novi predsjednik Udruge.

Urednik: Gosp. Kostelac, izabrani ste za predsjednika Udruge Ličana Vile Velebita, čestitam Vam u ime uredništva i svoje ime, te bi Vas zamolio da nam kažete nekoliko riječi šta za Vas znači ta funkcija?

Kostelac: Zahvaljujem se na čestitkama, Vam kao i svim članovima Skupštine koji su mi ukazali povjerenje da u slijedeće, mandatu vodim Udrugu Ličana Vila Velebita u Zagrebu. Za mene to čini veliku čast, ali i obavezu, jer su dosadašnji predsjednici, prof. Vrkljan i gosp. Radošević, postavili su visoke kriterije, koje bih ja htio održati, ako ne i poboljšati.

Urednik: trenutno gospodarska situacija u RH ostavlja negativne posljedice i na mogućnost rada udruge.

Kostelac: moramo biti svjesni ukupne situacije u zemlji, a i u

cijelom gospodarskom svijetu da dobrovoljne udruge, humanitarni rad, postaje vrlo težak i složen, što preda me stavlja dodatne probleme i obveze. Rad naše Udruge Ličana u slijedećem razdoblju ukratko sam iznio i na Izornoj skupštini, te ću samo nekoliko suštinskih pitanja ovdje spomenuti. Prvenstveno će mi

biti zadatak, kao i članovima Upravnog odbora, tješnije zblizavanje svih zavičajnih društava i klubova, u smislu zajedničke realizacije njihovih i naših programa. Pored toga želje mi je da određene aktivnosti postanu tradicionalne i da oni koji dođu iza mene nastave obilježavanje tih događaja. Smatram da će obilježavanje tih događaja više povezati nas Ličane van rodnog kraja sa rodnim zavičajem, ali isto tako da se što više toga prenese na mlade ljude i oni koji su rođeni van like a nose po roditeljima i bakama ličko porijeklo. To će nam biti i trebao biti jedan od naših zadataka da tim mladim ljudima prenesemo dio našeg kraja, naših običaja i kulturne baštine.

Urednik: Koji je Vaš program za slijedeću godinu?

Kostelac: Kao prvo u našem programu za slijedeće razdoblje je obilježavanje i održavanje sv. Mise za oca domovine 13.6, na dan sv. Ante u crkvi sv. Mirka u Šestinama. Zatim planiramo posjet rodnom mjestu dr. Ante Starčevića, njegovoj rodnoj kući, i posjet spomeniku Šimi Starčeviću u Karlobagu.

U Lici imamo veliko svetište Majke Božje u Krasnu, te bi na dan osnivanja Vile Velebita, oko Male Gospe, hodočastili i poklonili se Majki Božjoj kao Majci Hrvata.

Planiramo organiziranje posjeta kulturno-privrednim manifestacijama koje se održavaju na području Like, (kao što su Jesen u Lici, Dani

Djed Petar, baka Ana, otac Mate, majka Marija, braća Ivan i Karlo, Nikola prvi slijeva

Braća Ivan i Karlo

Gacke u Otočcu, i sl.)

Tradicionalna organizacija susreta Ličana u Zagrebu, uz ličku tradicionalnu ugostiteljsku ponudu, kao niz drugih kulturno-umjetničkih sadržaja koji će proizići iz zajedničke suradnje sa gradovima i općinama sa područja Ličko-senjske županije.

Urednik: Zamoli bih Vas da nešto više kažete o sebi.

Kostelac: Govoriti o sebi mogu reći ja predstavljam jednom prosječnog obiteljskog, hrvatskog građanina. Rođen sam 15.09.1945. godine, u selu Prozor, općina Otočac. Roditelji su mi bili poljoprivrednici i živili na selu, uz to što je otac bio kovač. Moje djetinjstvo odvijalo se, dakle u jednoj seljačkoj obitelji u idiličnom okružju, prekrasnoj prirodi u predivnoj rijeci

Gackoj. Kako su roditelji bili zaposleni najviše vremena mi djeca smo provodili sa bakom. Moja baka rođena je u selu Trnovcu, kraj Gospića, a kao mladu curicu usvojila ju je teta u selu Prozor, gdje se moj dida priženio pa je i dobio nadimak Banić i svi su nas zvali i govorili „idemo kod Banića“, a ne kod Kostelca. Djetinjstvo se sastojalo od dječaćkih igara, a vrlo brzo djeca su dobivala zadatak prvo čuvanja ovaca, a odrastanjem i goveda, odnosno blaga, što je bila već čast, znači da je već odrastao. Odrastanje u seoskim prilikama je jedan predivan dio mog

(bacanje kamena s ramena), ili prasičali. Posebno ove igre gdje je trebalo više snage su se događale u starijem dobu dječastva. Tada je vrlo teško bilo nabavit nogometnu loptu, te smo ju sami radili od krpa, ili u vrijeme kolinja od mijura. Posebni događaji se bili ljeti kada bi se blago u vrućinama sklanjalo u hladovninu, u štale, odlazili smo na kupanje na Gacku, koja je u to vrijeme bila drugačija i znatno toplija nego danas, ali i tada je temperatura rijetko prelazila 14 stupnjeva.

Urednik: Sela su bila puna mladeži?
Kostelac: Dolazili su tamo i odrasle

Sa Malonogometnog turnira u Otočcu

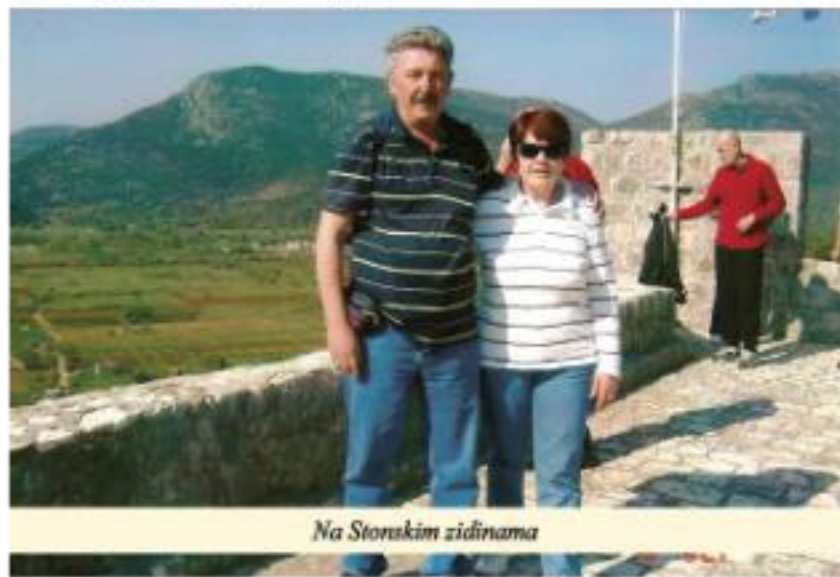
života. Svakog dan čuvajući ovce bilo nas je najmanje deset, i igrali smo razne igre, djevojčice su se piljkale, dečki se rvali, umičali

cure i dečki, i bilo je uvijek veselje i smijeha, ali obavezno tambure, pa se znalo zaplestati i zapjevati, ali već u rano popodne, iza 2 sata, kretalo se ponovo u polje na rad. Takav život stvarao je radne navike koje su dobro došle u daljnjim godinama života, jer nijedan rad nije bio težak, već je činio zadovoljstvo.

Urednik: Gdje ste se školovali?

Kostelac: Osnovnu školu završio sam u Otočcu, te poslije toga upisao srednju ekonomsku, jer je to u Otočcu bila jedina srednja škola, financijski nismo bili u mogućnosti odlaziti u neki drugi grad na školovanje. Od malih nogu bio sam zaljubljen u nogomet, te u rukomet i košarku. Tako da u srednjoj školi veliki dio vremena posvećivao sam sportskim aktivnostima.

Urednik: Vaši prijatelji su me upozorili da ste veliki zaljubljenik u i

Na Stovskim zidinama

Na otvorenju Muzeja Nikola Tesla u Smiljanu

sport.

Kostelac: Kao veliki navijač Dinama znali smo pješke otići do Vrhovina, pa na vlak do Zagreba na utakmicu prespavali, ako je bilo lijepo vrijeme, u Maksimiru, na kakvoj deki ili slično. Posebni događaji kojih se uvijek rado sjećam jesu prela, čijane, kornušanje kukuruza, jer u to vrijeme bili su to događaji koji su predstavljali zabavni život, koji je vjerojatno današnjim generacijama nezamisliv.

Urednik: Niste samo zaljubljenik u sport svi vas opisuju kao vrlo aktivnu osobu od mladosti.

Kostelac: Kao srednjoškolac, bio sam vrlo aktivan u društvenom životu, organizirao priredbe, zabave i ple-

sove u Otočcu. Spomenuo bi i neke svoje profesore koji su ostavili tragove u formiranju moje osobe, a to je bio Branko Kemfelja u sportskom životu, Nevenku Barić u društvenom životu, Milan Brajković usadio ljubav za matematiku i fiziku, te Ivan

društvom u kome se kreću. Kao da vrijedi praviti one loptice, što vas više stisne to vi više odskočite.

Kostelac: Moram spomenuti još neke detalje iz tog života. Naše kuće udaljene su svega 2 kilometra od centra Otočca, a električnu energiju

Stariji sin Krešimir sa obitelji

Orešković kao pedagog.

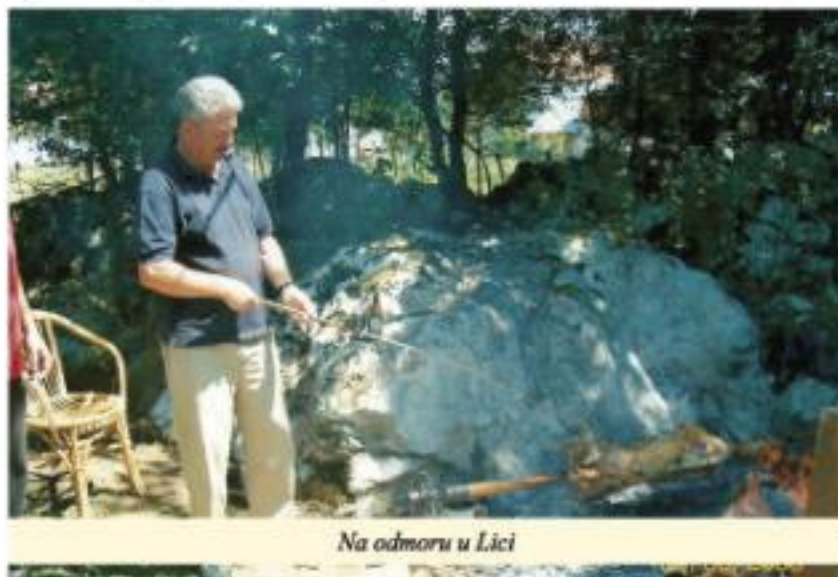
Urednik: Vi vrlo dobro pamтите cijeli niz detalja iz svoje mladosti. Volio bi da današnje generacije mladeži dok ovo budu čitali pokušaju usporediti svoj društveni život sa Vašim. Vaš život je prebogat događanjima kojih se još živo sjećate. Mislim da su mlade generacije upravo zakimute za taj osobni i neformalni odnos sa

dobili smo tek 60-tih godina, a asfalt tek krajem 80-tih, to objašnjava činjenica da je u prosjeku iz svake kuće poginulo barem dvojica muškaraca, a najviše 1945. Još uvijek su mi ostale priče iz djetinjstva kada su se sastajali stariji jer nije bilo rasvjete u dugim zimskim noćima, pričali priče i događaje, iz 1. Svjetskog rata, o Hrvatima, borcima, kao i borbi hrvatskog naroda za pravdu u Staroj Jugoslaviji.

Urednik: Vaša generacija nije imala današnje mogućnosti za obrazovanjem ali temeljne ljudske i društvene prosudbe dobivali ste u obitelji.

Kostelac: Moj djeda bio je na frontu u Galiciji, od kuda je stigao pješke po završetku rata, a mnogi su se pješke vratili iz zarobljeničtva u Rusiji, i pričali priče o stravičnom životu u tom zarobljeničtva. Po završetku srednje škole upisujem Ekonomski fakultet u Zagrebu, 1965. godine, i diplomirao u 5. mjesecu 1969. godine.

Urednik: Ovo mi je poznato. Svi odlični studenti uvijek naglašavaju

Na odmoru u Lici

Na skijanju, mlađi sin Dinko i član upravnog odbora Tomislav Crnić

datum početka i završetka studija. Častitam i vama. Kako ste se školovali? Bili ste aktivni i u studentskom i hrvatskom buntu 1971 godine.

Kostelac: S obzirom na porijeklo nisam bio u mogućnosti dobiti stipendiju, a ni studentski dom, već stanovati privatno što je bilo jako skupo. U to studentsko doba obilježava 1968. godina kada su bili veliki studentski nemiri u kojima smo mi s Ekonomskog fakulteta pod vodstvom profesora Marka Veselice vrlo aktivno sudjelovali, što je opredjelilo i moju aktivnost u Hrvatskom proljeću. Godine 1970. Po povratku sa odsluženja vojnog

roka oženio sam se sa svojom studentskom kolegicom, Marijom,

rada. Tako da do današnjeg dana radim u graditeljstvu pa su se mnogi znali pitati dali sam ja ekonomista ili građevinar. U toku 40 godina rada bio sam građevinski kalkulant, stručni suradnik za problematiku graditeljstva u Republici Hrvatskoj u Sindikatu građevinara. Često puta moje analize i zaključci bili okarakterizirani kao nepodobni, te sam odlučio da idem raditi u privredu, jer kako mi reče jedan, nastavim li tako završit ću na "Golom Otoku." Odlazim u građevinsko poduzeće „Dom“ za pomoćnika direktora zadužen za komercijalne i financijske poslove. Bila su to teška vremena graditeljstva, poduzeće je bilo u velikim problemima, ali bio je to veliki izazov za jednog mladog čovjeka. Poslije toga preuzimam

Sin Krešimir, snaha Anita, unuci Matija Karlo i Lucija

Supruga Marija i unuci

također rođenom u selu Prozor, Otočac. 11.12.1971. rođen mi je prvi sin što je bio sretan događaj, ali i to da nisam završio na Trgu bana Jelačića, a vjerojatno i u zatvoru. Dani iza toga već su bili malo mirniji, pa smo se već i snalazili u sklanjanju od policije.

Urednik: Recite nam nešto o Vašem radnom putu u životu.

Kostelac: Moje prvo zaposlenje bilo je u građevinskom poduzeću Tempo, na izradi kalkulacija i rekalkulacija, što je opredjelilo moj daljnji tijek

funkciju glavnog direktora.

Urednik: imate iskustva i u privatnom poduzetništvu?

Kostelac: 1993. Napuštam poduzeće i osniva vlastito građevinsko poduzeće, koje i danas posluje i vodi moj stariji sin Krešimir, građevinski inženjer i posluje relativno vrlo uspješno. Mlađi sin Dinko rođen 1975. Godine, završio je elektrotehnički fakultet, i danas radi kao vrlo uspješan inženjer u Ericsson Nikola Tesla. Obadva sina su oženjena i imam ukupno 5-ero unučadi i to: Matija, Karlo, Lucija, Marija i Lara,

Mladi sin Dinko sa suprugom Anom, kćerkama Marijom i Larom

na koje sam posebno ponosan i najstretiji u njihovom društvu.

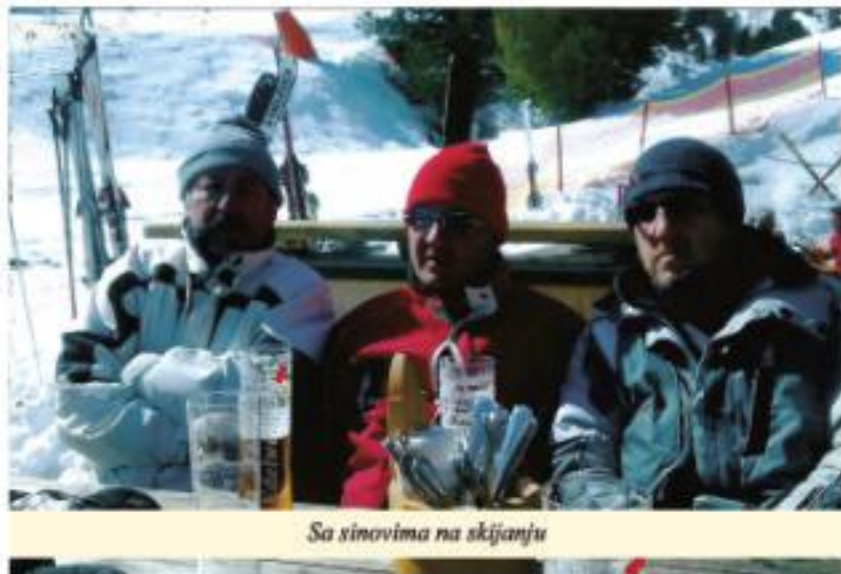
Urednik: Recite mi nešto o Vašoj aktivnosti u vrijeme Domovinskog rata.

Kostelac: Reći ću Vam samo jednu anegdodu. Kad sam došao prijaviti se kao dragovoljac onda mi jedna mlada zgodna djevojka koja je radila u tom uredu rekla da zasada moje godište ne primaju, šta me na neki način uvrijedilo, jer ipak tako star nisam bio, te da se javim u Mjesnu zajednicu u poslove logistike. S obzirom da sam u to vrijeme bio i direktor poduzeća, bio sam potrebniji tu nego na fronti. Prvih dana rata u Zagrebu Otočani se sastajemo i osnivamo društvo pod nazivom Gacka dolina, Otočac i Brinje i uključujemo se u prikupljanje prvo sredstava za nabavku oružja, a onda i humanitarne pomoći, kao i zbrinjavanje izbjeglica. Moram reći da smo u poduzeću poslali jednu grupu radnika na ratište u Sunju. Kada sam ih obišao vidio sam koliko su to stravični uvjeti dao sam nalog da se kupi za svakoga topla odjeća, gumene čizme, kabanice, šljemovi i ostalo, da bi od vremenskih uvjeta mogli sačuvati zdravlje.

Urednik: Molim Vas kažete nam, bez skromnosti, malo više o tom vremenu rata i poduzetništva. Naime često se iznose samo loše strane poduzetništva a ljudi kao vi ostajete u sjeni i niste medijski zanimljivi.

Kostelac: Moji radnici koji su otišli u Domovinski rat primili su jednu

plaću, a jednu sam plaću još dao

Sa sinovima na skijanju

njihovim suprugama ili roditeljima. Za Udrugu koju je vodio gosp. Tomislav Crnić osigurao sam u Vukovarskoj ulici prostor za rad i skladište za prikupljanje humanitarne pomoći. U to vrijeme Otočcu je najviše trebalo pokrova, stakla tako da sam u nekoliko navrata iz mog poduzeća i drugih poduzeća zajedno sa članovima naše udruge poslali nekoliko kamiona najlona, stakla, i salonita. U radu udruge dosta se zna tako da ne bih to želio ponavljati, već sam to shvatio kao dužnost i tako sam i obavljao sve što je bilo u mojoj moći pomoći. Sjećam se jednog događaja kada smo ja, gosp. Crnić i gosp. Slavko Degoricija krenuli u posjet

našoj grupi branitelja, preko Senja, sv. Jurja, jer se nije moglo preko Brloga. Gosp. Degoriciju smo ostavili u Rijeci, a mi smo krenuli za Otočac. Tomislav Crnić imao je službeni revolver, a gosp. Degoricija je meni ostavio svoj. Noć nas je uhvatila na Velebitu, a odjednom je ispred nas je istrčao čovjek sa kalašnjikovim. Sva sreća da nisam znao upotrijebiti oružje a isto tako i gosp. Crnić, jer tko zna da li bismo se međusobno upucali. Srećom bio je to naš vojnik koji je tražio prijevoz do Otočca. kada smo stigli u Otočac, bio je to stravičan prizor. Podsjetilo me je na američke filmove. U potrazi za zlatom u Aljasci. Mrak, blato, crkva i drugi objekti u plamenu, strašan miris paljevine, a čuju se pucnjevi i granate.

Bio je to jedan prizor koji nikada ja vjerujem i drugi koji ga je vidio ne može to zaboraviti i oprostiti neprijatelju.

Urednik: Gospodine Kostelac želim Vam da budete uspješan predsjednik Vile Velebita kao što ste i uspješan i dobar čovjek

Kostelac: Hvala vama, nastojat ću opravdati povjerenje.

V

Za Vilu piše: prof.dr.sc. Milan Vrkljan

Krešimir Tomljenović

SPOMENAR DOMOVINSKOG RATA

Sjećanja ostaju ljudi umiru

Nepokorni i nepokoreni obranjeni grad Gospić vječno će da živi,
uvijek stradaju nodužni ni malo krivli

Svi bi da zaborave, misli prolaze, ali sjećanja i rane ostaju.

Krhotine rata, mnogi više ne zovu tata, nema brata, ostali bez svata.

Istina mora biti čista, hrvatska ljubav prava da se mirno spava.

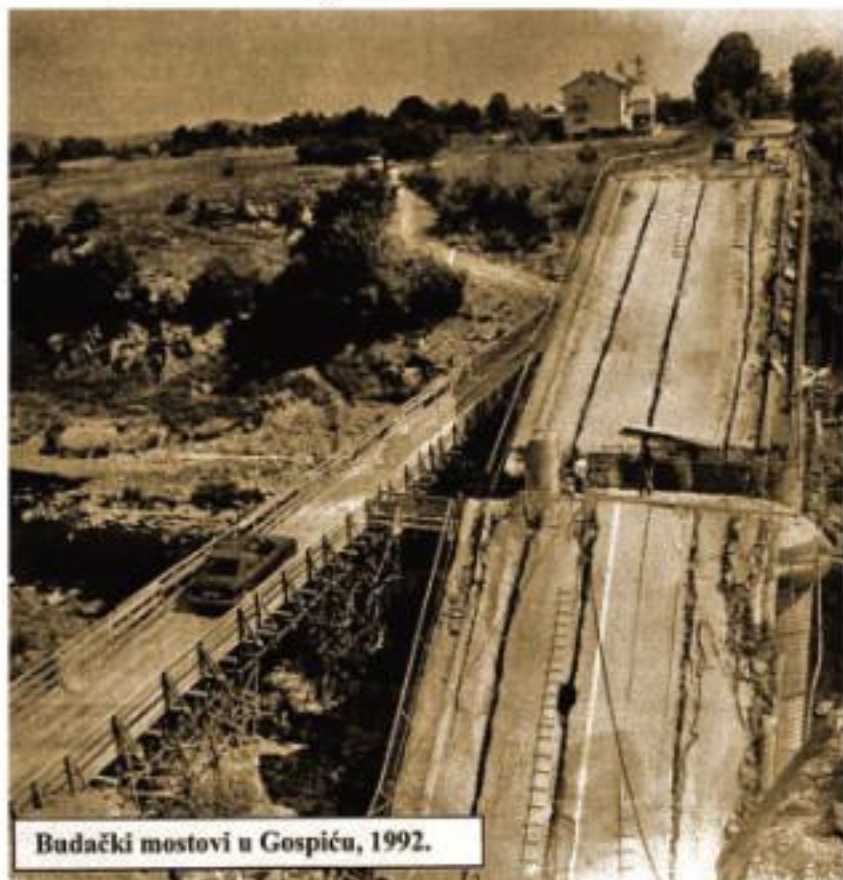
Od ovog broja u nastavcima objavljujemo dijelove iz knjige «KRHOTINE RATA» autora Krešimira Tomljenovića koja uskoro izlazi iz tiska.

UMJESTO UVODA / OBRANA SLOBODE

Padom komunističkog režima u Europi, nastaju promjene i u bivšoj Jugoslaviji. Tako se tijekom 1989 - 1990. godine pojavljuje politički pluralizam i više-stranačje te dolazak na vlast novih političkih struktura i snaga Republike Hrvatske. Službeni predstavnici hrvatske politike uvijek su se izjašnjavali za demokratski put rješavanja krize u bivšoj SFRJ, a novi poredak označen je kao mlada demokracija. Međutim bilo je teško

izvršiti davno zacrtani plan amputacije dijelova RH gdje se nalazilo većinsko srpsko pučanstvo i pritom u svom okružju uništavajući sve hrvatsko.

Ne govoreći mudre riječi, koristeći osobna iskustva, javno dostupne publikacije, dokumente, knjige, otvorene izvore i svjedočanstva pojedinaca namjera mi je prikazati stvarna zbivanja tijekom domovinskog rata na području Like - Gospića u jednom drugom svijetlu o vremenu 1991 - 1995. godine koje je iza nas, onako kako sam ih ja i moji

Budački mostovi u Gospiću, 1992.

dati odgovor na tada postavljena pitanja, a da svi budu zadovoljni. Iz tih razloga još se ratni poklič i cijevi nakon rata u Sloveniji nisu ohladile, a velikosrpska politika nastavlja eskalaciju rasplamsavanja oružanih sukoba na području RH gurajući srpski narod u prvi red dajući im oružje u ruke, a JNA postavljajući u tzv. tampon zone pokušavajući

prijatelji, suborci, obitelji doživjeli. Razlozi koji su me natjerali da javno progovorim na ovaj način je i mnoštvo sudskih procesa i poplave prepariranih lažnih svjedoka o pojedinim događajima koji su se zbili na širem području Like- Gospića, odnosno RH.

Glede navedenog nije mi cilj predstavljati memoare ili ispisivati

autobiografske zapise nego pokušati temeljem dokazive teorije prikazati događanja i glavne aktere koji su pridonijeli razaranju i pokušaju rušenja hrvatske države nedemokratskim metodama. Danas te osobe nitko i ne spominje ili nema dovoljno saznanja o njima ili se stvari po običaju guraju pod tepih zbog «viših interesa». Zar braća Srbi nisu počinili zločine na području Like?

Nakon završetka rata ostaje popularno progoniti, optuživati i zatvarati branitelje, a nitko se ne pita tko je natjerao te mlade ljude u rat i tko je stvarni agresor, a tko je žrtva. Sve se poistovjećuje i izjednačava;

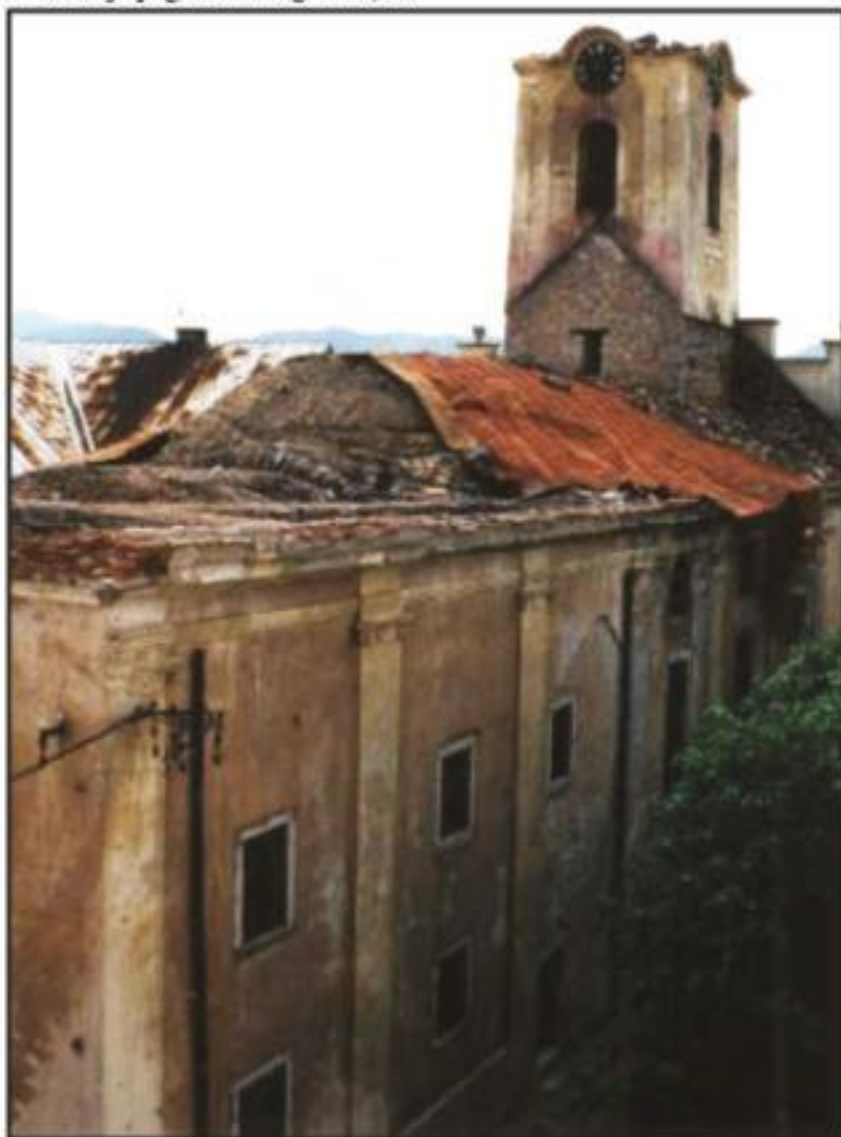

kriminalizira domovinski rat, preduvjet da se u određenom smislu gubi rat, politika je dobila rat, dragovoljci su izgubili rat upitna su njihova prava i zasluge za stvarane države. U svezi navedenog smatram da i dalje treba sustavno izučavati i ostaviti u nasljeđe ostaviti relevantne i točne podatke o stradanjima i razlozima oružanog sukoba i izučiti korijene i kronologiju srpske pobune u RH i samo tako možemo svatko u svom dijelu dati obol istini, a ne gradeći političku karijeru zastupajući političke opcije za ili protiv u danom trenutku u cilju osobnog probitka i dolaska na vlast na određenoj razini u skladu sa unaprijed proklamiranom stranačkom politikom za poznato nepoznate političke gospodare. Moramo ustrajati biti dalekovidni, jedinstveni u zajedništvu očuvanja Hrvatske države i ne dozvoliti da se zaboravi zašto smo se borili, a moj pokušaj slaganja ratnih krhotina samo je pokušaj prikaza nekih spoznaja koje su manje poznate široj javnosti i dokaz da su ginuli i Hrvati. Ovaj rat je donio i mnoge bezimene i nevine žrtve. One nisu stigle da dočekaju ni pobjedu ni poraz, za njih je, sve što se događalo, bila samo stihija nekontrolirane sile, na koju nisu mogli da utječu koja je za njih i njihovu sudbinu bila neodoljivo kobna. Danas je zaista teško razu-

mjeti da li smo pobijedili, da li je vojnička pobjeda sadržana u činjenici da nas nije poginulo mnogo više, da

razaranja nisu bila još veća. Istinu o prirodi pobjede ili poraza, saznati ćemo možda mnogo, mnogo godina kasnije pišući neke nove ili lažne istine o nama i njima s one strane svijeta, tražeći istinu od onih kojih više nema. Ne dozvolimo da drugi pišu našu povijest, da drugi imaju svoju istinu o nama, a mi i dalje pokorno šutimo jer i dalje revolucija jede svoju djecu, a najbolje prolaze oni koji ne govore i ostaju vječno po strani čekajući pravi trenutak. Naš problem predstavljaju osobe i ljudi koji danas imaju sve potrebne škole, ali nemaju osnovne, kao i ljubavi prema svemu što je hrvatsko, potajno kažu kao je nekad bilo bolje. Stvarno ih zanima samo osobni probitak u

društvu i spremni su gaziti i odreći se svega u zamjenu za višu društvenu stepenicu.

Gospić. O obimu stradanjima civilnih objekata u samom gradu kao i žrtvama potrebno je posvetiti

posebno poglavlje, razrušena i zapaljena Katedrala Navještenja Blažene Djevice Marije.

POČETAK / BOLNICA

Šetajući ulicama nekog grada, čovjek mnogo toga nauči o njemu kao i njegovim žiteljima. Naročito ako se radi o o gradu, koji je prozvan „Ličkim Vukovarom“. Naravno rudi se o Gospiću, gradu koji se svrstava među najrazorenije gradove u Hrvatskoj tijekom domovinskog rata. Veliki broj Gospićana je ostao želeći braniti i obraniti svoj voljeni grad. Više od trećine kuća vrlo teško je oštećeno, ali ta stradanja samo su jačala vjeru u sretniju i mirnu budućnost ličkog središta. Ipak grad ne spominjem samo zbog njegovih ruševina i prognanika bio je to grad prkosa nepokorni i nepokoreni

okruženju.

U to vrijeme rata žila kucavica, gospićka bolnica bila je srce grada, mjesto gdje je život ratnika ponovo oživljavao, lječio svoje rane, a nažalost i završavao! Inače, za one koji ne znaju, gospićka bolnica je u Domovinskom ratu bila po razrušenosti, odmah iza vukovarske! Već poznata činjenica da su veliku većinu osoblja bolnice činili Srbi, koji su početkom rata napustili pacijente i svoja radna mjesta i pobjegli na suprotnu stranu (ne svi, neki su i ostali i ništa im se nije dogodilo). Moram reći da je bilo i Hrvata koji su napustili posao jer su se previše bojali, imali su druge razloge, što je normalno i prirodno. Prije rata bilo je

Srbo - četnici i JNA su danonoćno pucali 91. Iz pravca - istočni dio grada, s. Metka, s. Vrebca, s. Čitluka, s. Počitelja, s. Divosela, Ličkog Osika- Ljubova. Vojarne Stanko Opsenica preko puta bolnice iz sveg raspoloživog naoružanja i teškim topništvom i tenkovima. Za one koji ne znaju ili da se podsjetite, u samom gradu i okolici nalazilo se još određen broj vojnih objekata iz kojih se bojno djelovalo po samome gradu (vojarna Jasikovac, objekat Pazariška, objekat Kaniža, objekat Podoštra, Dom JNA Gospić, objekat Panos na Velebitu. Toliko o poštivanju konvencija! Grad se djelimično nalazio u polu-

ОДЛУКУ

1. Utvrđuje se da je Rat na području Republike Srpske Krajine počeo dana 17. augusta 1990. godine.
2. Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavljuje se u "Službenom glasniku" РСК.

zaposleno 326 djelatnika od toga 112 medicinski sestara, a 28 s višom. Podjeljeno je 105 prvih otkaza, bolnica je praktično ostala bez osoblja, djelom u kratkotrajnoj prividnoj blokadi. Moralo se početi iz ničega, ostalo je svega 76 zaposlenika na raspolaganju. Znajući što se sprema zbog složenosti sigurnosno-vojne i političke situacije na širem području RH spontano se počelo s priprema za obranu i stvaranje sanitetskog osiguranja koje je dalo vrlo veliki obol tijekom domovinskog rata na području grada Gospića i moram istaknuti da

12

NOVOSTI

RAZGOVOR S DOKTOROM MILANOM VRKLJANOM,
ZAPOVJEDNIKOM SANITETA GOSPIČKOG BOJIŠTA

VELIKA HVALA RIJEČANIMA

● Kad je dr. Vrkljan stigao u gospičku bolnicu, situacija je bila očajna i što se tiče osoblja, lokacije i vozila ● Stravični prizori prijavg rata ● Odlična suradnja s riječkim Kliničkim bolničkim centrom

GOSPIĆ – Milan Vrkljan, 31-godišnji ljeknik iz Zagreba, s radom u Gospiću, od 3. rujna nastao se u Gospiću. Do-

zauzima posebno mjesto. Na početku borbenih djelovanja neprijatelja osnovu sanitetskog osiguranja davao je Medicinski centar Gospić, odnosno, Opća bolnica Gospić u vrlo složenim uvjetima pošto su već spomenuti djelatnici bolnice (liječnici, medicinske sestre, pomoćno osoblje, vozači saniteta i drugi radnici otišli na područje samoproglašene tzv. SAO Krajine. Druge okolnosti nisu bile povoljne zbog pozicije zgrade bolnice već spomenute blizine vojarnje Stanko Opsenica gdje je bilo oko 370-380 vojnika i oficira tzv. JNA. U vojarni se nalazilo oko 20 građanskih lica i civila s obiteljima koje su navodno tražile zaštitu od tzv. JNA. U predvečerje rata, 11. ožujka 1991. godine za ravnatelja Medici-nskog centra Gospić, postavljen je Anton Johman, a glavna sestra bolnice je bila Marijana Jelača motor pokretač niza mudrih poteza. Obzirom na rat koji se približavao već u lipnju 1991. godine i tijekom ljetnih mjeseci u mjestu Pazarištu

osmišljen je i napravljen rezervni položaj sa privremenom operacionom salom i prostorom za skrb o

ranjenicima (aktivno radila od 13.09. do 24.09 kao pričuvni položaj). Razmatrani su pravci izvlačenja i tajno spreman dodatni sanitetski materijal za skrb o ranjenicima. Brzinu i pribranost posebno su iskazali hrabri vozači gospičkog saniteta, drugi djelatnici i pomoćno osoblje bolnice i novo-zaposleni

djelatnici i dragovoljci.

Neprijatelj do pada vojarnje 18. 09. 91., tenkovskim granatama je nemilosrdno razarao objekt bolnice iz svih smjerova, (pročelje bolnice i krov potpuno su uništeni, interni odjel, operaciona dvorana kiruška ambulanta, kotlovnica. Nisu odolile ni stoljetne lipe ispred bolnice i one su ranjene. Jačanjem oružanog sukoba po zapovijedi Kriznog štaba Općine Gospić od 13.9. 91. u 10 sati izdata je zapovijed da je istog dana potrebno izvršiti djelomičnu evakuaciju bolnice s tim da u bolnici ostaje jedna cijela kiruška ekipa (Tomo Kovač, došao kao dragovoljac KBC Rebro), s 24 zdravstvena radnika i djelatnika koji ostaju moram spomenuti dragovoljno, a druga kiruška ekipa (Venci Josip pok., Ivka Zorić, Josip Devčić, Katica Tomljenović, Ruža Župan,

Ružica Grivičić, Petar Pezelj pok. i drugi) lokacija Pazarište, oko 35 zdrastvenih djelatnika.

U širem području sanitetsko osiguranje pružano je u objektu škole Rosulje, Perušić ambulanta i Malo Polje, a po dubini ambulanta Karlobag u smislu hitnog ili lakšeg zbrinjavanja povredjenih i ranjenih

osoba civila, policije i vojske ZNG-a.

Značajnu ulogu u razvoju sanitetske službe imao je Dražen Jurković tada liječnik u bolnici, a kasnije kao Predsjednik kriznog štaba Gospić, osiguravajući redovito potrebne energente; voda, struja, prehrana, a u prvim danima rata i akcijama aktivno odlazi na teren. Na terenu sanitetska vozila vrše izvlačenja ranjenika i poginulih i postupno se organizira vojni sanitet, koji uspješno ustrojava Milan Vrkljan koji dolazi iz Zagreba 04.09. 1991., a isti se u to vrijeme bazira u s. Klanac (zgrada Pazariške zadruge). U to vrijeme 31-godišnjii liječnik iz Zagreba, a rodom iz Gospića došao na poziv svoje savjesti, pomoći svome gradu i postaje prvi zapovjednik vojnog saniteta nakon ustrojavanja 118 brigade HV. Nakon pada vojarni nastavlja se popuna sanitetskim djelatnicima iz Rijeke i Zagreba, zajedno sa Darkom Milinovićem koji postaje njegov zamjenik, i Krešimirom Tomljenovićem pristupa se daljnjem ustrojavanju vojnog saniteta. U to vrijeme nakon operativnih zahvata i zbrinjavanja ranjenika vrši se daljnja evakuacija u KBC Rijeka ili rijeđe Zagreb. Za istaknuti je način organizacije dežurnih timova koji se stalno nalaze na prvoj crti bojišnice izlažući svoje živote da spase drugi. Do kraja 1991. godine može se ustvrditi da je sanitetska služba sposobnošću Vrkljana i suradnika upotpunosti ustrojena s timovima koji pravovaljano izvršavaju postavljene zadaće i dobro su opremljeni vozilima, te medicinskim osobljem (medicinske sestre, liječnici). Zbrinuto je više stotina ranjenika i oboljelih na vrijeme te spašen bezbroj nevinih žrtava. Velika hvala „RIJEČANIMA“, KBC Rijeka, Šime Vučkov, Jakovac, KBC Rebro, svim liječnicima i sestrama koji su dolazili na ličko ratište, ambulanta Perušić, Kosinj, Klanac, Rosulje, Karlobag, znanima i neznanima, dijaspori, koji

su dopremali hranu, sanitetski materijal za bolnicu u to teško vrijeme, dragovoljcima zdravstvenim radnicima, a najviše onima koje nisam spomenuo ili sam zaboravio. Možda je nekada bolje biti bezimen i ostati vjeran sjećanju iz tog vremena.

Danas razmišljajući o tome vrlo je teško ne spomenuti dali je sve bilo ispravo i je li moglo bolje, tko je više ili manje zaslužan za dobra djela moram priznati da sam pomalo nesretan što sve manje vrijedi poruka prijatelji u ratu - prijatelji u miru. Podjele na razne načine: titule, stranke, sport, politika, globalna politika, izumire hrvatski dragovoljac. Svi sudionici su zaslužili da budu spomenuti i nitko nema pravio nikoga izostavljati nema velikih i mali heroja. Samo dobar, loš, zao! Bilo je najteže tada 91., kasnije dolazi ono što nas urušava, opijeni političkom moći ruše ono što je u krvi stvarano. **DA SE NE ZABORAVI!** Za gospićku bolnicu koja je dala značajan doprinos u zbrinjavanju ranjenika tijekom Domovinskog rata koja nikada nije bila napuštena! Postoje i neznani, moji heroji kada je grnilo i svi ostali svojom voljom nikad spomenuti, a ostali u bolnici i za vrijeme najžešćih napada od 14.09. do osvajanja u borbi i predaje vojarnje 18. 09.1991. Samo oni znaju kao im je bilo.

Bože, hvala ti ostali smo živi!

U sljedećem broju:

- Preslike izvornih dokumenata o ustroju djelatnika bolnice u Gospiću u ratnim prilikama iz 1991. godine
- Kronologije srpske pobune u RH 1991. - 1995.

Za Vilu piše: Krešimir Tomljenović

Još niste član Udruge Ličana Vila Velebita !?
Što se čeka?

Posjetite našu stranicu:
www.vila-velebita.hr

Birajte:
"Postanite član Udruge"

Ispunite pristupnicu

Na Vaš E-mail dobit će te
uplatnicu za jednogodišnju članarinu

I...
uživajte u članskim pogodnostima!!!

**Uvodni
u
2012.**

Ugledni liječnik ličkih korijena organizira revolucionarni e-kongres u zdravstvu

U HAZU je održan prvi elektronski kongres o endokrinologiji i dijabetologiji. 'Ovakvim spojem savremene tehnologije i medicinskih dostignuća ukida se monopol na znanje. Svaki, ma baš svaki liječnik bit će dostupan i otvoren za nove spoznaje i metode, nitko više neće biti oštećen u pogledu stjecanja znanja', rekao nam je idejni začetnik jedinstvenog simpozija ugledni liječnik prof.dr.sc. Milan Vrkljan, ličkih korijena.

Živimo nesumnjivo u razdoblju elektronske revolucije, velika većina društvenih djelatnosti već se uvelike koristi "mrežom svih mreža", internetom, niti medicina tu nije iznimka. Međutim, ovo što se događa ovih dana u Zagrebu, posredno putem interneta u cijelom svijetu, može se po nas smatrati revolucionarnim.

Naime, u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti (HAZU) održao se elektronski kongres o endokrinologiji i dijabetologiji / Endokrinologija i dijabetologija online. Poje-

dnostavljeno, vrhunski liječnici održali su svoja predavanja koja su liječnici iz cijelog svijeta pratiti putem interneta. I uživo i s počekom, točnije liječnik iz bilo kojeg dijela Hrvatske, Europe i svijeta mogao je predavanje pratiti istovremeno dok traju ili kasnije jer su sva predavanja bila pohranjena i puštana putem interneta kada to koji liječnik zatraži. Cijeli kongres trajao je od 20. Travnja do 19. Svibnja, organizirao ga je Klinički Zavod za endokrinologiju, dijabetes i bolesti metabolizma "Mladen Sekso" KBC Sestre milo-

srđnice Medicinskog fakulteta u Zagrebu u suradnji s Razredom za medicinske znanosti HAZU-a.

U tih mjesec dana na kongresu je održano 46 predavanja i baš svako je bilo dostupno putem interneta. Jedino što zainteresirani liječnici moraju učiniti jest da se prijave na web stranici: www.endokrinologija-mladen-sekso.com.

Potom je svaki registrirani korisnik imao mogućnost pratiti jedno od spomenutih 46 predavanja.

Kako je uopće došlo do ideje o e-kongresu? Idejni začetnik cijele priče jest liječnik iz KBC Sestre milo-srđnice, prof.dr.sc. Milan Vrkljan, pročelnik Kliničkog zavoda Mladen Sekso.

"Internet kao medij je sredstvo dosad nedoživljene komunikacije, a kako su liječnici dosad morali komunicirati i više nego drugi kako bi razmjenjivali iskustva tako su se organizirali brojni seminari, kongresi i simpoziji. Putem interneta sve se to može organizirati u praktičnijem obliku, pojednostavljeno rečeno svaki liječnik iz svoje sobe ili ordinacije mogao je pratiti kongres, stjecati znanje, razmjenjivati iskustva. Ovakvim spojem suvremene tehnologije i medicinskih dosti-

gnuća ukida se monopol na znanje. Svaki, ma baš svaki liječnik bit će dostupan i otvoren za nove spoznaje i metode, nitko više neće biti oštećen u pogledu stjecanja znanja" u uvodu nam veli Milan Vrkljan.

Na pitanje koliko je bilo registriranih sudionika kongresa kojeg je u Zagrebu u petak otvorio predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Zvonko Kusić, Milan Vrkljan odgovara...

"Predavanje je pratilo i bilo registrirano 300 sudionika iz Hrvatske i svijeta. U mjesec dana stranica kongresa otvorena je i preslušavana su predavanja u nevjerojatnih 17000 ulaza. Naglašavam da smo imali učesnike i iz Kanade i SAD-a. Ovaj kongres praktički je namijenjen liječnicima opće medicine, specijalizantima i specijalistima svih specijalnosti koje

imaju dodirnih točaka s endokrinologijom i dijabetologijom, a cilj mu je na jednostavan i praktičan način upoznati liječnike s najčešćim bolestima kojima se bave ta područja medicine. I time se strašno puno stiče, dobiva, ovakvim tehnološkim rješenjima ukidamo monopol na znanje. Znanje je sad dostupno baš svima, svima koji žele -znati. A znanje koje mogu ponuditi najbolja hrvatska liječnička imena iz endokrinologije i dijabetesa nije malo, naprotiv. Ukupno smo imali 20 sati predavanja i naši registrirani korisnici, liječnici sva su ta predavanja mogli vidjeti do 19. Svibnja. Dosad su ljudi išli na nešto slično u Opatiju, Dubrovnik ili Cavtat. Mi smo siromašna zemlja i posve je jasno koliko se ovakvim E-kongresima može uštedjeti. I na zapadu je tako, čak i s većim uštedama, jer liječnik više ne mora zatvarati svoju privatnu

ambulantu dok je negdje daleko na kongresu. Jer, kongres se jednostavno može pratiti iz svojeg doma. Zaključak? Ovakav vid edukacije, ukida monopol nad znanjem jer će svi imati mogućnost educirati se i u osobnom kontaktu s predavačem doći do odgovora na pitanja koja ih zanimaju".

Ističe prof Milan Vrkljan kako će se s ovakvom praksom nastaviti, za sljedeću godinu već je predviđen novi e-kongres, s novim temama.

"Mi smo kongres podijelili tematski, na dvije sekcije; endokrinologiju i dijabetologiju. Predavanja su zamišljena da budu jednostavna, kratka s naglaskom na praktični pristup. Što je još veoma bitno, ovakva edukacija se boduje od strane Hrvatske liječničke komore s 10 bodova za slušače i Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu s 2

Tko je Milan Vrkljan?

Rođen je u Gospiću 24.02.1960. godine. Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu završio je 1983. godine. Nakon završenog Medicinskog fakulteta obavezni pripravnički staž obavio je u KB "Sestre milosrdnice". Specijalistički ispit iz interne medicine položio je 1993. godine. Tijekom specijalizacije stručno je bio angažiran u Centru za

kliničku neuroendokrinologiju i bolesti hipofize pod vodstvom svoga prvog učitelja akademika Mladena Seksa.

Poslijediplomski studij iz Nuklearne medicine završio je 1986. godine u KBC „Zagreb“ kod prof.dr.sc. Ivana Simonovića te 1988. godine obranio magistarski rad "Sekrecija prolaktina u bolesnika s Basedowljevom bolešću". Iste godine primljen je na Medicinski fakultet kao asistent i od tada sudjeluje u nastavi. Doktorsku disertaciju pod nazivom "Multivarijatna analiza prognostičkih faktora u bolesnika s karcinomom štitnjače" obranio je 2000 godine na Sveučilištu u Zagrebu pod vodstvom Akademika Zvonka Kusića.

Tijekom edukacije sudjelovao je u radu više domaćih i svjetskih kongresa. Voditelj je Centra za kliničku neuroendokrinologiju i bolesti hipofize u KB Sestre milosrdnice od 2009. godine. U Centru se liječi preko

3000 bolesnika s tumorom hipofize i ima veliko iskustvo u medikamentoznoj terapiji i pituitarnoj kirurgiji. Usko surađuje s neurokirurgom dr. Vatroslavom Čerinom, koji je u RH uveo endoskopsku pituitarnu kirurgiju kao novu metodu u liječenju tumora hipofize. Od 2009. godine pročelnik je kliničkog odjela za endokrinologiju, a 2011. godine izabran je za Pročelnika Zavoda za endokrinologiju, dijabetes i bolesti metabolizma „Mladen Sekso“. Na njegovu inicijativu Zavod je 2011. godine dobio ime po Akademiku Mladenu Seksu, utemeljitelju Hrvatske endokrinologije. Pod njegovim vodstvom 1999. godine u suradnji s osobljem endokrinološkog laboratorija KB "Sestre milosrdnice" osnovan je Odsjek za molekularnu endokrinologiju i endokrinologiju stresa.

Objavio je pet knjiga, 188 stručnih i znanstvenih radova. Zaposlen je na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, kao profesor, predmet Interna medicina u KBC "Sestre milosrdnice".

Prof.dr.sc. Milan Vrkljan je bio dobrovoljac Domovinskog rata 1991. godine i osnivač Ratnog saniteta na Ličkom ratištu zbog čega je više puta odlikovan od predsjednika Republike Franje Tuđmana.

Izvor: www.dnevno.hr

Dragim čitateljima,
sadašnjim i budućim
članovima Udruge
te svim ljudima dobre volje

*Blagoslovljen Božić
te
sretnu i uspješnu
Novu 2013. Godinu
želi Vam
Udruga Ličana
"Vila Velebita"
Zagreb*

Ivica Ratković Baran 1962. - 2012.

U praskozorje velike pobjede hrvatskog naroda za priznanje Domovinskog rata kao poštenog i nekriminalnog te oslobođenja generala Markača i Gotovine,

Osiku. Osnovnu školu završio je u Ličkom Osiku, a srednju u Gospiću. Zatim odlazi na studij u Zagreb. Sad dok ovo pišem sjetim se naših studentski dana, dolaska u Zagreb, stanovanja u Studenskom domu na Savi, "istraživanje" života u Zagrebu, studiji i obveze...

iz vremena obrane domovine

jedan veliki junak Domovinskog rata našeg područja nije to dočekao.

Ivica Ratković, naš Baran, jer ga kao takvog svi znaju, jednostavno je otišao sa ovog svijeta i napustio nas. Otišao sa jednim velikim pitanjem ZASTO? Zašto je ostavio svoju Miru, Marka i Ivana? Zašto je majku Jelu, oca Marka, sestru Ankiću ostavio u suzama? Zašto je pokleknuo i odustao od života?....

A bio je veliko, dobro srce, velika duša od čovjeka. Sjećam ga se kao velikog veseljaka, optimista, ali i ozbiljnog čovjeka kad je to trebao biti.

Rođen je 1962. godine u Ličkom

Onda je došao dan kad se kao dipl.ing kemijske tehnologije vraća u rodni kraj i zapošljava u Ličkom Lešću.

S prvim pucnjem i početkom Domovinskog rata, Baran je kao dobrovoljac Domovinskog rata bio na prvoj liniji fronte između Starog i Novog Ličkog Osika te na ostalim Ličkim frontovima. Ostavio je nei-

sa našim urednikom M. Vrkljanom

zbrisiv trag u Domovinskom ratu kroz 118. brigadu, 118. domobransku pukovniciju, ZP Gospić kao stručni časnik HV, te kao načelnik ABHO.

I tako sve do "Oluje", kad je u akciji

... uvijek veseljak u društvu!

oslobođenja od srpske čizme na području Ljubova teško ranjen i ostao 100%-tni invalid. Vjera u Boga, sebe, a napose obitelj koja je bila uz njega uzdigao se kao pobjednik sa teškom činjenicom da nije više onaj stari Baran. On koji je bio veliki zaljubljenik u život, nemiran duh, dobar suprug, najbolji otac, sin, brat, prijatelj, ipak nije mogao izvojevati svoju posljednju bitku. Zašto baš sada....?

Bila je čast poznavati Barana

Velika tuga za jednim životom koji je naglo i iznenada prekinut. Pokop dragog nam Barana bio je na mjesnom groblje u Ličkom Osiku na sam dan Svih svetih, 01.11.2012. Iako je od ranjavanja do smrti živio u Zagrebu, njegovi posmrtni ostaci položeni su u ličku zemlju koju je nadasve volio i uvijek joj se vraćao.

Neka mu je laka hrvatska gruda!

Za Vilu piše: Josp Milinković

Hrvači Gospića šampioni

Na inicijativu predsjednika kluba Jose Vrkljana dipl. inž. građ., 2011. hrvački klub Gospić se pojačava sa najboljim hrvačem u Hrvatskoj Božom Starčevićem, transferom iz hrvačkog kluba Metalac. Božo Starčević i sam podrijetlom ličan vraća se korjenima i postaje kapetan hrvačkog kluba Gospić. Klub iskazuje želju da osvoji I. Hrvatsku hrvačku ligu te je bilo potrebno realizirati još koje pojačanje da bi na kraju lige slavili. Pošto je predsjednik kluba Joso Vrkljan osigurao sredstva stvorili su se povoljni uvjeti da Gospić po prvi puta u povijesti od svoga osnutka ima priliku osvojiti I. Hrvatsku hrvačku ligu.

Hrvači Gospića napravili povijesni presedan te prvi puta u povijesti se okitili naslovom prvaka hrvatske u konkurenciji 14 klubova koliko ih se natječe u HHL – u

(Hrvatska hrvačka liga). Uspjeh je još veći ako uzmemo u obzir da Gospić do ove sezone nikada nije bio niti u planovima za osvajanje I. HHL.

Do sada su ligu osvajali Vindija (Varaždin), Gavrilović (Petrinja),

Lika (Zagreb) i Zagreb (Zagreb), te je ovo prvi puta da je netko uspio doći do naslova te prekinuti dominaciju ova četiri kluba u zadnjih 22 godine koliko postoji samostalna država Hrvatske. U bivšoj državi Gospić nikada nije bio niti u I. ligi, a od

navedenih klubova tada je za rukom pošlo Vindiji, Gavriloviću i Liki da osvoje ligaško prvenstvo Jugoslavije.

Ovine je ispisana jedna potpuno nova stranica u povjesti hrvatskog hrvanja te je napon ostvaren dugo

HRVAČI (prva momčad)

Mladen Ličina
 Vladimir Menčik
 Luka Pavelić
 Dominik Etlinger
 Ignacije Valečić
 Božo Starčević (kapetan)
 Matija Aščić
 Anton Đok
 Marko Koščević

sanjani san o naslovu najboljih u državi. Inače hrvanje je baš u Lici od pamtvijeka bio narodni sport u kojemu su se okušali gotovo svi zdravi mladići. Postoji i ona stara

narodna poslovice „uhvatiti se sa problemima u koštac“ kada smo u nekoj životnoj neprilici, što dolazi od narodnog Ličkog hrvanja „U koštac“.

Ovome povjesnome trenutku su ponajviše doprinjeli predsjednik hrvačkog kluba Gospić Josip Vrkljan dipl. inž. građ. koji je zapravo glavni sponzor kluba i bez čije podrške nebi bilo moguće ostvariti ovaj rezultat, kapetan momčadi Božo Starčević, koji je uspio dogovoriti pojačanja iz drugih klubova, treneri Milan Radošević, Mate Rukavina prof. TZK i Ivica Babić

Svoj doprinos su dali i ostali hrvači koji su nezaobilazni dio cijele ove priče Ivan Karić, Miro Šarić, Franc Matijević i Bruno Čačić, te glavni trener hrvačkog kluba Metalac Nikola Starčević kod kojega i trenira veći dio prve ekipe Gospića u Zagrebu na Kineziološkom fakultetu.

Ovom prilikom hvala najvjernijoj publici koja je napravila još jedan iskorak u hrvatskom hrvanju, te svaki puta gotovo napunila veliku sportsku dvoranu u Gospiću po čemu smo također najbolji u Hrvatskoj.

Gradonačelnik Grada Gospića g. Milan Kolić sa suradnicima je primio članove Hrvačkog kluba Gospić povodom osvajanja naslova Ekipnog prvaka Hrvatske u hrvanju za 2012. god. Gradonačelnik je pozdravio sve prisutne čestitavši im na ovom velikom uspjehu i pohvalivši njihov trud i zalaganje koji su ovaj sport popularizirali i digli u sam vrh, posebice jer se radi o najvećem povijesnom uspjehu hrvanja Ličkosenjske županije.

Za sljedeću godinu predsjednik kluba ima u planu nastup u jakoj Ligi prvaka gdje nastupaju samo najbolji klubovi iz odnosno prvaci svojih liga slično kao i u nogometnoj Ligi prvaka. Ne očekujemo nikakav vrhunski rezultat u navedenoj Ligi prvaka za prvu godinu jer je i ovo presedan. U navedenoj Ligi prvaka nastupa hrvačka elita tako da od naših hrvača pobjede očekujemo samo od najboljih iz momčadi.

Za Vilu piše:
 Nikola Starčević, mag.cin.

Zavičajno društvo SINAC

Zavičajno društvo Sinac njeguje izvorni tradicijski izričaj ličkog folkloru s posebnom asocijacijom i naglašenim osvrtom na tradicijsku baštinu Gacke doline i mjesta Sinac, koje je poznato po svojim živopisnim izvorima rijeke Gacke.

Ovo društvo su Sinčerani koji su napustili svoj zavičaj osnovali još 1979. godine, od kada započinju i razvijaju svoje kulturno-umjetničko djelovanje. ZD SINAC predstavlja najstarije zavičajno društvo Ličana u Zagrebu, koji se već kroz dugi niz godina okupljaju i aktivno djeluju u Narodnom sveučilištu Dubrava, Cerska I (www.zd-sinac.hr).

Društvo svojim pjesmama i izričajem daje veliki doprinos u glazbenom i plesnom obogaćivanju ličkog melosa uz stalno nastojanje da u zaborav ne odu stari lički napjevi, pjesme, kola i igre.

Ujedno, ono što je vrlo važno za naglasiti, Društvo Sinac je pokretač kulturnog i društvenog života u ličkom zavičaju.

Zavičajno društvo sačinjavaju folkloro – dramska i zborska grupa pod vodstvom Anamarije Bogdanić Vla-

šić te tamburaška sekcija pod vodstvom gospodina Romana Grossa.

Društvo gostuje na brojnim smotrama folkloru diljem Hrvatske, a glas Like i Dornovine dostojno pronosi i izvan granica Lijepe naše.

U Društvu aktivno djeluje 35 akti-

vnih članova generacijski različite dobi, što daje posebnu draž ovome Društvu. Stariji se vraćaju u mladost i novim naraštajima prenose ljubav i znanje, a mladi uče, unose živost i

jednakim žarom vole zavičaj svojih djedova i baka...

U protekloj godini ZD SINAC nastupao je diljem naše domovine, pa i van granica Lijepe naše. Priložene

slike svjedoče o našem dobrom raspoloženju na nastupu i naročito nakon njega (u trećem poluvremenu).

Iako je ovo zavičajno društvo SINAC, mnogi članovi društva svoje porijeklo vuku sa cijelog ličkog prostora, pa Vas dragi naši Ličani i ovim putem pozivamo da nam se aktivno pridružite na našim redovitim susretima utorkom u Cerskoj 1, u NS DUBRAVA u 19,30 sati.

Za Vilu piše: Anamarija Bogdanić Vlašić

Zavičajni klub Brinjaka «Sokolac» u Zagrebu

Sotinjak Brinjaka iz Zagreba i okolice je 14.04.1988. održalo Osnivačku skupštinu i utemeljili Zavičajni klub Brinjaka „Sokolac“ u Zagrebu s ciljem, između ostalih programskih sadržaja, i očuvanje tradicijske kulture Brinjskoga kraja.

Aktivnošću članova Kluba uspjeli smo, u proteklom razdoblju, postavljanjem spomen-ploča, obilje-

žiti povijesne ličnosti našeg kraja - književnike Luku Perkovića i Josipa Draženovića, te admirala Janka pl. Vukovića-Potkapelskog.

Marljivim, dugotrajnim i strpljivim radom autora Stjepana Krpana sa suradnicima pripremana je i 1995. godine izdana monografija pod naslovom „Brinjski kraj u prošlosti i sadašnjosti“.

Slijedom kontinuiteta izdavačke djelatnosti i prikupljanja tradicijske kulture Brinjskoga kraja izdana je 2010. godine u dva izdanja mala, ali vrijedna knjižica napjeva Brinjskoga kraja. Knjižica je stvorena na temelju kazivanja i zapisivanja gospođe Ane Perković, djevojačko Toljan rođene 1921. godine u Križpolju.

U 2013. godini planiramo izdati monografiju napjeva prikupljenih iz petnaestak izvora s oko 1.100 dvostihova.

Zbirka narodnoga blaga općine Brinje

Kruna naše aktivnosti je prošlogodišnje otvorenje Zbirke narodnoga blaga općine Brinje koja predstavlja veliki doprinos turističkoj ponudi Brinjskoga kraja i očuvanju tradicijske kulture i kulturnoga dobra Republike Hrvatske po Rješenju Ministarstva kulture.

Rad na Zbirci započeli smo 2007. godine s pokretanjem inicijative za osnivanjem, i naišli na razumijevanje i suradnju s rukovodstvom Općine i Osnovne škole Luke Perkovića.

Nakon formalnog dijela započeo je terenski rad, pri čemu smo spoznali,

Općinski načelnik Ivica Mešić otvorio je Zbirku 12.08.2011.

da se Brinjski kraj nikada u prošlosti nije sustavno i stručno obrađivao od nadležnih institucija, što nam je bio dodatni poticaj za još snažnije i cjelovitije djelovanje.

Sada, završetkom posla na stalnom postavu Zbirke, mogu samo reći da sam ponosan na sve naše darovatelje, koji su predmete čuvane s ljubavlju i sa sjećanjem na svoje stare i svoj kraj, nesebično, a s punim povjerenjem darovali za Zbirku.

Taj njihov entuzijazam, uz zajedničku želju za sudjelovanjem u stvaranju nečeg novog, za rekonstrukcijom proteklog vremena, davao nam snagu, da sve izdržimo i završimo nakon tri i po godine napornog i ustrajnog rada.

Zbirka narodnoga blaga općine Brinje s 818 eksponata različite starosti, namjene, izvedbe, kvalitete i vrijednosti, koji su pribavljeni intenzivnim prikupljanjem darovanih predmeta u Zagrebačkoj županiji, Brinjskome kraju i od poštovatelja našega kraja. Predmeti

su preparirani i konzervirani, obrađeni opsežnom klasifikacijom i kataloškom obradom po zadanim pravilima etnografske struke, a sve to uz stručnu pomoć Etnografskog muzeja u Zagrebu, a posebno

ističemo izuzetno zalaganje muzejske savjetnice Ivančice Ivkanec.

Sam naš intenzivan i volonterski rad prije i poslije otvorenja koji se mjeri preko 2.500 sati, pri čemu mislim na sebe-autora ovoga teksta, svoju suprugu Branku Perković i dopredsjednicu Veru Vučetić, te u skladu s mogućnostima i rada dopredsjednika Petra Rajkovića nije bio dovoljan, već su utrošena i znatna financijska sredstva Kluba, a za terenski rad prijedeno više od 15.000 km.

Također, sve ovo ne bi bilo moguće ostvariti bez kadrovske i značajne financijske pomoći Općine, tkalja iz Lipica, Muzeja Lika iz Gospića i pomoći mještana Brinja Ivana Vranića i Ante Bubljića koji su, kad god je to trebalo, svojim radom pomagali u postavu Zbirke.

Klubu su u ostvarenju ovog, ne još

završenog Projekta, financijski osim Općine pomogli tvrtka Mat-Adria d.o.o. iz Zagreba, Branka i Ivan Perković iz Zagreba, Miljenko Vuković iz Sesveta i Snježana Perković iz Zagreba.

Posebno ističem hvale vrijednu Odluku rukovodstava Općine 2010. godine, da se općinski objekt podno Sokolca uredi (još ne u cijelosti) i namijeni za stalni postav Zbirke s mogućnošću proširenja i na vanjski prostor, za buduće eksponate s kojima se već raspolaže (kola, plug i sl.).

Zbirka je kod starijih posjetitelja pobudila nostalgiju, prepoznavanje predmeta njihove mladosti, uspomene na njima drage ljude, autentičnost prošlih vremena i emotivna sjećanja.

To najbolje pokazuje jedan od mnogih zapisanih dojмова u Knjizi. Citat: "Lijepo je ovdje, treba njegovati tradiciju i sve pohvale onima koji su se potrudili da se stariji sjetе davnih vremena a mladi da upoznaju stare ličke običaje" potpis nećitak 02.07.2011.

Želim istaknuti, da se to ne zaboravi, kako je u konačnici ova Zbirka i u počast našim precima koji su, i ne tako davno, morali uložiti puno rada i svojih vještina, kako bi opstali u svom okruženju. Živjeli su jednostavnije i bez obilja, ali uvjeren sam sretnije.

Dakle, ovo je naša baština od jučer, iz prošlosti, za sadašnjost i budućnost.

Zbirka prvenstveno pripada mladima. Našoj budućnosti!

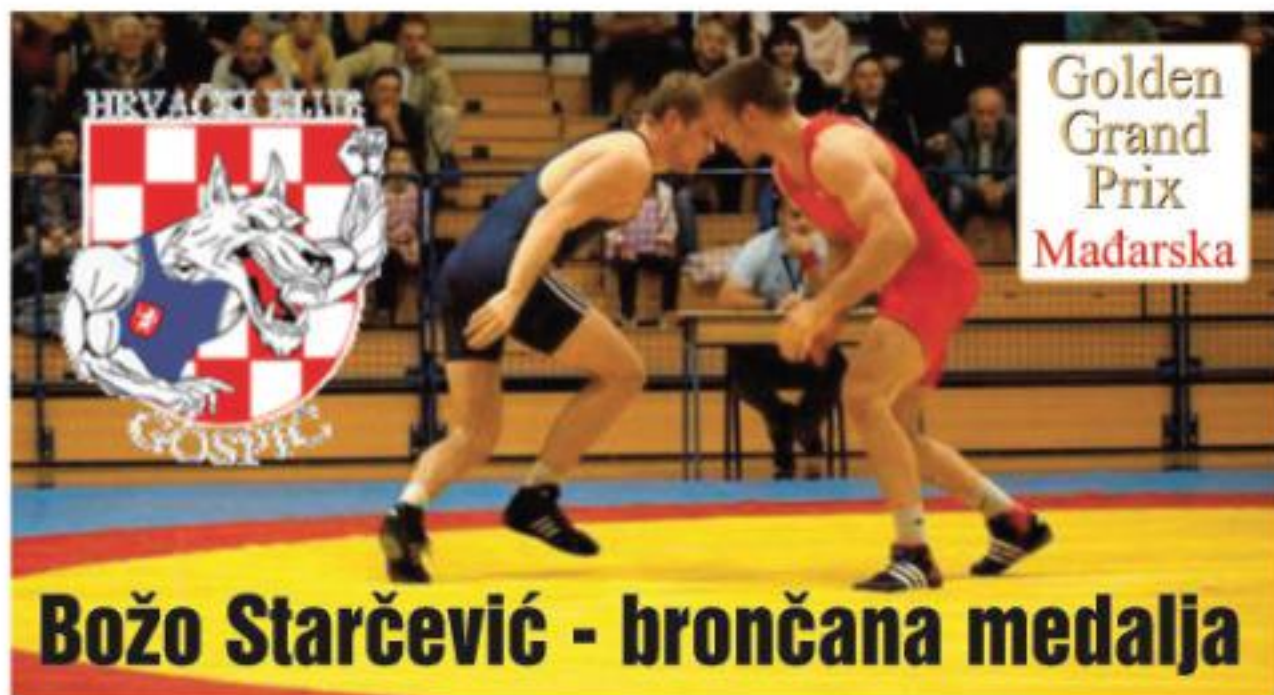
Više o Klubu i Zbirci možete pronaći na web stranici:

www.zk-sokolac-zagreb.hr

Tekst i fotografije:

*Dragutin Perković, predsjednik Kluba
Branka Perković, članica Kluba*

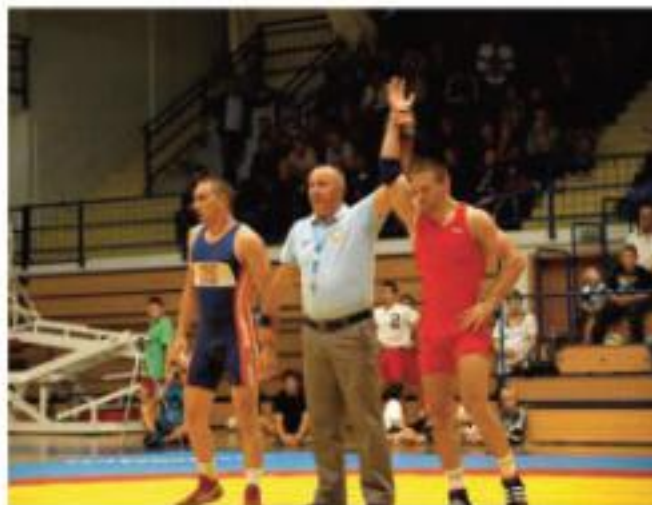
Božo je u subotu nastupio na jakom međunarodnom turniru „Golden Grand Prix Mađarske“ i osvojio broncu.

Božo je u prvom kolu pobijedio Austrijanca Wagnera 2:0 u rundama, zatim Tunizana Ayet Okrama 2:0, potom je u polufinalu izgubio je od jako dobrog Danca Madsena 0:2. U prvoj rundi nije uspio okrenuti aufrajzer, te ga je Danac u 2. rundi okrenuo ruku i glavu, premda ga je u tome hvatu držao punih 18 sekundi, a po pravilima je dozvoljeno 5 sekundi. Ne treba žaliti, Danac Madsen je ipak bio 3 puta viceprvak svijeta i 5. na OI u Londonu.

U borbi za broncu pobijedio je sada prvog reprezentativca Mađarske - Martina Szabu 2:1 u rundama. Prvu rundu suci su „navlačili“ za domaćeg predstavnika, da bi u drugoj i trećoj rundi Božo nametnuo takav ritam da je Mađara doslovno „demolirao“ u stojci, te je u jednom trenutku prilikom izgurivanja probio i reklamnu poruku pokraj borilišta. Premda su suci donosili smiješne odluke u korist Mađara, nije im pomoglo, te je Božo dokazao da je unatoč teškoj ozljedi uz jako dobar parter popravio i stojku u kojoj dominira. Ostaje žal zbog poraza od

sjajnog Danca koji je na kraju bio najbolji.

Božo Starčević primio nagradu za najboljeg hrvača u I. HHL.

U organizaciji hrvačkog kluba Gospić na jednom mjestu su se okupili ponajbolji hrvatski hrvači. Ukupno 98 hrvača iz 14 hrvatskih klubova borilo se za što bolje startne pozicije za svoje klubove, odnosno za prvih 6 mjesta koja vode u play-off dio lige u jesenskom dijelu.

Publika u dvorani koja je došla pogledati današnje borbe mogla je uživati u atraktivnim potezima naših

seniora. Također, u pauzi prije finalnih borbi, predsjednik HK Gavrilović g. Marijan Glušić predao je lentu Slavka Koletića Boži Starčeviću, hrvaču HK Gospića, kao najuspješnijem hrvaču u I. HHL 2012. godine (da podsjetimo, Božo Starčević prošle je godine ostvario 6 pobjeda u isto toliko mečeva u I. HHL, te je tim rezultatom zaslužio priznanje koje liga odbor dodjeljuje najuspješnijem hrvaču lige).

Hrvački klub Gospić trenutno je na 8. mjestu, što je i očekivano zbog nenastupanja Bože Starčevića zbog ozljede. Nadamo se priključku u prvih 6 na sljedećem krugu I. HHL 27.04.2013. u Varaždinu, koji će se boriti za titulu najboljeg u mečevima na jesen.

Lička zavičajna zabava u Požegi

U subotu 16. ožujka 2013. godine u velikoj dvorali reprezentativnog objekta „SARA“ u Požegi održana je 17. po redu Lička večer koja je nastavak tradicionalnog okupljanja predstavnika svih zavičajnih ličkih Udruga iz čitave Hrvatske, upravo u Požegi. Rezultat je to impresivne aktivnosti koju provode članovi „Vile Velebita“ u Požegi na čelu s prof.dr.sc. Josip Fajdićem od samog osnutka. U radu te, po svemu najbolje organizirane zavičajne Udruge s ličkim „predznakom“ u nas, ističu se kontinuirane glazbeno-scenske priredbe, jer je ta udruga jedna od rijetkih koja ima svoj vlastiti mješoviti pjevački bor, koji uz pratnju tamburaškog orkestra glazbene škole u Požegi, priređuje koncerte ne samo u Hrvatskoj već i u brojnim zemljama izvan naših granica. Tome treba pridodati brojna predstavljanja

knjiga i izložbe likovnih umjetnika ličkog podrijetla u Požegi.

Večeras je upravo zbor „Vila Velebita“ otvorio ovo druženje brojnih članova svih ličkih Udruga iz Slavonije i Zagreba, našom zavičajnom himnom „Oj ti Vilo Velebita“. Na skupu od oko 500 nazočnih, uočili smo predstavnike LZD „Gacka“ iz Bizovca, „Udruge Ličana „Vrilo mudrosti“ iz Slav. Broda, Udruge ličana „Vila Velebita“ iz

Belišća, „Vile Velebita“ iz Virovitice, te naše zagrebačke „Vile Velebita“ na čelu s predsjednikom gosp. Nikolom Kostelcem. Nazočio je ovom skupu i član našeg upravnog odbora gosp. Stjepan Bičan s suprugom te gops. Drago Asić, kao predsjednik kluba gospićana u Zagrebu.

Skupu se redovito odazivaju i predstavnici gradskog poglavarstva grada Gospića, ali su se ovaj puta ispričali i skupu po prvi puta nije nitko nazočio.

U iznimno bogatom glazbenom programu sudjelovali su TS „Da Cippo“ iz Požege, kao i TS „Plitvički

bečari“ iz Drežnik grada koji su nas pjesmama iz svojega repertoara podsjetili na Liku i njenu glazbenu baštinu.

Kao vokalni solisti bili su Boris -Čiro Gašparac, Stjepan Jeršek-Štef i vinski kardinal gosp. Vlado Bauer.

Nazočnima je riječi dobrodošlice uputio predsjednik društva prof. dr. Josip Fajdić, nakon čega je goste pozdravio prijatelj i podupiratelj požeške „Vile Velebita“ gradonačelnik Požege gosp. Zdravko Ronko sa suradnicima. U njegovom društvu smo uočili zamjenika ministra zdravstva prim.dr.med. Marijana Cesarika i njegovog savjetnika za gospodarstvo mr. Ivana Čolaka.

Treba zabilježiti iznimno bogatu tombolu s preko 30-tak vrlo vrijednih nagrada koje su požeškoj „Vili Velebita“ za tu prigodu poklonili brojni sponzori, što ovoj priredbi daje poseban ton.

Domaćini su gostima ponudili i svoje vlastite suvenire, prije svega knjigu prof.dr. Josipa Fajdića „Ličani u Slavoniji“, najnoviji CD njihovog istoimenog glazbenog društva, DVD o Lici i Gospičko-senjskoj biskupiji, ličke svilene šalove i dr.

Ostaje za zabilježiti, da je druženje koje priređuju požeški Ličani svake godine, model kako bi trebale funkcionirati i ostale naše ličke zavičajne udruge, u čemu će trebati više poraditi na povezivanju ideja i programa, i na kraju sve pretočiti u jedan vrlo snažan časopis koji bi sveobuhvatno iznosio aktivnosti i novosti iz svih društava zbog čega bi urednički kolegij časopisa trebalo drugačije strukturirati i eventualno nadopuniti s tzv. „vanjskim“ članovima i suradnicima. S ovakvom kobnatacijom složio se u potpunosti i presjednik zagrebačke „Vile Velebita“ gosp. Nikola Kostelac.

*Za Vilu piše:
Prof.dr.sc. Josip Fajdić, dr. med.*

Slike govore više od riječi!

22. obljetnica redarstvene akcije „KRVAVI USKRS“ i pogibije Josipa Jovića na Plitvicama

Po prvi put se u zadnje dvadeset i dvije godine datumom poklopila s Uskrsom obljetnica redarstvene akcije iz 31.03.1991. godine pod nazivom „Krvavi Uskrs“ na Plitvicama. Zanimljivo je da su na 22. obljetnicu 31.03.2013. godine i vremenski uvjeti bili gotovo isti kao i te 1991. godine, duboki snijeg, magla i kiša. No, to nije zasmatalo brojnim sudionicima te akcije koji se danas okupljaju u veteranskim udrugama

„ATJ LUČKO 90“, „TIGAR 90/91 RAKITJE“ i „PRVI HRVATSKI REDARSTVENIK“, da dođu po lošim vremenskim uvjetima i na sam dan Uskrsa na Plitvice i budu nazočni 22. obljetnici te akcije. Među nekoliko stotina okupljenih koji su došli izraziti najdublje poštovanje prema žrtvi sudionika akcije i prvom poginulom u Domovinskom ratu Josipu Joviću, uz ostale goste bila je i obitelj poginulog i brojni prijatelji i štovatelji iz Domovinskog rata.

Ovom prigodom devet pripadnika USP „Grom“ PU Karlovačke, istrčalo je ultra-maraton od 97 km od Karlovca do Plitvica. U službenom dijelu protokola prva je položila vijenac i upalila svijeću majka poginulog Josipa Jovića s obitelji, zajednički vijenac su položili i zapalili svijeće izaslanstva Predsjednika RH-e, Sabora RH-e i Vlade RH-e. Zatim, isto su učinila izaslanstva MORH-a, GSHV-a, MUP-a, MB-a i Grada Zagreba. Na kraju, predstavnici Ličko-Senjske županije, NP Plitvička jezera i udruge iz Domovinskog rata. Za istaknuti je da se oštrim govorom nazočnima obratio jedan od zapovjednika akcije, general u mirovini, Josip Lucić. On je u svom dužem obraćanju naveo značajke akcije „Krvavi Uskrs“ u periodu Domovinskog rata kada je 1990/1991. postojao samo MUP kao jedina uzdanica hrvatske obrane. Isto tako, osvrnuo se i na današnje loše stanje u društvu kao i loš odnos prema braniteljima za što krivi sve političke opcije koje su bile do sada na vlasti, zbog čega je više puta uz odobravanje prekidan pljeskom.

Također su govorili izaslanik predsjednika Sabora Milorad Batinčić, izaslanik predsjednika Vlade Ranko Ostojić i izaslanik predsjednika RH Siniša Tatalović. Njihove govore veliki broj nazočnih branitelja nije htio slušati. Uz ostalo, zasmetalo ih je i što se nitko od predsjednika navedenih institucija nije pojavio, te su se udaljili nekoliko desetaka metara uz negodovanje. K65tađ je za govornicu došao iz vojnog ordinarijata biskup Juraj Jezerinac, nazočni su se ponovo priključili skupu. Na žalost, ova obljetnica nije protekla u pozitivnom ozračju kao proteklih godina. Uzroke možemo tražiti u gospodarskoj krizi, sve lošijem standardu branitelja i sve manjem povjerenju spram političara. Ali kako se moglo čuti branitelje najviše smeta odnos prema njima od strane nadležnih institucija koje nemaju dovoljno sluha za njihove probleme, te medija koji često puta neprimjerenom izvještavaju o braniteljima. Na kraju i po završetku službenog dijela, druženje je nastavljeno u obližnjem restoranu „Poljana“ na zajedničkom ručku.

Povjesnica postrojbi koje su sudjelovale u akciji „KRVAVI USKRS“ do 31.03.1991. godine

Kao aktivni pripadnik ATJ Lučko od njenog osnivanja i izravni sudionik ove akcije, a kako bi naši čitatelji bolje razumjeli što je prethodilo i dovelo do akcije redarstvenih snaga 31.ožujka 1991. godine na Plitvi-

cama, potrebno je vratiti se na 05.08.1990. godinu.

Radi nedovoljne zastupljenosti građana hrvatske nacionalnosti u MUP-u RH-e, hrvatsko političko vodstvo donosi odluku i u okviru tadašnjih zakona organizira 05.08.1990. godine tečaj za prve hrvatske redarstvenike za njih oko

1800. Međutim, 17.08.1990. počinje tzv. „balvan revolucija“. Srpski teroristi podižu barikade na području Knina i još nekih gradova u Dalmaciji i balvanima blokiraju prometnice. Redarstvenici s tri helikoptera iz Zagreba s policijske akademije kreću uspostaviti ustavno pravni poredak RH-e, ali ih dva aviona Mig 21 JNA presreću i pod prijetnjom rašenja vraćaju u Zagreb. Ovim se činom JNA sve otvorenije stavlja na stranu srpskih terorista. Zbog pristrane reakcije JNA i „balvan revolucije“

dolazi do prekida tečaja te od 1800 redarstvenika 07.09.1990. godine osniva se prva oružana i najelitnija hrvatska postrojba ATJ-Lučko, koja broji prvo 80 a do 20.09.1990. godine oko 150 pripadnika. Nešto kasnije od preostalog broja redarstvenika osnivaju se jedinice za posebne namjene Mup-a RH-e Rakitje, Kumrovec,

Tuškanac, a dio je raspoređen po policijskim upravama diljem Hrvatske.

Dana 28.09.1990. dolazi do pobune i razoružavanja policajaca hrvatske nacionalnosti od strane radnih kolega srba u policijskim postajama Glini, Petrinji i Dvoru na Uni. Policajci srpske nacionalnosti uz pomoć dijela lokalnog srpskog stanovništva zaposjedaju već spomenute policijske postaje i naoružavaju se. ATJ-Lučko na čelu s prvim zapovjednikom Markom Lukićem vraća pod našu kontrolu navedene policijske postaje i uspostavlja javni red i mir te narušeni Ustavno pravni poredak RH. U održavanju mira priključuje se i dio redarstvenih snaga na čelu s Gentom Medugorcem. Dana 28/29.09.1990. u noćnim satima od neprijateljskog snajpera biva teško ranjen, njihov pripadnik Josip Božičević koji je ujedno i prvi ranjenik u domovinskom ratu. Po istom obrascu 1.3.1991. policajce hrvatske nacionalnosti „kolege“ srbi razoružavaju u policijskoj postaji Pakrac i zauzimaju istu. Opet na poprište događaja dolazi ATJ-Lučko s ostalim jedinicama za posebne

namjene Mup-a RH i zajedničkim snagama vraćaju pod našu kontrolu policijsku postaju Pakrac. U međuvremenu vojni vrh JNA i srbijansko vodstvo u sastavu: Borisav Jović, Slobodan Milošević i Veljko Kadijević, rade pripreme kako bi uvele izvanredno stanje i srušili demokratski izabranu hrvatsku vlast. Dana 17.03.1991. dolazi do dramatične sjednice predsjedništva SFRJ gdje zapovjedništvo JNA i otvoreno traži uvođenje izvanrednog stanja i predlažu da oni riješe vojnim udarom situaciju u RH. Tada im to ne uspijeva jer član predsjedništva iz BiH Bogić Bogičević pri glasovanju bio je

protiv. Političko-vojni trojac bivše SFRJ Jović, Milošević i Kadijević ne odastaju od svojih namjera te rade pripreme za vojni udar i još otvorenije JNA stavljaju na stranu srpskih terorista koje i kontinuirano naoružavaju. Dana 25.03.1991. godine SDS organizira miting na području Plitvica tvrdeći da je NP plitvička jezera srpski i da on treba biti dio „SAO KRAJINE“ tj. u konačnici „velike Srbije“. Potom 28.03.1991. smjenjuje se legalno izabrano vodstvo NP Plitvička Jezera i zaposjedaju ga pristigli autobusom iz Knina „martičevići milicajci“.

U Zagrebu zasjeda političko vodstvo Republike Hrvatske daje ultimatum srpskim teroristima da se povuku, ali oni to odbijaju. Zatim naše vodstvo donosi odluku i na Veliku Subotu 30.03.1991. godine izdaje zapovijed da se pošalju redarstvene snage na Plitvička Jezera. Dakle, u zapovijedi stoji kako redarstvene snage moraju 31.03.1991. godine ujutro do

8h na tom području osigurati Ustavno pravni poredak Republike Hrvatske i uspostaviti policijsku postaju. Po dobivenoj zapovijedi ATJ-Lučko s dvadesetak pripadnika vrši pripreme i 31.03.1991. godine u ranim jutarnjim satima kreće prema Plitvicama. Zauzima se Koranski most i provjerava njegovo možebitno miniranje od strane srpskih terorista. Kada se sve provjerilo i most osigurao omogućava se uvođenje ostalih snaga iz ATJ- Lučkog i PJ Rakitje. Na čelu kolone vozila je oklopni transporter iz ATJ-Lučko i ostalim pripadnicima a potom autobus i kamioni iz PJ Rakitje. Kolona vozila nailazi na prve barikade i upada u zasjedu. Srpski teroristi otvaraju vatru na sva vozila iz raznog pješačkog naoružanja lovačkog i vojnog porijekla. Ispaljuju i tromblonsku minu na autobus iz koje zaboravljaju izvaditi osigurač pa na sreću ne dolazi do eksplozije. Od mnoštva ispaljenih metaka koje su srpski teroristi ispalili po svim vozilima mučki je ranjeno 7 pripadnika PJ Rakitje. Nakon višesatnog okršaja i puškaranja

uklanjaju se barikade, a naše snage napreduju. Pri kraju akcije pogođen je od strane srpskih terorista još jedan pripadnik PJ Rakitje i hrvatski redarstvenik Josip Jović koji je zadobivši prostrijeljnu ranu u predjelu prsa podlegao i tako postao prvi poginuli hrvatski branitelj u domovinskom ratu. Ovi gubici nisu pokolebali naše redarstvene snage. Po neopisivim uvjetima u gustom šumi, magli, dubokom snijegu, redarstvenici su uspješno okončali ovu akciju. Srpski teroristi su protjerani prema Korenici i oslobođen je NP Plitvička jezera, a ova akcija dobiva naziv „Krvavi Uskrs“. Gubici srpskih terorista su: jedan poginuli Rajko Vukadinović, a 29 srpskih terorista je uhićeno među kojima i Goran Hadžić i Borivoj Savić koji su bili jedni od čelnika SDS-a, a kasnije i vođe pobunjenih srba i srpskih terorista u istočnoj Hrvatskoj. Iako u podmukloj i kukavički pripremljenoj zasjedi naši redarstvenici ili tada popularno zvane „JAKE SNAGE MUP-a“ u svim gore navedenim akcijama, visoko profesionalno i čisto nošeni i motivirani domoljubljem i hrabrošću, izvršili su besprejorno svoje zadaće. Unatoč čistoći akcije uspostavu tzv. „SAO KRAJINE“ na Plitvicama tada pokušava spasiti JNA koja dolazi kao tampon zona i razdvaja dvije strane ali uvijek okrenutih tenkovskih cijevi prema redarstvenicima. Njihov cilj je bio ne dopustiti uspostavu Ustavno-pravnog poretka RH prema ostalom

dijelu tzv. „SAO KRAJINE“, a istu po erti „Virovitica-Karlovac-Karlobag“ pripojiti „velikoj Srbiji“.

Ilustracije radi, tadašnja „5. armijska oblast“ aktivirala je 30 000 aktivnih i pričuvnih „oficira“ i vojnika JNA (nažalost, redarstvenicima je bio neprijatelj i dio istih hrvatske nacionalnosti od kojih su neki prešli na našu stranu nakon 6 mjeseci od akcije, a neki nikada), te oklopne i zračne snage koje su cijelo vrijeme pratile razvoj situacije. Odlučnošću redarstvenika i hrvatskog političkog vodstva akcija je uspješno okončana i ubrzo se uspostavlja policijska postaja Plitvice u koju dolaze redarstvenici iz Gospića i brane postaju sve do 31.08.1991 godine. Nakon tog datuma NP Plitvička jezera ponovno okupiraju srpski teroristi i tek se u vojno redarstvenoj akciji „Oluja“ NP Plitvička jezera konačno trajno oslobađaju.

Značenje ove akcije na Plitvicama kao i općenito važnost specijalnih postrojbi MUP-a koje su osnovane 1990. godine i bile prve na braniku domovine je nemjerljivo. Navedene postrojbe su svojom hrabrošću i prvim uspjesima poticale na organiziranje i drugih naših postrojbi i bile jezgra stvaranja OSRH u cjelini što se ne smije nikada zaboraviti.

Za Vilu piše: Vlado Marić

vijesti**Uskoro po dokumente bez troškova za biljege?**

U tijeku je izrada plana kojim bi se ukinuli biljezi do sto kuna. Postoji radna verzija projekta, ali prvo treba vidjeti koliko to košta i tko se tim sredstvima financira

U tijeku je izrada plana kojim bi se ukinuli biljezi do 100 kuna pa će građani biti u mogućnosti putovnicu izvaditi samo jednim dolaskom u prostorije policije, samo uz predočenje osobne iskaznice.

Administrativni poslovi trebali bi se maksimalno pojednostaviti nakon informatizacije javne uprave.

Točno je da razmišljamo o ukidanju biljega, ali to je zasad samo ideja, odnosno radna verzija projekta, rekao je za Jutarnji list Darko Parić, pomoćnik ministra uprave za e-Hrvatsku. Prvo treba vidjeti koliko to košta i tko se tim sredstvima i u kojoj mjeri financira.

Ministarstvo uprave za početak planira informatički povezati ministarstva kako bi se građanima smanjio teret.

Poznati Ličani

Stepan-Barun Sarkotić od Lovčena

(1858. - 1939.)

Exz. v. Sarkotić
Stepan

1915

HOF-PHOTOGRAPH
L. GRILLICH, WIEN
IV. WIEGNER HAUPTSTR. 12
K. U. M. WÄHRINGERSTR. 31.

Stjepan barun Sarkotić rođio se u Sincu kod Otočca 4. listopada 1858. - Beč, 16. listopada 1939. bio je hrvatski general, posljednji zemaljski poglavar Bosne i Hercegovine, vojni upravitelj Dalmacije i Crne gore.

MS

Ovu visoku dužnost preuzeo je 22. prosinca 1914. Tu dužnost obnašao je gotovo pune četiri godine, boreći se za interese Hrvata u Hrvatskoj i

*Stjepan barun Sarkotić
Hrvatska vojska u Bosni, 06/1914.*

KONAK Sjediste Vlade u Sarajevu.*

Iz Konaka je Sarkotić vodio administraciju. Izvor: Vojno-povijesni muzej Beč

Bosni i Hercegovini, sve do 3. studenog 1918. kada je upravu tom zemljom predao Glavnome odboru Narodnoga vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu.

Vojna karijera

Stjepan je nakon gimnazije, koju je pohađao u Senju, nastavio školovanje u Vojnoj akademiji u Bečkome Novome Mjestu. Nakon školovanja 1884. godine premješten je u 16.

pješачku regimentu stacioniranu u Trebinju. Sljedeće tri i pol godine služio je kao časnik sudjelujući u vojnim pohodima u Bosni i Hercegovini i u Crnoj Gori. Kako je kao časnik bio izuzetno discipliniran i nadaren upućen je u 1. brdsku brigadu u Mostaru. Njegova vojna karijera nezaustavljivo je tekla naprijed pa je nakon tri godine unaprijeđen u časnika za obavještajne poslove. Taj ga posao odvodi u Srbiju, Bugarsku i Makedoniju, a boravio je u Kazanu na rijeci Volgi u Rusiji kako bi naučio ruski jezik. Postavši bojnik, Sarkotić je imenovan zapovjednikom stožera 7. pješачke divizije u Osijeku slijedeće četiri godine, a zatim je opet na godinu dana dodijeljen regimentu u Pragu u činu potpukovnika. Od 1900. do 1903. bio je načelnik stožera u Puli, u međuvremenu je promaknut 1901. u čin pukovnika. Godine 1907. preuzeo je zapovjedništvo 5. pješачke brigade u Linzu i bio promaknut u čin general-bojnika. Nakon godinu dana dodijeljeno mu je zapovjedništvo nad 88. zemaljskom streljačkom regimentom, a 1910. preuzima zapovjedništvo 44. domobranske pješачke divizije. Unaprijeđen je u podmaršala 2. studenoga 1911. i naslijedio 10. travnja 1912. Svetozara pl. Borojevića kao zapo-

General Stjepan Sarkotić u inspekciji topništva hrvatske vojske 1912.
Izvor: Vojno-povijesni muzej Beč

vjednoga generala VI. Kraljevskoga domobranskog okruga, zapravo zapovijedao je hrvatsko-slavonskim domobranstvom sa sjedištem u Zagrebu.

Prvi svjetski rat

Početkom Prvoga svjetskog rata, Sarkotić je zapovijedao 42. domobranskom pješačkom divizijom. Pošto se iskazao u borbenim djelovanjima na srbijanskoj fronti, biva proglašen vitezom 2. Reda željezne krune 1914. Krajem te godine imenovan je vojnim guve-

nerom za Beograd. Pozvan je u Beč i promaknut u generala pješaštva, a car Franjo Josip imenovao ga je 22.

držali Lovćen. Uz potporu topništva Lovćen je osvojen, palo je i Cetinje. Iste godine je 17. studenoga promaknut u general-pukovnika. Postavši izuzetno osjetljiv na nacionalno pitanje kod južnih Slavena, Sarkotić je promišljao o načinu rješavanja i bio je svjestan da rat nepovratno mijenja raspoloženje naroda unutar Monarhije.

Već 1917. g. počela su u rasprave i razmišljanja kako Slovence, Hrvate i Srbe u Austro-ugarskoj učiniti relevantnim političkim faktorom. Upravo je Sarkotić bio jedan od glasnijih zagovornika trijalističkoga uređenja Monarhije. Njegov zahtjev se temeljito na hrvatskome državnome pravu po kojemu je Monarhija 1878. g. dobila Bosnu i Hercegovinu na Berlinskome kongresu. Ali, i kao mnogo puta ranije, Austrija se ponašala prema Hrvatima i hrvatskim

Cetinje, glavni grad Crne Gore, 1916. osvojen od hrvatske vojske

prosina 1914. za zapovjednoga generala u Bosni i Hercegovini i Dalmaciji. Tim postavljenjem Sarkotić je u biti držao cijelu vlast Bosne i Hercegovine i Dalmacije u svojim rukama. 1915. godine organizirao je pohod na Crnu Goru. Dana 7. siječnja 1916. je iz baze u Bokokotorskoj zaljevu general Sarkotić krenuo na Crnogorce koji su

zemljama dvolično i nepošteno, koristeći hrvatsko državno pravo kad joj je to trebalo i zanemarujući ga kada joj to nije odgovaralo. Upravo su se u Bosni i Hercegovini lomile najjače silnice političkih interesa: Srbi su bili u cijelosti naklonjeni Srbiji, Hrvati su težili ujedinjenju s Hrvatskom, dok su se muslimani kolebali.

Hrvatska vojska sa kolonom teretnih životinja na serpentinnoj cesti na Lovčenu.

Osvajanje Lovčena je vrhunac Sarkotičeve karijere.

Izvor fotografija: Austrijska nacionalna biblioteka (NB) i Vojno-povijesni muzej Beč.

Slomom Austro-Ugarske monarhije umirovljen je 1. prosinca 1918. god. Završetkom vojne karijere Sarkotić nije ostao pasivan. Jedno kraće vrijeme po umirovljenju živio je u

MŠ

Hrvatskoj, ali se ubrzo trajno nastanio u Beču pošto su ga beogradske vlasti počele progoniti.

U ožujku iste godine predložio je Caru da Bosnu i Hercegovinu pripoji Hrvatskoj. Kako reakcije nije bilo, u svibnju 1918. g. Sarkotić predlaže da

se Bosni i Hercegovini dodijeli autonomija kao corpus separatum pod austrijskom krunom. Sarkotić je nastojao pošto-poto očuvati Monarhiju želeći da Bosna i Hercegovina ne potpadne pod srbijansku vlast. Zato je krajem svibnja nakon rasprave na Carevinskome vijeću ponovno predložio da se ova zemlja ujedini s Hrvatskom. Grof István Tisza poslan je u ime vlade u rujnu 1918. u Bosnu i Hercegovinu da procijeni političku situaciju. Sarkotić je nevoljko dočekao Tiszu, držeći da

je njegov dolazak "neumjesan", no pokorio se je carevoj želji, jer je nakon smrti cara Franje Josipa, kod novoga cara Karla, bio glavni čovjek za pitanja južnih Slavena. Tiszin posjet Sarajevu, Sarkotić je ocijenio kao potpuno neuspjelo i kao žalostan kraj jedne pogrešne politike. Tiszine planovi uključivanja Bosne i Hercegovine u Mađarsku lokalni su političari odbacili, što ne treba čuditi jer je razgovarao s prosrpski orijentiranim političarima iz sva tri naroda. Mađarski grof je potom predložio provođenje plebiscita kojim bi se odlučilo o Bosni i o Hercegovini, držeći da bi takav potez potisnuo ili barem odgodio srpski nacionalizam. Sarkotić je inzistirao da se ujedini Dalmacija s Hrvatskom i Slavonijom i Bosnom i Hercegovinom, što bi umirilo Hrvate i ohladilo ih od ujedinjenja južnih Slavena sa Srbijom. Tisza je bio još odranije isuviše krut protiveći se ikakvim povlasticama prije završetka rata, cijela mađarska politika Trijalizam nije prihvaćala.

Svi Sarkotičevi napori pojašnjavanja političkih prilika u Bosni i Hercegovini nisu imali odjeka, lokalni političari su ga izvještavali da se njihova lojalnost mijenja s promjenom vojne situacije. Predstojniku careva vojnoga ureda, generalu

Odmor hrvatske vojske; 4. planinska brigada za vrijeme osvajanja Samčaka, 08/1914.

Izvor fotografija: Austrijska nacionalna biblioteka (NB) i Vojno-povijesni muzej Beč.

Hrvatska vojska uz 70 mm planinski top tijekom zauzimanja Tare u Srbiji 1914.
Izvor fotografija: Austrijska nacionalna biblioteka (NB) i Vojno-povijesni muzej Beč

Egonu Zeidler-Sternecku, poslali su brzjav u kojem su naveli da će na jugu Monarhije doći do posvemašnje destrukcije ako se ne ujedini Dalmacija te Bosna i Hercegovina s Hrvatskom i Slavonijom. Upozorili su da je to posljednji trenutak za provedbu toga rješenja: Ne bude li iskorišten taj posljednji trenutak, dinastiji i Monarhiji će vjerno hrvatstvo biti neopozivo otjerano u jugoslavensku kolotečinu, u kojoj će i ono propasti.

Kraljevina SHS

Slomom Austro-Ugarske monarhije umirovljen je 1. prosinca 1918. god. Završetkom vojne karijere Sarkotić nije ostao pasivan. Jedno kraće vrijeme po umirovljenju živio je u Hrvatskoj, ali se ubrzo trajno nastanio u Beču pošto su ga beogradske vlasti počele progoniti.

Sarkotić se nije pomirio s uspostavom Kraljevine SHS pod dominacijom Beograda pa je nastavio s političkim djelovanjem iz mirovine. Kremi hrvatskih emigracijskih državotvornih snaga u Beču pored Sarkotića pripadao je pukovnik Ivan Perčević i Stjepan Duić. Oni su utemeljili Hrvatski komitet na čijemu čelu je bio upravo Sarkotić. U ovome komitetu Sarkotić je djelovao sve do siječnja 1929. g. kada je liderstvo od njega preuzeo dr. Ante Pavelić. No pošto austrijska vlast nije bila sklona rješavanju hrvatskoga pitanja, jer je imala iznimno dobre odnose s

Kraljevinom Jugoslavijom, svaka pomoć je izostala. Ipak Sarkotić nije ostao pasivan, u austrijskomu tisku se oglašavao, pišući protiv Jugoslavije i Karađorđevića u listu Reichpost i zalažući se za samostalnu Hrvatsku.

Već u godinama i duboko razočaran politikom europskih zemalja umro je 16. listopada 1939. u Beču na početku Drugog svjetskog rata.

Sarkotić je u hrvatskim zemljama svakako bio izuzetno ugledna osoba. Godine 1916. proglašen je počasnim građaninom grada Zagreba. Također je bio počasni predsjednik austrijske Carske udruge strijelaca, a o njegovim zaslužnim odličjima mogao bi se napisati poseban članak. General Stjepan Sarkotić bio je čovjek blistave vojne i visoke političke karijere s dubokom sviješću o sudbini hrvatskoga naroda u Hrvatskoj, ali i u Bosni i Hercegovini u Austro-ugarskoj monarhiji, sluteći njegovu zlu sudbinu u nadolazećim državno-pravnim svezama sa Srbijom i Crnom Gorom. Osobno se trudio preduhitriti nepovoljne povijesne događaje za svoj narod, no bio je nemoćan sam se suprostaviti egoističnim političkim interesima, prije svega, Mađara, a dijelom i Austrijanaca. Bio je to čovjek kojemu

je bilo sasvim jasno da je hrvatska budućnost vezana za istok bila loša politička opcija i da bi svaka srednjoeuropska inicijativa bila kud i kamo bolja, naravno reformirana i prilagođena političkim težnjama Hrvata i ostalih naroda u državi. Nažalost, njegova nastojanja nisu dala konkretna ploda, ali njegovo političko djelovanje prožeto brigom za dobro svoga naroda određuje ga kao izuzetno važnu i trijeznu osobu koja se snalazila i u najtežim trenucima rata i promjene politike.

Žalosna je činjenica da je ovaj velikan hrvatskoga naroda u domaćoj javnosti ostao nepoznat, a do posljednjega časa svoga života ostao je odan ideji slobodne Hrvatske. S. Klein je 1969. doktorirao u Beču s temom: *Freiherr Sarkotić von Lovcen - Die Zeit seiner Verwaltung in Bosnien-Herzegowina 1914.-1918.* (Barun Stjepan Sarkotić

Vojna vježba u Bosni, 6/2014.

Lovčenski - Vrijeme njegove uprave u Bosni i Hercegovini), a Ernst Bauer 1988. g. objavio knjigu pod naslovom: *Die letzte Paldin des Reiches - Generaloberst S. Freiherr Sarkotić von Lovcen (Posljednji upravitelj Carstva-general-pukovnik S. barun Sarkotić Lovčenski)*. U Hrvatskoj je pukovnik Dinko Čutura, ravnatelj Vojnog muzeja u Zagrebu doktorirao s temom: **Stjepan Sarkotić: časnik, strateg i političar.**

V

Foto: Privata zbirka Marice Draženović

Hrvatska nogometna reprezentacija 22.03.2013. veličanstvenom pobjedom napravila je novi veliki korak prema svjetskom prvenstvu u Brazilu. U Maksimiru je pala Srbija. Izabranici našeg izbornika Igora Štimca vodili su već u prvom poluvremenu sa 2:0 golovima Marija Mandžukića u 23. minuti i Ivica Olića u 37. minuti utakmice. Ovaj rezlutat ostao je do kraja i Hrvatska je slavila. Hrvatska je ovom pobjedom nastavila mrtvu utrku sa reprezentacijom Belgije s kojom dijeli isti broj bodova na ljestvici A skupine. Obje reprezentacije s po 13 bodova sada već bez ozbiljnije konkurencije bore se za 1. mjesto u skupiti koje izravno vodi na Svjetsko Prvenstvo. „Jako su Srbi hvalili njihovu obranu, mi smo pokazali da imamo napad koji može zabiti svakome. Bili smo strpljivi. Večeras je Srbija pala na leđa i ovo je pobjeda koja će biti upisana u povijest. Neka svi znaju da u Hrvatskoj možemo svakome spremiti „pakao“ kazao je između ostaloga izbornik Štimac.

Tijekom izvođenja hrvatske himne posebno je dirljivo bilo unaprijed priredena koreografija u kojoj su svi gledatelji na tribinama istakli hrvatske „kockice“.

Koliko je zanimanje bilo za ovu utakmicu pokazuje podatak da je bilo akreditirano 158 novinara pisanih medija i radija. Pored najbrojnijih

novinara iz hrvatske akreditacije su zatražili i dobili 51 novinar iz Srbije te 25-orica novinara najuglednijih novinskih kuća među kojima su NY. TIMES INDEPENDENT, TIMES, LA GAZZETTA DELLO SPORT, L'EQUIPE i mnoge druga. Uz navede akreditirana su bila 64 fotografa kao i 28 televizija.

Unatoč visokom naboju i naelektriziranoj atmosferi kada igraju ove dvije reprezentacije utakmica je protekla u korektnom ozračju bez ozbiljnijih incidenata. Hoće li tako biti i u uzvratu u Srbiji?

Na kraju moramo istaknuti da su među hrvatskim navijačima na

stadionu bili i mnogobrojni ličani iz Hrvatske i dijaspore. Posebno bih na stadionu istaknuo članove Udruge „Vila Velebita“ i članove Udruge Hrvatske nogometne reprezentacije „Uvijek Vjerni“ iz Gospića i Karlobaga. Navedeni su uz povike Vukovar, Vukovar i hrvatskim pjesmama uklopivši se 36000 hrvatskih navijača pomogli da nogometnim žargonom rečeno hrvatski sokolovi očerupaju srpske orlove i odvedu hrvatsku nogometnu reprezentaciju na prag Svjetskog Prvenstva u Brazilu.

V

Za Vilu piše: Vlado Marić

Održana 6. Stajnička noć

Velika fešta u Lučkom

Restoran hotela „Calypso“ u Lučkom bio je premalen da primi sve goste koji su htjeli prisustvovati našoj tradicionalnoj Stajničkoj noći. Ovaj restoran bio je središte ličkog okupljanja u ovo rano jesensko vrijeme. KUD „Brinje“ i sastav „Dobra vibra“ pripremili su predivan program koji nas je odveo u stara vremena naše mladosti i naših predaka – vrijeme koje, zahvaljujući entuzijastima, još nije zameo vjetar današnje generacije. Cítavu noć se osjećao duh Like. Okupili su se brojni naši Ličani iz Zagreba i okolice, Siska, Slavonije, Like i brojnih drugih naših mjesta. Među posjetiteljima su bili i načelnik Općine Brinje gospodin Zlatko Fumić, predsjednik ZK „Sokolac“ gospodin Drago Perković i predsjednik ZK

„Brinje“ gospodin Toni Rajković. Doživljaj za pamćenje i uspomenu,

ali i sjeta na davna vremena naših korijena. Razdragani gosti prepustili

su se osjećaju pripadnosti, zaigralo se nekoliko puta ličko kolo, zapjevala Vila i Sokol i ostale pjesme za dušu...

Veliku pomoć organizaciji „noći“ pružili su naši brojni donatori, a to su:

Sirana „RUNOLIST“ d.o.o. Otočac, Pivovara „LIČANKA“, Donje Pazarište • OPG „MIŠČEVIĆ“, mini

sirana, Josipdol • „DONA“ d.d. Gornja Stubica • „Badel 1862“ iz Zagreba • gospodin Kristijan Krznarić iz Zagreba i hotel „Calypso“ Zagreb-Lučko,

Pokrovitelj Stajničke noći bila je Općina Brinje.

Posebno je sa simpatijama pročitano pismo Tomice Perkovića - Štente iz daleke Kanade, koji je pozdravio sve prisutne. Gospodin Drago Perković je upoznao s aktivnostima ZK „Sokolac“ Brinje i „Vile Velebita“ čiji je dopredsjednik.

I na kraju što još reći: vidimo se iduće godine.

Za Vilu piše: Nikola Tominc

2013. Br. 22

Marić: *Već par godina dogovaramo se za ovaj razgovor. Iskreno se veselim što ste pristali. Zašto ste 3.09.1991. godine došli u Gospić?*

Vrkljan: Bilo je jasno da se sprema agresija na RH. Na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje sam tada bio asistent, tadašnji dekan Prof.dr.sc. Ivica Kostović

nković, Josip Vrkljan, Joso Borovac, Renato Johman, Nikica Vrkljan-beks, Milan Rendulić, Ivica Špelić, Ivica Zdunić, Milan Brklja-čić-Crni, Pave Pavelić, Nikola Brkljačić i ja. Planiranje i aktivnosti oko odlaska u Liku događali su se u mom tadašnjem stanu u Ozaļjskoj 140. Slijedećih par dana uz logistiku MUP-a Zagreb u

Prof. dr. sc. Milan Vrkljan

Ratni sanitet u Gospiću

Razgovor sa osnivačem i načelnikom saniteta prof.dr.sc. Milanom Vrkljanom

Osjetila se pozitivna energija, vjera da se Gospić može obraniti. Javio sam se u improvizirani stožer za obranu grada gdje me je primio dr. Dražen Jurković. Kako je situacija bila teška i stalno se se mijenjala informacije o događanjima u i oko grada zamolio me da samostalno formiram vojnu sanitetsku službu.

dr. Milan Vrkljan, načelnik saniteta

pozvao je manji broj mladih liječnika za koje je znao da su domoljubi i zamolio nas da se organiziramo i pomognemo oko formiranja ratnog saniteta. To je bio hrabar potez dekana Medicinskog fakulteta jer je konačni ishod sukoba koji je bio na vidiku bio potpuno neizvjestan. Paralelno s tim studenti i mladi Ličani porijeklom iz Gospića i Perušića pripremali su odlazak dragovoljaca u Liku. Okupljanje dragovoljaca u Zagrebu organizirali su Josip Mili-

Gospić i Perušić pošle su dvije skupine dragovoljaca, prva od 127 i druga od 86 dragovoljaca. To je bilo vrijeme silnog domoljubnog zanosa. U kratko vrijeme napravili smo četiri oklopna vozila koja su krenula u Gospić kada i mi. Oklopna vozila „Krešimir“, „Tomislav“ i „Domagoj“ dobili su ime po hrvatskim kraljevima a „Hrvoje“ po sinu jednog od organizatora Josipa Milinkovića. Velik dio ovog pothvata da se naprave oklopnjaci od „Tatir“ iznijeli su Josip

Milinković, Josip Vrkljan i Renato Johman jer su imali dobre veze u Industrogradnji.

Marić: *Kako ste krenuli u Gospić, JNA je još bila u RH?*

Vrkljan: Krenuli smo iz Zagreba u sumrak iz sigurnosnih razloga. U koloni su bila tri autobusa, četiri oklopljene Tatre i kombi koji sam ja dobio od Zagrebačke banke za potrebe budućeg saniteta. Istu večer imali smo prvo vatreno krštenje jer smo ušli u unakrsnu vatru branitelja Karlovca sa četnicima. Nakon toga putovali smo cijelu noć do Rijeke. Slijedeće jutro doživio sam takav pozitivni emocionalni stres da ću ga pamtiti za cijeli život. U prolasku kroz Crikvenicu naša kolona je polako napredovala a u isto vrijeme počeli su se građani okupljati uz cestu sa hrvatskim zastavama. U jednom trenutku toliko je ljudi bilo na cesti da smo jedva prošli dalje. Mnoge žene su dolazile i nudile nam hranu i piće. Mnogi, iz kolone i uz cestu su plakali.

Marić: *Došli ste u Gospić koji je par dana prije toga napadnut. Što ste zatekli?*

Vrkljan: Situacija je bila konfuzna ali određeni manji broj ljudi počeo se organizirati. Osjetila se pozitivna energija, vjera da se Gospić može obraniti. Javio sam se u improvizirani

dr. Zuhic, dr. Bukmil i sestra Marija Juran (savršni desno)

stožer za obranu grada gdje me je primio dr. Dražen Jurković. Kako je situacija bila teška i stalno su se mjenjale informacije o događanjima u i oko grada zamolio me da samostalno formiram vojnu sanitetsku službu.

Marić: Kako ste organizirali sanitet?

Vrkljan: U početku smo bili smješteni u Smiljanu, što je bila koliko toliko sigurna pozicija a u isto vrijeme blizu zone sukoba u Gospiću i u Perušiću. Tada smo imali samo jedno sanitetsko vozilo. Logistički smo se naslanjali na izmještenu gospićku bolnicu koja je bila formirana u Pazarištu. U improviziranoj bolnici je bio jedan liječnik dr. Drago Ratković. Sve teže ranjenike transportirali smo u Rijeku. Organizacijski je puno pomogao medicinski

Vrkljan: Mislim dragovoljno, ali to je bilo toliko konfuzno vrijeme da nisam siguran, u svakom slučaju meni kao načelniku saniteta silno su pomogli u organizaciji sanitetske službe u Gospiću te '91. i '92. godine.

Marić: Što je bilo sa dragovoljcima iz Zagreba koji su došli sa Vama, sjećam se da ste se oblačili u AT

da su se javljali

dr. Zuhic, vozači Miran Popović i Josip Blon

Lučkom kod specijalne jedinice i da ste Vi bili glavni organizator?

Vrkljan: Ha, ha, jesmo se oblačili u Lučkom kod specijalaca ali mi smo ipak bili potpuno vojnički neiskusni. Može se reći da smo imali hrabrosti i želje da branimo svoje. Dragovoljci koji su došli iz Zagreba u Gospić u 9.

Mjesecu 1991. godine stavili su se na raspolaganje organizatorima obrane.

Marić: Kako je funkcionirao vojni sanitet?

Vrkljan: U početku je bilo puno improvizacije. Kasnije su se stvari posložile kad je počela dolaziti pomoć od prof. Hebranga iz Zagreba i nakon pada vojarnje u Gospiću. Zanimljivo da sam prvu poštu vojniku napisao tek u 12. mjesecu 1991. godine. Prije toga događalo se da vojnici traže medicinsku pomoć ali su se nakon toga vraćali u svoju postrojbu. Dok su dragovoljci bili pretežiti dio obrane Gospića i Perušića vojni sanitet je imao posla samo sa ranjenim i povređenim vojnicima.

Marić: U kojim se aktivnostima sanitet posebno istakao?

Vrkljan: Liječnici vojnog saniteta bili su na prvoj crti obrane grada i kasnije kad se crta pomakla od grada na prvoj crti obrane. Sjećam se da je došao jedan liječnik iz nama prijateljske zemlje, članice NATO-a, kad je vidio da liječnici imaju svoje položaje neposredno uz vojsku, doslovno da dijele rov sa vojnicima, bio je u čudu. Tražio je dva puta u par dana da obide sve položaje saniteta kako bi sebi objasnio kakava je to doktrina, razgovarao je sa vojnicima i liječnicima. Liječnici su izabrali vojnike sa kojima su proveli kratku edukaciju o pružanju pomoći i redoslijedu aktivnosti u slučaju ranja-

Med. sestra Antonela Jergić, Ivica Murgić i Božo Butorac

Med. sestre Marija Juran, Nada Matić i Katarina Lulić

vanja u njihovoj zoni odgovornosti. Sve to ostavilo je vidan dojam na kolegu iz NATO-a i poslije je objavio više komentara o "Hrvatskom liječničkom čudu"

Marić: *Gospić je platio visoku cijenu slobode, kada je bilo najteže biti*

Med. sestre Katarina Lulić i Dubravka Kovač

liječnik?

Vrkljan: Oslobađanje užeg centra grada, Bilajske ulice, zatim potiskivanje četnika do iza crte Ribnika bilo je teško i traumatično iskustvo za moje liječnike ali i meni osobno. U vrijeme akcije oko oslobađanja Divosela, Čitluka i Počitelja stjecala su se presudna iskustva koja su se koristila kasnije tijekom Domovinskog rata. Iz svake akcije sanitet je izlazio sve bolje organiziran. Junaštvo koje je pokazao vozač saniteta

Ivica Kovač i medicinska sestra Dubravka, dragovoljci iz Zagreba, tijekom oslobađanja Ornica da se dogodio u NATO sustavu bio bi snimljen film koji bi punio kino dvorane cijelog svijeta. Ornice su u tje-dan dana tri puta padale u neprijateljske ruke i p o n o v n o

oslobađane. Sukob oko Ornica pokazao je već 1991. godine da Hrvatska vojska može djelovati i ofanzivno.

Marić: *Koga se sjećate iz tih vremena za koga možete reći da ste ponosni na njih?*

V r k l j a n : Definitivno na sve koji su se dragovoljno javili u sanitet. Vozači saniteta Ivica Murgić, Božo Butorac-Cotan, Ivica Kovač iz Zagreba, Joso Bilen, Milan Popović-Kundre, Ivica Zđunić, medicinske sestre Antonela Jengić, Dubravka Kovač iz Zagreba, Nada Matić,

Katarina Lulić, Dragica Borovac, Marija Vukelić, naravno i liječnici iz Rijeke dr Zuhić, dr Bukmil Leonardo, dr Vukelić, dr Katona iz Zagreba. Moguće da sam nekoga zaboravio ali to je posljedica vremena koje je prošlo pa se dosta toga i zaboravi.

Marić: *Vrlo rijetko ste se pojavljivali u medijima, skoro nisam našao neki razgovor sa vama iako ste kao načelnik saniteta svjedok vremena, zašto?*

Vrkljan: Zadnje 22 godine često se događalo da o Gospiću govore ljudi koji nisu bili tamo, da o sanitetu govore ljudi koji ga nisu osnivali, da o dragovoljcima govore ljudi koji nisu bili dragovoljci i nisu bili sa nama. Imam ogromnu osobnu arhivu o događanjima i organizaciji saniteta ali i obrane Gospića i biti će prilike za još pisanja. Kao zanimljivost mogu navesti da me na dan polaska u Gospić Slavko Degoricija u prostorijama Sabora RH pokušao uvjeriti da je Gospić pao i da okupljene dragovoljce usmjerim u Slavoniju. Na osobnu intervenciju predsjednika Franje Tuđmana dozvoljeno nam je da krenemo u Gospić.

Marić: *Moram priznati da su mi osobno neki podaci koje ste iznijeli bili nepoznati. Hvala Vam na razgovoru. Vaš profesionalni uspjeh je svima poznat, danas ste profesor na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, predstojnik Zavoda za endokrinologiju i dijabetes «Mladen Sekso» u kbc Sestre milosrdnice te predsjednik Hrvatskog društva za endokrinološku onkologiju pri HLZ. Prije dvije godine organizirali ste prvi E-kongres u medicini u ovoj regiji. Odakle Vam energija i ideje?*

Vrkljan: Posvećen sam svom pozivu, svom poslu i dan danas učim kao kad sam bio student. Snagu pronalazim i u privatnom životu. Imam petero djece; Ana Mariju, mladu liječnicu, Mateu i Petru koje su studentice, Martu koja je učenica 6. razreda. Sina Ivana, 17 mjeseci imam u drugom braku sa suprugom Sanelom. Većinu svog slobodnog vremena posvećujem brizi o djeci i ulažem u njihovo obrazovanje.

V

Za Vilu razgovor vodio: Vlado Marić

Spomen posjet Pragu i Beču

Udruga Ličana Vila Velebita - Zagreb organizirala je od 30. svibnja do 1. lipnja 2014. godine spomen posjet Pragu (obilazak grobnice baruna Filipovića) i Beču (obilazak grobnica generala Sarkotića i generala Borojevića). Organizacija puta povjerena je turističkoj tvrtki BANTOURS iz Zagreba.

Krenulo se autobusom s parkirališta Gradskog poglavarstva 30. svibnja (petak) u 6.00 sati.

Maglovito jutro sa slabom kišicom nije pokvarilo dobro raspoloženje putnika u autobusu. Vožnja kroz Sloveniju i Austriju tekla je ugodno uz zaustavljanje na kavici, a oko 12.00 sati valjalo je i prezalogajiti, jer put do Praga i nije tako kratak. Natkriveno stajalište na autoputu omogućilo je da sva raskoš jela iz vlastite torbe dođe do punog izražaja. Krenulo se s aperitivima: ličkom šljivovicom, dalmatinskom lozom, hercegovačkom travaricom, velebitskom travaricom, a poslije slasnog odojka s mladim lukom zalilo se velebitskim pivom

Prvo zaustavljanje u Austriji uz slavan odojak

iz Pazarišta i čašicom dobrog vina različitih donatora. Bila je to dobra prilika da se svi malo bolje upoznaju i podruže.

Put do Praga protekao je uz priče, šalu i smijeh.

Dolazak u Prag u kasnopopodnev-
nim satima i susret s gradom bio

je dojmljiv. Velebna metropola sa štihom slavenske duše ostavlja bez daha. Smještaj u hotelu Slavija bio je brz, jer je grad zvao na večernju šetnju njegovim najužim centrom, Vac-lavskim Namestimima, no trebalo je prije toga i promijeniti valutu (Češka ima euro, a mi još uvijek svoju kunu). Ugodna šetnja strogim cen-

2014. Br. 33

Čišćenje zapuštenog i nahuvinom zraslog posljednjeg počivališta baruna Filipovića na groblju u Pragu

trom završila je večerom u češkom nacionalnom restoranu s domaćim jelima i češkim pivom.

Ranije se krenulo na počinak, jer je drugi dan, sadržajno bogat, iziskivao dobar odmor.

Subotnje jutro osvanulo je sunčano i vedro. Poslije doručka krenuo je naš program čiji je i osnovni zadatak ovog putovanja u Prag, posjet grobu hrvatskog plemića i austrijskog generala, jednom od najvećih hrvatskih vojskovođa Josipu barunu Filipoviću. Rođen je 28. travnja 1819.g. u Gospiću i potječe iz ličke plemićke obitelji Filipović. Kao general pukovnik austrijske vojske 1882.g. imeno-

Predsjednik Udruge Nikola Kostelac, Katarina Kolaković i Boris Benazić iz Ureda Veleposlanstva RH u Pragu polažu vijenac barunu Filipoviću

U opuštenoj vožnji Vltavom u Pragu

van je vojnim zapovjednikom Češke sa sjedištem u Pragu, gdje je umro 6. kolovoza, 1889.g. i pokopan na groblju Olšany. Dugo vremena nije bilo poznato gdje se nalazi Filipovićev grob. Tek 2012.g. udruga Hrvatsko-češko društvo iz Zagreba pronašla je njegov grob i pokrenula akciju za obnovu istog. Prije putovanja obavijestili smo hrvatsko veleposlanstvo u Pragu o našem posjetu grobu i našoj želji da nam se Ines Troha Bedar, izvanredna i opunomoćena veleposlanica Republike Hrvatske u Pragu pridruži. Veleposlanstvo se odazvalo pozivu i na ulazu u groblje čekao nas je gospodin Boris Benazić,

koji nam se pridružio pri polaganju vijenca i paljenju svijeća na grobu baruna Filipovića. Dolaskom na groblje i grob, iznenadila nas je zapuštenost ne samo groba, nego i cijelog groblja Olšany. Članovi Udruge Vila Velebita instinktivno su krenuli u akciju čišćenja groba i za desetak minuta na njega se mogao položiti vijenac i zapaliti svijeća. Predsjednik Udruge gospodin Nikola Kostelac u nekoliko riječi osvrnuo se na značaj i veličinu general pukovnika Josipa Filipovića. Gospodin Boris Benazić zahvalio se na pozivu i pohvalio akciju Udruge i ukratko nas obavijestio o radu Ve-

leposlanstva RH u Češkoj. U znak pažnje poklonjen mu je odljev biste znanstvenika svjetskog glasa rođenog u Lici, Nikole Tesle.

Ostatak dana proveden je u šetnji i razgledavanju znamenitosti Praga. Naša voditeljica gospođa Gabrijela Golub uz pomoć svoje češke kolegice Katarine prošetala nas je najužim dijelom Praga u okviru vremenskih i hodačkih mogućnosti članova Udruge.

Namesti Republika, Praška Brana, Karlovo sveučilište, Havelska tržnica, Narodna ulica, Narodno divadlo, Hradčany, Kraljevska palača, Katedrala sv. Vite, Zlatna ulica, Crkva sv. Nikole, Karlov most, Starogradski trg, Vjećnica s astronomskim satom, Crkva sv. Nikole, Vaclavski trg, znamenitosti su koje su članovi Udruge od zavidnih pet kilometara hodanja u nekoliko sati slušanja i koju stanku za odmor uspjeli savladati.

Slijedio je odmor za ručak po vlastitom izboru, prije vožnje Vltavom.

Grad gledan s palube broda ima drugu dimenziju raznolikosti, raskošne građevine zrcale se u plavetnilu rijeke, a mostovi se nižu, jedan ljepši od drugog. Promet Vltavom je veoma gust i dobro reguliran sistemom us-

tava. Upravo zbog gustoće prometa naša vožnja trajala je malo više od sat vremena, ali dovoljno da osjetimo užitak pogleda na grad uz kavu i kolač koji nam je ponuđen na brodu.

Dan izuzetno sadržajno bogat bližio se kraju, a na kraju nas je čekala večera u nacionalnom restoranu s dobrim jelom i pivom. Za ljubitelje nogometa posjet restoranu gdje je osnovan nogometni klub Hajduk, a za čiju obljetnicu je postavljena spomen ploča u organizaciji hrvatskog veleposlanstva u Pragu i nogometnog kluba Hajduk iz Splita bio je posebno dojmljiv.

U nedjelju ujutro poslije doručka krenulo se put Beča, koji je na pola puta do Zagreba.

Stigli smo pred crkvu sv. Stjepana u vrijeme nakon završetka mise.

Ljudi su izlazili svečano obučeni, mnogi od njih u narodnim nošnjama, što je dio njihove tradicije, a redovi kočija s konjima vraćali su nas u prošlo stoljeće, doba Austro-Ugarske. Beč je sjajio otmenošću, koja se osjećala na svakom koraku.

Slijedio je pravi bečki ručak s bečkom šniclom i štrudlom od jabuka.

Put u Beč nije bio samo turistički, glavni cilj bio je posjet grobovima hrvatskih vojnih velikana Stjepanu barunu Sarkotiću i feldmaršalu Svetožaru Borojeviću, čije je zadnje počivalište na centranom groblju u Beču. Kao što smo obavijestili veleposlanstvo u Pragu, isto tako smo obavijestili gospodina Gordana Bakotu, izvanrednog i opunomoćenog veleposlanika RH u Beču da nam se pridruži kod polaganja vijenaca. Gospodin Bakota, koji zbog svojih diplomatskih dužnosti nije mogao nazočiti polaganju vijenaca delegirao je svog ministra savjetnika gospodina Branimira Lončara.

Polaganje vijenaca na grob baruna Sarkotića na cent. groblju u Beču

Branimir Lončar, Katarina Kolaković i Nikola Kostelac na grobu Feldmaršala Borojevića

1920.g.) feldmaršal Oružanih snaga Austro-Ugarske. Svetozar Borojević von Bojna se za vrijeme Prvog svjetskog rata istaknuo nizom uspjeha u obrambenom ratovanju. Zbog toga je dobio čin feldmaršala, čime je postao prvi i jedini nositelj tog čina u Austro-Ugarskoj koji nije bio njemačkog podrijetla.

Na njegov grob je također položen vijenac, zapaljena svijeća i odana počast riječima sjećanja na njegov lik vojskovođe.

Poslije službenog dijela ostalo se u ugodnom razgovoru s gospodinom

Zajednička fotografija na centralnom groblju u Beču

Za razliku od groblja Olšany, centralno bečko groblje uređeno je i održavano.

Stjepan barun Sarkotić (Sinac kod Otočca 4. listopada 1858.g. - Beč, 16. listopada 1939.g.) bio je hrvatski general Austro-ugarske vojske, posljednji zemaljski poglavar Bosne i Hercegovine, vojni upravitelj Dalmacije i Crne Gore. Ovu visoku dužnost preuzeo je 22. prosinca 1914.g. naslijedivši svog prethodnika podmaršala Oskara Potioreka. Tu dužnost obnašao je gotovo pune četiri godine, boreći se za interese Hrvata u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, sve do 3. stu-

denog kada je upravu tom zemljom predao Glavnom odboru Narodnoga vijeća SHS za Bosnu i Hercegovinu.

Njegov grob je u kripti centralnog groblja, gdje su članovi Udruge položili vijenac, zapalili svijeću, uz osvrst predsjednika Udruge na značaj ovog vojnog velikana u hrvatskoj povijesti. Uz molitvu odali smo mu dužno poštovanje.

Na istom groblju u arkadama sahranjen je i **Svetozar Borojević von Bojna** (Umetić kod Kostajnice 13. prosinca 1856.g. - Klagenfurt, 23. svibnja

Lončarom sa željom da posjet grobovima bude obaveza i tradicija.

Slijedila je vožnja Bečom i razgledavanje znamenitosti iz autobusa.

Put Zagreba krenuli smo u kasnim popodnevnim satima, ispunjene duše i srca, ponosni da smo učinili mnogo da se otrgne od zaborava sjećanje na velike i značajne vojne ličnosti naše povijesti.

Za vilu piše: Katarina Kolaković

Dosezi umjetničkog stvaralaštva, u prošlosti i danas, pojedinih hrvatskih krajeva često nisu adekvatno obrađeni kroz isticanje određenja zemljopisne i duhovne datosti već kroz analizu pojedinačnih opusa, odnosno traženja povezanosti

materijala. Autori monografije „Umjetnost Like“ (zasad je to radni naziv koje može, a i ne mora biti promijenjen) su pov.umjetnosti i likovni kritičar Stanko Špoljarić, dugogodišnji kustos Umjetničkog paviljona u Zagrebu i Vesna Bunčić, ravnatelj-

značajnu instituciju.

Radovi na ovoj, za kulturu Like važnoj knjizi, došli su u završnu fazu, a mogu se podijeliti na više segmenata, Prvo je trebalo vidjeti koji sve slikari i kipari „konkuriraju“ za mjesto u knjizi, a kasnije iz toga popisa, odnos-

UMJETNOST LIKE

PRIKAZ LIKOVNOG STVARALAŠTVA U LICI OD 1880. god. DO DANAS

umjetnika na razini stila i poetika. Stoga je hvale vrijedan projekt „Umjetnost Like“ pokrenut na inicijativu Željka Radoševića, zaljubljenika u svoju Liku, čovjeka strukom vezanim za područja znanosti, no entuzijasta i poznavatelja povijesti i umjetnosti ovog prostora Hrvatske. Udruga „Vila Velebita“, koje je Radošević aktualni potpredsjednik, stala je iza ove zamisli pa su započete pripreme za samu knjigu. Sam gospodin Radošević angažirao se na više načina u svim fazama projekta, dakako ostavljajući struci potpunu samostalnost u obradi

ca Muzeja Like u Gospiću, koja već godinama uspješno vodi ovu

no na osnovi umjetničke razine ostvarenja pojedinaca odabra-

KOVAČEVIĆ FERDO - POVODANJ

MAŠIĆ NIKOLA - LIČANIN

ti djela koja će ih najbolje prezentirati. Dakako jednostavan je to zadatak dok se radi o autorima koji su ostavili upečatljiv trag u hrvatskoj umjetnosti, ili danas na likovnoj sceni privlače izrazitom osobnošću izraza. Stvari postaju složenije pri odabiru djela slikara i kipara solidnog prosjeka, kojima se, pa i kod većine, ne može poreći određen vid autentičnosti. No u svakom slučaju kriterij pri odabiru bila je kvaliteta, jer se mon-

ografija o umjetnosti Like nikako ne može svesti na navođenje sviju koji se tek povremeno, na pozitivnoj hobističkoj razini prihvate kista ili dljeta. Možda će takovim stavom poneko biti i nezadovoljan no knjiga mora imati i svoju mjeru reprezentativnog. Ali i pri takovoj „strogosti“ u knjizi će biti predstavljeno osamdesetak umjetnika, različitih generacija i poetika, s vremenskim rasponom od posljednjih desetljeća devetnaes-

tog stoljeća do danas. Razumljivo umjetnici nisu zastupljeni s istim brojem reprodukcija, broj ovisi o njihovom umjetničkom značenju, tako da ih neki imaju i blizu deset, a neki jednu ili dvije, svoj znak u likovnom životu Like. Nakon uvida i pomnog odabira djela vrstan majstor fotografije Goran Vranić snimio je preko 250 djela koja će (najvećim brojem) biti reproducirana u konačnoj verziji knjige. Slike i skulpture snimane su u Muzeju Like u Gospiću, Modernoj galeriji u Zagrebu, Kabinetu grafike HAZU u Zagrebu, te u privatnim zbirkama i kod samih umjetnika. U odabiru autora branila se širina u prihvaćanju njihovih veza s Likom. Od podrijetla, rođenja ili tek dolazaka u Liku obilježenih u tom periodu jakim kreativnim silnicama. Primjerice M.Kraljević, E.Kovačević rođeni su u Gospiću no životni puti su ih odveli na druge strane, N.Mašić, S.Aralica rođeni u Otočcu ili njegovoj blizini stvarali su u Lici, ali i drugim krajevima, a S.Golac i danas u svom Gospiću predan punom stvaralačkom zanosu. M.Uzelac, A.Starčević ličkog su podrijetla i nisu je zaboravljali, ali su i višegodišnji gosti S.Gvozdić, J.Baica zavoljeli Liku i dali svoj umjetnički obol. Navođenje ostalih umjetnika predaleko bi nas odvelo, ali i ovaj maleni uzorak govori o vrijednosnoj strukturi koncepta knjige. Posebna pažnja dana je motivima veduta i krajolika Like, odnosno uprizorenjima, danas pomalo zaboravljenih tradicionalnih formi svakodnevnog ili blagdanskog života. Knjiga je podijeljena na nekoliko poglavlja kojima se grupiraju

UZELAC MILIVOJ - LJETNA INTIMA NA TERASI

tematske i stilske cjeline knjige. Svaki segment prati odgovarajući tekst, s analizom karakteristi-ka cjelina poput, Vidova figura-tivnog, Realističnosti pejzažnog, Posebnosti Gospića, Ekspresije slike, Priče u slici, Crteža i grafi-ka, Skulptura.... Knjigu prati do-kumentacija, s biografijama svih zastupljenih umjetnika, prikuplje-na najvećim djelom u Muzeju Like u Gospiću (za autore koji su djelovali i djeluju u posljednjih pedeset godina vrlo su korisni bili katalozi „Ličkog likovnog anala“) djelomično u Likovnom arhivu u Zagrebu, odnosno u stručnoj literaturi. Dizajn je povjeren Zlati

Bilić koja u oblikovanju knjige usko surađuje s autorima odabira djela i tekstova.

Knjiga je u završnoj fazi, premda se istraživanjem i sada dolazi do novih vrijednih podataka i saznanja, od kojih bar neka treba uključiti u monografiju, da bi ovaj po mnogo čemu pionirski projekt bio realiziran na način kako je i zamišljen. Vrijedan za Liku i Hrvatsku. Za ljepotu, emotivnost, uzbuđenje koju su nam podarili umjetnici iz Like.

Za vilu piše: Stanko Špoljarić

JESTE LI ZNALI?

Stereotip o Ličanima i njihovoj prehrani podrazumijeva jednostavnu hranu: mlijeko i mliječne preradevine, krumpir, kupus, slanina i sl.

A da ipak nije sve baš tako svjedoči i ovaj recept od biljke koja je postala vrlo aktualna - industrijska konoplja, biljka maksimalne iskoristivosti i jedne od najstarijih kultiviranih biljaka čovječanstva.

Recept gđe. Marije Dumenčić, naše sugrađanke rođene u Stajnici, svjedoči o novim spoznajama o ličkoj kuhinji. Ujedno je ovo pravi trenutak da čitatelji i čitateljice podijele s nama i druge stare recepte kojih se sjećaju.

Urda od konoplje

Sjeme od konoplje posadi se na pogodno tlo (na pr. redovi krumpira i sl.) nakon čega izraste takozvana „batina“. Kada batina sazrije, otuče se u bačvi te nakon toga izvije na vjetru. Na završetku tog procesa dobije se čisto zrno.

U idućem koraku u stupi se zrnje tuče i dobije masa koja se kuha. Kad zakuha, kužalj se uzima žlicom i stvara se masa tj. urda. Urda se začini maslom ili uljem, umijesi se u tijesto od kojeg se naprave pogačice.

Pogačice se potom stavljaju u slanu vodu u kojoj se kuhaju. Tako dobijemo urdu-posni kolač prigodan za Veliki petak ili Badnjak.

Za vilu pripremila: Branka Perkočić

Tiskara u Kosinju

Naziv mjesta Kosinj prvi se puta spominje 1461. U 15. stoljeću, Kosinj pripada knezovima kosinjskim od plemena Stupića. Knezovi Frankopani, već tada najznačajnija hrvatska plemićka obitelj, imaju svoje posjede u Kosinju znatno prije, ali 1489. ugovorom s knezom kosinjskim, postaju vlasnici cijelog Kosinja.

U Kosinju su Pavlini, takozvani bijeli fratri, jedini red koji su osnovali Hrvati, imali Gutenbergov tiskarski stroj. Po odobrenju rimskog dvora, ondje je 22.02.1483. tiskana prva crkvena knjiga napisana glagoljicom i na hrvatskome jeziku, te prva knjiga slavenskog juga - "Kosinjski misal" ili poznat i pod drugim imenom "Misal po zakonu rimskog dvora". Najočuvaniji primjerak nalazi se u Petrogradu. Druga knjiga tiskana na našem tlu bio je Brevijar iz 1491. godine, kojem u kolofonu piše da je tiskan u Kosinju. Potvrdu da je u Kosinju bila tiskara čitamo u izvještaju senjskog

biskupa Sebastijana Glavinčića, koji je 1696. bio u službenoj vizitaciji Kosinju. U izvještaju je napisano da je vidio glagoljske brevijare tiskane u Kosinju na ilirskom jeziku.

Misal po zakonu rimskoga dvora ili Kosinjski misal

Ovo je prva hrvatska tiskana knjiga, tiskana u tiskari u Kosinju u Lici. Misal je otisnut samo 28 godina nakon dovršetka Guten-

Prva hrvatska tiskana knjiga - Kosinjski misal iz 1483. god.

bergove četrdesetdvojedne Biblije. Ovaj je misal ujedno prvi u Europi koji nije tiskan latiničnim slovima. Činjenica da je misal tiskan na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu, svjedoči o društvenom, gospodarskom, kulturnom i intelektualnom potencijalu Hrvata u drugoj polovini XV. stoljeća.

Misal iz 1483. prvi spominje zadarski nadbiskup Matej Karaman (1700.- 1771.), potom slovenski filolog Jernej Kopitar, a 1820. godine i bjeloruski slavist i orijentalist Mihail Bobrowski, koji duhovito primjećuje kako je "ovo prvo izdanje rjede od bijeloga gavrana". Bobrowski 20. listopada 1821. iz Pariza u pismu Jerneju Kopitaru s ističe da je Misal prva knjiga u slavenskome svijetu tiskana pomičnim slovima.

Druga "hrvatskoglagoljska inkunabula" tiskana je godine 1491. u Kosinju. Knjiga je brevijar. U tome ličkom mjestu bila je smještena prva hrvatska tiskara u čije smo mjesto djelovanja sigurni. Ta nam činjenica nalaže zaključak da je Lika u to doba bila središtem glagoljaštva i da je bila bogatiji kraj nego što je to od tragedije na Krbavskom polju. Siromašan kraj, kakvim je Lika postala nakon godine 1493, ne bi mogao tiskati knjige u doba kada je to iznimno skup posao. Osim toga, siromašan kraj, bez jakog kulturnog kruga koji je prepoznao prednosti tiskarstva i bez ekonomskog uporišta, u takav se posao ne bi ni upuštao.

Ostalo o srednjovjekovnoj Lici

Ličko plemstvo je u većini sluča-

jeva proisticalo iz vremena starohrvatske društvene hijerarhije. Nakon 1102. godine, lički plemići postajali su kraljevskim imenovanjem, a ne prema rođovskom naslijeđu. Kraljevski plemići u Lici dobivali su, slično kao i po ostalim krajevima Hrvatske veća ili manja feudalna imanja. Nekoć, starohrvatski plemići nisu od državnog vladara dobivali zemljišne poklone, već su svoje posjede prenosili na potomke bez suglasnosti kralja. Novijih, feudalnih posjednika u Lici nije bilo mnogo, ali su do 14. stoljeća u svome vlasništvu imali gotovo čitavu ličku zemlju. Osim spomenutih društvenih staleža, u srednjovjekovnoj Lici živjeli su i potomci romanskog žiteljstva, koje su ovdašnji Hrvati nazivali Vlasi.

A. Horvat je naglasila kako su mnogi lički srednjovjekovni dvorci pokazivali i regionalnu posebnost; na području Like ustvrdila je 85 srednjovjekovnih dvoraca i za svakog od njih označila u čemu se ogleda njegova europska provenijencija.

Unatoč mnogih uništavanja svega što je ovdje učinjeno ili postojalo, samo iz Krbave doprlo je do nas 17 glagoljskih kodeksa, među kojima se kao remek-djelo ističe glagoljski misal kneza Novaka Desislavića, nastao 1368. godine. U nizu ostalih umjetničkih predmeta od neprocjenjive kulturnopovijesne vrijednosti, izdvaja se zlatni križ krbavskoga biskupa Mateja Marute, koji se danas čuva u župnoj crkvi u Bribiru Vinodolskom. Spomenuti i još mnogi drugi sačuvani spomenici potvrđuju nam da je tadašnja Lika išla u ko-

rak s najvišim dometima europske kulture i umjetnosti.

Hrvatski ban bio je u dva navrata Ivan Karlović Krbavski, u periodima 1521.-1524. i 1527.-1531. god.

Dne 14. srpnja 1942. partizani su zauzeli Brušane i Trnovac te u Brušanima zapalili župnu crkvu i župni stan. Zapaljene crkvene objekte do dolaska župnika Josipa Kapša nitko nije obnavljao. 2006. godine vlč. Nikola Turkalj novčanom pomoći Gospičko-senjske biskupije i vjernika podigao je na crkvu sv. Martina novi toranj kakav je bio prvotni i pokrio ga bakrenim limom. Danas u Brušanima i Rizvanuši u 65 obitelji živi oko 185 vjernika sa slijedećim prezimenima: Abramović, Barić, Brkljačić, Burica, Cindrić, Došen, Dubrovec, Ivančić, Lisac, Lovrić, Maras, Mataija, Mesić, Nagljić, Opačić, Pavelić, Pavičić, Petrić, Ratković, Šikić, Sanković, Srečković, Sudar, Stilinović, Šuper, Tonković i Župan.

Najpoznatija prezimena iz lovinačko kraja - Ivezici, Rupčići, Šulentići, Vrkljani, Pavičići, Budaci, Jurjevići.

Navedeno o povijesti Hrvatske i Like na ovoj stranici je od različitih autora pa sigurno ima nelogičnosti i netočnosti, ali takva je povijest. Namjera teksta je prikazati osnovno o povijesti i čitatelje zainteresirati za buduća samostalna proučavanja.

Za Vilu odabrao:
prof.dr.sc. Milan Vrkljan

prof. dr. sc. Milan Vrkljan

Intervju

Vila Velebita: Vrkljana ima u Sv. Roku, Klanacu i Gospiću. Vaša obitelj je iz Gospića?

Vrkljan: Moja obitelj preko moga oca Jurice, potječe iz Klanca, malog sela pored Gospića. Nakon što je kao dijete ostao bez oca, 1942. godine, moj otac se preselio kod svoga ujaka Jose Radoševića

Milan kao jednogodišnjak

u Pazarišku ulicu. S petero djece baka je teško živjela pa je oca poslala svome bratu u Gospić, brat je bio ugledni gospićki obrtnik. Otac je u početku radio sve poslove na imanju. Kasnije je uspio od ujaka dobiti mogućnost školovanja, otvori svoj posao i postane obrtnik. Kratko nakon školovanja je s svojim bratom, Božom Vrkljanom te rođakom Josicom Radoševićem postao ujakov partner u poslu.

Vila Velebita: Vrkljan je često prezime u RH. Jesu li svi izvorno Ličani?

Vrkljan: Svi lički Vrkljani su Bunjevci i došli su u Liku s popom Mesićem nakon 1680. godine. Bili su istaknuti u borbi s Turcima i višestruko su odlikovani od tadašnje austrijske vlasti što je sa sobom nosilo i materijalne privilegije. Taj dio Vrkljana odselio se već tada u Beč i Zagreb, a u Lici je ostala sirotinja. Danas Vrkljana ima po cijeloj Hrvatskoj, a posebno u Sisku, Zagrebu i Slavon-

skom Brodu. Zadnjih 50 godina mnogi su doselili u Zagreb radi školovanja.

Vila Velebita: Vi ste jedan od onih koji se došao školovati u Zagreb?

Vrkljan: Da, 1978. godine sam završio gimnaziju u Gospiću i otišao u Zagreb. Upisao sam Medicinski fakultet i 1983. godine diplomirao.

Vila Velebita: Jeste li radili kao liječnik u Gospiću?

Vrkljan: Nisam, nakon što sam završio fakultet politička vlast u Gospiću bila je vrlo nesklona nama Hrvatima. Prema meni i mojoj obitelji tadašnji direktor bolnice ponio se bahato i morao sam tražiti posao izvan grada. Sličnu sudbinu imali su i drugi mladi liječnici iz Gospića, a danas je većina njih ugledni stručnjaci i liječnici u svojim bolnicama.

Vila Velebita: Niste nikada radili u Gospiću, od 1978. godine ste u Zagrebu. Koje su to sile koje Vas vežu za Gospić?

Biografija

Prof.dr.sc. Milan Vrkljan pročelnik je Zavoda za Endokrinologiju Mladen Sekso, Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u KBC Sestre milosrdnice. Rođen je u Gospiću 24.02.1960. godine. Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu završio je 1983. godine. Specijalistički ispit iz interne medicine položio je 1993. godine. Tijekom specijalizacije stručno je bio angažiran u Centru za kliničku neuroendokrinologiju i bolesti hipofize pod vodstvom svoga prvog učitelja akademika Mladena Seksa. Poslijediplomski studij iz Nuklearne medicine završio je 1986. godine u KBC „Zagreb“ kod prof.dr.sc. Ivana Šimonovića te 1988. godine obranio magistarski rad „Sekrecija prolaktina u bolesnika s Basedowljevom bolešću“. Iste godine primljen je na Medicinski fakultet kao asistent i od tada sudjeluje u nastavi. Doktorsku disertaciju pod nazivom „Multivarijatna analiza prognostičkih faktora u bolesnika s karcinomom štitnjače“ obranio je 2000. godine na Sveučilištu u Zagrebu pod vodstvom Akademika Zvonka Kusića.

Tijekom edukacije sudjelovao je u radu više domaćih i svjetskih kongresa. Posebno izdvaja boravak u Bolnici St. Bartholomews u Londonu kod profesora Bessera 1987. i profesora Grossmana 1989. godine. Upoznao se s edukacijom bolesnika sa šećernom bolešću na Virginia Mason Diabetes Center u Seattleu 1995. godine kod prof. Robert S. Mecklenburga, nakon čega je uredio priručnik za dijabetičke bolesnika „Kako brinuti o svojoj šećernoj bolesti“. Od 1994. godine aktivan je član svjetskog psihoneuroendokrinološkog društva. Na zadnjem kongresu 2006. godine u Litvi, izabran je za člana organizacijskog odbora svjetskog ISPNE kongresa. Bavi se istraživanjem problema stresa, receptora i hormona. Od posebnog interesa su mu bolesnici s tumorom hipofize. Voditelj je Centra za endokrinološku onkologiju u KB Sestre milosrdnice. U Centru se liječi preko 5000 bolesnika s tumorom hipofize. Usko surađuje s neurokirurgom dr.sc. Vatroslavom Čerinom koji je u RH uveo endoskopsku pituitarnu kirurgiju kao novu metodu u liječenju tumora hipofize. Od 2009. godine pročelnik je kliničkog odjela za endokrinologiju, a 2011. godine izabran je za Pročelnika Zavoda za endokrinologiju, dijabetes i bolesti metabolizma. Na njegovu inicijativu Zavod je 2011. godine dobio ime po Akademiku Mladenu Seksu, utemeljitelju Hrvatske endokrinologije. Pod njegovim vodstvom 1999. godine u suradnji s osobljem endokrinološkog laboratorija KB „Sestre milosrdnice“ osnovan je Odsjek za molekularnu endokrinologiju i endokrinologiju stresa.

Objavio je preko 200 stručnih i znanstvenih radova, korednik je pet knjiga: Vrkljan, Vizner, Sekso, Čabrijan: „Kako brinuti o svojoj šećernoj bolesti“, Zagreb 1995. i Solter, Vrkljan: „Racionalna dijagnostika i liječenje endokrinih i metaboličkih bolesti“ Zagreb 2002. Vrkljan, Solter: Nadomjesna terapija u endokrinologiji i Vrkljan, Čerina: „Suvišak i nedostatak hormona rasta“. Vrkljan, Kusić: „Endokrinološka onkologija“, 2015. Na preporuku prof. Yehuda R. iz New Yorka 2000. godine primljen je u članstvo New York Academy of Science. Član je Upravnog odbora Društva za štitnjaču i Društva za stres Hrvatskog liječničkog zbora. Član je Američkog društva dijabetologa. Od 1996 godine jedan je od urednika časopisa Acta Clinica Croatica u Zagrebu. Od 2000. godine pokretač je i urednik „Bolesničkih novina“ u KB „Sestre milosrdnice“ kao jedine novine takvog profila u Hrvatskoj. Osnivač je i predsjednik Hrvatskog društva za endokrinološku onkologiju pri HLZ. Prije pet godina pokrenuo je „e-kongres“ kao novi oblik medicinske edukacije u RH. U međuvremenu je kongres postao internacionalan. Ove godine, 2015. pokrenuo je i glavni je urednik internacionalnog časopisa „Endokrinološka onkologija i metabolizam“ koji izlazi u Zagrebu. Od 1994. do 2004. bio je član Uprave KB Sestre Milosrdnice“.

Prof.dr.sc. Milan Vrkljan bio je dragovoljac Domovinskog rata 1991. godine i osnivač Ratnog saniteta na Ličkom ratištu zbog čega je više puta odlikovan od predsjednika države dr. Franje Tuđmana.

Promocija na Medicinskom fakultetu 1983.

ali radi tadašnjih političkih odnosa i komunizma koji je progonio sve što je hrvatsko morali su biti diskretni da zaštite profesoricu Kovačević, ali i sebe. Moja majka Anka snažna je žena silne energije koju je velikim dijelom usmjerila u obrazovanje djece. Profesorica Manja Kovačević bila je najveći

Vrkljan: Ima ih jako puno. Prije svega moja obitelj. Moj pokojni otac i majka koja još živi u Gospiću. Moja djeca su krštena u gospićkoj katedrali prije i tijekom Domovinskog rata. Vežu me i mnogi krasni ljudi kao profesorica Manja Kovačević-Frković. Kao gimnazijalac s njom sam provodio sate i dane raspravljajući o mnogim temama od vjere, crkve, obitelji do gospodarstva, povijesti i politike. Ona me zaštitila 1977. godine kad sam bio proganjan u gospićkoj gimnaziji radi odlaska u crkvu na polnoćku. Tad mi nije bilo jasno zašto se ona izrazito zauzela za mene. U jednom velikom razgovoru za tisak, nakon Domovinskog rata, u novinama je kazala da je u trenutcima kad je i sama bila proganjana radi svog hrvatstva i prošlosti njene obitelji (Frković) na gospićkoj gimnaziji jedino u obitelji Vrkljan, odnosno mojim roditeljima imala podršku i sigurnost. Kasnije su mi roditelji objasnili koliko su oni bili vezani uz obitelj profesorice Kovačević,

Vojni sanitet u Gospiću 1991.

intelektualni kapacitet kojeg sam upoznao tijekom svog života. Njezina moralna vertikala i danas bi trebala biti putokaz za mnoge. Da je rođena, živjela i umrla u nekom većem narodu imala bi i internacionalnu karizmu. Vrlo blizu su joj i moj prvi šef akademik Mladen Sekso. Za Gospić me veže i veliki broj mojih prijatelja i susjeda u Pazariškoj ulici. To je stara obrtnička ulica u kojoj skoro da nema kuće iz koje djeca nisu završila fakultet.

Vila Velebita: I sam sam čuo za Vašu ulicu s uvijek pohvalnim i bitranim riječima. Navodno ste vrlo bliski od djetinjstva i to prijateljstvo se nastavlja i kroz generacije Vaše djece koja žive u Zagrebu.

Vrkljan: Družimo se preko 50 godina. Meni nije poznato tako nešto iz bilo kojeg drugog kvarta iz Gospića ili nekog drugog grada. Druže se i naša djeca. Imamo vikendicu "gruntek" pored Zagreba koja je naše dioničarsko društvo. 1982. godine mi dečki

iz ulice osnovali smo u Gospiću klub prijatelja Dinama i u Zagreb donijeli zastavu 140 metara dugačku na kojoj je pisalo "Uvijek vjerni plavoj boji navijači Dinama iz Gospića". Zanimljivo, u upravi Dinama svi su nas čudno gledali, nitko nije znao da u Gospiću uopće ima navijača Dinama.

Vila Velebita: Tko je nosio zastavu, i tko je skrojio tako veliku zastavu?

Vrkljan: Napravile i skrojile su je naše majke, a mi dečki smo je nosili. Kasnije je radi te zastave i nas iz ulice Dinamo došao odigrati prijateljsku utakmicu u Gospiću. Nakon što smo prvi puta donijeli zastavu na Maksimir zastavu je

Milan kao predsjednik Društva "Naš red" čestita novinaru Tihomiru Dujmoviću na prijemu u Društvo

U posjeti kod Biskupa Mile Bogovića 2005.

tadašnja milicija zaplijenila, a ja sam završio na policiji u Petrinjskoj.

Vila Velebita: Tad ste još bili student?

Vrkljan: Da, zadnja godina medicine.

Vila Velebita: Tih godina bilo je pokušaja da se studenti okupe oko Kluba Ličana koju je vodio Milan Muhar-Mićun, partizanski prvoborac?

Vrkljan: Je, je ali kratko. Mjeseci smo se natezali oko toga kako će se klub zvati. Studenti nisu prihvaćali da nam se nameću tadašnja ideološka obilježja. Tijekom dolazaka na sastanke doš-

Na otkrivanju spomenika Šimi Starčeviću u Karlobagu 2008.

li smo do spoznaje da se nas želi iskoristiti za objavu knjige o partizanskom pokretu u Pazarištu. Uspjeli smo se organiziranom akcijom dokopati dokumentacije, preko 200 stranica, za planiranu knjigu. U knjizi se mahom radilo o sudionicima drugog svjetskog rata koji su se tijekom i nakon rata izživljavali nad hrvatskim narodom. Cilj je bio spriječiti objavu te knjige jer je bila puna laži i napisana tako da blati hrvatski narod. Srećom, zahvaljujući nama studentima iz Gospića dokumentaciju smo uspjeli uzeti i na taj način spriječili smo objavljivanje knjige. Klub se nakon toga ugasio jer mi studenti više nismo htjeli dolaziti.

Vila Velebita: Vi ste već tada bili društveno aktivni?

Vrkljan: Društveno ne, ali kao student i kroz ličke priče da. Vremena su bila takva da niste ništa mogli raditi, a da se politika ne bavi vama. Posebno su studenti bili meta partijskog sustava.

Vila Velebita: Kako ste završili u

Vinogradskoj bolnici?

Vrkljan: Nakon mjesec, dva, kad sam vidio da neću dobiti posao

u Gospiću, počeo sam obilaziti Zagrebačke bolnice. Već iste jeseni upisao sam poslijediplomski studij iz Nuklearne medicine na KBC Rebru. Tijekom nastave došao sam u kontakt sa akademikom Mladenom Seksom kod koga sam polagao najteži ispit. Vrlo brzo sam postao njegov najmlađi asistent.

Vila Velebita: Kako objašnjavate da Vas je Akademik Mladen Sekso uzeo na svoj Zavod?

Vrkljan: Puno puta sam o tome razmišljao i teško mi je biti objektivian jer sam u godinama koje su slijedile postao njegov najbliži suradnik, asistent koga je on izabrao za svoga nasljednika, a mogu reći i prijatelj. On je bio vrhun-

Na promociji kćeri Matee

Milan i Sanela na Plitvicama

ski liječnik i intelektualac, član Akademije. Mislim da je već tada uviđao da se cijelo društvo, godina 1985., kreće u krivom smjeru. Recimo, kad me je sekretar partije u bolnici pozvao na razgovor i tražio da donesem papire radi ućlanjivanja u SKJ, bio sam u šoku. Molio sam akademika da mi kaže što da radim. On me saslušao i pitao želim li ući u partiju. Kako sam mu rekao da se ja ne razum-

Sa suprugom i sinom Ivanom na izlasku iz rađatone

Otac Jurica, majka Anka, supruga i sin Ivan

ijem u politiku i da mene zanima medicina rekao je da dodem sutra kod njega. Sutra mi je rekao da ne trebam ići u partiju da će on to riješiti. Kratko bez objašnjenja.

Vila Velebita: Kao liječnik u Vinogradskoj ste napredovali, magistrirali, doktorirali, postali profesor na fakultetu i na kraju postali šef Zavoda na čelu koga je bio akademik Mladen Sekso?

Vrkljan: Jesam, ali gledajući unazad to je mukotrpan put, s mnogo odricanja i rada. Na primjer, moja odanost i zahvalnost što sam primljen u Zavod rezultirala je time da prvih osam godina nisam išao na godišnji odmor. Teško je to razumjeti danas. Možda je i dobro da mlade generacije ne prolaze našim putem, mada vjerujem da je i njima teško. Nekad je pitanje sreće i to da dobijete mogućnost da se pokažete da ste vrijedni, pametni i da ste spremni puno raditi.

Vila Velebita: Vaš zavod je jedan od najvećih u RH? Mnogi pozna-

ti liječnici upravo su u Vašem Zavodu počeli svoju karijeru.

Vrkljan: Može se reći da smo najveći Zavod u državi. Tradicija je duga preko 50 godina. U zavodu je organiziran prvi doktorski studij na ovim prostorima, prvi puta je u našem laboratoriju izmjerena razina hormona RIA metodom, tada revolucionarna

Ispred hotela Velinac u Karlobagu

metoda. Prije 10 godina sa kolegom Čerinom, koji je dio moga tima, uveli smo endoskopsku operaciju tumora hipofize. Mi smo kolijevka hrvatske endokrinologije i Vinogradska bolnica je poznata po tome. Zanimljivo je da su upravo liječnici naše bolnice 1917 godine osnovali Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu a 1943 godine seljenjem dijela liječnika u novosagrađenu bolnicu osnovano je KBC Rebro.

Vila Velebita: Prije par godina pokrenuli ste na Vašem Zavodu zanimljiv projekt e-medicine, e-edukacije. Što je to e-medicina?

Vrkljan: Internet kao medij je sredstvo dosad nedoživljene komunikacije. Liječnici su morali komunicirati kako bi razmjenjivali iskustva kroz organiziranje brojnih seminara, kongresa i simpozija. Putem interneta svaki liječnik iz svoje sobe ili ordinacije može pratiti naš kongres, stjecati znanje, razmjenjivati iskustva. Ovakvim spojem suvremene tehnologije i medicinskih dostignuća ukida se monopol na znanje. Mi

smo kroz zadnjih pet godina na web stranicu Zavoda postavili preko 200 predavanja iz endokrinologije i dijabetesa. Sve je to besplatno i 24 sata dnevno dostupno svakom liječniku.

Vila Velebita: Tko je bio polaznik e-kongresa?

Vrkljan: Predavanja je ove godine pratilo preko 600 liječnika iz Hrvatske, no prijavljenih smo imali mnogo iz susjednih zemalja i cijele Europe, a vesele nas prijave i iz Kanade i SAD-a. Ovaj kongres praktički je namijenjen liječnicima koji imaju dodirnih točaka s

endokrinologijom i dijabetologijom. Cilj mu je na jednostavan i praktičan način upoznati liječnike s novim trendovima i smjernicama u endokrinologiji. Dosad su liječnici išli na edukaciju u Zagreb, Opatiju, Dubrovnik ili Cavtat. Mi smo siromašna zemlja i posve je jasno koliko se ovakvim e-kongresima može uštedjeti.

Liječnik više ne mora zatvarati svoju ambulantu dok je negdje daleko na kongresu. Kongres jednostavno može pratiti iz svojeg doma. E-kongres je postao redovit, može se reći prepoznat je od kolega liječnika, i slijedeće godine ide peti e-kongres. Samo nekoliko tehnološki najrazvijenijih zemlje u Europi imaju razvijen ovakav sustav edukacije.

Vila Velebita: Često komunicirate s liječnicima izvan Hrvatske?

Vrkljan: Boravio sam više puta u bolnicama Kanade i SAD-a. Posebno izdvajam kao koristan boravak u bolnici St. Bartholomews u Londonu kod profesora Bessera, 1987. godine i profesora Grossmana, 1989. godine. Od 1994. godine aktivan sam član Svjetskog psihoneuroendokrinološkog društva. Na kongresu u Litvi izabran sam za člana organizacijskog odbora svjetskog ISPNE kongresa. Na preporuku profesorice Yehude, svjetskog stručnjaka za endokrinologiju stresa iz New Yorka, 2000. godine primljen sam u članstvo New York Academy of Science. Zadnjih godina svo-

U Dubrovniku

je mlade liječnike šaljem u velike bolničke centre jer znam koliko je to važno za njihov profesionalni razvoj.

Vila Velebita: Vaši kolege kažu da ste pokrenuli jako puno projekata kojima je cilj edukacija liječnika, ali i pacijenata.

Vrkljan: Od 2000. godine glavni sam urednik i pokretač "Bolesničkih novina" u KBC "Sestre milosrdnice" koje su jedine novine takvog profila u Hrvatskoj. Bolesnici ih besplatno mogu uzeti i čitati na 19 mjesta u bolnici. U tim novinama mladi liječnici naše bolnice stječu prva iskustva u pisanju i komunikaciji s bolesnicima.

Vila Velebita: Pokrećete novi medicinski časopis Endokrinološka onkologija?

Vrkljan: To je vrlo vrijedan projekt moga Zavoda za budućnost. Želimo da i najveći svjetski znanstvenici iz područja endokrinološke onkologije publiciraju svoje radove u jednom časopisu

koji izlazi u Zagrebu, u Hrvatskoj. U suradnji s liječnicima Zavoda upravo je bila promocija prvog broj visokostručnog i međunarodnog znanstvenog časopisa Endokrinološka onkologija i metabolizam. Suradnici na časopisu su i dvadesetak najpoznatijih profesora i liječnika od Japana do SAD-a. Naravno da je njihovo pristajanje da budu suradnici za nas veliko priznanje.

Vila Velebita: Objavili ste pet knjiga iz endokrinologije?

Vrkljan: Ja sam jedan od autora na tim knjigama u suradnji s akademikom Mladenom Seksom, profesorom Miljenkom Solterom, profesorom Tomislavom Čabrijanom, profesoricom Brankom Vizner, akademikom Zvonkom Kusićem i dr.sc. Vatroslavom Čerinom. To su naše zajedničke knjige.

Vila Velebita: Osnovali ste prije tri godine Hrvatsko društvo za endokrinološku onkologiju. Kakvo je to društvo?

Vrkljan: Sa svojim suradnicima i kolegama iz cijele Hrvatske prije tri godine osnovali smo Hrvatsko društvo za endokrinološku onkologiju pri HLZ-u. To je stručno društvo kojem je cilj okupljanje liječnika koji se bave endokrinološkom onkologijom. Jedna od aktivnosti Društva je i izrada smjernica kojima se usmjerava hrvatska endokrinologija u smjeru kojim se kreće i europska endokrinologija. Kako sam izabran za predsjednika društva imam puno posla, ali sav taj posao je u okviru moje struke. Novi časopis Endokrinološka onkologija i metabolizam je dio aktivnosti društva.

Vila Velebita: Bavite se endokrinološkom onkologijom, tumorima hipofize, štitnjače i svih žlijezda, predajete na Medicinskom fakultetu. Dolazite li danas kao profesor u kontakt s mladim studentima iz Like i ima li ih na Medicinskom fakultetu.

Vrkljan: Jako puno ih ima, da pojasnim, veći dio ih je ličkog porijekla. Po prezimenu to su Krmpotić, Šulentić, Radošević, Kruljac, Katalenić, Gomerčić, Matovinović, Čačić. Bez iznimka svi će biti vrhunski liječnici koji su završili fakultet kao najbolji u svojoj generaciji. Možda se oni pojavljuju na mome Zavodu zato što znaju da sam ja Ličanin, ali imam osjećaj da je svaki drugi izuzetni student medicine Ličanin. Posebno bi izdvojio mladog liječnika Ivana Kruljca čiji su preci iz Kaluderovca pored Gospića. U Zavodu je nedavno mlada liječnica Lora Kirigin dobila specijalizaciju. Mene osobno veseli što je ona rođena, odrasla i

educirana u Kanadi, a odlučila se i imala vjere doći raditi u Zagreb u Hrvatsku. Iskreno vjerujem u njihovu vrhunsku karijeru. Sretan sam što u mom Zavodu rade takvi liječnici.

Vila Velebita: Vaša kćer je završila medicinu?

Vrkljan: Moja najstarija kćer Ana Marija završila je medicinu i specijalizira ginekologiju. Zahvaljujući mojim roditeljima obrazovanje je bilo izuzetno važno u obitelji. Moja majka, Anka, cijeli je svoj život posvetila da bi moj brat, sestra i ja završili fakultete. I u Zagrebu je za obitelj izazov da djeca završe fakultet a kako ne bi bio za obitelj iz Gospića. Zanimljivost je da je moja baka Ika, žena sa sela iz Oteša/Klanca imala pet sinova iz čijih obitelji danas imamo pet liječnika, dva inženjera građevine, dva socijalna radnika, dvoje ekonomista, jednog pravnika i petero još studiraju. Od bratića Bože, ove godine kćer Ana je završila medicinu, a od mog brata Jose kćer Iva je diplomirala na građevini. Obadvije su

bile među najboljima studentima u generaciji. Moje dvije kćeri Petra i Matea pred kraj su završetka fakulteta.

Vila Velebita: Koliko Vi imate djece?

Vrkljan: Imam petero djece. Marta je u osmom razredu osnovne škole. Razvija se u odličnu mladu osobu, svestrana je i marljiva. Vrlo je uporna što mi se sviđa. U pauzama učenja uvijek me nagovori da nabijamo nogometnom loptom po stanu, a nedavno se upisala i u nogometnu sekciju u školi. Voli nogomet gledati i igrati. Sin Ivan ima tri i pol godine i neizmjereno se radujem svakom trenutku koji provodim zajedno s njim i suprugom Sanelom. Ona radi u HGK i trenutno je pred doktoratom znanosti na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Ona je vrlo snažna i organizirana osoba što je meni jako važno.

Vila Velebita: Kad govorite o obitelji počeli ste se smješkat, prije toga ste bili dosta ozbiljni strogog pogleda.

Vrkljan: Obožavam svaki trenutak s Martom i Ivanom. Samo moja supruga Sanela zna koliko se veselim svakom trenutku provedenom s njom i Ivanom.

Vila Velebita: Bili ste u Domovinskom ratu?

Vrkljan: Jesam, 03.09.1991. javio sam se kao dragovoljac. Moram ponovno naglasiti fenomen Pazariške ulice. U to vrijeme intenzivno smo se družili mi Ličani u Zagrebu. Vrijeme je bilo takvo da se osjećalo da dolaze velike društvene promjene. Dečki iz moje Pazariške, u Zagrebu, su se masovno počeli učlanjivati u HDZ kao jedinu tada stranku koja nam je davala povjerenje da ima snage napraviti Hrvatsku državu. Kad je u rujnu 1991. godine počelo granatiranje Gospića nas nekoliko - Milinković Josip-Jopa, Pave Pavelić, Željko Pavelić-Pata, Josip Vrkljan, Ivica Zdunić, Ivica Špelić, Milan Brkljačić-Crni, Milan Rendulić, Joso Borovac i Renato Johman, otišli je u MUP u Savskoj ulici i tražili da se kroz evidenciju MUP-a pozovu svi koji žele dragovoljno braniti Gospić. Odaziv je bio nevjerovatan. U dvije skupine u svega tjedan dana za Gospić je otišlo 213 mladića, mahom studenata iz Gospića i Perušića. U mojoj ulici je napravljena satnija od dečki iz ulice i studenata koji su se vratili iz Zagreba. Sjećam se jako dobro kako je naš Nikica Valentić, tada direktor INE, primio mene i Josipa Milinkovića. Kad smo mu rekli da 200 studenata iz Gospića u bazi antiterorističke jedinice Lučko čeka uniforme i oružje da krenu za Gospić odmah je nazvao Janeza Janšu u Sloveniju. Kako

U prirodi na Velebitu

se Janša opirao da pošalje oružje Nikica mu je potpuno nepolitički rekao, a nas dva smo to slušali: "Sutra ujutro ti meni u Zagreb šalješ 200 automatskih pušaka, ako ne, ja tebi, Slovencima, zatvaram pipu za naftu." To je bilo vrlo učinkovito tako da smo već za par dana svi bili obučeni kao profesionalna vojska i imali potrebno oružje. Iz Lučkog smo u četiri autobusa i četiri oklopnjaka krenuli za Gospić. Oklopnjake je na našu inicijativu dao sagraditi tadašnji direktor Industrogradnje Mate Čop.

Vila Velebita: Tada je veći dio prometnica bio nesiguran, kojim putem ste išli?

Vrkljan: Išli smo preko Karlovca, Senja, Karlobaga. Kod prolaska kroz Crikvenicu još se naježim pri pomisli na trenutak kojeg ću se cijeli život sjećati. Mi smo ulazili u Crikvenicu na ulicama je bilo jako puno ljudi, daleko više od uobičajenog. Mislim da je sigurnosnim kanalima bilo obavješteno lokalno vodstvo da će

proći veliki konvoj pripadnika novoosnovane hrvatske vojske. Informacija je izgleda procurila tako da su nas dočekali uz cestu mlado i staro, djeca i žene. Nezaboravno, mahali su hrvatskim zastavama, trubili sirenama, kroz prozor od autobusa dodavali su nam kruh, kolače, piće. Tada sam vidio mnoge žene, ali i odrasle muškarce kako se smiju, plaču i vesele sve u istom trenutku. Osobno sam znao da mi taj rat 1991. godine ne možemo izgubiti. Nikica Valentić i Mate Čop su je jedni od najzaslužnijih ljudi u Zagrebu za obranu Like.

Vila Velebita: Koja je Vaša bila funkcija u Domovinskom ratu?

Vrkljan: Došao sam kao dragovoljac u Gospić. Osnovao sam 1991. godine vojni sanitet u Gospiću i vodio ga godinu dana te se vratio na svoj posao u Zagreb.

Vila Velebita: Bili ste sedam godina član Uprave Vinogradske bolnice ali ste među ličanicima poznati i kao čovjek koji je među prvima otkazao poslušnost tada preds-

jedniku Vlade RH Ivi Sanaderu. Nakon toga ste bili u društvenoj hladovini?

Vrkljan: Nemam komentara osim da sam žrtva politike koju je provodio Sanader. Ivo Sanader je u hrvatskoj politici elementarna nepogoda gora i od same agresije na RH. Svojim radom je pokušao i skoro uspio kompromitirati samu ideju stvaranja hrvatske države. Izdajnik u svakom pogledu.

Vila Velebita: Uz Liku Vas veže i to da ste bili dugogodišnji predsjednik Udruge "Vila Velebita" u Zagrebu

Vrkljan: Bio sam predsjednik u dva mandata, ukupno osam godina. Nakon mene došao je Željko Radošević, a sada je predsjednik Nikola Kostelac. Vila je ostvarila više projekata od kojih bih posebno izdvojio izgradnju spomenika Šimi Starčeviću u Karlobagu.

Šime Starčević je živio, radio i umro u Karlobagu i pisac je prve gramatike hrvatskog jezika na hrvatskom jeziku. Nakon njega svaki pismeni Hrvat mogao je pročitati

Supruga Sanela, sin Ivan i kćer Marta

kojim i kakvim jezikom i pismom treba pisati. Članovi Vile i njeni prijatelji skupili su 470 000 kuna. Napravili smo projektnu dokumentaciju, izabrali kipara i nakon godinu dana spomenik je postavljen u Karlobagu. Dali smo priliku mladom gospičkom umjetniku Ivanu Golcu da napravi spomenik i da se dodatno afirmira. Danas je spomenik neizostavni dio karlobaške kulturne i turističke ponude.

Vila Velebita: Ne samo Karlobaga?

Vrkljan: Kad smo se spremali za izgradnju spomenika malo tko je u Karlobagu, a posebno šire znao išta o znanstveno-stručnoj aktivnosti Šime Starčevića. Danas zaslugom Vile Velebita to je prepoznato, knjige iz hrvatskog jezika za osnovnu školu imaju posebno poglavlje o Šimi Starčeviću. Zanimljivo da je prije drugog svjetskog rata u Karlobagu bila spomen ploča Šimi Starčeviću. Ulaskom partizana u Karlobag 1945. godine ploča je razbijena i bačena u more. Sve do Domovinskog rata to je bila tema koja je bila zabranjena. Nakon toga lokalni mladići su izvadili ploču iz mora

i ugrađena je u temelje samostana u Karlobagu. Ova priča iz Karlobaga kao malo koja razotkriva sve zlo i antihrvatstvo režima koji je nametnut nama nakon pobjede partizana i dolaska komunista na vlast 1945. godine. Šime Starčević nije mogao partizanima smetati ideološki jer je živio i radio 100 godina prije partizana i komunista, ali im je smetalo što je izgradio temelje hrvatske države i hrvatskog naroda. Ustvari smetalo im je sve hrvatsko.

Vila Velebita: Lijepa priča

Vrkljan: Vila Velebita stalno priča lijepe priče. Sada kad je predsjednik Nikola Kostelac, imali smo vrlo vrijednu akciju oko izdavanja knjige Umjetnost Like. Zaslugom Željka Radoševića knjiga je opremljena na najvišoj razini. Svaka obitelj u Lici, ali i u Hrvatskoj trebala bi imati tu knjigu u svom domu. Zamislite da je kompletan pokret moderne u hrvatskom slikarstvu počeo u Lici i s ličkim slikarima, od Miroslava Kraljevića do Ferde Kovačevića i ostalih hrvatskih slikara. Tek tiskanjem ove knjige koja je enciklopedijski značaja naša djeca

će učiti o hrvatskoj moderni kao slikarskom pokretu koji su razvili Ličani. Cijelu Hrvatsku prošlost od kulture do povijesti i politike treba ponovno vrednovati. Za taj posao potrebne su generacije i generacije obrazovanih mladih ljudi. To nije lako objasniti ljudima koji donose odluke. Često znam reći, kao zadnja linija obrane za promociju obrazovanja u RH, da su se Ante Starčević i Nikola Tesla obrazovali po uvjetima koje danas neki zagovaraju još bi čuvali ovce na Velebitu. Srećom, tada je postojao sustav koji je prepoznao talentiranu djecu.

Vila Velebita: Imate još neku lijepu priču?

Vrkljan: Bio sam dragovoljac Domovinskog rata 1991. godine i osnivač ratnog saniteta na Ličkom ratištu, odlikovan sam od predsjednika Republike Hrvatske, dr. Franje Tuđmana. Zahvaljujući viziji jednog čovjeka i tisućama onih koji su ga pratili osnovana je hrvatska država nakon stoljeća čekanja. Ja sam bio dio te priče i silno sam na to ponosan. Ono što je još važnije ponosna su moja djeca i obitelj.

Vila Velebita: Što želite u budućnosti raditi?

Vrkljan: Odgojiti generacije i generacije mladih liječnika u svom Zavodu koji će biti nova hrvatska elita. Odgajati i obrazovati svoju djecu da budu dio te elite. Živjeti sa svojom Sanelom.

Interview vodio: Nikola Kostelac

tom mjestu postavljen je oklopnjak Krešimir s pločom sjećanja na poginulog Dubravka i ranjene suborce. U istoj akciji, kojom se oslobodio veliki teritorij južno od Gospića i sela Divoselo, Ornice, Čitluk, Počitelj, a smanjen je pritisak na Ribnik i Bilaj, ranjeni su i suborci Dubravka Šake: Željko Bešlić, Ivan Ban, Rudolf Jovanović, Zoran Kršić, Ivan Husnjak, Mijat Vujnović, Ivica Novak, Velicor Vlainić. Neki od

Obljetnica stradavanja dragovoljaca iz Zagreba na prilazima Gospiću

Nakon što su dragovoljci 1991. godine počeli stizati u Gospić postalo je jasno da se grad može i hoće obraniti. Tijekom rujna 1991. godine iz Zagreba je stiglo preko 200 dragovoljaca mahom mladih Ličana koji su radili ili bili na studiju u Zagrebu. U četiri autobusa i četiri oklopnjaka, nazvana Tomislav, Hrvoje, Krešimir i Domagoj stigli su nakon cijelonoćnog putovanja preko Rijeke, Senja, Crikvenice i Karlobaga u Klanac pored Gospića. Veći broj dragovoljaca ostao je u Gospiću, a dio je otišao braniti Perušić. Kao anegdota, ali

istinita treba se podsjetiti da su oklopnjaci dobili ime po velikim hrvatskim kraljevima, ali i po sinu Hrvoju jednog od organizatora odlaska u Gospić i izgradnje oklopnjaka Josipu Milinkoviću Jopi. Na Dan hrvatske neovisnosti, 08.10.2015. članovi Udruge Vila Velebita, vođeni predsjednikom Nikolom Kostelcem, posjetila je mjesto na kome ne 1991. uništen oklopnjak Domagoj na prilazima selu Medak. Tada je u oklopnjaku poginuo hrvatski dragovoljac iz Zagreba Dubravko Šaka. Pogibija Dubravka Šake dogodila se 24.09.1991. godine, a na

ovih junaka kasnije su poginuli na slavonskom ratištu. U razgovoru s lokalnim stanovnikom koga smo sreli u blizini kako obrađuje polje čuli smo da se kod lokalnog stanovništva uvriježio naziv "Šakin put" za dio ceste koja povezuje Ribnik i Medak.

Zanimljivo, na isti datum kada se obilježava Dan hrvatske neovisnosti, 08.10.1075. godine okrunjen je hrvatski kralj Zvonimir, a 1881. godine hrvatski plemić Eugen Kvaternik podigao je u Rakovici poznatu bunu protiv Mađara i Austrijanaca.

Karlobag

Obljetnica postavljanja spomenika Šimi Starčeviću

to pravilo ne važi, ali je uvijek lijepo spomenuti ih se i posjetiti sa zahvalnošću.

Prije dolaska organiziran je dolazak u Senj i pogledali smo kulu Nehaj, dio naše junačke tradicije koja se svojom hrabrošću othrvala utjecaju mletačkog lava i habsburškog konjskog repa. Ni Osmanlije u svom pohodu nisu uspjele, tako da ta fortifikacija ostaje simbolom na širim prostorima, što je vidljivo iz uzrečica iz tog doba:

- *Uskoci su najbolji ljudi na svijetu*

U subotu, 23. 05. 2015. godine, Udruga "Ličana" Vila Velebita iz Zagreba je organizirala posjet Karlobagu s polaganjem vijenca pokraj spomenika Šimi Starčeviću koji je bio hrvatski svećenik, bogoslov, gramatičar (slovničar), borac za hrvatski jezik, prethodnik hrvatskih preporoditelja. Bio je znalac stranih jezika svog vremena: razumio je sve slavenske jezike, a od neslavenskih jezika, znao je latinski, francuski, talijanski i njemački. Šime je bio stric Ante Starčevića, ali i njegov prvi učitelj. Vrlo respektabilno u svakom slučaju, možemo se ponositi s takvim precima. Zato nikada ne treba zaboravljati svoje velikane, pa smo s radošću krenuli i osmi put ga posjetiti.

Ne kaže se uzalud, da običan čovjek umire dva put. Prvi put kad

fizički završi život, a drugi put kad ga nitko više ne spominje. Za ljude koji su zadužili našu povijest

- za ratno doba, Car Karlo V.
- Bog Vas čuvao senjske ruke - Mletačka uzrečica
- Uskrsli Makabejci - papa Grgur XII.

Pod stručnim vodstvom ravnateljice Gradskog muzeja Senj (Blaženka Ljubović, prof.) naučili smo i vidjeli dosta, kako bi mogli zaključiti o kontinuitetu i važnosti Senja u našoj povijesti.

I šetali po vidikovcu, gledajući isto što i naši junaci od prije 400-tinjak godina. A pogled prekrasan, iskonski, otoci, more i planine.

Kula je lijepa, čvrsta, širokih zidova do 3,2 metra. Čvrsta i nep-

objediva, a danas služi, uz muzejsko-kulturnu djelatnosti za razna kulturna događanja.

U Muzeju smo vidjeli eksponate od kamenog doba do 16. st. i vidljivo je da je Senj aktivno živio i u duhovnom, obrambenom, naučnom i kulturnom životu kroz protekla razdoblja.

A onda Karlobag. Sunčan raspjevan, s glazbom koja nije prestajala. A švedski stol kao iz priče.

Nema čega nema. Osoblje hotela Velinac je pripravilo delicije za svačiji ukus od šparoga, priloga, lignji, mesa, do ribe (zubatac od

8 kg) i kolača. I nije za vjerovat, ali purgeri/Ex-Ličani su se s veseljem ovjekovječili uz tog morskog kapitalca.

I tako slijed hrane, red pića i glazbe i za tren dođe kraj druženju. Uz obavezno naše, doći ćemo Vam opet u goste. I nije baš pristojno sam se pozivati, ali dosad je to funkcioniralo.

Hvala!

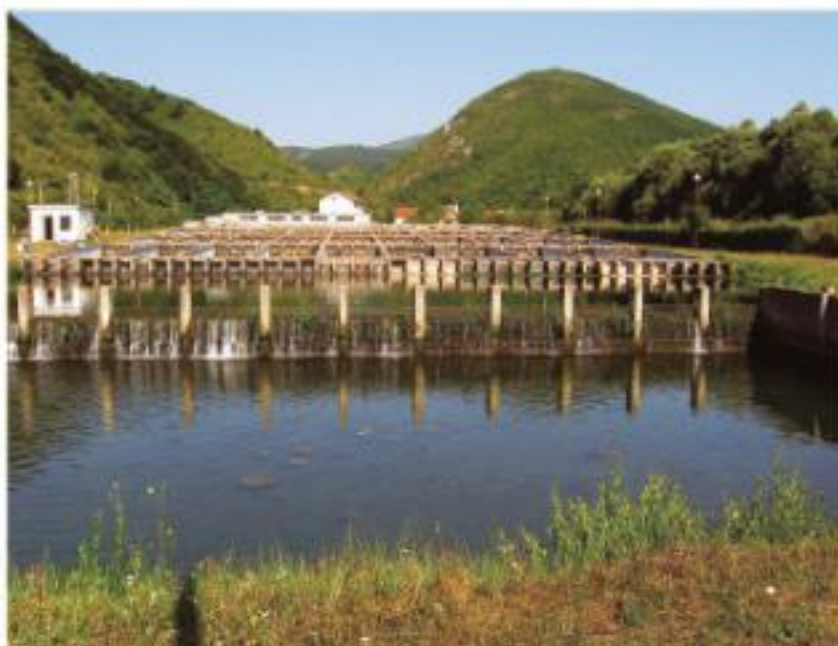

Tekst i fotografije:
Branka i Dragutin Perkočić

Općina Srb **Izlet na Dan nezavisnosti**

Ribogojilište uz izvor Une

Dan je nezavisnosti. Većina Hrvata će to obilježiti posjetama poznatim mjestima i događajima iz novije domovinske povijesti. Ponajviše se to odvija u većim naseljima ili gradovima i blizu mjestu stanovanja. I većina nas iz Udruge smo to prakticirali. Ali ovaj put smo se odlučili za promjenu i krenuli na dulji put i to tamo gdje se rijetko dolazi. Idemo na Unu, na njen izvor u mjesto Donja Suvaja kod Srba. Neki članovi Udruge već su tamo bili, neki i više puta, i uvijek obećali da će ponovo doći. Jer kako neprekidno ponavljaju „takve ljepote i čarolije ne samo u Hrvatskoj nego na kugli zemaljskoj nema“. Zaista, ovaj prostor je geografski dosta isturen i po-daleko od glavnih prometnih komunikacija tako se on obično obi-

lazi pa se ovamo praktički dolazi samo s namjerom. Inače postoji kvalitetna putna mreža od kojih je put iz Korenice (Bjelopolje) preko Donjeg Lapca možda najbolji i to

u cijeloj državi. Ništa nije lošija niti Lička magistrala od koje se u Otriću skreće prema Srbu. Ima i treći i čak četvrti put a mi smo odabrali treći, autocestom do Sv. Roka pa onda kroz Gračac, pa Ličkom magistralom i skretanjem kod Otrića za vrelo.

Ovo je također stari hrvatski kraj, a po starosti, jedan je od najprije naseljen. Lapačka župa i knezovi Lapački se spominju još od vremena vladara hrvatske narodne krvi, a Unska župa sa plemenima Antića, Dean- iševića, Henčića, Kovača, Matijaševića i drugima, spominje se nešto kasnije. Imali su narodno plemensko upravno središte sa sjedištem u Srbu gdje su osnovali i sudište. Poznato je i to da su nezadovoljni odlukama ovog

suda žalili se podbanu koji je stolovao u Kninu. U susjednom Lapcu su također bile brojne hrvatske plemenitaške obitelji od kojih su najboznatiji Draškovići, Oršići, Karlovići, Krčelići, Boričevići, te napose Utišinići. Iz potonjeg roda je Đuro Utješinić, vlasnik Kamička na Krki i prvi kardinal hrvatskog roda. Srb je poslije pripao knezovima Nelipićima koji su ga iz obrambenih razloga prepustili kralju Ludoviku I. Od 1449. godine ovaj prostor

je pripao slavnim Frankopanima. Tako je sve bilo do osmanskih os-

pa ubojstva civilnog stanovništva i najdramatičnija ubojstva i izgon sveukupne hrvatske populacije. Ovo krvavo razdoblje i danas izaziva zaprepaštenje, nerazumijevanje i bezosjećajnost prema raznorodnim i brojnim. Inače iz ovog kraja potječu poznate osobe kao što je čuveni glagoljaš pop Martinac, čuveni slikar Blaž Jurjev koji je oslikao triptihe katedrale Sv. Lovre u Trogiru, profesor s američkih likovnih akademija i slikar Haueise Gustav Likan i brojni drugi.

Ali mi idemo na Unu! Vijugavim putem prolazimo Molovan, skrećemo u Otriću. Rana je jesen i pred nama je oblačan kratki jesenji dan s pretećom kišom.

vavanja iz šesnaestog stoljeća poslije čega nastupa tragično razdoblje ovog kraja i ovog naroda. U otomanskom razdoblju kraj je pripadao Turskoj Hrvatskoj pa je do osamnaestog stoljeća svo stanovništvo zamijenjeno bar tri puta. Ništa manji i tragični događaji nisu bili ni u Drugom svjetskom ratu. Pamte se i pišu brojna svire-

Okolo naselje Popina i druga mjesta, beskrajni proplanci i pašnjaci. Na južnom horizontu ogoljele kamene gromade, a na sjeveru prema planini Čemernici gusta, tamnozeleno plemenita šuma jele i smreke. Oblaci su sve brojniji, teži i tamniji. Ne propuštaju sunčeve zrake, a što se više penjemo na planinu sve

više je i magle i sitnih kapljica kiše. Prelazimo preko Čemernice i spuštamo se niz klanac prema Srbu i dolini Une. Okolo je prostorno proširenje načičkanih brda sa bujnom bjelogoričnom šumom ponajviše bukve nakićenom prekrasnim zlatnim jesenim bojama. U zraku se osjeća vlažni jesenji miris poodmakle brojne i bujne vegetacije.

Prolazimo Srb i na sedmom kilometru je Donja Suvaja i naš cilj čuveno vrelo Une. Mi ćemo ponajprije svrnuti na pastrvski ribnjak, kod naših domaćina braće Malenica. Oni sa vrela Une dobivaju vodu za uzgoj pastrve na ovom ribnjaku. Srdačna i već uobičajaje-

na dobrodošlica ponajprije slijvom prepečenicom, raznovrsnim narescim, ali i dalmatinskim groždem i vinima. Naime, naši domaćini su podrijetlom Dalmatinci a to nije dobro zaboraviti. Obilazimo ribnjak. Zaista nešto veličanstveno. Ali ipak najveća je njegova vrijednost unska voda koju ribnjak dobija direktno s izvora. Izuzetna je to voda. Hladna, bistra i čista, temperature 8- 9°C prebogata kisikom (11,7

mg/l). Cijela slivna površina koja je u naravi planinski kraj je pokrivena gustom crnogoričnom i bjelogoričnom šumom i na njoj praktički nema nikakvih ljudskih aktivnosti: industrije, intenzivne poljoprivrede ili drugih gospodarskih aktivnosti. Prostor oko ribnjaka je slabo naseljen, slabo prometan i udaljen je od glavnih prometnica, tako da nema potencijalnih stacionarnih ili tranzitnih zagađenja. I ostali parametri vode po pitanju mikrobiologije, sadržaja mikro i oligoelemenata, klorida, nitrita, nitrata, fosfata, bikarbonata i drugog,

čini je idealnom za uzgoj svih pastrvskih vrsta, ponajviše onih najzahtjevnijih kao što je potočna pastrva. Zbog toga se na ovom ribnjaku odvija nešto važno i dobro i zato je pastrva s ovog ribnjaka nadaleko poznata.

Ovaj kraj se najčešće naziva Gornje pounje kojeg na jugozapadu uokviruje visoka planina Lička Plješevica, s jugoistoka planina Šator. Gornje pounje se spušta sve

tara. Zanimljivo je da je područje oko Une gusto naseljeno, a da oko nje i njenih pritoka živi čak 700.000 stanovnika. Uglavnom je granična rijeka između Hrvatske i BiH, ali nije to ona rijeka koja razdvaja. Samo četiri rijeke u ovom prostoru mogu stvarati živu sedru: Korana, Krka, Vrbas i Una, tumačeći tako svima svoju sudbinsku povezanost i zajedničku podrijetlo. Poznate su brojne biljne i životinjske i endemske zajednice i vrste od kojih su mnoge strogo zaštićene. Trebamo spomenuti elegantnu i gracilnu vidru, od ptica bijelu čaplju, vodomara,

do Martin Broda. Možda se manje zna da dolina Gornjeg pounja sa izvorom Une, pored brojnih čak i sniježnih padalina ima najčešće submediteransku klimu. To zahvaljuje susjednim jadranskim rijekama Zrmanji i Butišnici čijim kanjonima dolazi topli mediteranski zrak.

O Uni se sve zna! O tome kako je dobila ime, da je duga 212 kilometara, da je jedna i jedina. Sam izvor je smješten na 450 metara

RIJEKA UNA

Duljina	212 km
Izvor	Donja Suvaja, Donji Lapac
Nadmorska visina izvora	520 m
Nadmorska visina utoka	95 m (Sava kod Jasenovca)
Prosječni istjek vode	202 m ³ /sek

Najnovijim istraživanjima (ronjenjem u izvor Une) dostignuta je dubina 205 metara, ali dno nije pronađeno.

nadmorske visine, a ispod je planine Stražbenice visoke 520 me-

a koje našem domaćinu na ribnjaku stvaraju brojne nevolje. Stručnjaci kažu da kraj i vrelo pripadaju dinarskom vapnenačkom kraškom kraju.

I o vrelo Une se pokušava sve saznati. Biti će to teško, nemoguće kao i onda kada su pokušavali saznati koliko je duboko. Posljednji put su to radili brojni talijanski spelolozi predvođeni Luigiem Casatijem 2007. godine. Uspjeli su se spustiti i istražiti čak do 205 metara dubine, ali kraja nisu našli. Tako smo i mi saznali da je Una rijeka sa najdubljom vrelo u Europi.

Stojimo nad vrelo i ne možemo se načuditi ljepoti, ali i pitanju

kako je ovakva ljepotica uspje-
la izići iz ove dubine. Nju mora
da su ljubomorni bogovi držali
samo za sebe i skrili je duboko
u podzemlju. Nekako je uspjela
pobjeći, pritom je morala raz-
maknuti goleme planinske stijene,
i to odjednom i na mah šiknuti
na ovozemlje. Zato je ponajprije
zrela, zanosna i podatna radajući
ponajprije plavetni izvor ukrašen
sedrom. Potom pobjesni i na tom
putu ništa ne ostavlja osim rub-
nih kamenih gromada. Da pokaže
što može, već na petom metru st-
vorila je prekrasan slap a odmah
ispod njega brojna slapišta. Pa se
smiri stvarajući mirni smaragd-
ni tok kao čudesni dugi tepih.
Na obalama i postrano oplahuje
i isušuje, stvara i razara, a u vodi
zrcali i vrbe i ribiče ali i jastreba
koji je skriven u krošnji i strpljivo
čeka na neopreznu pastrvu. Ona
je pred nama, tako divna kao pro-
budena povijest, božji spomenar,
pred nama običnim smrtnicima i
pokušava nam predočiti svoju st-
varnost.

Unsko vrelo je zaštićeni objekt
prirode i jedan od najvrjednijih
hidroloških spomenika. Njime

gospodari Javna ustanova Za-
darske županije „Natura Jadera“.
Njenim naporima i naporima
Udruge Vrelo Une iz Srba, 2012.
godine je uređena je i otvore-
na turistička staza sve do izvora
ove ljepotice. Uređen je prist-
up, izgrađene zaštitne drvene
ograde, vidikovci od kojih je naj-
impresivniji iznad slapa. Izrađene
su i stručne table sa najvažnijim
prirodoslovnim informacijama i
putokazi i to sve do Vrela. Tako
je omogućen siguran pristup i
uživanje u čudesnoj prirodnoj
ljepoti unskih vrela i slapova i
važno, direktan kontakt s njima.
Svugdje se možete spustiti na ri-
jeku, kleknuti i zahvatiti vodu,
šakom dakako! Popijte i dajte
svom nepcu okrepu i najbolji
užitak koji je moguć, a svom tijelu
najveću snagu koja postoji. Pravi
je to i nepatvoren užitak, izazov i
prestizž ne samo za znanstvenike
nego za sve što je ljudsko i sve što
je živo. Dodite i uvjerite se!

Za Vilu piše: Ante Malenica

Nema kod Muje emancipacije

Njemica, Talijanka i Fata nakon problema sa muževima odlučile potražiti pomoć u Strasbourgu. U odjelu za ravnopravnost spolova požalili su se da im muševci ne pomažu u kućanskim poslovima. Dobili su slijedeće upute: "Nemojte im kuhati ni prati po nekoliko dana, sigurno će promijeniti svoje ponašanje, za mjesec dana dodite ovdje da čujemo ima li napretka!"

Tako i napraviše, nakon mjesec dana referiraju jedna po jedna:

Njemica: "Ja mu nisam htjela prati rublje uopće, prvih 7 dana nisam ništa vidjela, ali onda je polako počeo prati jer je sam sebi smrdio, pa malo po malo i moje rublje. Ja sam zadovoljna!"

Talijanka: "Ja svom nisam htjela ništa kuhati, ispočetka nisam ništa vidjela a onda nakon gladovanja morao je sam sebi kuhati a po malo i meni, ja sam uspjela!"

"A vi Fato", pita službenica, ...

Pa isto kao i ove dvije gospođe, ja svom Muji nisam htjela ni kuhati ni prati. **U početku isto tako nisam ništa vidjela ali nakon 7 dana malo sam progledala na lijevo oko !!!**

LIČKI JEZIKOSLOVNI TROLIST

Otkrivanje spomen-obilježja u Gospiću hrvatskim jezikoslovcima ličkih korijena: Šimi Starčeviću, Franu Kurelcu i Anti Starčeviću

Povodom dana Državnosti Republike Hrvatske u Gospiću je svečano otkriveno spomen-obilježje hrvatskim jezikoslovcima ličkih korijena u prisustvu velikog broja uzvanika, članova Udruge Ličana Vile Velebita, župana Ličko-senjske županije dr. Darka Milinovića, gradonačelnika Grada Gospića Karla Starčevića, izaslanika gradonačelnika Grada Zagreba gospodina Dubravka Jelića i mnogobrojnih građana Ličko-senjske županije. Svečanost je uveličao Gradski zbor "Vila Velebita" iz Gospića odpjevavši hrvatsku himnu Lijepa naša domovino, Vilu Velebita i Junaka iz Like.

Pozdravljajući nazočne predsjednik Udruge Ličana "Vila Velebita" iz Zagreba gosp. Nikola Kostelac je rekao:

"Polazeći od činjenice da narod koji ne poštuje svoje velikane ne poštuje ni sebe ili kako reče Ante Starčević tko nije svoj, taj je svačiji. Vila Velebita je prije četiri

godine prihvatila inicijativu biskupa dr. Mile Bogovića i arhitekta Ante Pađena za pokroviteljstvo na izgradnji spomen-obilježja trojici ličkih jezikoslovaca Šimi Starčeviću, Franu Kurelcu i Anti Starčeviću, velikanima hrvatskog jezikoslovlja. Tada smo se susreli s dilemom gdje postaviti spome-

nik jer njihov rad i djelo ima velik značaj za cijelu Hrvatsku i hrvatski narod i može se postaviti u bilo kojem dijelu lijepe naše. Ipak smo zaključili da to bude grad Gospić jer su sva trojica rođena u Lici. Vrlo brzo kao supokrovitelj nam se priključuje i Institut za Hrvatski jezik i jezikoslovlje koji

2017. 61. 35

nam je pomagao u radu, održavši nekoliko tribina u Zagrebu na temu hrvatskih jezikoslovaca i na dan otkrivanja u Gospiću, te izdavanjem knjige "Lički jezokoslovni trolist" koja je također prezentirana u Gospiću. Nakon upornog rada naših članova zahvaljujući Ličko-senjskoj županiji, Gradu Zagrebu, Gradu Gospiću i mnogim donatorima, a istaknut ću samo neke: Poduzeće Ravel iz Zagreba vlasništvo gosp. Željka Radoševića, Grad Zagreb, PBZ, eminentnim glazbenicima ozbiljne glazbe ličkih korijena koji su održali koncert u Hrvatskom glazbenom zavodu, a sav prihod od koncerta namjenjen je izgradnji spomen obilježja. Posebno bi zahvalio gosp. Anti Pađenu i našem akad. kiparu Petru Doliću

(obojica podrijetlom Ličani) na krasnom spomeniku koji za dan Državnosti otvaramo za javnost. I na kraju želim istaknuti da ovo spomen obilježje nema samo funkciju spomenika već želimo

da to bude izvor i nadahnuće novim naraštajima u borbi za razvoj i očuvanje hrvatskog jezika kao osnovnog obilježja naroda i nacije što u današnje vrijeme globalizacije još više dolazi do izražaja."

Nastavak događanja pogledajte kronološki kroz fotografije

Sočansko bojište

u 1. svj. ratu (1914.-1918.)

Udruga Ličana "Vila Velebita" u spomen posjetu 2. i 3. rujna 2017.

Obradovao sam se kad me je oko 20. kolovoza obavijestio prijatelj Vatroslav Plejić da mogu i ja putovati s Udrugom Ličana „Vila Velebita“ iz Zagreba u posjet Sočanskoj bojišnici, gdje su se u Prvom svjetskom ratu (1914–1918.) vodile žestoke borbe između talijanskih vojnih snaga, na njihovu prodoru prema Trstu i Ljubljanskoj dolini, s austro-ugarskim vojnim snagama među kojima su, u sastavu 5. armije pod zapovjedništvom generala Svetozara Borojevića, ratovali i mnogi Hrvati. U tadašnjim teškim borbama mnogi su izginuli ili se ranjeni, promrzli i osakaćeni vratili svojim kućama. Još kao dijete, 1940-ih i 1950-ih godina, u svom zapadno-hercegovačkom selu Tihaljini, slušao sam u raznim prigodama svjedočenja preživjelih na talijanskom ratištu. Mogućnost da

obiđem mjesta u kojima je na strani habsburške krune borio se i moj djed Vid i mnogi drugi koje sam poznao, doista me je obradovala. I moje povjesničarsko zvanje pridonijelo je da sam bez ikakva razmišljanja prihvatio ponudeni mi program.

Pri okupljanju ispred Velesajma pozdravljali su nas susretljiva tajnica Ketki i predsjednik Udruge Nikola Kostelac, a pri polasku, u autobusu, pozdravio nas je i upoznao s programom voditelj putovanja pukovnik u miru Nikola Tominac, poznati proučavatelj

zbivanja Prvoga svjetskog rata. Na hrvatsko-slovenskoj granici hrvatska policija pušta nas bez ikakva pregleda, a slovenska policija nas kontrolira tako da smo morali izići iz autobusa, pokazati dokumente, proći kroz određenu prostoriju i potom ući u autobus. Slično je bilo i pri povratku u Hrvatsku.

Putovanje kroz Sloveniju bilo je vrlo zanimljivo. Sve je zeleno, obrađeno, livade pokošene, prometnice dobre i sve uređeno kako i treba biti u sredenoj zemlji. Voditelj Tominac povremeno nam jasno i sažeto objašnjava mjesta kroz koja smo prolazili i uz njih vezana zbivanja u Prvom

svjetskom ratu. Objašnjava nam gdje su bile koje postrojbe austrougarske vojske, kada i gdje su stradali Karlovčani, Ličani, Hercegovci i drugi, ovisno u kojem su se dijelu bojišnice nalazili. Obično govori i o velikom broju žrtava na pojedinim mjestima, o čemu svjedoči i 401 groblje iz toga vremena. U Vipavskoj dolini, u Cerju, posjećujemo spomenik svim stradalim Slovencima za slobodu slovenskoga naroda, sagrađen u obliku jednokatnice sa sedmerokatnom kulom na kojoj se ponosno vijori slovenska nacionalna trobojka. Unutrašnjost spomenika povezuje prošlost i sadašnjost te simbolički prezentira putovanje kroz

vrijeme.

Potom smo bez ikakva nadzora prešli slovensko-talijansku granicu i stigli u mjesto Redipugliju u pokrajini Gorizia, gdje se od 1938. u memorijalnom parku, na više od 100 hektara, nalazi Vojno svetište Redipuglia (Sacratio militare di Redipuglia), monumentalno groblje sagrađeno od mramora u obliku velikoga stubišta (2,5 m visine i 12 m širine) koje su osmislili arhitekt Giovanni Grep i kipar Gianni Castiglione. U tom najvećem talijanskom vojnom groblju sahranjeno je 100.187 poginulih talijanskih vojnika i drugih sa svojim zapovjednicima u Prvom svjetskom ratu i služi kao središnje mjesto komemoracije na državnoj razini (4. studenog) za šesto osamdeset devet tisuća poginulih talijanskih vojnika u Velikom ratu. Ispred sahranjenih talijanskih ratnih žrtava nalaze se grobnice petorice talijanskih generala, a ispred svih je grobnica

vrhovnoga zapovjednika 3. Armije Emanuela Filiberta vojvode od Aoste, pokopan tu po njegovoj

utvrdi Kluže u kanjonu rijeke Koritnice. Tvrđava je sagrađena 1882. – 1883. godine u sustavu obrane austro-ugarske monarhije u kanjonskom tjesnacu kroz koji je rijeka Koritnica kroz tisućljeća dosta udubila svoj tok. Nekada je tvrđava zatvarala čitavi tjesnac; u vrijeme gradnje prometnice jedan je njezin dio uklonjen. U kamenom kanjonu postoje tuneli i bunker koji su u prošlosti služili uspješnijoj obrani tvrđave, a danas su cilj i divljenje mnogih znatiželjnika. U vrijeme Sočanskog fronta tvrđava Kluže služila je kao zapovjedno mjesto i mjesto pričuvnih austro-ugarskih snaga.

želji. Na vrhu spomen-obilježja je mramorna kapelica s djelom kipara Castiglioniya – Kristovo skidanje s križa i tri visoka križa po uzoru na Isusovu Kalvariju. U parku je na otvorenom stalna izložba artiljerijskih oruđa, utvrđenja i drugih vojnih sadržaja onoga vremena. Svakako primjer kako treba poštivati svoje žrtve i iskazivati im počast!

Uz živopisni tok Soče nastavili smo put našem konačistu u Bovecu, gdje smo stigli oko 18 sati. Ujutro nakon noćnog odmora i doručka, krenuli smo prema

Na našem daljem putu razgledali smo vojno groblje Log pod Mangartom u kojem se nalaze grobo-

vi 580 austro-ugarskih poginulih vojnika među kojima su i mnogi Hrvati. A za svakoga poginuloga navedeno je na grobnom križu ili nišanu, ovisno koje je vjere bio, tko je, kojoj je postrojbi pripadao, kakav je vojni status imao, kada, kako i gdje je poginuo, u borbi ili od lavine. Među poginulima mnogi su pripadnici 4. bosansko-hercegovačke pukovnije Mostar, sve poznata prezimena. Nazočnost posmrtnih ostataka naših predaka i u tom dijelu svijeta podsjetila me je na stihove velikoga Kranjčevića: „Ah gdje nema polja pusta, /Kud se naše

kosti b'jele./Gdje se vrana jata gusta/Sve uz našu krv vesele?!".

U nastavku puta u Kobaridu smo posjetili Muzej 1. Svetovne vojne Kobarid, otvoren 1990. godine. U muzeju je u dvanaest soba iscrpno predstavljena 12. sočanska bitka. Prikazan je ukupni život na Sočanskoj bojišnici, makete okolnih visova i velika zbirka ra-

zličitoga onodobnog naoružanja, a u multivizijskoj sobi kroz film se prikazuje Sočanska bojišnica i 12. Sočanska bitka kad su austro-ugarske i njemačke snage u jesen 1917. odbacile talijanske snage iza rijeke Tagliamenta, na Piavu.

Čitavi naš put bio je jedno veliko zadovoljstvo i divljenje viđenim.

Tijek i posljedice povijesnih procesa te njihovo značenje može se najbolje shvatiti na mjestu zbivanja. Ovaj put to sam osjetio i shvatio doista u potpunosti. Povijest treba učiti i na terenu! Uz razgledavanje prirodnih ljepota, arhitekture i upoznavanja povijesnih znamenitosti puta, općem zadovoljstvu putovanja je pridonio dobro osmišljeni njegov program i organizacija, informativno vođenje pukovnika Tominca, dobre hotelske usluge u Bovecu te, svakako, izvanredno raspoloženo i pažljivo društvo u autobusu.

*Za Vilu piše:
dr.sc. Anđelko Mijatović
Foto:
Dragutin Perковиć*

Intervju

Darko Brkljačić dipl. inž. naftnog rudarstva

Vila Velebita: Jedan ste od najuglednijih Ličana aktivnih u Vili. Gdje ste rođeni?

Brkljačić: Rođen sam 12.09.1954. u Gospiću. Imam dvije godine stariju sestru.

Vila Velebita: Gdje su Vaši roditelji živjeli, iz koga ste dijela Gospića?

Brkljačić: Roditelji su živjeli u Kaniži, prigradskom gospićkom naselju. Djetinjstvo sam proveo u kvartu, a osnovnu školu sam upisao 1961. godine. Starija sestra pohađala je istu osnovnu školu u Gospiću.

Vila Velebita: Što su radili Vaši roditelji?

Brkljačić: Majka Marija radila je u HEP-u u administraciji, a otac Mihovil u trgovačkom poduzeću Visočica.

Vila Velebita: Obitelj je vezana za Gospić, svi su živjeli u Kaniži?

Brkljačić: Samo djelomično. Majka je iza drugog svjetskog

rata, sa 18 godina, bila osuđena na dvije godine zatvora radi tužbe da su surađivali sa vlastima NDH. Glavni svjedok protiv nje bila je skupina partizana u Otoku kod Vinkovaca. Sudeње je bilo u Slavanskom Brodu gdje je bila i u zatvoru.

Vila Velebita: Znači obitelj je vezana i za Slavoniju. Koji dio Slavonije?

Brkljačić: Ličani su u to vrijeme masovno naseljavali Slavoniju, truhom za kruhom. Tamo se ipak bolje živjelo, bilo je hrane. Majčinog oca, Petra, 1942. godine ubili su partizani, također u okolici Otoka u Slavoniji. Tada je bio državni službenik, civil, zadužen za šume. Nikada nije

pronađeno tijelo, nema grobno mjesto. To su bila posebno teška vremena. Prema svjedočenju starijih skoro nije bilo ličke i hrvatske obitelji u Slavoniji koja nije bila obilježena progonom, ali i smaknućima bez suđenja neposredno nakon rata. Vrlo često radilo se o osobnim obračunima i likvidacijama. I moja obitelj bila je meta upravo takvih osveta pa se za grob moga djeda nikada nije doznalo.

Vila Velebita: Do kada je obitelj bila u Slavoniji, kad ste se doselili u Gospić?

Brkljačić: Baka Manda, do 1947. godine živjela je u Slavonskom Brodu. Tamo joj je kćer bila na robiji. Vratili su se u Gospić nakon što je izišla iz zatvora.

Vila Velebita: Vaša majka vraća se u Gospić i obitelj počinje novi život.

Brkljačić: Majka Marija vraća

se nakon izdržane kazne zatvora u Gospić. Udaje se za Mihovila Brkljačića 1950. godine. Zanimljivo da se majka djevojački prezivala Brkljačić tako da nije mijenjala prezime. Moja sestra Željka rođena je 1952. godine u Gospiću.

Vila Velebita: Jesu li susjedi u Gospiću znali što je obitelj proživljavala tijekom rata?

Brkljačić: Unutar obitelji sve do 1991. godine nije se pričalo o poslijeratnim progonima koje je majka imala, a i cijela obitelj. To su bile teme koje se nisu spominjale čak ni sa najboljim prijateljima čije su obitelji isto nastradale u II. svjetskom ratu. Bio je veliki strah i roditelji su se bojali da im djeca izvan kuće ne bi nešto kazala što bi izazvalo reakciju milicije i Udbe. Kako sam kasnije saznao tortura, progon i šikaniranje na granici s prijetećom fizičkom likvidacijom bila je toliko prisutna da je vladao nevjerovatan strah za preživljavanje. Svaka ulica imala je nekoliko doušnika Udbe koji su se trudili da sve o svima znaju. Dapače, oni su se čak i međusobno takmičili tko će više ljudi prijaviti i obilježiti.

Vila Velebita: Vi ste u to vrijeme već krenuli i školu?

Brkljačić: Prve godine života, posebno nakon polaska u školu, provodio sam sa djecom u ulici, a posebno bih izdvojio Mirka Jengića. On je već kao dijete igrao za lokalni klub Velebit na Trupinovcu. Zanimljivo da je Mirko Jengiće kao dječak od 15 godina bio toliko talentiran da je pod lažnim imenom, mislim Vjekoslav Vučić, trebao nastupiti za mladu reprezentaciju Hrvatske, ali radi toga što je nastupao pod lažnim imenom nije se mogao odazvati pozivu.

Vila Velebita: Čega se sjećate iz tog vremena?

Brkljačić: U osmom razredu osnovne škole sa tri prijatelja uputio sam se u Karlobag preko Velebita sa namjerom da se okupamo. Stigli smo do Brušana gdje nas je primijetila vojska i pritvorila jer su mislili da smo neki špijuni. U to vrijeme vojska i milicija bila je sveprisutna, od sela do gradova. Dva dana smo proveli u pritvoru pa kad je vojska vidjela da nismo špijuni predali su nas miliciji u Gospiću. Roditelji su morali doći u miliciju i preuzeti nas.

Vila Velebita: Pretpostavljam da tada nije bilo velike mogućnosti za kreativnu igru. Što ste kao dijete radili po cijeli dan?

Brkljačić: Kao dječak redovito sam išao u ribolov sa Ivanom Jengičem i Antom Rosandićem na rijeku Bogdanicu i Liku. Tih godina uvedena je zabrana ribolova pa se često događalo da nas ribočuvar progoni i pokuša uhvatiti. Jednom je uspio iznenaditi nas pa nam je oduzeo štapove za ribolov. Također, iako obitelj nije imala blaga, krava i svinja, ipak sam kod susjeda stalno pomagao raditi na poljoprivrednim poslovima. Takva sklonost poslu rezultirala je nagradom da nakon toga mogu ići sa prijateljima igrati nogomet.

Vila Velebita: Kao dijete jeste li osjećali tešku prošlost Vaše obitelji?

Brkljačić: Dobro se sjećam, u vrijeme Božića, učitelji su djecu u školi ispitivali što su imali taj dan za ručak. Roditelji su to slutili i znali pa su nas djecu podučili. Tada nisam razumio zašto su mi roditelji rekli da kažem ako učitelj pita, da smo imali grah i zelje za ručak. Kad sam malo porastao sjećam se da su sva djeca iz ulice u školi govorila da su za ručak imali grah, zelje, palentu i kiselinu. Nitko nije rekao da smo imali odojak koji se pekao svake godine uoči Božića. Naime, učitelji su po zadatku ispitivali preko djece tko slavi Božić.

Vila Velebita: Danas skoro nestavno. Mladi ljudi danas u slobodnoj Hrvatskoj to uopće ne mogu razumjeti.

Brkljačić: Sreća da smo se izborili za slobodnu Hrvatsku. Sjećam se kao dijete da su dva milicajca u civilu hodali kroz ulicu i pratili koja obitelj nešto radi za praznik rada, 1. svibnja. Moji roditelji su se stvarno bojali, kao i susjedi.

Vila Velebita: Nakon završene gimnazije otišli ste na fakultet?

Brkljačić: Gimnaziju u Gospiću završio sam 1973. godine. Nakon završene gimnazije odlazim u Zagreb. Upisujem geodeziju, ali nakon godinu dana upisujem Rudarsko geološko naftni fakultet (RGN). Tijekom studija stanovao sam u stanu koji su roditelji kupili za moje školovanje. Stan je bio mjesto stalnog okupljanja studenata iz Gospića. Uz njih, najviše sam se družio sa studentima iz Zagreba, kao i Moslavine i Podravine.

Vila Velebita: Kakav ste bili student?

Brkljačić: Nakon što sam upisao prvu godinu na RGN redovito sam polagao ispite, kao i većina prijatelja iz mog društva.

Bio sam demonstrator iz matematike te sam tako upotpunjavao financije. Tijekom studija svake godine imali smo terensku nastavu na nekom od nalazišta nafte ili rude. Na četvrtoj godini u okviru terenske prakse mjesec dana sam proveo u Bakuu na Kaspijskom jezeru.

Vila Velebita: To je veliko iskustvo za svakog studenta?

Brkljačić: Kako smo znali da idemo u Rusiju, išli smo u Trst kupiti traperice koje smo tamo prodali Rusima i tim novcem se provodili kao kraljevi. Sjećam se da je svaki od nas pet studenata prodao po par traperica, a novcem koji smo dobili mogli smo kupiti auto Lada. Posebno se sjećam zanimljivosti da sam tijekom boravka toliko bio opsjedan od lokalnog stanovništva da sam na kraju morao prodati i traperice koje sam nosio na sebi. Mi smo bili siromašni studenti, ali prema Rusima, bili smo pravi bogataši. Tako su nas doživljavali.

Vila Velebita: Kako su naši studenti gledali na tu jagmu za trapericama, koliko ste Vi tada osjećali razliku u standardu prema Rusima?

Brkljačić: Još jedna zanimljivost veže se iz toga vremena. Kao studenti jedan dan išli smo organizirano u Moskvu. Sve je bilo organizirano i nije postojala mogućnost individualnog kretanja. Tako je došla i skupina od pet studenata iz Beograda koji su isto bili na terenskoj nastavi. Trebali smo na Crvenom trgu stati u red za obilazak Lenjinova Mauzoleja. Red je bio dugačak nekoliko stotina metara. Grupa iz Zagreba brzo se dogovorila da to nema smisla. Izašli smo iz reda i otišli razgledati Moskvu. Na povratku za Baku ponovno smo se sreli sa studentima iz Beograda koji su ostali u redu za obilazak Lenjina. Jedan stu-

dent, prezimena Zečević, kupio je bistu Lenjina u naravnoj veličini i na opće zgražanje nas studenata iz Zagreba cijelo vrijeme je nosio po aerodromu i u avionu sve do Beograda. Tada sam u povjerenju komentirao s jednim kolegom iz Zagreba kako smo mi ipak dva različita svijeta.

Vila Velebita: Studentski dani su najljepši, ali i prebrzo prođu. Gdje ste počeli raditi nakon završetka fakulteta?

Brkljačić: Nakon završenog fakulteta 1979. godine zaposlio sam se u Naftaplenu u Zagrebu. Prvi posao je bio u remontu bušotina gdje se radilo opremanje i održavanje proizvodnih bušotina i ispitivanje. Često sam bio na terenskom poslu u Ivaniću i Podravini.

Vila Velebita: Vaše kolege, imao sam priliku slušati, hvala Vas kao vrsnog stručnjaka. Koliko dugo ste ostali na tom radnom mjestu?

Brkljačić: 1982. godine prelazim u hidromehaničko mjerjenje što je bilo najbolji dio posla u našoj struci jer nikada nisi siguran hoćeš li ili nećeš otkriti naftu na nekoj bušotini.

Vila Velebita: Obitelj?

Brkljačić: 1981. godine oženio sam Renatu Vinđuš iz Zagreba. Ona je završila socijalni rad i bila je zaposlena u Vrbovcu. Čekala je posao skoro 10 godina. To je bilo vrijeme masovnih odlazaka radnika iz Hrvatske, najčešće u Njemačku. Kumovi su bili Zlatan Bratuša i Željko Mlinarić, prijatelji s fakulteta. Nakon godinu dana braka, dobili smo sina Daria koji sad ima 38 godina. Zaposlen je u INI na održavanju bušotinske opreme.

Vila Velebita: Kako ste dočekali Domovinski rat?

Brkljačić: Bio sam u Zagrebu i imao sam radnu obavezu sačuvati proizvodnju nafte i plina koji su bili strateški interes RH.

Vila Velebita: Ipak ste kao dragovoljac 1991. godine bili u Gospiću?

Brkljačić: Mjesec dana sam proveo u Gospiću kao dragovoljac. Grupa mladih ljudi iz Zagreba, po sjećanju Josip Milinković, Pave Pavelić, Renato Johman, Nikola Brkljačić i doktor Milan Vrkljan, pozvali

su početkom rujna 1991. godine mlade Zagrepčane koji su podrijetlom iz Gospića da se priključe obrani Gospića. Nakon nekoliko dana oko 140 dragovoljaca krenulo je u Gospić iz baze AT Lučkog. Dio je otišao u Perušić.

Vila Velebita: Nakon mjesec dana, vratili ste se u Zagreb?

Brkljačić: Nakon toga sam bio raspoređen na održavanje naftne i plinske proizvodnje.

Vila Velebita: Gdje je u to vrijeme obitelj?

Brkljačić: Obitelj, supruga i

sin, tijekom Domovinskog rata bili su u Zagrebu.

Vila Velebita: Domovinski rat je bio u tijeku, ali posao sa naftom i plinom nije se zaustavljao. Rekli ste da je to bio strateški interes RH?

Brkljačić: 1993. godine upućen sam preko INE u stranu kompaniju u Sibir gdje sam proveo tri mjeseca i za njihove inženjere vodio tečaj i školu praćenja krutih čestica u protoku. Nakon provedenog treninga i stavljanja u funkciju vratio sam se u RH. Zanimljivost iz tog boravka u Sibiru je da nije postojala mogućnost komuniciranja tele-

fonom. Ako si trebao poziv za Hrvatsku morao si se naručiti i čekati par dana da dođeš na red za razgovor. Ta naftna polja udaljena su dva sata leta od Moskve. Grad Njižnegorod imao je oko 200 tisuća stanovnika, većinom domoroci. Lokalno stanovništvo bavilo se ribolovom na rijekama i skupljanjem bobičastog voća. Zanimljivo da je lokalna televizija prenosila isključivo vijesti sa Pala i Beograda pa je lokalno stanovništvo uglavnom mislilo da su Hrvati agresori.

Vila Velebita: Kao vrhunski stručnjak u plinskom biznisu svjedok ste i promjena u INI?

Brkljačić: Nakon 1995. počelo se raspravljati da se uslužni sektor izdvoji iz Naftaplina i formira današnji Croscoc. Ta nova firma trebala je raditi sve poslove oko servisiranja bušotina. Kako sam osobno smatrao da to nije dobra odluka nedugo nakon toga prešao sam u sektor proizvodnje gdje sam se bavio projektiranjem rudarskih radova. Nakon sedam godina postao sam rukovoditelj

Službe za proizvodni inženjering i na tom mjestu ostao sam do 2009. godine kad je nova mađarska uprava počela provoditi reforme u firmi. Mađarska uprava smijenila je više desetaka direktora i rukovoditelja službi i sektora. Nakon tih promjena značajno su smanjeni istraživački radovi u INI, a poslovanje se više usmjerilo prema trgovini i preradi.

Vila Velebita: Što bi osobno izdvojili kao važno u Vašem profesionalnom poslu kao krunu Vaše profesionalne karijere?

Brkljačić: 1997. godine pamtim po dvije inovacije. Zajedno sa kolegom Željkom Matićem patentirali smo softver za praćenje rudarskih radova kojim se unaprijedilo praćenje i planiranje rudarskih radova. 2000. godine napravili smo softver za praćenje proizvodnje plina iz bušotina na Sjevernom Jadranu. Taj softver je i dalje u funkciji.

Vila Velebita: Što radite otkako ste u mirovini?

Brkljačić: 2016. godine odlazim u mirovinu. Nakon toga

© Foto: Tihomir Marjanovic

puno češće odlazim u Gospić. Ponovno sam postao aktivni ribolovac, bućam s lokalnim dečkima i prijateljima. U proljeće i jesen idem u berbu gljiva u okolici Gospića, prema Brušanima. Kako nisam predo-bar poznavatelj svih gljiva, berem uglavnom vrganje, lisičarke i sunčanice. Vrganje sušim i kasnije se dodaju u mnoga jela kao umak. Osobno nisam neki kuhar.

Vila Velebita: Gdje je ostatak obitelji?

Brkljačić: Sestra Željka živi u Gospiću danas. Radila je u Zagrebu kao učiteljica. Ima troje djece, Mariju, Ivanu i Tinu i šestero unuka.

Vila Velebita: Vrlo ste aktivni u Vili Velebita. Član ste Upravnog odbora.

Brkljačić: 2006. godine predsjednik Vile Velebita bio je Milan Vrkljan i Udruga je spremala projekt izgradnje spomenika hrvatskom jezikoslovcu Šimi Starčeviću u Karlobagu. Šime Starčević je 40 godina živio i radio kao svećenik u Karlobagu i u tom malom podvelebitskom mjestu napisao je prvi pravopis hrvatskog jezika na hrvatskom jeziku. Postavio je mnoge temelje u hrvatskom jezikoslovlju, a jedan je od

prvih Hrvata koji je rekao i napisao u tadašnjem zadarskom časopisu „Zora“ da je Ličanima, Slavoncima, Zagorcima, Istranima, Dalmatincima, Bosancima, Hercegovcima i Zagorcima zajedničko da svi govore hrvatski jezik. Bio je to snažni iskorak u stvaranju nacionalne svijesti naroda koji je bio podijeljen u tri velika carstva, austro-ugarsko, tursko i mletačko. Da bi objektivno sagledali vrijednost tih misli treba reći da se radi o vremenu oko 1810. - 1838. godine kada niti Slovaci, Česi, Talijani, Poljaci, Srbi ili Bugari nemaju nacionalne države.

Vila Velebita: Vila Velebita je na neki način ponovno oživila djelo Šime Starčevića?

Brkljačić: Cijela ta priča koju je pokrenula Vila Velebita mene je oduševila kao i stotine drugih Ličana, i ne samo Ličana, pa sam se aktivno uključio u rad Udruge. Godinu dana nakon priprema u Karlobagu smo postavili spomenik Šimi Starčeviću ispred lokalne crkve čime je Šime Starčević postao ponovno javna osoba i stanovnik Karlobaga, ali i cijele Hrvatske. U to vrijeme smo se interesirali koliko je lokalno stanovništvo Karlobaga znalo o Šimi Starčeviću. Rezultat je bio porazan, samo jedna starija osoba, Marija Šegota, sjećala se da je kao mlada djevojka, tijekom drugog svjetskog rata, nosila cvijeće na grob Šime Starčevića. 1945. godine spomen ploča je razbijena i bačena u more, a sjećanje na Šimu je zamrlo sve do 2007. godine kad je Vila Velebita napravila cijeli projekt sjećanja na njega.

Vila Velebita: Samozatajni ste, ali u arhivima Vile Velebita je zapisano da ste najveći pojedinačni financijski donator up-

ravo Vi, što je i omogućilo da se projekt ostvari u obliku kako je zamišljen.

Brkljačić: Jako puno je zaslužnih ljudi što je taj projekt uspio. Prije svega mislim na uže vodstvo Udruge Vile Velebita. Važno je napomenuti da Vila Velebita okuplja Ličane u Zagrebu, svake godine organizira izlete u mnoga mjesta u RH, ali i izvan Hrvatske koji su vezani za povijest Like. Prije par godina Vila Velebita organizirala je za svoje članove put u Prag gdje smo obišli i uredili grob ličkog velikana baruna Filipovića koji je bio dugi niz godina upravitelj Bosne i Hercegovine. Barun Josip Filipović jedan je od najvećih hrvatskih vojskovođa, rođen je u Gospiću, 1819. godine. Svake godine odlazimo i u Karlobag i obilježavamo dan kada je postavljen spomenik Šimi Starčeviću. Prošle godine u organizaciji Vile Velebita postavljen je spomenik hrvatskim jezikoslovcima Šimi Starčeviću, Anti Starčeviću i Franu Kurelcu ispred zgrade županije u Gospiću.

Vila Velebita: Što je za Vas Vila Velebita i kako vidite daljnje aktivnosti Udruge?

Brkljačić: Vila Velebita je prepoznatljiv brend u cijeloj Hrvatskoj ma gdje išli i s kim se nalazili. To je pjesma, to je simbol, to je junaštvo, to je bol, to je muka, to je tuga, to je veselje, to je naša povijest. Aktivno pronalaženje i uključivanje mladih Ličanka i Ličana koji su rođeni u Zagrebu u rad Udruge vidim kao jednu od najvažnijih aktivnosti Vile Velebita dolazećim godinama.

Intervju pripremio: Milan Vrkljan

GUG GLUMCI U GOSPIĆU

O sam popularnih dramskih, filmskih i televizijskih glumaca uveličalo je obilježavanje Dana grada pod skraćenim nazivom GUG što je značilo Glumci u Gospiću u umjetničkoj organizaciji „Art Asic“ iz Zagreba i suorganizaciji grada slavljenika. Centralno događanje održalo se

na ljetnoj pozornici Kulturno informacijskog centra pred mnoštvom građana poglavito kulturnog i javnog auditorija, koji su bili oduševljeni izvedbom. Između ostalih bili su tu i čelnici grada Gospića gradonačelnik Karlo Starčević i predsjednik Gradskog vijeća Petar Radošević. Popularni glu-

mac i pjevač Adam Končić izveo je predstavu pod nazivom „Adam i Ona“ i oduševio pjesmom i humorom gospićke ljubitelje scenske umjetnosti. Stariji dio publike predstava je na trenutak vratila u vrijeme kada su kabaretska glazba i predstave bile pravi hit u Europi. Uz Adama Končića Gospićanima su se predstavili kao gosti drugi estradni, dramski i filmski glumci Kostadinka Velkovska, Mirela Brekalo Popović, Katarina Strahinić, Nada Rocco, Ljiljana i Velimir Čokljat, Vinko Kraljević i Siniša Ružić. Kao predstavica domaćina zapjevala je mlada i perspektivna Karla Krmpotić pjesmu „Ličanka“. Svi oni će za sljedeću godinu pripremiti originalnu predstavu specijalno za Grad Gospić pa su za to i dali naziv priredbe GUG ili Glumci u Gospiću.

Glavni organizator ovog kultu-

mog događanja bio je umirovljeni plesač i glumac Gospićanin Drago Asić koji je izjavio da mu je davna želja bila da dovede u svoj rodni grad estradne, scenske i druge umjetnike. Ta ideja ga je pratila još iz ratnih vremena kada je orga-

srece Velebita - prvi nacionalni park Hrvatske proglašen 1929. godine - Štirovaču. I tamo je bilo spontanog nastupa i kvalitetnog druženja s gradonačelnikom Karlom Starčevićem. Pri dolasku u Štirovaču krenulo se iz Gospića uz prvu postaju u

rodnih resursa ličkog podneblja.

Na Štirovači je završilo druženje sa zajedničkim objedom uz roštilj. I tu glumci nisu mogli odoljeti svom profesionalnom naboju, posebno inspirirani ljepotom, čistoćom i čarima netaknute prirode Velebita, pa su dali sreću oduška svojim spontanim nastupima u najljepšoj šumi proglašene Nacionalnim parkom još daleke 1929. godine. Za rastanak su fenomenu najveće i najljepše planine u Hrvata podarili svoje impresije zanimljivim recitalima, uljuđenim humorističkim nastupima i pjesmama. Pozdravili su se s Vilom Velebita s obećanjem da će se vratiti ponovo.

nizirao prvu ratnu predstavu u Pučkom učilištu u Gospiću neposredno nakon proglašenja samostalnosti Hrvatske države u siječnju 1992. unatoč opasnosti od neprijateljskog napada. Drago je dugogodišnji akti-vista Zavičajne udruge Vila Velebita i aktualni predsjednik Zavičajnog društva Gospićana u Zagrebu.

Drugog dana boravka za goste umjetnike organiziran je izlet u

zaseoku Ružić, nedaleko Aleksinice, gdje su posjetili rodnu kuću glumca Siniše Ružića, koji ju je obnovio u originalnom ličkom stilu. U gradonačelnikovoj pivovari navratili su po nekoliko sanduka doniranog Velebitskog piva, a potom posjetili jedinstveni Ranč napravljen u američkom stilu u Velikoj Plani. Cilj organizatora bio je da popularnim umjetnicima prikažu ljepote ovih zanemarenih i pri-

Ovim putem organizatori jedinstvene kulturne manifestacije u Gospiću zahvaljuju sponzorima koji su potpomogli nastup i boravak popularnih dramskih i estradnih umjetnika povodom Dana grada Gospića. Ponajviše su zahvalni gradu slavljenuku i gradonačelniku Karlu Starčević, Marku Sokoliću, vlasniku Restorana „MAKY“, Željku Radoševiću, vlasniku firme RAVEL, Marijanu Krmpotiću i medijskom pokrovitelju Radio Gospić.

Za Vilu piše: Tomislav Čanić

ELKRO

d.o.o. ELEKTROTEHNIČKO PODUZEĆE, ZAGREB

ELEKTROINSTALACIJE • TELEFONSKE INSTALACIJE • KOMPJUTORSKE INSTALACIJE
PROTUPROVALA • VATRODOJAVA • VIDEONADZOR • ATESTIRANJE EL. INSTALACIJA

Josipa Lončara 2h
Zagreb - Jankomir

Tel.: 01/6180 132

Fax: 01/6180 134

www.elkro.hr

E-mail: elkro@elkro.hr

- montaža i popravak električnih instalacija i postrojenja svih vrsta i namjena, telefonskih, kompjutorskih, razglasnih i signalizacijskih instalacija, zvučne i svjetlosne signalizacije
- izvedba svih vrsta elektromontažnih i instalacijskih radova jake i slabe struje
- izvedba gromobranskih instalacija
- proizvodnja raznog elektropriloga
- remont, popravak, održavanje i servisiranje električnih strojeva i ostalih elektro-tehničkih aparata
- protuprovala, vatrodjavanja, videonadzor
- izrada, sklapanje i montaža elektro razvodnih ormara
- atestiranje elektro instalacija

Kabel servis

poduzeće za izgradnju, trgovinu i usluge d.o.o.

T. +385 1 369 60 81
F. +385 1 369 60 82
M. +385 98 454 945
E. kabel-servis@zg.t-com.hr

Sponzori

#optikakraljevic
vidim bolje

OPTIKA KRALJEVIĆ, Zagreb • Gajeva 19, t. 01/4825 071 • Veševska 1, t. 01/4872 856 • Importirane centar, t. 01/4577 123 • Trg S. Konzula 4, t. 01/2335 270
www.optikakraljevic.hr

ISO 9001

RAVEL d.o.o.
projektiranje, nadzor i gradnja
Brajkovićevoj prilaz 13, 10020 Zagreb
tel. 01 655 3628, 01 655 3521
01 655 1816, 01 654 7648
fax. 01 654 7649
<http://www.ravel.hr>
e-mail: ravel@ravel.hr

Fuentes

TASTE TO LOVE 2019

Doživljaj i okusi se ne rađaju, već stvaraju!

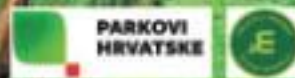
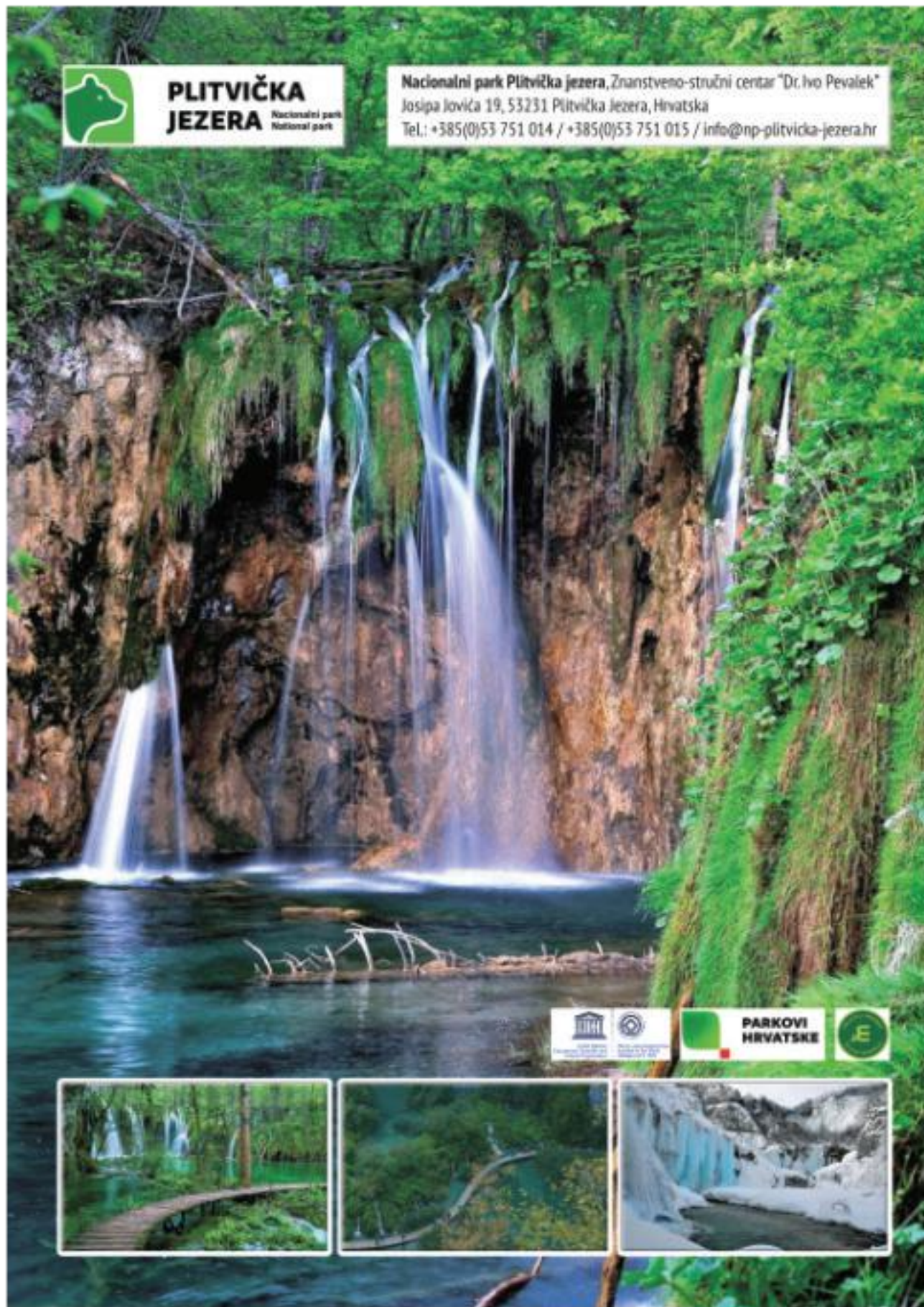

Restoran - hrana za van - dostava / Špansko ul. 31 - Zagreb / Pon-sub: 9-23 h

**PLITVIČKA
JEZERA** Nacionalni park
National park

Nacionalni park Plitvička jezera, Znanstveno-stručni centar "Dr. Ivo Pevaljek"
Josipa Jovića 19, 53231 Plitvička jezera, Hrvatska
Tel.: +385(0)53 751 014 / +385(0)53 751 015 / info@np-plitvicka-jezera.hr

HOTEL PALACE VRKLJAN
KONOBA RIBAR
 01.04.-30.09.

Karlobag, Trg dr. Franje Tuđmana 1.
 +385 53 694 008; +385 99 783 0202
 info@hotelpalacevrkljan.com
 www.hotelpalacevrkljan.com

(E)

Effectus
Poduzetnički studiji

UNIVERZITETI
 Učestvuju u organiziranju i izvođenju poduzetničkih studija:

REKTORAT IZ OBLASTI
 Poduzetništva i Inicijative
 Prib. i 280-100-1111
 OMSK, osk@msk.hr / sk@pmsk.hr
 WEB: www.effectus.hr

GE POT

GRADITELJSTVO, PROIZVODNJA I TRGOVINA

10000 ZAGREB, - Frateršćica 96

gepot@zg.t-com.hr

Tel./fax: 01 / 37 02 157

- Izgradnja objekata "ključ u ruke"
- Adaptacije • Fasaderski radovi • Suha montaža

30 godina iskustva

*supra*net

TO MAKE IT SIMPLE

Velebit Nes

GRIJANJE

VENTILACIJA

KLIMATIZACIJA

DIZALICE TOPLINE

SPRINKLER SUSTAVI

VODA

KANALIZACIJA

HIDRANTSKA MREŽA

CENTRALNI USISAVAČI

PROTUPOŽARNA BRTVLJENJA

Thermal

 SINCLAIR

HILTI

Brezovička cesta 2 10020 Zagreb GSM: 098 227-433
www.velebitnes.hr • info@velebitnes.hr • GSM: 098 227-433

inlux
grupa

CENTAR RASVJETE

ORANICE 48, 10090 ZAGREB

01 3879 192

info@inlux-grupa.hr

inlux-grupa.hr

